

ΙΩΑΝΝΟΥ ΠΑΠΑΣΤΑΥΡΟΥ
ΚΑΘΗΓΗΤΟΥ ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟΥ ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΗΣ

ΙΣΤΟΡΙΑ
ΤΗΣ
ΑΡΧΑΙΑΣ ΕΛΛΑΔΟΣ

ΑΠΟ ΤΩΝ ΑΡΧΑΙΟΤΑΤΩΝ ΧΡΟΝΩΝ ΜΕΧΡΙ ΤΗΣ ΥΠΟΤΑΓΗΣ
ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΟΣ ΕΙΣ ΤΟΥΣ ΡΩΜΑΙΟΥΣ

ΔΙΑ ΤΗΝ Α' ΤΑΞΙΝ ΤΩΝ ΑΣΤΙΚΩΝ ΣΧΟΛΕΙΩΝ

ΟΕΣΒ

ΟΡΓΑΝΙΣΑΣ ΕΚΔΟΣΕΩΣ ΣΧΟΛΙΚΩΝ ΒΙΒΛΙΩΝ
ΕΝ ΑΘΗΝΑΙΣ

1940

~~765~~ 645 645
~~762~~ 645 645
343 645 645
344 645 645

Ημίρρα της Βετονα.

1234

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

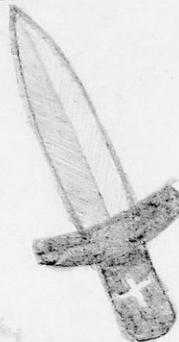
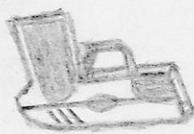
Αγριό

λευκό

Λαγκά

Bistouri

Δερματο

ΙΣΤΟΡΙΑ
ΤΗΣ
ΑΡΧΑΙΑΣ ΕΛΛΑΔΟΣ

Γεώργιος

Βασιλείου

Ιανουάριος 2003

ΙΩΑΝΝΟΥ ΠΑΠΑΣΤΑΥΡΟΥ
ΚΑΘΗΓΗΤΟΥ ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟΥ ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΗΣ

ΙΣΤΟΡΙΑ
ΤΗΣ
ΑΡΧΑΙΑΣ ΕΛΛΑΔΟΣ

ΑΠΟ ΤΩΝ ΑΡΧΑΙΟΤΑΤΩΝ ΧΡΟΝΩΝ ΜΕΧΡΙ ΤΗΣ ΥΠΟΤΑΓΗΣ
ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΟΣ ΕΙΣ ΤΟΥΣ ΡΩΜΑΙΟΥΣ

ΔΙΑ ΤΗΝ Α'. ΤΑΞΙΝ ΤΩΝ ΑΣΤΙΚΩΝ ΣΧΟΛΕΙΩΝ

ΟΡΓΑΝΙΣΜΟΣ ΕΚΔΟΣΕΩΣ ΣΧΟΛΙΚΩΝ ΒΙΒΛΙΩΝ
ΕΝ ΑΘΗΝΑΙΣ
1940

E i s a γ ω γ ί.

Οι ἄνθρωποι σήμερον εἰς τὸν κόσμον, δοι διαφέρουν ἀπὸ τοὺς ἀγρίους λαούς καὶ ἀντιλαμβάνονται καλύτερον τὴν ζωὴν ἀπὸ αὐτούς, θαυμάζουν τὸν πολιτισμόν, τὸν ὅποιον ἀνέπτυξαν οἱ ἔνδοξοι πρόγονοι μας. οἱ ἀρχαῖοι "Ἐλληνες. Μὲ πολὺ μεγάλον ἐνδιαφέρον μελετοῦν τὰ συγγράμματά των, τὰ ὅποια μᾶς ἀφησαν ώς τὴν καλυτέραν των κληρονομίαν, καὶ μορφώνονται ἀπὸ τὰς ὁραίας ιδέας, ποὺ ὑπάρχουν μέσα εἰς αὐτά.

Οι καλλιτέχναι ὅλου τοῦ κόσμου δμολογοῦν σήμερον, δτὶ τὰ ἔργα τέχνης τῶν ἀρχαίων Ἐλλήνων ἔχουν τόσην τελειότητα, ὃστε εἶναι ἀδύνατον τὰ σημερινὰ ἔργα νὰ ἐπιτύχουν αὐτήν.

Οι μορφωμένοι ἄνθρωποι σήμερον ἐνδιαφέρονται διὰ τὸν πολιτισμὸν καὶ ἐνὸς ἄλλου ἀρχαίου λαοῦ τῆς Εύρωπης, τῶν ἀρχαίων Ρωμαίων.

Οὗτοι ὑπῆρξαν λαός ισχυρὸς καὶ κατώρθωσαν νά γίνουν κύριοι τῆς Ἑλλάδος εἰς τοὺς ἀρχαίους χρόνους. Ὁ πολιτισμὸς δμως τῆς κατακτηθείσης χώρας ἐξημέρωσεν αὐτούς. Ἀργότερον δὲ οἱ Ρωμαῖοι μὲ τὰς κατακτήσεις των εἰς τὴν ἄλλην Εύρωπην διέδωσαν καὶ εἰς τοὺς καθυστερημένους ἐκεῖ λαούς τὸ φῶς τοῦ ἔλληνικοῦ πολιτισμοῦ.

Αἱ γνώσεις δμως τῶν ἀνθρώπων θὰ ἥσαν πολὺ ἐλλιπεῖς, ἐὰν δὲν ἔγνωριζον καὶ περὶ ἄλλων λαῶν ἀρχαιοτέρων ἀπὸ τοὺς "Ἐλληνας καὶ ἀπὸ τοὺς Ρωμαίους. Οὗτοι ἔζησαν εἰς τὴν Ἀνατολὴν καὶ ἥκμασαν χιλιάδας ἑτῶν πρὸ Χριστοῦ. Ἀνέπτυξαν δὲ σπουδαῖον πολιτισμόν, ἀπὸ τὸν ὅποιον πολλὰ ἐδιδάχθησαν οἱ παλαιότατοι κάτοικοι τῆς λεκάνης τῆς Μεσογείου, οἱ δποῖοι ἥλθον εἰς ἐπικοινωνίαν μαζί των.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Α'.

ΟΙ ΠΑΛΑΙΟΤΑΤΟΙ ΚΑΤΟΙΚΟΙ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΟΣ

1. Η ΧΩΡΑ ΜΑΣ

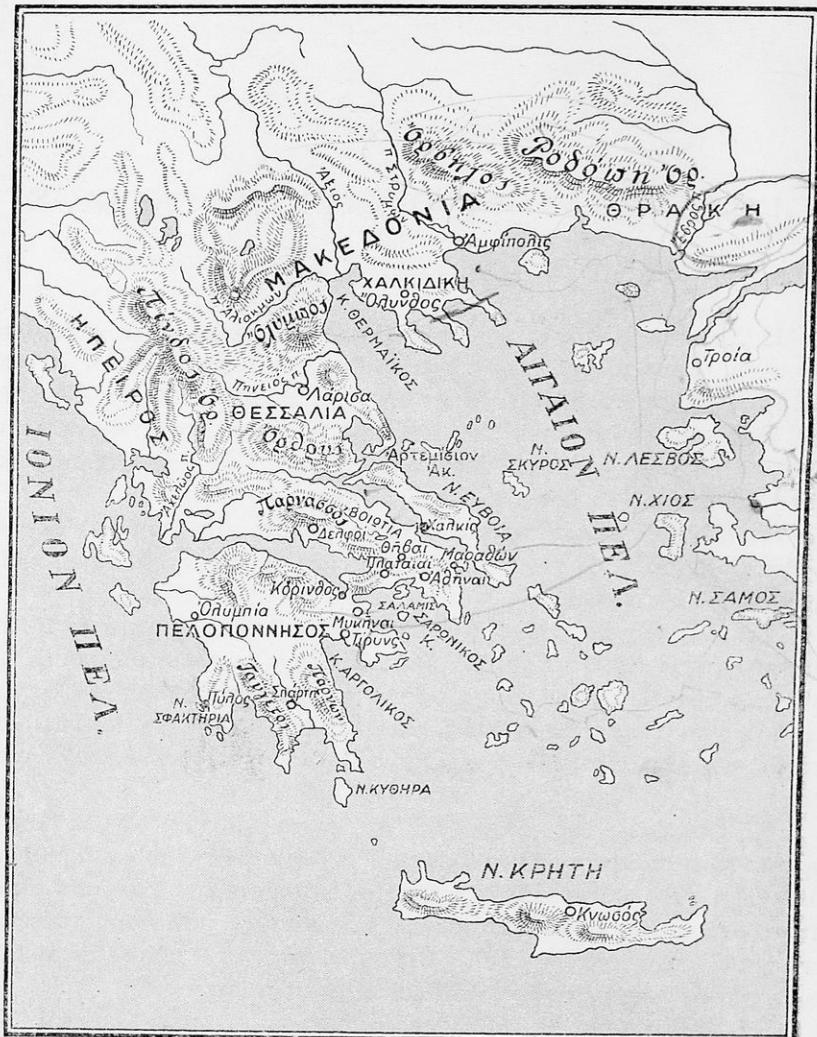
‘Η ἀρχαία Ἑλλάς, εἰς τὴν ὅποιαν ἔζησαν οἱ ἀρχαῖοι μας πρόγονοι, δὲν ἦτο μεγάλη. Πρὸς βορρᾶν ἐξετείνετο μέχρι τοῦ Ὀλύμπου. Περιελάμβανε δηλαδὴ τὴν Θεσσαλίαν, τὴν Στερεάν Ἑλλάδα, τὴν Πελοπόννησον καὶ τὰς νήσους τοῦ Αἰγαίου πελάγους. Ἡ μεγαλυτέρα ἀπὸ τὰς νήσους, ἡ ὅποια εὑρίσκεται εἰς τὸ νοτιώτερον μέρος, εἶναι ἡ Κρήτη.

‘Η Ἑλλάς εἶναι περισσότερον χώρα ὁρεινή. Τὰ ὅρη δὲ αὐτῆς διαχωρίζουν τὰς πεδιάδας καὶ τὰς κοιλάδας της, τὴν μίαν ἀπὸ τὴν ἄλλην.

‘Ἐπειδὴ ἡ χώρα μας εἶναι τοιουτορόπως διηρημένη, οἱ ἄνθρωποι κατὰ τὴν παλαιάν ἐποχὴν δὲν ἐπεκοινώνουν εύκολως μεταξύ των. Διὰ τὸν λόγον αὐτὸν ἡ ἀρχαία Ἑλλάς δὲν ἀπετέλει ὅπως σήμερον ἐν κράτος, ἀλλ’ ἦτο διηρημένη εἰς πολλὰ μικρὰ κράτη, τὰ ὅποια εἶχον χωριστὴν διοίκησιν· τὸ κάθε ἐν δηλαδὴ κράτος ἦτο ἀνεξάρτητον ἀπὸ τὸ ἄλλο.

Τὸ ἔδαφος τῆς πατρίδος μας εἶναι πτωχόν. “Οπως δὲ σήμερον, τοιουτορόπως καὶ κατὰ τὴν ἀρχαιότητα δὲν ἐπήρκει νὰ διαθρέψῃ τὸν πληθυσμόν, δ ὅποιος κάθε τόσον ἐπολλαπλασιάζετο. Διὰ τοῦτο οἱ ἄνθρωποι καὶ κατὰ τοὺς παλαιοὺς χρόνους, δπως καὶ πρὸ δλίγων ἐτῶν, ἔφευγον ἀπὸ τὴν Ἑλλάδα καὶ ἔζητον πέραν ἀπὸ τὴν θάλασσαν νέαν πατρίδα.

‘Η θάλασσα, ἡ ὅποια περιβάλλει τὴν χώραν μας ἀπὸ ὅλα τὰ μέρη, διαχωρίζει αὐτὴν κατὰ τοιοῦτον τρόπον, ὥστε σχηματίζονται εἰς τὰς παραλίας πολλοὶ κόλποι καὶ λιμένες. Διὰ τὸν λόγον αὐτὸν οἱ “Ἑλληνες πολὺ ἐνωρίς ἔγιναν λαός ναυτικός. Ἡ ἀνα-

Χάρτης τῆς Ἑλλάδος κατὰ τοὺς ἱστορικοὺς χρόνους.

τολική παραλία ἔχει τούς περισσοτέρους λιμένας. Αἱ νῆσοι πρὸς ἀνατολὰς εἶναι ἐσπαρμέναι κατὰ τοιοῦτον τρόπον, ὥστε σχηματίζουν φυσικὴν γέφυραν, ἡ δποία ἐνώνει τὴν Ἑλλάδα μὲ τὴν παραλίαν τῆς Μικρᾶς Ἀσίας.

Ἡ πατρίς μας εἶναι πολὺ ὡραία. Τὰ ύψηλά της ὅρη, τὰ ὅποια τὸν χειμῶνα καὶ τὴν ἄνοιξιν εἶναι χιονοσκεπῆ, ἡ καθαρὰ καὶ γαλανὴ θάλασσα, ποὺ πήν περιβάλλει, εὐχαριστοῦν πολὺ ἐκεῖνον, ὁ δποῖος τὰ βλέπει. Οἱ ἀρχαῖοι μας πρόγονοι ἦσθανον το καλύτερον ἀπὸ ἡμᾶς σῆμερον τὴν ὡραίότητα τῆς χώρας μας. Αὐτὸς δὲ εἶναι ὁ λόγος, διὰ τὸν δποῖον ἀπέκτησαν μεγάλην ἀγάπην διὰ τὸ ὡραῖον. Τοῦτο βλέπομεν εἰς τὰ ἀγάλματα, εἰς τοὺς ναούς των καὶ εἰς ἄλλα ἔργα τέχνης.

Ἀρχαῖος ἴστορικός, ὁ Ἡρόδοτος, ὁ δποῖος ἐταξίδευσεν εἰς πολλὰ μέρη, λέγει, δτι ἡ Ἑλλὰς ἔχει τὸ γλυκύτερον κλῖμα τοῦ κόσμου. Ὁ σοφὸς δὲ Ἀριστοτέλης λέγει τὰ ἔξῆς· «οἱ κάτοικοι τῆς Εὐρώπης, οἱ δποῖοι ζοῦν εἰς ψυχρὸν κλῖμα, εἶναι δραστήριοι, ἀλλὰ δὲν ἔχουν μεγάλην εύφυΐαν καὶ δὲν εἶναι σπουδαῖοι καλλιτέχναι. Οἱ κάτοικοι τῆς Ἀσίας εἶναι μὲν εύφυεῖς καὶ καλοὶ καλλιτέχναι, ἀλλὰ δὲν εἶναι ζωηροὶ καὶ ἐνεργητικοί. Οἱ Ἐλληνες δύμως, οἱ δποῖοι εὑρίσκονται εἰς τὸ μέσον τῶν δύο τούτων λαῶν, ἔχουν δλα. Εἶναι δηλαδὴ δραστήριοι, εύφυεῖς καὶ λαμπροὶ καλλιτέχναι».

2. ΟΙ ΑΡΧΑΙΟΙ ΚΡΗΤΕΣ

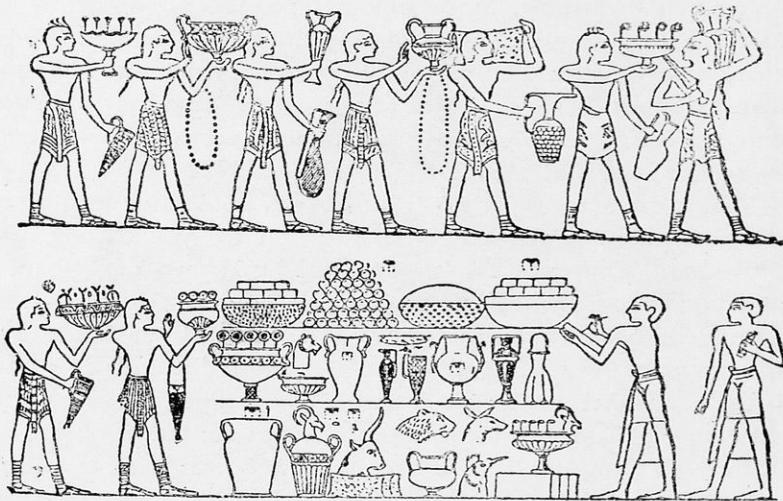
Εἰς τὴν χώραν μας χιλιάδας ἔτη πρὸ Χριστοῦ κατώκησαν διάφοροι λαοί. Οἱ σπουδαιότεροι δὲ ἀπὸ αὐτοὺς ἦσαν ἐκεῖνοι, οἱ δποῖοι ἔζησαν εἰς τὴν Κρήτην. Οἱ ἀρχαῖοι Κρῆτες ἀνέπτυξαν ἀνώτερον πολιτισμὸν ἀπὸ ἐκεῖνον, τὸν δποῖον ἐδημιούργησαν οἱ παλαιότεροι λαοὶ τῆς Ἀνατολῆς.

“Ηδη ἀπὸ τὸ ἔτος 3000 π. Χ. ἐγνώριζον νὰ κάμνουν χρῆσιν τοῦ χαλκοῦ, τὸν δποῖον ἀργότερον ἀνεμείγνυον μὲ κασσίτερον (καλάι) καὶ ἔκαμνον τὸν ὀρείχαλκον (μπροῦντζον), ἀπὸ τὸν δποῖον ἀκτεσκεύαζον διάφορα σκεύη καὶ ἐργαλεῖα.

“Ἐκτιζον ἐπίσης οἰκίας μὲ δύο ἢ καὶ περισσότερα πατώματα·

Συνήθως τὸ χαμηλότερον πάτωμα ἥτο λίθινον, ἐνῷ τὰ ἄλλα κατεσκευάζοντο ἀπὸ πλίνθους ἢ ἀπὸ ξύλου.

Ἐκεῖνο ὅμως, τὸ διποῖον ἔκαμε τοὺς Κρῆτας περιφήμους εἰς ὅλον τὸν ἀρχαῖον κόσμον τότε, ἥτο ἡ μεγάλη τῶν πρόοδος κατὰ θάλασσαν. Τὰ κρητικὰ πλοῖα ἥσαντά σπουδαιότερα εἰς ὅλην

Τύπος Κρητῶν. (Παράστασις εἰς αἴγυπτιανόν τάφον τῶν Θηβῶν, περὶ ποὺν 1400 π. Χ.).

Εἰς πολὺ παλαιούς χρόνους ὑπῆρχε ζωηρὰ ἐπικοινωνία μεταξὺ Κρήτης καὶ Αἰγύπτου. Εἰς τὴν εἰκόνα οἱ Κρῆτες φέρουν δῶρα εἰς τὸν Φαραώ. Διακρίνεται καθαρὰ ἡ κατασκευὴ τοῦ σώματος, ἡ ἐνδυμασία, καὶ ἀγγεῖα τῶν Κρητῶν.

τὴν Μεσόγειον θάλασσαν. Μὲ αὐτὰ δὲ οἱ Κρῆτες κατώρθωσαν ὀλίγον κατ’ ὀλίγον νὰ γίνουν θαλασσοκράτορες. Τὴν δύναμίν των κατὰ θάλασσαν φανερώνουν αἱ πόλεις τῆς Κρήτης, αἱ διποῖαι δὲν περιεβάλλοντο μὲ τείχη, ὅπως εἰς τὰ ἄλλα μέρη τῆς Ἑλλάδος, διότι προήσπιζεν αὐτὰς δ ναυτικὸς στόλος τῆς Κρήτης ἀπό κάθε ἔξωτερικὸν ἔχθρον. Ἡ ἐλλειψις τειχῶν φανερώνει πρὸς τούτοις, ὅτι ἡ Κρήτη ἥτο ἡνωμένη εἰς ἐν Κράτος καὶ δὲν ἐφοβεῖτο

ἀπὸ ἐσωτερικούς ἔχθρούς. Ἀπὸ τὴν Αἴγυπτον, τὴν Μικρὰν Ἀσίαν καὶ τὰς γειτονικὰς νήσους μετέφερον τὰ πλοῖα τῶν Κρητῶν εἰς ἄλλους λιμένας σῖτον, ξυλείαν καὶ ἄλλα ύλικά, δπως χαλκὸν καὶ κασσίτερον διὰ τὴν κατασκευὴν ἐργαλείων καὶ ὅπλων. Ἀπὸ τὴν Ἰσπανίαν δὲ ἔφερον ἄργυρον καὶ ἀρώματα.

Τὸ σπουδαιότερον ὅμως ἐμπόριον τῶν ἀρχαίων Κρητῶν ἦσαν τὰ ὡραῖα κρητικὰ ἀγγεῖα, τὰ ὁποῖα τὰ πλοῖα τῶν Κρητῶν ἔφε-

Κρητικὸν ἀγγεῖον. (*Μουσεῖον Ἡρακλείου*).

Πύλινον ἀγγεῖον μὲ εἰκόνα πολύποδος.

ρον εἰς διαφόρους χώρας. Εἰς κανὲν μέρος τοῦ κόσμου δὲν κατεσκευάζοντο κατὰ τὴν ἐποχὴν ἐκείνην τόσον ὡραῖα ἀγγεῖα, ὥσαν τὰ κρητικά.

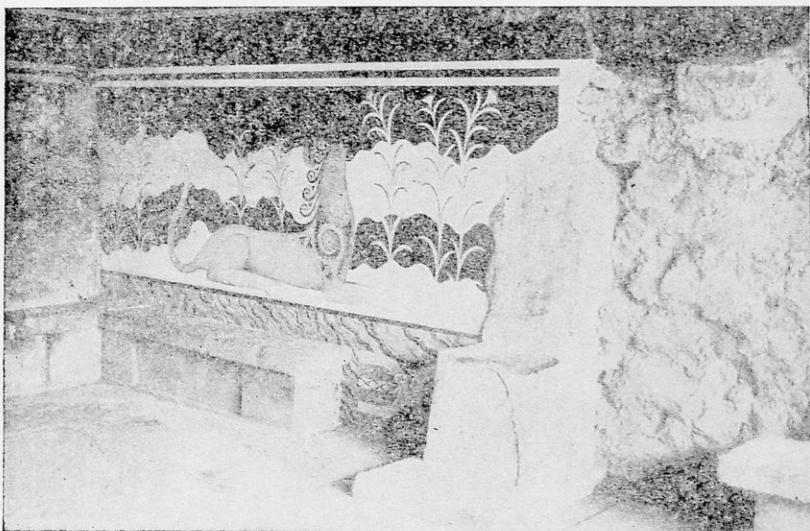
Τὰ παλαιότερα ἀγγεῖα ἔχουν μέλαν χρῶμα, ἐπάνω δὲ εἶναι χαραγμένα σχέδια μὲ λευκὸν χρῶμα, πορτοκαλόχρουν, κόκκινον καὶ κίτρινον. Οἱ τεχνῖται τῶν ἥκμασαν δύο χιλιάδας περίπου ἔτη πρὸ Χριστοῦ.

Πεντακόσια ἔτη ἀργότερον, εἰς τὴν ἐποχὴν τῆς ἀκμῆς τῆς

Κρήτης, οι άγγειογράφοι ήγάπων πολύ νά άπεικονίζουν ἐπάνω εἰς τὰ ἄγγεια φυτά, καθώς καὶ θαλασσίους ζωικούς όργανισμούς, δύος κοράλλια, πολύποδας, σηπίας καὶ πορφύρας.

3. ΤΟ ΑΝΑΚΤΟΡΟΝ ΤΗΣ ΚΝΩΣΟΥ. ΜΙΝΩΙΚΗ ΕΠΟΧΗ

Κατὰ τὴν ἐποχὴν ἐκείνην ἡ μεγαλυτέρα πόλις τῆς Κρήτης ἦτο ἡ Κνωσός, πλησίον τοῦ σημερινοῦ Ἡρακλείου. Αἱ ἀνασκα-

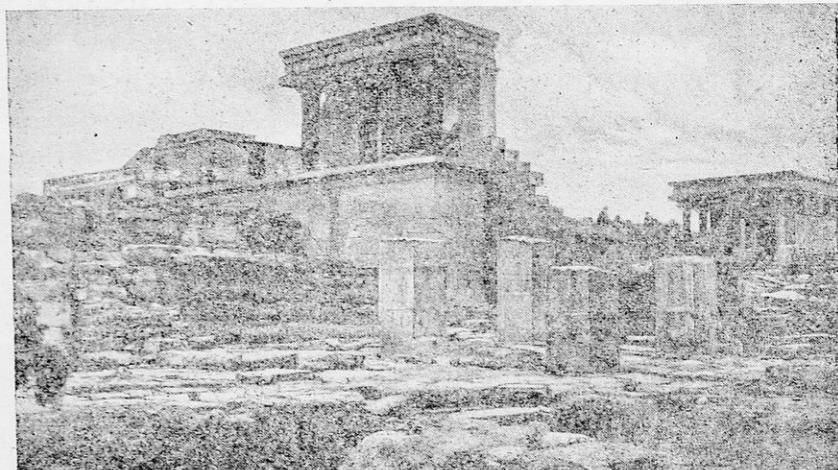
Ἡ αἴθουσα τοῦ θρόνου. (Ἀπὸ τὸ ἀνάκτορον τῆς Κνωσοῦ.)

Ἡ αἴθουσα τοῦ θρόνου ἦτο εἰς τὴν δυτικὴν πλευρὰν τοῦ ἀνακτόρου. Φαίνεται ὁ θρόνος, ὁ δποῖος ἦτο ἀπὸ γύψου. Δεξιὰ καὶ ἀριστερὰ εἰναι τὰ καθίσματα, δπου ἐκάθηντο οἱ σύμβουλοι τοῦ βασιλέως, εἰς τὰ συμβούλια. Ὁ τοῖχος δπίσω ἦτο στολισμένος μὲ δραίας τοιχογραφίας.

φαὶ ἔφερον εἰς φῶς περίφημον ἀνάκτορον βασιλέως, ὁ δποῖος ἥκμασε κατὰ τὸ ἔτος 1500 π. Χ. Ὁ βασιλεὺς οὗτος ἦτο ὁ Μίνως, ἐπὶ τῆς ἐποχῆς τοῦ δποίου ἡ Κρήτη ἔφθασεν εἰς τὴν τελειοτέραν

της ἀκμήν. Διὰ τοῦτο δὲ τὴν λαμπράν αὐτὴν ἐποχὴν τῆς Κρήτης ὁνομάζομεν **Μινωικὴν ἐποχὴν**.

Τὰ διάφορα διαμερίσματα τοῦ τεραστίου αὐτοῦ ἀνακτόρου εἶναι ἔκτισμένα γύρω ἀπὸ μεγάλην πλακοστρωμένην αὐλήν. Πλατεῖαι λίθιναι κλίμακες ὡδήγουν εἰς ὑψηλότερα πατώματα, καθὼς καὶ εἰς ὑπόγεια διαμερίσματα. Μερικὰ δωμάτια εἶχον παράθυρα, τὰ δποῖα ἔβλεπον εἰς τὴν ἀνοικτὴν πεδιάδα, ἄλλα δὲ ἐφωτίζοντο ἀπὸ τὸ φῶς, τὸ δποῖον ἥρχετο ἀπὸ τὸ ἀνοικτὸν μέρος τῆς αὐλῆς.

Μέρος τοῦ Ἀνακτόρου τῆς Κνωσοῦ.

Τὴν στέγην ἐκράτουν ὡραῖοι κίονες, οἱ δὲ τοῖχοι τῶν δωμάτιών καθὼς καὶ τῶν λουτρώνων ἔφερον πολυυχρώμους τοιχογραφίας. Αἱ σπουδαιότεραι ἀπὸ αὐτάς, ποὺ ἐσώθησαν, εἶναι ἡ παράστασις ἐνδὲ νέου, ὁ δποῖος κρατεῖ εἰς τὰς χεῖρας μακρὸν εἶδος ποτηρίου, τὸ ρυτόν, ἀπὸ ἄργυρον, καθὼς καὶ μία κόρη μὲ ζωηρὰ χαρακτηριστικά.

Ἄριστερὰ τῆς αὐλῆς ἦταν τὰ βασιλικὰ διαμερίσματα. Εκεῖ εἶχον καὶ οἱ τεχνῖται τῆς βασιλικῆς αὐλῆς τὰ ἐργαστήρια των. Πρὸς τὸ δυτικὸν μέρος τῆς αὐλῆς ὑπῆρχε δωμάτιον

ὅπου ἦτο ὁ βασιλικὸς θρόνος. Ὑπῆρχον ἐπίσης ἐκεῖ αἱ ἀποθῆκαι, ὅπου ἐφυλάσσοντο οἶνος, σῖτος, ἔλαιον καὶ ὅλλα πράγματα, τὰ ὅποια ἤρχοντο ἀπὸ διάφορα μέρη.

Σφραγιδόλιθος κρητικός.
Σφραγιδόλιθος κρητικός.

Ἐις τὴν ἴδιαν αὐτὴν πλευρὰν τοῦ ἀνακτόρου ὑπῆρχε καὶ μέρος πλακοστρωμένον, εἶδος θεάτρου, μὲν σειράς βαθμίδων καὶ ἀπὸ τὰ δύο μέρη. Ἐκεῖ ἐκάθηντο δὲ βασιλεὺς καὶ οἱ ἄνθρωποι τῆς βασιλικῆς αὐλῆς, διὰ νὰ παρακολουθήσουν τοὺς χοροὺς καὶ τὰς ἄλλας διασκεδάσεις. Ἐκεῖ ἐδέχετο δὲ βασιλέὺς καὶ τοὺς πρέσβεις, οἱ ὅποιοι ἤρχοντο ἐκ μέρους ἄλλων βασιλέων.

4. Ο ΛΑΒΥΡΙΝΘΟΣ ΚΑΙ Ο ΜΥΘΟΣ ΤΟΥ ΜΙΝΩΟΣ

Τὸ ἀνάκτορον τῆς Κνωσοῦ μὲ τὰ ἀναρίθμητα δωμάτια καὶ τοὺς λουτρῶνας του, μὲ τὰς ἀποκρύφους ἀποθήκας καὶ τοὺς πολυπλόκους διαδρόμους του, ἔγινε περιφημότατον κατὰ τοὺς παλαιοὺς χρόνους. Οἱ ἀρχαῖοι εἶχον πλάσει μὲ τὴν φαντασίαν των διαφόρους μύθους περὶ τοῦ κολοσσιαίου αὐτοῦ οἰκοδομήματος, τὸ ὅποιον ἐκάλουν **λαβύρινθον**.

"Ἐλεγον δηλαδή, ὅτι τεχνίτης του ὑπῆρξεν δὲ μυθικὸς **Δαίδαλος**, δὲ ὅποιος δὲν κατώρθωσε νὰ ἔξελθῃ ἀπὸ αὐτὸν ἔνεκα τῶν δυσκόλων καὶ πολλῶν διαδρόμων του. Ἐπίστευον ἐπίσης, ὅτι ἐκεῖ μέσα εἰς τὸ βάθος τῶν ὑπογείων δωματίων του, ἔζη τέρας φοιβερὸν ὑπὸ μορφὴν ταύρου, δὲ **Μινώταυρος**. Οἱ Ἀθηναῖοι δὲ ἥσαν ὑποχρεωμένοι νὰ ἀποστέλλουν κατ' ἔτος ἐπτὰ νέους καὶ ἐπτὰ παρθένους εἰς τὸν βασιλέα Μίνωα ὡς τροφὴν τοῦ θηρίου αὐτοῦ.

"Ἀπὸ τὸν σκληρὸν ὅμως τοῦτον φόρον ἀπήλλαξε τοὺς Ἀθηναίους δὲ Θησεύς, δὲ ὅποιος ἐπῆγεν εἰς τὴν Κρήτην καὶ ἐφόνευσε τὸν Μινώταυρον. Μὲ τὴν βοήθειαν δὲ τῆς κόρης τοῦ βασιλέως, τῆς Ἀριάδνης, κατώρθωσεν οὗτος νὰ ἔξελθῃ σῶος ἀπὸ τὸν σκοτεινὸν λαβύρινθον. Ὁ μῦθος αὐτὸς φανερώνει, ὅτι ἐπὶ τοῦ βασιλέως Μίνωας οἱ Κρήτες εἶχον γίνει κυρίαρχοι ὅλων τῶν· νῆ-

σων τοῦ Αίγαιο ἡ, καθὼς καὶ ἄλλων μερῶν τῆς νοτίου Ἑλλάδος.

5. ΟΙ ΘΕΟΙ ΤΩΝ ΑΡΧΑΙΩΝ ΚΡΗΤΩΝ. ΤΟ ΤΕΛΟΣ ΤΗΣ ΜΙΝΩΙΚΗΣ ΕΠΟΧΗΣ

Πολὺ ὀλίγα πράγματα γνωρίζομεν διὰ τοὺς θεούς, τοὺς ὅποιους ἐλάτρευον οἱ ἀρχαῖοι Κρήτες.

Ἄπο ἀγαλμάτια, τὰ ὅποῖα εὐρέθησαν κατὰ τὰς ἀνασκαφάς, καταλαμβάνομεν, δτὶ οἱ Κρήτες ἐλάτρευον θεάν, ἡ ὅποια φορεῖ τὴν ἴδιαν ἐνδυμασίαν, τὴν ὅποιαν ἔφόρουν αἱ κυρίαι τῶν Κρητῶν. Εἰς τὰς χεῖρας τῆς δὲ ἐκράτει ὄφιν, ὁ ὅποιος εἶναι τὸ ἀγαπητόν της ζῷον.

Ἄπο τὸν μῦθον περὶ Μινωταύρου, καθὼς καὶ ἀπὸ ἀναρίθμητα εύρημάτα, ὅπως εἶναι κεφαλαὶ ταύρων, κέρατα, καθὼς καὶ ὁ διπλοῦς πέλεκυς, μὲ τὸν ὅποιον ἐθυσιάζετο τὸ ζῷον, πολλοὶ πιστεύουν, δτὶ ἐκεῖ ἐλατρεύετο θεὸς ὑπὸ μορφὴν ταύρου.

Κανεὶς ἀκόμη σοφὸς δὲν κατώρθωσε νὰ ἀναγνώσῃ τὴν γραφὴν τῶν ἀρχαίων Κρητῶν, διότι αὕτη δὲν ὅμοιάζει μὲ καμμίαν ἀπὸ τὰς παλαιοτάτας γραφάς. Διὰ τοῦτο πολὺ ὀλίγα γνωρίζομεν διὰ τοὺς νόμους των. Ἐν τούτοις ἀπὸ παλαιὸν μῦθον, ὁ ὅποιος ἀναφέρει, δτὶ ὁ βασιλεὺς τῆς Κρήτης Μίνως μετὰ τὸν θάνατόν του ἔγινεν εἰς τὸν "Ἄδην δικαστής, ἐννοοῦμεν δτὶ ἡ ἐποχὴ τοῦ Μίνωος ἦτο λαμπρὰ ἐποχή. Οἱ ἀνθρωποι ἥγαπων τὴν τάξιν καὶ ὑπήκουον εἰς τοὺς καλοὺς νόμους τῆς πολιτείας. Διὰ τοῦτο εἶχον κάμει μεγάλας προόδους εἰς τὸ ἐμπόριον καὶ τὰς τέχνας, πλούτος δὲ ἀφθονος εἰσήρχετο εἰς τὴν εἰρηνικὴν νῆσον. Ἐχθρὸς δμως φοβερὸς ἥπειλησε καὶ κατέστρεψε τότε τὸν ὡραῖον ἐκεῖνον Μινωικὸν πολιτισμόν. Σεισμοὶ κατ' ἐπανάληψιν ἐτάραξαν τὰς πλουσίας πόλεις καὶ ἔηφάνισαν αὐτάς! Κατὰ τὸ 1400 π. Χ. φαίνεται, δτὶ τὸ ἀνάκτορον τῆς Κνωσοῦ διὰ τρίτην φορὰν κατεστράφη ἀπὸ ἰσχυρὸν σεισμὸν καὶ ποτὲ πλέον δὲν ἀνοικοδομήθη. Εἰς αὐτὴν τὴν κατάστασιν μᾶς τὸ ἀπεκάλυψαν αἱ ἀνασκαφαὶ τοῦ "Αγγλου ἀρχαιολόγου "Εβανς.

6. ΟΙ ΔΙΔΑΣΚΑΛΟΙ ΤΩΝ ΑΡΧΑΙΩΝ ΕΛΛΗΝΩΝ
Ο ΑΙΓΑΙΟΣ ΠΟΛΙΤΙΣΜΟΣ

’Αλλ’ ἀν οἱ φοβεροὶ σεισμοὶ κατέστρεψαν τὰς ὡραίας πόλεις τῆς νήσου, δι μινωικὸς ὅμως πολιτισμὸς διεσώθη εἰς τὴν μητέρα Ἑλλάδα σχεδὸν ἀκέραιος. Ἀπὸ πολλὰ ἔτη οἱ Κρῆτες 1600 π.Χ. ναῦται ἐκόμιζον τὰ ἐμπορεύματά των εἰς τὴν κυρίως Ἐλλάδα, διπου διέδιδον τὴν κρητικὴν τέχνην καὶ τὸν πολιτισμόν.

Κατὰ τὰς ἀνασκαφάς, αἱ ὁποῖαι ἔγιναν εἰς τὰς νήσους τοῦ Αἰγαίου πελάγους, δπως εἰς τὴν Θήραν καὶ τὴν Μῆλον, καθὼς καὶ εἰς διάφορα μέρη τῆς Πελοποννήσου καὶ τῆς Ἀττικῆς, εύρεθησαν ἔργα τέχνης ὅμοια μὲ τὰ κρητικά. Διὰ τοῦτο οἱ ἀρχαιολόγοι δονομάζουν τὸν μινωικὸν πολιτισμὸν καὶ **Αἰγαῖον πολιτισμόν**.

Τὰ θέατρα, τὰ ὁποῖα ἀργότερον ἐκτίσθησαν εἰς τὴν Ἑλλάδα, δομοιάζουν μὲ ἐκεῖνο, τὸ ὁποῖον ἀνεκαλύφθη εἰς τὸ ἀνάκτορον τοῦ Μίνωας.

”Ωπως οἱ Κρῆτες, τοιουτοτρόπως καὶ οἱ Ἑλληνες ἐζωγράφουν εἰς τοὺς τοίχους διαφόρους ἐγχρώμους εἰκόνας καὶ κατεσκεύαζον ἐζωγραφημένα ἀγγεῖα.

Λέγουν, δτι ὁ Λυκούργος, ὁ νομοθέτης τῆς Σπάρτης, μετέβη εἰς τὴν Κρήτην καὶ ἐσπούδασε τοὺς νόμους τῶν Κρητῶν. Ὁ πατήρ δὲ τῶν θεῶν Ζεύς, συμφώνως πρὸς τὸν μῦθον, ἀνετράφη εἰς τὸ ὄρος τῆς Κρήτης, τὴν ”Ιδην.

Βλέπομεν λοιπόν, δτι οἱ ἀρχαῖοι Κρῆτες ύπηρξαν οἱ διδάσκαλοι τῶν κατοίκων τῆς κυρίως Ἑλλάδος καὶ συνετέλεσαν, ὅστε νὰ δημιουργηθῇ εἰς τὴν μικρὰν ἐλληνικὴν χερσόνησον διμεγαλύτερος πολιτισμὸς τοῦ κόσμου.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Β'.

ΟΙ ΓΕΙΤΟΝΕΣ ΤΩΝ ΚΡΗΤΩΝ

7. ΑΙΓΥΠΤΙΟΙ

Χιλιάδας ἔτη εἰς τὴν εὐφορον πεδιάδα τοῦ Νείλου ποταμοῦ, τὴν **Αἴγυπτον**, ἔζησε σπουδαῖος λαός, οἱ ἀρχαῖοι **Αἰγύπτιοι**.

Ἡ εὐφορία τῆς χώρας των κατέστησεν αύτοὺς πλουσίους. Πολὺ δὲ ἐνωρὶς ὁ νοῦς των ηύρυνθη καὶ κατώρθωσαν νὰ μάθουν πῶς νὰ κατασκευάζουν μεγάλα κτίρια, μεγαλοπρεπεῖς καὶ ώραιοις ναούς, ἀνάκτορα βασιλέων καὶ θαυμασίας οἰκίας. Τὴν τέχνην των αὐτὴν ἀργότερον ἔμαθον καὶ οἱ Κρήτες, οἱ ὄποιοι ἐταξίδευον μὲ τὰ πλοῖα των εἰς τὴν Αἴγυπτον, καὶ ἔκαμαν αὐτὴν τελειοτέραν καὶ ώραιοτέραν.

”Ηδη κατὰ τὴν τετάρτην π. Χ. χιλιετηρίδα ἡ Αἴγυπτος ἀπετέλει βασιλειον. Οἱ βασιλεῖς της δὲ ἐλέγοντο **Φαραώ**. Κατὰ τὴν δευτέραν χιλιετηρίδα π. Χ. ἐπὶ τοῦ Φαραὼ **Ραμσῆς Β'** ἡ Αἴγυπτος ἔφθασεν εἰς τὸ μεγαλύτερον σημεῖον τῆς προόδου καὶ τῆς δυνάμεως της. Τὰ δριά της ἔξετείνοντὸ μέχρι τοῦ Εύφρατου ποταμοῦ.

Περίφημος ὑπῆρξεν ἡ πρωτεύουσα τῆς ἀρχαίας Αἰγύπτου, οἱ **Θῆβαι**, μὲ τὰς ἐκατὸν πύλας της. Ἐκεῖ, ὅπισω ἀπὸ τὰ ὑψηλὰ τείχη τῆς πόλεως, ὑψοῦτο μεγαλοπρεπὲς τὸ ἀνάκτορον τοῦ **Φαραώ**, ὁ ὄποιος ἦτο παντοδύναμος.

8. Ο ΝΑΟΣ ΤΟΥ AMON-ΡΑ. ΤΑ ΙΕΡΟΓΛΥΦΙΚΑ

Οἱ Αἰγύπτιοι ἦσαν λαός πολὺ εύσεβής. Ἐλάτρευον πολλούς θεούς, οἱ ὄποιοι εἶχον μορφὴν ζώων, διότι ἐφαντάζοντο, ὅτι οἱ θεοὶ ἦσαν μισοὶ ζῶα καὶ μισοὶ ἄνθρωποι. Ο μεγαλύτερος ἀπὸ

δλους τούς θεούς των ἥτο δ θεὸς "Ἡλιος, ὁ Ἀμόν-Ρά. Ὁ ναός, δ ὁποῖος εἶχεν ἀνεγερθῆ πρὸς τιμὴν τοῦ θεοῦ τούτου, εἶναι δ μεγαλοπρεπέστερος ὅλων.

Ο ἐπισκέπτης διέρχεται ἀπὸ ὡραῖον πλακόστρωτον προαύλιον, διὰ νὰ εἰσέλθῃ εἰς τὸν ναόν. Ἀπὸ τὸ ἔν καὶ τὸ ἄλλο μέρος τοῦ πλακοστρώτου, ὑπάρχουν δύο σειραὶ ἀπὸ μαρμαρίνας σφίγγας. Ἡ Σφίγξ εἶναι λέων, δ ὁποῖος κάθεται εἰς τοὺς δύο οπισθίους πόδας του, καὶ ἔχει κεφαλὴν ἀνθρώπου.

Μία θύρα τοῦ ναοῦ δύνηγεται εἰς αὐλήν, δηπου δύνανται νὰ χωρέσουν πολλοὶ προσκυνηταί. Ἐκεὶ εὑρίσκονται οἱ θησαυροὶ τοῦ θεοῦ καὶ αἱ ἀποθήκαι. Ἐκεὶ εἶναι καὶ ἡ θέσις τῶν ζώων διὰ τὴν θυσίαν. Ἀπὸ μίαν στοάν μὲν ύψηλοὺς κίονας, μερικοὶ ἀπὸ τοὺς ὁποίους ἔχουν ὑψός εἴκοσιν ἐν μέτρα, φθάνομεν εἰς τὸ ἀγιώτερον μέρος τοῦ ναοῦ. Μόνον δ ἰερεὺς ἥδυνατο νὰ εἰσέλθῃ ἐκεὶ, κανεὶς δὲ ἄλλος.

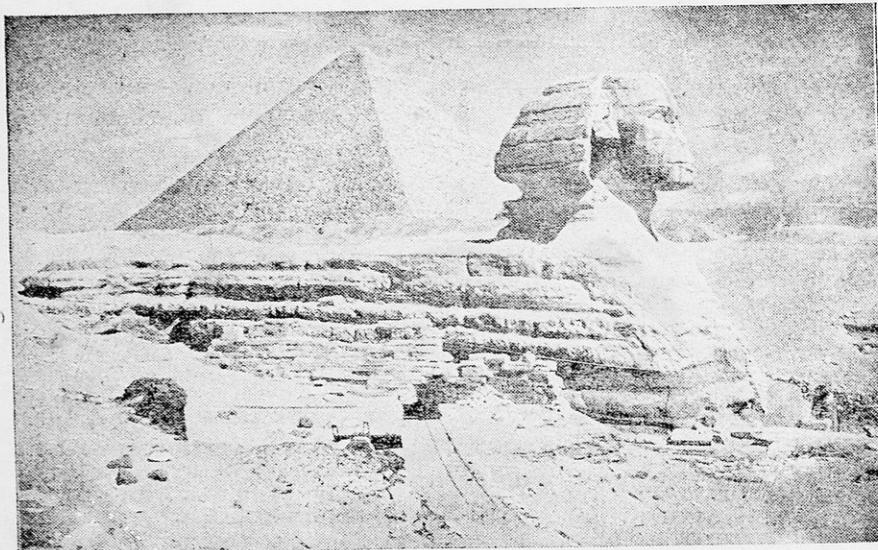
Εἰκόνες μὲν ὡραῖα χρώματα στολίζουν τὴν εἰσοδον καὶ τοὺς τοίχους. Περίεργα δημως σημεῖα παριστοῦν διαφόρους εἰκόνας ἀπὸ ἔμψυχα ὄντα. Οἱ ἀρχαιολόγοι, οἱ ὁποῖοι τὰ ἐμελέτησαν, ἀνεκάλυψαν, ὅτι ἡσαν γράμματα, διὰ τῶν ὁποίων οἱ Αἰγύπτιοι συνεννοῦντο. Ταῦτα ὀνομάσθησαν **ἰερογλυφικά**, ἐπειδὴ ἐσκαλίζοντο ἐπάνω εἰς τοίχους ναῶν, καθὼς καὶ εἰς δημόσια καὶ ἴδιωτικά μνημεῖα,

9. ΑΙ ΠΥΡΑΜΙΔΕΣ

Πολλοὶ ἀπὸ τοὺς Φαραὼ τῆς Αἰγύπτου ὑπῆρξαν καλοὶ βασιλεῖς καὶ ἐφρόντισαν πολὺ, διὰ νὰ κάμουν εὐτυχεῖς τοὺς ὑπηκόους των. Κατεσκεύασαν διώρυγας, διὰ νὰ ποτίζεται ἡ χώρα των, ὅταν ἔπαινε νὰ πλημμυρίζῃ ὁ Νεῖλος. Ἐπίσης εἰς πολλὰ μέρη ἴδρυσαν μεγαλοπρεπῆ κτίρια, τὰ ὁποῖα ἀκόμη καὶ σήμερον κινοῦν τὸν θαυμασμὸν τῶν ἐπισκεπτῶν.

Ο ιστορικὸς **Ἡρόδοτος**, ὁ ὁποῖος ἐπεσκέφθη κατὰ τὸν 5ον π. Χ. αἰῶνα τὴν Αἴγυπτον, μᾶς δημιλεῖ διὰ τὰ μεγαλοπρεπῆ κτίρια, τὰ ὁποῖα εἶδεν ἐκεὶ. Τὰ σπουδαιότερα δὲ εἶναι αἱ περίφημοι πυραμίδες, δηπου εὑρίσκοντο οἱ τάφοι τῶν Φαραώ.

Οι ἀρχαῖοι Αἰγύπτιοι ἐπίστευον, ὅτι ὁ ἄνθρωπος ἔξακολουθεῖ νὰ ζῇ καὶ μετὰ θάνατον. Ἐπίστειον, ὅπως καὶ ἡμεῖς σήμερον, ὅτι μέσα εἰς τὸ σῶμα ζῇ ἡ ψυχή, ἀλλὰ δὲν ἥδυναντο νὰ ἐννοήσουν, ὅτι αὕτη ἥδυνατο νὰ ζήσῃ χωρὶς τὸ σῶμα. Διὰ τοῦτο ὅταν ἀπέβησκεν ὁ ἄνθρωπος, τὸν ἐταρίχευον καλῶς καὶ ἐτοποθέτουν αὐτὸν μέσα εἰς θήκην. Αὕται εἶναι αἱ μούμιαι,

Αἱ πυραμίδες καὶ ἡ Μεγάλη Σφίγξ.

πολλαὶ ἀπὸ τὰς δοποίας εὑρέθησαν εἰς τὴν Αἴγυπτον.

Τὴν μούμιαν τοῦ νεκροῦ ἐτοποθέτουν μὲ ἄλλα πολύτιμα πράγματα μέσα εἰς τάφον. Αἱ πυραμίδες τῶν Φαραώ εὑρίσκονται εἰς τὴν κάτω Αἴγυπτον, πλησίον τῆς παλαιοτέρας πρωτευούσης τῆς Αἴγυπτου, τῆς Μέμφιδος. Ἡ μεγαλυτέρα δὲ πυραμὶς εἶναι ἡ πυραμὶς τοῦ **Χέοπος**.

Χιλιάδες ἔργατῶν ἐστέναξαν, διὰ νὰ μεταφέρουν τοὺς δύγκολίθους ἀπὸ μεγάλας ἀποστάσεις. Ἐπὶ πολλὰ δὲ ἔτη διήρκεσεν ἡ κατασκευὴ τῶν τεραστίων τούτων Πυραμίδων.

Μέσα είς αύτάς ύπηρχον αἱ μούμιαι τῶν Φαραώ. Καμμία αἴκτις ἡλίου δὲν ἤδυνατο νὰ εἰσέλθῃ ἐντὸς, οὕτε καὶ ἥχος ἀπὸ τὸν ἔξω κόσμον ἐτάραττε τὸν ἡσυχον ὅπνον τῶν ἀθανάτων βασιλέων. Πλησίον των εὑρίσκοντο ἀγγεῖα γεμάτα ἀπὸ τροφάς, σκεύη, καθρέπται καὶ ἄλλα κοσμήματα.

10. ΑΙ ΑΣΧΟΛΙΑΙ ΤΩΝ ΚΑΤΟΙΚΩΝ

Οἱ περισσότεροι ἀπὸ τοὺς κατοίκους τῆς Αἰγύπτου εἰργάζοντο ὡς γεωργοὶ εἰς τὰ κτήματα τῶν Φαραώ καὶ τῶν ἄλλων Αἰγυπτίων εὐγενῶν. Ἐπίσης καὶ εἰς τὰ κτήματα τῶν ναῶν, τὰ δόποια διηγύθυνον ιερεῖς. Πολλοὶ ἀπὸ τούτους ἦσαν δοῦλοι. Ἀλλὰ καὶ τῶν ἐλευθέρων γεωργῶν ἡ ἐργασία δὲν διέφερε διόλου ἀπὸ τὴν ἐργασίαν τῶν δούλων.

Ἡ ζωὴ τοῦ ἐργάτου ἦτο σκληρά. Ἀλλ' ὅταν οὗτος εἶχε καλὸν κύριὸν, τότε ἐγίνετο καλυτέρα. Ἀλλοι πάλιν ἦσαν ποιμένες καὶ ἄλλοι ἦσχοιοῦντο μὲ τὴν ἀλιείαν καὶ τὸ κυνήγιον. Πλὴν αὐτῶν ἦσαν καὶ τεχνῖται, ὅπως οἱ σιδηρουργοί, οἱ δόποις ἐδούλευον τὸν χαλκὸν καὶ κατεσκεύαζον ἐργαλεῖα διαφόρων εἰδῶν. Ἐπίσης οἱ ἐπιπλοποιοί, οἱ δόποι οἱ μὲ τὰ μετάλλινα ἐργαλεῖα τῶν κατεσκεύαζον ὡραῖα ἐπιπλα. Ἀλλοι πάλιν τεχνῖται εἰργάζοντο τὸν χρυσὸν καὶ κατεσκεύαζον ὡραῖα κοσμήματα.

Ἀλλ' οἱ Αἰγύπτιοι εἶχον προοδεύσει πολὺ καὶ εἰς τὸ ἐμπόριον. Αἰγύπτιοι ἐμπόροι μὲ τὰ πλοῖα τῶν ἐπλεον εἰς διαφόρους χώρας, ὅπου ἐπώλουν τὰ προϊόντα καὶ τὰ ἐργα τῆς τέχνης των. Ἐλάμβανον δὲ ἀπὸ αὐτὰς ἄλλα, ὅσα αὐτοὶ δὲν εἶχον.

Διὰ νὰ ἐπικοινωνήσουν μὲ τὴν Ἑρυθρᾶν Θάλασσαν, ἐσκαψαν διώρυγα, ἡ ὁποία ἦνωνεν αὐτὴν μὲ τὸ ἀνατολικὸν στόμιον τοῦ Νείου.

Ἐκατοντάδες ἐτῶν ἐπέρασαν. Ἐπαναστάσεις ἔγιναν εἰς τὴν πλουσίαν αὐτὴν χώραν. Οἱ βασιλεῖς ἔχασαν τὴν δύναμίν των. Τὸ ἐνδοξὸν κράτος τῶν Φαραώ ἐξέπεσεν.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Γ'.

ΟΙ ΠΡΩΤΟΙ ΕΛΛΗΝΕΣ ΕΙΣ ΤΗΝ ΕΛΛΑΔΑ

11. ΟΙ ΑΧΑΙΟΙ

Πολλάς έκατον τα επηρίδας π. Χ. εἰς τὴν Ἑλλάδα ἔζησαν ἀνθρώποι πολὺ πολιτισμένοι, οἱ Ἀχαιοί. Οὗτοι εἶναι ἀπὸ τοὺς πρώτους ἐλληνικούς λαούς, οἱ ὅποιοι ἦλθον ἀπὸ βορρᾶ καὶ κατώκησαν εἰς τὴν Ἑλλάδα. Βραδύτερον ἐξηπλώθησαν εἰς τὰς νήσους τοῦ Αἴγαίου καὶ ἔφθασαν μέχρι τῆς Κρήτης, διὰ τὴν αὕτη εἶχε παύσει πλέον νὰ εἶναι ἡ θαλασσοκράτειρα δύναμις εἰς τὸ Αἴγαῖον.

Ἡ κυριωτέρα πρωτεύουσα τῶν Ἀχαιῶν ύπηρξαν αἱ Μυκῆναι εἰς τὴν Πελοπόννησον, πρὸς βορρᾶν τοῦ μυχοῦ τοῦ Ἀργολικοῦ κόλπου. Ἡ πόλις αὕτη ύπηρξεν ἔνδοξος καὶ πολὺ πλουσία.

Οἱ Ἀχαιοί εἶχον ισχυρούς καὶ ἐνδόξους βασιλεῖς, οἱ ὅποιοι κατώκουν μὲ τοὺς εὐγενεῖς εἰς τὸ ύψηλότερον μέρος τῆς πόλεως, τὴν Ἀκρόπολιν. Ταύτην περιέβαλλον τείχη πολὺ ισχυρὰ καὶ ἐδέσποζεν δλης τῆς περιοχῆς, ἡ ὁποία ἀνήκεν εἰς αὐτήν. Οἱ ἄλλοι ἀνθρώποι φαίνεται, διὰ εἶχον τὰς κατοικίας των ἔξω ἀπὸ τὰς Ἀκροπόλεις.

12. Η ΑΡΓΟΝΑΥΤΙΚΗ ΕΚΣΤΡΑΤΕΙΑ

Οἱ Ἀχαιοί βασιλεῖς εἶχον ισχυρὸν στρατόν, δ ὁποῖος ἦτο ώπλισμένος μὲ ὅπλα ἀπὸ ὀρείχαλκον. Μὲ τὸν στρατὸν αὐτὸν ἔκαμψαν διαφόρους ἐπιχειρήσεις εἴτε μέσα εἰς τὴν Ἑλλάδα εἴτε εἰς ἄλλας ξένας χώρας.

Από μερικούς παλαιούς μύθους μανθάνομεν διὰ τὰ μακρά των κατὰ θάλασσαν ταξίδια εἰς χώρας ἀγνώστους.

Εἶς ἐξ αὐτῶν εἶναι ὁ πλοῦς τῶν Ἀργοναυτῶν εἰς τὴν Κολχίδα. Θεσσαλοὶ στρατιῶται μὲν ἀρχηγόν των τὸν Ἰάσονα εἰσῆλθον εἰς πλοῖον, τὸ δόποῖον ὠνομάζετο Ἀργώ καὶ ἔπλευσαν εἰς τὴν Κολχίδα, εἰς τὴν ἀνατολικὴν παραλίαν τοῦ Εὔξείνου πόντου, διὰ νὰ λάβουν τὸ χρυσό μαλλον δέρας, τὸ δόποῖον ἐφύλασσεν ἑκεῖ ἀκοίμητος δράκων.

Οἱ Ἀργοναῦται ὅστερον ἀπὸ πολλοὺς κινδύνους, τοὺς δόποίους συνήντησαν εἰς τὸν δρόμον των, ἔφθασαν ἐπὶ τέλους εἰς τὴν Κολχίδα. Ἔκει ὁ Ἰάσων μὲ τὴν βοήθειαν τῆς κόρης τοῦ βασιλέως, τῆς Μηδείας, κατώρθωσε νὰ λάβῃ τὸ πολύτιμον αὐτὸ δέρμα καὶ νὰ τὸ φέρῃ εἰς τὴν πατρίδα του τὴν Ιωλκόν, ἡ δόποια εὑρίσκετο πλησίον τοῦ Παγασητικοῦ κόλπου.

13. Ο ΤΡΩΙΚΟΣ ΠΟΛΕΜΟΣ. Η ΗΡΩΙΚΗ ΕΠΟΧΗ

Μία ἄλλη παλαιὰ ἴστορία ἀναφέρει περὶ τῆς σημαντικωτάτης ἐκστρατείας τῶν Ἀχαιῶν ἐναντίον τῆς περιφήμου Τροίας καὶ τῶν ἀγώνων των, μέχρις δτου ἐγκατασταθοῦν εἰς τὴν Μικρὰν Ἀσίαν. Κατ' αὐτὴν ὁ Πάρις, ὁ υἱὸς τοῦ βασιλέως τῆς Τροίας Πριάμου, ἀπήγαγε καὶ ἔφερεν εἰς τὸ Ἰλιον, τὴν πρωτεύουσαν τῆς Τροίας, τὴν Ἐλένην, τὴν ὥραιοτάτην σύζυγον τοῦ βασιλέως τῆς Σπάρτης Μενελάου.

Ο Μενέλαος καὶ οἱ ἄλλοι βασιλεῖς τῶν Ἀχαιῶν, ἐθεώρησαν τοῦτο μεγάλην προσβολὴν καὶ ἐξεστράτευσαν ἐναντίον τῆς Τροίας. Ἀρχιστράτηγος ὅλου τοῦ ἐλληνικοῦ στρατοῦ ἦτο ὁ Ἀγαμέμνων, ἀδελφὸς τοῦ Μενελάου καὶ βασιλεὺς τῆς πλουσιωτάτης πόλεως τῶν Μυκηνῶν.

Εἴς τὴν μεγάλην αὐτὴν ἐκστρατείαν ἔλαβον μέρος καὶ ἄλλοι σπουδαῖοι βασιλεῖς τῶν Ἀχαιῶν ἀπὸ ἄλλα μέρη τῆς Ἑλλάδος, ὅπως δὲ γέρων Νέστωρ, ὁ πολυμήχανος Ὁδυσσεύς, ὁ υἱὸς τῆς θαλασσίας θεᾶς Θέτιδος Ἀχιλλεύς, ὁ γενναιότερος ἀπὸ ὅλους, ὁ γενναῖος στρατηγὸς Αἴας, ὁ ἀτρόμητος Διομήδης καὶ ἄλλοι.

Τὸ Ἰλιον ἐκυριεύθη μὲ πονηρίαν. Ὁ γέρων Πρίαμος καὶ οἱ περισσότεροι ἀπὸ τοὺς ἥρωας τῆς Τροίας ἐσφάγησαν. Αἱ γυναικεῖς δὲ αὐτῶν, μεταξὺ τῶν ὅποιων ἦσαν ἡ σύζυγος τοῦ Ἔκτορος Ἀνδρομάχη καὶ ἡ ὥραιοτέρα ἀπὸ τὰς θυγατέρας τοῦ Πριάμου, ἡ Κασάνδρα, ἡ ὅποια εἶχε λάβει ἀπὸ τὸν Ἀπόλλωνα τὸ χάρισμα νὰ προφητεύῃ, ἔγιναν δοῦλαι.

Τὰ ἔνδοξα αὐτὰ κατορθώματα τῶν γενναίων βασιλέων κατὰ τὴν ἐποχὴν ἐκείνην ἔξυμνουν εἰδικοὶ τραγουδισταί, οἱ ἀοιδοί. Ἄλλα καὶ ὁ λαὸς τότε ἐγνώριζεν, δπως καὶ σήμερον, νὰ ψάλῃ διάφορα ἔσματα, μὲ τὰ ὅποια ἔξυμνει τὰς γενναίας πράξεις τῶν βασιλέων του. Ὡνόμαζε δὲ αὐτοὺς ἥρωας, δηλαδὴ ἄνδρας, οἱ δποῖοι ἐξεχώριζον ἀπὸ τοὺς ἄλλους συνήθεις ἀνθρώπους.

Δι’ αὐτὸν τὸν λόγον τὴν ἐποχὴν αὐτὴν ὀνομάζομεν ἥρωικὴν ἐποχήν. ✕

14. Ο ΟΜΗΡΟΣ ΚΑΙ ΤΑ ΠΟΙΗΜΑΤΑ ΤΟΥ

Ο μεγαλύτερος ἀπὸ ὅλους ἐκείνους τοὺς ἀοιδούς, οἱ δποῖοι ἔψαλλαν τὴν λαμπρὰν ἐποχὴν τῶν ἥρωών, εἶναι ὁ Ὅμηρος. Περὶ τοῦ ποιητοῦ αὐτοῦ πολὺ δλίγα γνωρίζομεν.

Ο ιστορικὸς Ἡρόδοτος, δόποιος ἔζησε πεντακόσια περίπου ἔτη πρὸ Χριστοῦ, μᾶς λέγει, δτι ὁ Ὅμηρος ἦτο τετρακόσια περίπου ἔτη μεγαλύτερος ἀπὸ αὐτόν.

Ἄλλ’ ἐὰν πολὺ δλίγα γνωρίζωμεν διὰ τὴν ζωὴν του, ἀπὸ τὰ δύο ἀθάνατα αὐτοῦ ποιήματα τὴν Ἰλιάδα καὶ τὴν Ὀδύσσειαν, δυνάμεθα νὰ ἐννοήσωμεν, δτι ὁ Ὅμηρος ὑπῆρξε μέγας ποιητής.

Εἰς τὴν Ἰλιάδα μὲ μεγάλην ποιητικὴν τέχνην περιγράφεται ὁ θυμὸς τοῦ Ἀχιλλέως. “Οτι δηλαδὴ κατὰ τὸ δέκατον ἔτος ἀπὸ τῆς πολιορκίας τῆς Τροίας, δ Ἀχιλλεὺς ἐφιλονίκησε μὲ τὸν ἀρχιστράτηγον Ἀγαμέμνονα καὶ ἀπεχώρησεν ἀπὸ τὸν ἀγῶνα. “Οταν δύως εἰς μίαν μάχην ἐφονεύθη ὁ ἀγαπημένος του φίλος Πάτροκλος ἀπὸ τὸν γενναῖον υἱὸν τοῦ Πριάμου τὸν Ἔκτορα, τότε δ Ἀχιλλεὺς ἐλησμόνησε τὸν θυμόν του, ἔλαβε καὶ πάλιν μέρος εἰς τὸν πόλεμον καὶ ἐφόνευσε τὸν Ἔκτορα. Τοιουτοτρόπως ἐξεδικήθη τὸν θάνατον τοῦ φίλου του.

Αλλὰ καὶ τοῦ Ἀχιλλέως ἡ μοῖρα δὲν ἦτο καλυτέρα. Βέλος τὸ ὄποιον ἔρριψεν ἐναντίον του δὲ Πάρις, ἐπέτυχε τὸν Ἀχιλλέα εἰς τὴν πτέρωναν καὶ ἐσταμάτησε τὴν δοξασμένην του ζωὴν.

Ἡ Ὁδύσσεια περιγράφει μὲν ὥραιότητα ἀνέκφραστον τὰς δεκαετεῖς περιπλανήσεις τοῦ Ὁδυσσέως, μέχρις ὅτου φθάσῃ εἰς τὴν πατρίδα του Ἰθάκην, μετὰ τὴν ἀλωσιν τῆς Τροίας.

Ἡ Ἰλιάς παρουσιάζει ζωὴν ταραχώδη· σφοδρούς πολέμους, φόνους ἀνδρείων στρατηγῶν, θυμούς καὶ ἐκδικήσεις. Ἡ Ὁδύσσεια ἀντιθέτως εἰκονίζει τὴν εἰρηνικὴν ζωὴν τῶν ἀνθρώπων τῆς ἐποχῆς ἑκείνης. Πῶς ἔζων δηλαδὴ μέσα εἰς τὰς οἰκίας των, ποίας ἐργασίας ἔκαμνον καὶ εἰς ποίας μακρυνάς χώρας ἐταξίδευον. Πολλοὶ ἀνθρωποί, οἱ ὄποιοι μελετοῦν σήμερον τὰ ποιήματα τοῦ Ὁμήρου, λέγουν, ὅτι δὲν ύπάρχει εἰς τὸν κόσμον ὥραιότερον πρᾶγμα ἀπὸ αὐτά.

Σοφὸς Ἀγγλος εἶπεν, ὅτι ὅταν κανεὶς μελετᾷ τὸν Ὁμηρον δὲν θέλει τίποτε ἄλλο νὰ διαβάζῃ, ἀλλὰ οὕτε καὶ χρειάζεται ἄλλο βιβλίον. Τὰ ποιήματα τοῦ Ὁμήρου ἐμπνέουν πραγματικῶς ἑκεῖνον, δὲ οὐτός τὰ μελετᾷ.

Ο "Ομηρος."

15. Η ΟΜΗΡΙΚΗ ΤΡΟΙΑ

Αἱ πόλεις, περὶ τῶν ὄποιων δύμιλεῖ δὲ "Ομηρος, εἶχον ἔξαφανισθῇ ἀπὸ τοῦ προσώπου τῆς γῆς μὲν τὴν πάροδον τῶν αἰώνων. Ἀλλ' αἱ ἀνασκαφαὶ ποὺ ἔγιναν πρὸ πολλῶν ἐτῶν ἐτίάνω εἰς ἔνα λόφον τῆς Τροίας, πλησίον τῶν Δαρδανελλίων, ἀπεκάλυψαν τὰ ἐρείπια ἀρχαίας πόλεως, ἡ ὄποια περιεβάλλετο μὲν ισχυρὸν τεῖχος. Εἰς μερικὰ μέρη τὸ τεῖχος αὐτὸν ἐφαίνετο, ὅτι εἶχε καταστραφῆ ἀπὸ πυρκαϊάν. Εἰς τοὺς σωρούς τῶν ἐρειπίων εὑρέθησαν πολλὰ τεμάχια ἀπὸ χωματένια ἀγγεῖα. Ἐπίσης πολλὰ κοσμήματα χρυσᾶ. Ἡ ἀρχαία αὐτὴ πόλις ἦτο ή Τροία !

Ἡ ἐξακουσμένη πόλις τοῦ Πριάμου, διὰ τὴν ὁποίαν ὁμιλεῖ ὁ
“Cumhros”, μὲ τὰς ἀνασκαφὰς ἥλθεν εἰς φῶς.

16. ΑΙ ΠΟΛΥΧΡΥΣΟΙ ΜΥΚΗΝΑΙ

Ἄρχαιοι λογικαὶ ἀνασκαφαὶ ἔγιναν καὶ εἰς τὴν Πελοπόννησον. Εἰς τὴν ἀνατολικὴν παραλίαν της, δλίγον πρὸς βορρᾶν τοῦ Ἀργολικοῦ κόλπου, ἀνεκαλύφθησαν ἐπάνω εἰς πελώριον λόφον ἵσχυρὰ τείχη. Ταῦτα ἥσαν κατεσκευασμένα ἀπὸ πελωρίους λίθους, σὶ δποῖοι εἶναι τοποθετημένοι ὁ εἰς ἐπάνω εἰς τὸν ἄλλον χωρὶς λάσπην ἦ ἀσβεστον. Ὁ καθεὶς δὲ ἔχει μῆκος 2 ἔως 3 μέτρα.

Οἱ ἀρχαῖοι “Ελληνες, οἱ δποῖοι ἔζησαν ἀργότερον, δὲν ἡμπόρουν νὰ ἔννοήσουν, πῶς τόσον πελώριοι λίθοι ἥσαν κατ’ αὐτὸν τὸν τρόπον τοποθετημένοι. Διὰ τοῦτο δὲν ἐπίστευον, ὅτι ἀνθρώπιναι χεῖρες τὰ ἔκτισαν, ἀλλ’ ἐφαντάζοντο, ὅτι κατεσκεύασαν αὐτὰ οἱ Κύκλωπες, μονόφθαλμοι γίγαντες. Διὰ τοῦτο λέγονται **Κυκλώπεια τείχη**.

Ἀπὸ μεγαλοπρεπῆ εἰσοδον φθάνομεν εἰς τὸ ἐσωτερικὸν τοῦ τείχους. Ἡ εἰσοδος αὐτῇ ἔχει μεγάλην σπουδαιότητα.

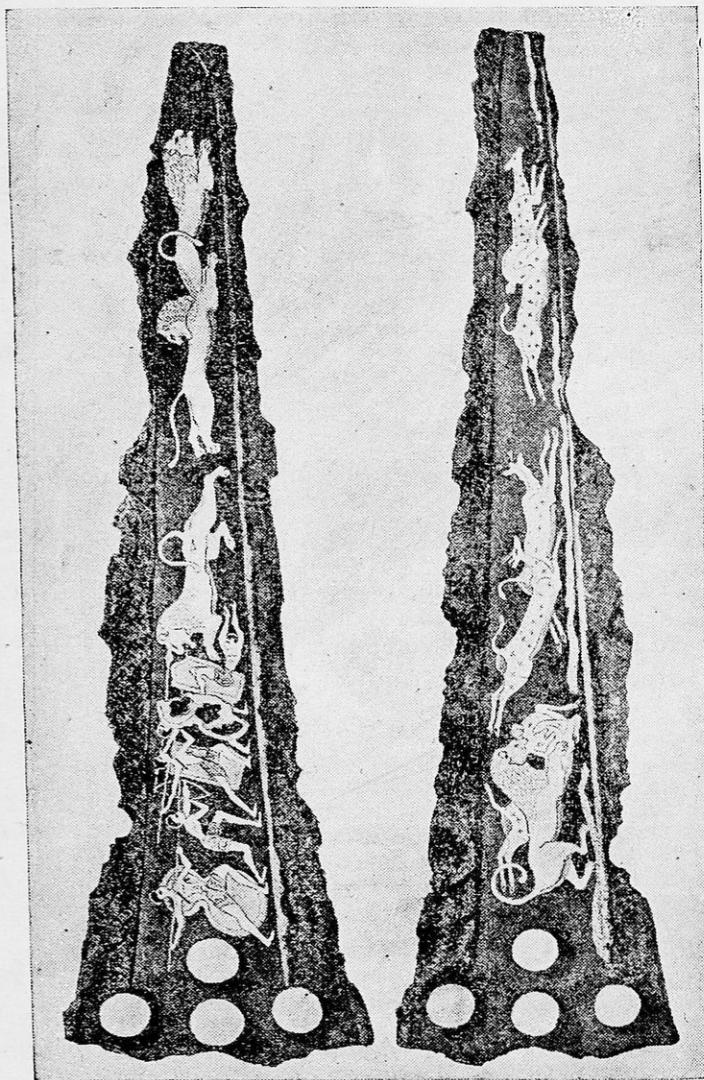
Ἐπάνω εἰς τὸ ὑπέρθυρον αὐτῆς, εἰς σκληρὰν πέτραν, εἶναι λαξευμένοι δύο λέοντες. Τὰ θηρία δρθώνονται δεξιὰ καὶ ἀριστερὰ ἀπὸ ἕνα κιονίσκον, ποὺ συμβολίζει θεάν, ἡ δποία προστατεύει τὸν βασιλικὸν οἶκον. Τὰ πρόσωπά των εἶναι ἐστραμμένα πρὸς ἐκεῖνον, ὁ δποῖος εἰσέρχεται εἰς τὴν πύλην. Διὰ τοῦτο ἡ μεγαλοπρεπής αὐτὴ πύλη ὠνομάσθη πύλη τῶν Λεόντων.

Οἱ ἀρχαιολόγοι δὲν εἶχον καμμίαν ἀμφιβολίαν, ὅτι ἔκει μέσα ἀπὸ τὸ τεῖχος, ἐπρεπε νὰ εύρισκεται σπουδαία πόλις. Ἐντὸς τοῦ τείχους ἀνεκαλύφθησαν ἔξι τάφοι δρθογώνιοι. Μέσα εἰς αὐτοὺς ὑπῆρχον δέκα ἐννέα πτώματα βασιλέων, γύρω των δὲ εύρισκοντο πολλὰ χρυσᾶ ἀγγεῖα, χρυσᾶ βασιλικὰ στέμματα, χρυσᾶ βραχιόλια καὶ ἄλλα κοσμήματα. Εἰς κανέναν ἄλλο μέρος, δπου ἔγιναν ἀνασκαφαί, δὲν εύρέθη τόσος πλούτος κοσμημάτων.

Η Πύλη τῶν Λεόντων εἰς τὰς Μυκήνας.

Η περίφημος εἴσοδος τῆς ἀκροπόλεως τῶν Μυκηνῶν. Φαίνονται τὰ Κυκλώπεια τείχη. Η πύλη ἔχει ὑψος καὶ πλάτος 3 μέτρα. Η ἐπάνω πέτρα ἔχει μῆκος 4 1/2 μ., ὑψος 1 μ. καὶ πλάτος 2 μ. Ἐπάνω ἀπὸ τὴν πέτραν αὐτὴν εἶναι σκαλισμένοι δύο λέοντες, οἱ δόποι οι στέκονται δεῖς ἀπέναντι τοῦ ἄλλου ἀπὸ τὰ δύο μέρη ἐνὸς κίονος. Λείπονται κεφαλαί, αἱ δόποιαι πιεσανῶς ῥισαν ἀπὸ δρείχαλκον ἐπιχρυσωμένον.

Μυκηναϊκά έγχειριδια. (Αρχαιολογικό Μουσεῖον Αθηνών.)

Προέρχονται διπλό τούς τάφους τῶν Μυκηνῶν. Είναι δύο δρεπάνωλκον μὲ σκαλίσματα δπὸ χρυσὸν καὶ ἀργυρὸν. Εἰς τὴν μίσην ὄψιν νέοι ωπλισμένοι κυνηγῶν λέων καὶ λιονταρίου λέων κυνηγῶν ζαρκάδων.

Τὰ σώματα αὐτὰ ἀνήκον εἰς βασιλεῖς, οἱ δόποιοι ἔζησαν χίλια ἑξακόσια ἔτη πρὸ Χριστοῦ. Τὰ πρόσωπα μερικῶν ἐσκέπατζον χρυσαῖ προσωπίδες.

Εἴσοδος Μυκηναϊκοῦ τάφου.

Πράγματι ἔκει ἡτοί ἡ πρωτεύουσα τοῦ ἀρχιστρατήγου τῶν Ἑλληνικῶν στρατευμάτων, τὰ δόποια ἑξεστράτευσαν ἐναντίον

Κάτωψις θολωτοῦ τάφου.

τῆς Τροίας. Ἡτοί ἡ πόλις τοῦ Ἀγαμέμνονος, αἱ πολύχρυσοι Μυκῆναι, ὅπως ὀνομάζει αὐτὴν ὁ Ὄμηρος.

Ἐξω ἀπὸ τὸ τεῖχος τῶν Μυκηνῶν, καὶ ὑπὸ τὴν γῆν, εύρε-

θησαν καὶ ἄλλοι σπουδαῖοι τάφοι, οἱ ὁποῖοι ἔχουν σχῆμα κυψέλης. Τοὺς τάφους αὐτοὺς ὀνομάζομεν κυψελοειδεῖς ἢ θολωτοὺς τάφους. Εἰς ἀπὸ αὐτοὺς εἶναι 15 μέτρα ὑψηλός. Ὁ ἐπισκέπτης τοῦ τάφου αὐτοῦ θὰ αἰσθανθῇ μεγάλην συγκίνησιν καὶ θὰ θαυμάσῃ τὸ μεγαλεῖον του.

Καὶ εἰς αὐτοὺς τοὺς τάφους εύρεθσαν πολλὰ χρυσᾶ κοσμήματα. Ἐπίσης δπλα μπρούντζινα, σφραγίδες καὶ πολλὰ κομμάτια ἀπὸ ἀγγεῖα, τὰ δποῖα ἐκείνην τὴν ἐποχὴν ἐτοποθετοῦντο μαζὶ μὲ τὸν νεκρόν. Οἱ Ἑλληνες τῆς ἐποχῆς ἐκείνης ἐπίστευον, δτι ἡ ψυχὴ τῶν ἀποθησκόντων ἐξηκολούθει νὰ ζῇ καὶ μετὰ θάνατον. Διὰ τοῦτο ἐτοποθέτουν μαζὶ μὲ τὸν νεκρὸν τὰ ἀγαπημένα πράγματα, τὰ δποῖα εἶχεν εἰς τὴν ζωὴν του.

17. Η ΤΙΡΥΝΣ

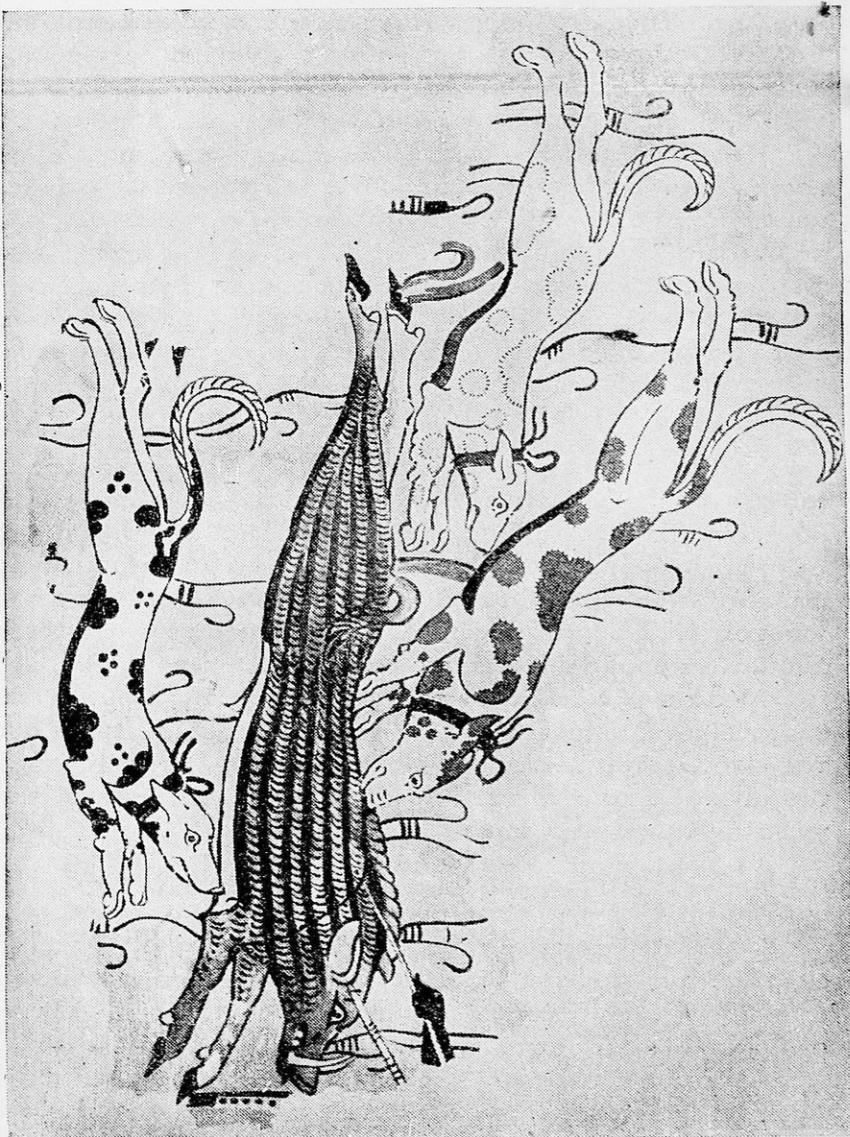
Ολίγα χιλιόμετρα μακρὰν ἀπὸ τὰς Μυκήνας πλησίον τοῦ τοῦ Ἀργολικοῦ κόλπου, ἀνεκαλύφθη καὶ ἄλλη ἀκρόπολις μὲ ἴσχυρὰ τείχη. Ἐκεῖ εύρεθη μέγα βασιλικὸν ἀνάκτορον. Ἡ ἀρχαία αὐτὴ πόλις ὀνομάζεται Τίρυνς, φαίνεται δέ, δτι εἶναι παλαιοτέρα ἀπὸ τὰς Μυκήνας. "Οταν ἀργότερον αἱ Μυκῆναι ἔγιναν ἡ πρωτεύουσα ὅλης τῆς περιοχῆς, ἡ Τίρυνς ἔχρησίμευεν ὡς φρούριον ἀπὸ κάθε προσβολὴν ἀπὸ τῆς θαλάσσης.

Μέσα εἰς ἐν δωμάτιον τοῦ ἀνακτόρου τῆς Τίρυνθος εύρεθσαν εἰκόνες ἐπάνω εἰς τὸν τοῖχον, αἱ δποῖαι ὁμοιάζουν μὲ τὰς εἰκόνας τοῦ ἀνακτόρου εἰς τὴν Κνωσὸν τῆς Κρήτης. Ἐκ τούτου φαίνεται, δτι ἐκεῖ κατ' ἀρχὰς οἱ Κρῆτες ναυτικοὶ ἔκαμαν γνωστὴν τὴν τέχνην των.

18. Η ΜΥΚΗΝΑΪΚΗ ΟΙΚΙΑ

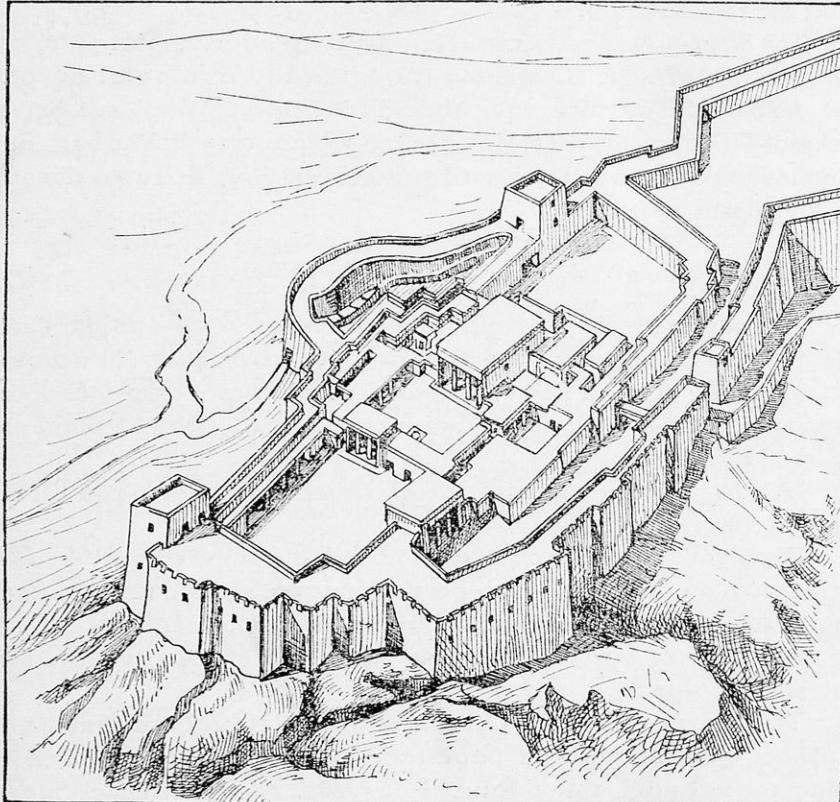
Ἀπὸ τὰ ἀνάκτορα, τὰ δποῖα ἀπεκάλυψαν οἱ ἀρχαιολόγοι εἰς τὰς Μυκήνας, τὴν Τίρυνθα καὶ εἰς τὴν Τροίαν, καθὼς καὶ ἀπὸ παραστάσεις ἐπάνω εἰς ἀγγεῖα μανθάνομεν πῶς ἦσαν αἱ ίδιαιτικαὶ οἰκίαι κατὰ τὴν ἐποχὴν ἐκείνην.

Ἀπὸ ἐν ἀνοικτὸν πρὸς τὰ ἐμπρὸς δωμάτιον, ποὺ δμοιάζει πρὸς στοὰν, τὴν αἴθουσαν, ὁ "Ἑλλην τῆς ἐποχῆς ἐκεί-

Κυνήγιον δύριοχοίρου.
(Το κοινωνία Τίγρης. Ἀρχαιολογεῖο. Μουσεῖον. Αθηνῶν).

νης εἰσήρχετο εἰς ἄλλο μεγάλον δωμάτιον τῆς οἰκίας του χωρὶς παράθυρα, τὸ **μέγαρον**. Αὐτὴ εἶναι ὅλη ἡ Μυκηναϊκὴ οἰκία. Ἀπλῆ καὶ χωρὶς ἄλλο πάτωμα. Ἡ αἴθουσα ἐμπρός ἔφερε δύο κίονας, οἱ δόποιοι ἐβάσταζον τὸ ἐπάνω μέρος τῆς στέγης, τὸ

‘Αναπαράστασις ’Ανακτόρου τῆς Τίρυνθος.

όποιον ἔξειχε. Εἰς τὸ μέσον τοῦ κυρίως δωματίου ἦτο στρογγύλη ἐστία, δόπου ἥναπτον πυράν. Γύρω ἀπὸ αὐτὴν ὑπῆρχον τέσσαρες στῦλοι. Οὗτοι ἐβάσταζον τὴν στέγην καὶ ἵσαν τοποθετημένοι κατὰ τοιοῦτον τρόπον, ὥστε ἐσχημάτιζον τετράγωνον

σχῆμα. Ἐπάνω εἰς τὴν στέγην, εἰς τὸ μέρος, τὸ ὄποιον ἦτο ἀκριβῶς ἐπάνω ἀπὸ τὴν ἐστίαν, ὑπῆρχεν ἄνοιγμα, ἀπὸ τὸ ὄποιον ἐξήρχετο ὁ καπνός. Τὸ ἄνοιγμα αὐτὸν ἦτο κατὰ τοιούτον τρόπον σκεπασμένον, ὡστε ἡμπόδιζε τὴν βροχὴν νὰ πίπτῃ μέσα εἰς τὸ δωμάτιον.

Τὸ δωμάτιον ἐφωτίζετο ἀπὸ τὴν αἴθουσαν, καὶ ἀπὸ τὸ ἄνοιγμα τῆς στέγης. Ὁ τρόπος αὐτὸς μὲ τὸν ὄποιον οἱ ἄνθρωποι κατεσκεύαζον τότε τὰς οἰκίας των, μᾶς ἐνθυμίζει, ὅτι οἱ παλαιοί “Ἐλληνες καὶ εἰς τὸ γλυκὺ κλίμα τῆς ‘Ἐλλάδος δὲν ἐλησμόνησαν τὰς συνηθείας, τὰς ὄποιας εἶχον, ὅταν κατώκουν εἰς τὰ βόρεια κλίματα.

19. ΑΙ ΚΑΘΗΜΕΡΙΝΑΙ ΕΡΓΑΣΙΑΙ

Αἱ σπουδαιότεραι ἐργασίαι τῶν ἀνθρώπων τῆς ἐποχῆς ἐκείνης ἦσαν ἡ καλλιέργεια τῆς γῆς καὶ ἡ **κτηνοτροφία**. Ἡ περιουσία των ἦσαν ἀγέλαι βιδῶν, χοίρων καὶ αἴγοπροβάτων. Πολλοὶ ἀνθρωποι τότε καὶ βασιλεῖς ἀκόμη ηύχαριστοῦντο νὰ βόσκουν τὰ πρόβατά των.

”Αλλοι πάλιν ἄνθρωποι ἐκαλλιέργουν τὴν γῆν, τὴν ἄμπελον καὶ τὴν ἔλασίαν.

”Υπῆρχον ὅμως μεταξὺ αὐτῶν καὶ οἱ τεχνῖται, οἱ ὄποιοι κατεσκεύαζον ὅπλα καὶ διάφορα κοσμήματα, καθὼς καὶ οἱ ἔμποροι, οἱ ὄποιοι μὲ πλοΐα ἐταξίδευον εἰς διάφορα μέρη.

Αἱ γυναῖκες ἔγνεθον, ὕφαινον καὶ κατεσκεύαζον μάλινα καὶ λινὰ φορέματα.

Τὴν ἐποχὴν ἐκείνην ὁ Ἰδιος ὁ βασιλεὺς είργαζετο, ὅπως καὶ οἱ ἄλλοι ὑπήκοοι του. Ἡ βασιλισσα δὲ ἐκάθητο μὲ τὰς ὑπηρετρίας της καὶ μαζί των ὕφαινε ἢ ἔγνεθε. Αἱ θυγατέρες ἐπίσης τῶν βασιλέων ἐπλυνον μὲ τὰς ὑπηρετρίας των τὰ φορέματα εἰς τὸν πυταμόν.

”Επειδὴ τότε χρήματα δὲν ὑπῆρχον, οἱ ἄνθρωποι ἔκαμνον ἀνταλλαγὴν τῶν διαφόρων προϊόντων των μὲ ζῷα.

20. ΟΙΚΙΑΚΗ ΚΑΙ ΠΟΛΙΤΙΚΗ ΖΩΗ

Τὰ μέλη τῆς οἰκογενείας εἶχον ἀγάπην μεταξύ των. Οἱ γονεῖς ἥσαν πρόσωπα σεβαστὰ μεταξὺ τῶν μελῶν τῆς οἰκογενείας. Ἡ γυνὴ σύζυγος καὶ μήτηρ ἐτιμᾶτο τότε πολὺ περισσότερον, παρὰ εἰς ἄλλας χώρας· ἀκόμη καὶ εἰς αὐτὴν τὴν Ἑλλάδα εἰς χρόνους νεωτέρους. Ὡραῖα μᾶς περιγράφει ὁ "Ομηρος τὴν κόρην τοῦ βασιλέως τῶν Φαιάκων, τὴν Ναυσικᾶν, τὴν γυναῖκα τοῦ Ἐκτορος Ἀνδρομάχην καὶ τὴν Πηνελόπην τοῦ Ὁδυσσέως. Ὑπῆρχε μεταξὺ τῶν ἀνθρώπων τότε βαθεῖα καὶ πιστὴ φιλία. Ἐπίσης οἱ κύριοι συνεπάθουν καὶ ἡγάπων πολὺ τοὺς δούλους των.

Οἱ "Ελληνες ἐκείνην τὴν ἐποχὴν δὲν ἥσαν ἡνωμένοι εἰς ἓν κράτος, ὅπως εἶναι σήμερον. Σχεδόν κάθε πόλις ἀπετέλει τότε ἓν κράτος, τὸ ὅποιον εἶχεν ἴδιαιτέραν διοίκησιν καὶ ἥτο ἀνεξάρτητον ἀπὸ κάθε ἄλλο κράτος. Ὁ βασιλεὺς ἥτο ὁ ἀνώτερος ἱερεύς, ὁ ὅποιος προσέφερεν εἰς τοὺς θεούς θυσίας. Ἡτο δὲ καὶ ὁ ἀνώτερος δικαστής. Οἱ ἀνθρώποι ἐπίστευον, ὅτι κατήγετο ἀπὸ τοὺς θεούς, ἐτιμᾶτο δὲ ὡσάν θεός. Εἰς τὰς χεῖρας του ἐκράτει τὸ σκῆπτρον, τὸ ὅποιον ἐπιστεύετο, ὅτι εἶχε δοθῆ εἰς αὐτὸν ἀπὸ τὸν Δία. Διὰ τοῦτο ἐλέγετο καὶ σκηπτοῦχος βασιλεύς. Πλησίον τοῦ βασιλέως ἥσαν οἱ σπουδαιότεροι ἀνθρώποι ἀπὸ τὸν λαόν, οἱ εὐγενεῖς. Τούτους δὲ βασιλεὺς προσεκάλει εἰς συμβούλιον, τὸ ὅποιον ἐλέγετο βουλή, καὶ ἔζητει τὴν γνώμην των δι' ἐκεῖνα, τὰ ὅποια ἐσκέπτετο νὰ κάμῃ. Ὁ καθεὶς ἀπὸ αὐτοὺς ἥδύνατο νὰ εἴπῃ ἐκεῖνο, τὸ ὅποιον ἐνόμιζε καλόν.

Οἱ σύμβουλοι αὐτοὶ τοῦ βασιλέως ἥσαν περίπου δώδεκα, ἔπρεπε δὲ νὰ εἶναι μεγάλοι εἰς τὴν ἡλικίαν, διὰ νὰ ἡμποροῦν νὰ σκέπτωνται δρθῶς. Διὰ τοῦτο ἐλέγοντο καὶ γέροντες.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Δ'.

Η ΚΑΘΟΔΟΣ ΤΩΝ ΔΩΡΙΕΩΝ

21. Η ΕΠΟΧΗ ΤΟΥ ΣΙΔΗΡΟΥ

Αἱ Ἰσχυραὶ ἀκροπόλεις, περὶ τῶν ὅποίων ὡμιλήσαμεν, τὰ μεγαλοπρεπῆ ἀνάκτορα τῶν βασιλέων τῆς Μυκηναϊκῆς ἐποχῆς μὲ τούς θησαυρούς των ἥλθε καιρὸς νὰ καταστραφοῦν.

Χίλια ἑκατὸν ἔτη πρὸ Χριστοῦ νέα ἐλληνικὴ φυλή, **1100 π. Χ.** Ἰσχυροτέρα ἀπὸ τοὺς Ἀχαιούς, ἔφθασεν ἀπὸ βορρᾶ εἰς τὴν Ἑλλάδα, οἱ **Δωριεῖς**. Οὗτοι ἀφοῦ ἔγιναν κύριοι δῆμοι τῆς βορείου Ἑλλάδος, ἐσταμάτησαν εἰς τὴν Δωρίδα, πλησίον τοῦ Παρνασσοῦ, ἀπὸ ὅπου ἔλαβον καὶ τὸ ὄνομα Δωριεῖς. Ἀπὸ ἐκεῖ δὲ διὰ μέσου τῆς Βοιωτίας ἔφθασαν καὶ εἰς τὴν Πελοπόννησον. Τὰ δπλα τῶν ἥσαν κατεσκευασμένα ἀπὸ **σίδηρον**, δὲ Ἡρακλῆς δὲ ἥτο δὲθεός καὶ προστάτης των.

Εἰς ὅλα τὰ μέρη τῆς Πελοποννήσου ἔγιναν τότε φοβεροὶ πόλεμοι. Οἱ παλαιοὶ κάτοικοι εἰς μάτην προσεπάθησαν νὰ ἀμυνθοῦν μέσα εἰς τὰς ἀκροπόλεις τῶν καὶ νὰ ύπερασπίσουν τὴν ἐλευθερίαν των. Οἱ νέοι ἐπιδρομεῖς ἥσαν Ἰσχυρότεροι ἀπὸ αὐτούς, τὰ σιδηρᾶ δὲ δπλα τῶν ἀντεῖχον περισσότερον ἀπὸ τὰ χάλκινα τῶν Ἀχαιῶν. Τὰ πολεμικὰ ἄρματα καὶ τὸ ἱππικὸν τῶν Ἀχαιῶν δὲν κατώρθωσαν νὰ σταματήσουν τὴν ὀρμητικότητα τῶν Δωριέων. Αἱ Ἰσχυραὶ ἀκροπόλεις τῶν Μυκηνῶν καὶ τῆς Τίρυνθος φαίνεται, δτι πρῶται ἐδέχθησαν τὴν αἰφνιδιαστικὴν ἐπίθεσιν τῶν φοβερῶν ἐπιδρομέων, οἱ ὅποιοι ἀφοῦ ἐκυρίευσαν αὐτάς, ἔθεσαν κατόπιν πῦρ καὶ τὰς κατέστρεψαν.

Οἱ Δωριεῖς ἔγιναν κύριοι δῆμοι τῆς Πελοποννήσου. Οἱ ἔνδοξοι βασιλεῖς τῶν Μυκηνῶν, τῆς Τίρυνθος, τῆς Σπάρτης καὶ ἄλ-

λων μερῶν, αἱ εὐγενεῖς οἰκογένειαι τῶν παλαιῶν ἐκείνων Ἐλλήνων, τῶν Ἀχαιῶν, ὅλοι ὅσοι κατώρθωσαν νὰ σωθοῦν ἀπὸ μίαν φοβεράν καταστροφήν, ἀφῆκαν τὰς πατρίδας των καὶ ἡναγκάσθησαν νὰ ζητήσουν νέαν κατοικίαν, νὰ κάμουν νέαν πατρίδα, διὰ νὰ ζήσουν ἐλεύθεροι.

Ἐκεῖ δὲ ὅπου ἀλλοτε ὑπερήφανα ύψοῦντο τὰ ἴσχυρὰ τείχη τῶν ἀκροπόλεων καὶ τὰ πλούσια μέγαρα τῶν βασιλέων, ὅπως εἰς τὰς πολυχρύσους Μυκήνας καὶ τὴν Τίρυνθα, σωροὶ ἔρειπιων συνεσωρεύθησαν, Αἱ χιλιάδες τῶν χρόνων, οἱ ὅποιοι ἐπέρασαν ἀπὸ τὴν φοβεράν ἐκείνην καταστροφήν, ἐμάζευσαν ἐπάνω εἰς τὰ ἔρειπια παχὺ στρῶμα γῆς. Τὰ ἐκράτησαν κρυμμένα ἐπὶ χιλιάδας ἐτῶν, μέχρις ὅτου αἱ ἀνασκαφαὶ ἔφεραν αὐτὰ καὶ πάλιν εἰς φῶς.

Αὕτῃ εἶναι ἡ περίφημος κάθιδος τῶν Δωριέων, τὴν ὅποιαν οἱ ἀρχαῖοι "Ελληνες ὡνόμαζον καὶ ἐπιστροφὴν εἰς τὴν Ἐλλάδα τῶν Ἡρακλειδῶν." Ἐλεγον δηλαδή, ὅτι ὁ υἱὸς τοῦ Ἡρακλέους "Υλλος καὶ οἱ ἀδελφοὶ Δυμάν καὶ Πάμφυλος, υἱοὶ τοῦ βασιλέως τῶν Δωριέων Αἴγιμίου εἰς τὴν Θεσσαλίαν, ἥλθον καὶ ἔγκατεστάθησαν εἰς τὴν Δωρίδα.

Ἀπὸ ἐκεῖ οἱ δισέγγονοι τοῦ "Υλλου ἥδυνήθησαν νὰ περάσουν εἰς τὴν Πελοπόννησον διὰ τῆς Ναυπάκτου, ἐνίκησαν τὸν βασιλέα τῆς Σπάρτης καὶ τοῦ "Αργους Τισαμενόν, ἐξεδίωξαν τοὺς Ἀχαιοὺς ἀπὸ τὴν βορείαν παραλίαν τῆς Πελοποννήσου καὶ τέλος ἐκυρίευσαν ὅλην τὴν Πελοπόννησον, τὴν ὅποιαν ἔμοιράσθησαν διὰ κλήρου.

Ο Τήμενος ἔλαβε τὸ "Αργος, ὁ Κρεσφόντης τὴν Μεσσηνίαν, καὶ οἱ δίδυμοι υἱοὶ τοῦ Ἀριστοδήμου, Εύρυσθένης καὶ Προκλῆς, ἔλαβον τὴν Λακωνίαν.

Ο μῦθος αὐτὸς φανερώνει, ὅτι οἱ Δωριεῖς δὲν ἔφθασαν εἰς τὴν Πελοπόννησον ὅλοι μαζί, ἀλλ᾽ ἥλθον κατὰ διαστήματα καὶ χωρισμένοι. Τὸ μεγαλύτερον τμῆμα εἰσῆλθεν εἰς τὴν Ἀργολίδα καὶ κατόπιν εἰς τὴν Λακωνίαν.

Απὸ τότε ἀρχίζει νέα ἐποχὴ εἰς τὴν Ἐλλάδα, πολὺ διάφορος ἀπὸ τὴν προηγουμένην, τὴν ἡρωικὴν ἐποχήν, διὰ τὴν ὅποιαν δύμιλοιν τὰ ποιήματα τοῦ Ὁμέρου. Ἐπὶ διακόσια περίπου ἔτη

εις τὴν Ἑλλάδα, ἐπεκράτησε δυστυχία καὶ δὲν ἔγινε καμμία πρόοδος εἰς τὸν πολιτισμόν. Ο σίδηρος ὅμως, ὁ ὄποιος προηγουμένως ἦτο σπάνιος, ἀπὸ τότε εἶχε μεγάλην διάδοσιν. Τὰ δὲ ὅπλα καὶ ἐργαλεῖα κατεσκευάζοντο ἀπὸ σίδηρον. Διὰ τοῦτο τὴν ἐποχὴν αὐτὴν ὀνομάζομεν καὶ ἐποχὴν τοῦ σιδήρου.

Ἐπειδὴ δὲ ἀπὸ τότε ἔπαινον νὰ ὑπάρχουν τὰ καμπυλωτὰ σχέδια, τὰ ὄποια ἔζωγραφούντο ἐπάνω εἰς τὰ ἀγγεῖα, καὶ ἐσυνηθίζοντο σχέδια μὲ σχήματα γεωμετρικά, διὰ τοῦτο τὴν ἐποχὴν αὐτὴν τὴν ὀνομάζομεν γεωμετρικὴν ἐποχὴν.

22. ΟΙ ΕΛΛΗΝΕΣ ΧΑΝΟΥΝ ΤΗΝ ΘΑΛΑΣΣΟΚΡΑΤΟΡΙΑΝ ΤΩΝ. ΟΙ ΦΟΙΝΙΚΕΣ

Κατὰ τὴν περίοδον τὴν Μυκηναϊκὴν, οἱ Ἑλλῆνες εἶχον κάμει μεγάλας προόδους εἰς τὸ ναυτικόν. Πλοῖα τῶν Ἀχαιῶν ἔπλεον εἰς διαφόρους λιμένας τῆς Μεσογείου καὶ τοῦ Εὔξείνου Πόντου. Ἐκεῖ ἔφερον διάφορα ἑλληνικὰ προτίόντα καὶ ἐλάμβανον ἀπὸ ξένας χώρας πράγματα, τὰ ὄποια αὐτοὶ δὲν εἶχον. Μετὰ τὴν κάθοδον ὅμως τῶν Δωριέων οἱ Ἑλλῆνες ἔχασαν τὴν μεγάλην ἐπίδοσιν, τὴν ὁποίαν εἶχον εἰς τὸ ναυτικόν καὶ ἡ κυριαρχία τῆς Μεσογείου περιῆλθεν εἰς νέον δραστήριον καὶ ναυτικὸν λαόν, τοὺς Φοίνικας.

Οὗτοι κατώκουν εἰς στενὴν λωρίδα, ἡ ὄποια εὑρίσκεται πρὸς δυσμάς τῆς Συρίας, μεταξὺ τοῦ ὅρους Λιβάνου καὶ τῆς θαλάσσης. Ἡ χώρα αὕτη ἀν καὶ ἦτο μικρά, ἥτο ἐν τούτοις πολὺ πλουσία. Πολλοὶ ποταμοὶ διαρρέουν αὐτὴν καὶ τὴν καθιστοῦν πολὺ εὔφορον. Τὸ ὅρος Λίβανον ὡσὰν μεγαλοπρεπὲς τεῖχος ἐπροστάτευε τοὺς Φοίνικας ἀπὸ τοὺς γείτονάς των Ἀσσυρίους, οἱ ὄποιοι ἦσαν τρομεροὶ πολεμισταί. Παρεῖχε δὲ τὸ ὅρος εἰς αὐτοὺς πλουσιωτάτην ξυλείαν διὰ τὴν κατασκευὴν πλοίων καὶ οἰκιῶν.

Οἱ φυσικοὶ λιμένες τῆς πλουσίας αὕτης χώρας συνετέλεσαν, ὡστε οἱ Φοίνικες νὰ γίνουν πολὺ ἐνωρίς οἱ σπουδαιότεροι ναυτικοὶ καὶ οἱ πλέον περίφημοι ἐμπόροι τοῦ ἀρχαίου κόσμου.

Αἱ πόλεις Σιδών, Τύρος καὶ Βυρηττός ὑπῆρξαν φημισμέναι ἐμπορικαὶ πόλεις τῶν Φοινίκων.

’Οκτακόσια περίπου ἔτη πρὸ Χριστοῦ οἱ Φοίνικες ἥσαν κύριοι τῆς Μεσογείου Θαλάσσης. Εἰς τὰ παράλια δὲ τῆς Βορείου ’Αφρικῆς ὕδρυσαν πολλάς ἀποικίας, ἡ σπουδαιοτέρα τῶν ὅποιων ἦτο ἡ Καρχηδών. Μὲ τὰ πλοῖα τῶν διέπλεον τὸ στενὸν τοῦ Γιβραλτάρ, τὸ ὅποιον ἔλεγον τότε στήλας τοῦ Ἡρακλέους καὶ λέγουν, ὅτι ἔφθανον μέχρι τῆς ’Αγγλίας, ἀπὸ ὅπου ἐπρομηθεύοντο κασσίτερον.

Αἱ νῆσοι Ρόδος καὶ Κύπρος προσείλκυσαν ἐπίσης τοὺς Φοίνικας. Ἀπὸ τὴν Κύπρον ἐλάμβανον οὗτοι χαλκόν.

Κατὰ τοὺς ἴδιους χρόνους οἱ Φοίνικες ἥλθον εἰς ἐπικοινωνίαν καὶ μὲ τοὺς Ἑλληνας, ἐπώλουν δὲ εἰς αὐτοὺς τὰ πλούσια ἐμπορεύματά των, τὰ ἐλεφάντινα κτένια των, ἐνδύματα, βαμμένα μὲ τὴν πορφύραν, τὰ διάφορα ύάλινα ἢ ἀλαβάστρινα σκεύη, ἢ τὰ ώρατα σκαλισμένα χαλκᾶ καὶ ἀργυρᾶ πιάτα.

Οἱ Ἑλληνες πολλὰ ἐδιδάχθησαν ἀπὸ τοὺς Φοίνικας. Τὸ σπουδαιότερον δμως ἦτο, ὅτι ἔμαθον ἀπ' αὐτοὺς τὰ γράμματα τοῦ Ἀλφαβήτου. Οἱ Φοίνικες ἔκαμαν πρὸς τούτοις γνωστὸν εἰς τοὺς Ἑλληνας τὸν πάπυρον, ὁ ἐποῖος παρήγετο εἰς τὴν Αἴγυπτον.

Τύπος Φοίνικος.

(’Απὸ τάφον Αἴγυπτων).

Οἱ Φοίνικες ἥσαν ὑψηλοί, λεπτοί, μὲ μαύρα μαλλιά. Εἰς τὴν εἰκόνα παριστάνεται εὔκατάστατος ἔμπορος, ὁ δόποιος φορεῖ μονοκόμματον μάλινον ὄφασμα καὶ ἔχει σκεπασμένην τὴν κεφαλὴν του μὲ σκούφον, ὁ δόποιος δένεται μὲ μικρὰν ταινίαν.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Ε'.

Η ΔΙΑΣΠΟΡΑ ΤΩΝ ΕΛΛΗΝΩΝ

23. Ο ΠΡΩΤΟΣ ΕΛΛΗΝΙΚΟΣ ΑΠΟΙΚΙΣΜΟΣ

Τὰ βασιλικὰ γένη τῶν Ἀχαιῶν, οἱ εὐγενεῖς, καθὼς καὶ ἄλλοι ὅσοι κατώρθωσαν νὰ σωθοῦν ἀπὸ τὴν καταστροφήν, ἀφῆσαν τὰς πατρίδας των καὶ ἔφυγον εἰς ἀσφαλέστερα μέρη. "Εγιναν πρόσφυγες. Μαζὶ μὲ αὐτούς ἔφυγον καὶ ὅσοι κατώκουν ἔξω ἀπὸ τὰς ἀκροπόλεις. "Οσοι πάλιν ἀπὸ τοὺς παλαιοὺς κατοίκους δὲν ἦθέλησαν νὰ ἀφῆσουν τὴν ἀγαπημένην πατρίδα των, ἔγιναν δοῦλοι, εἴλωτες, τῶν νέων κατακτητῶν. Τὸ πρῶτον προσφυγικὸν κῦμα ἐκίνησεν ἀπὸ τὰς πεδιάδας τῆς Θεσσαλίας καὶ τὴν πεδιάδα τοῦ Σπερχειοῦ ποταμοῦ. Αἱ νῆσοι Λέσβος καὶ Τένεδος καθὼς καὶ ἡ ἀπέναντί των Ἀσιατικὴ παραλία ἐδέχθησαν τοὺς πρώτους πρόσφυγας ἀπὸ τὴν Ἑλλάδα.

"Ἀλλῃ δόμας προσφύγων ἔφυγεν ἀπὸ τὰ παράλια τῆς Ἀττικῆς καὶ τῆς Ἀργολίδος καὶ ἐγκατεστάθη νοτιώτερον ἀπὸ τοὺς πρώτους. "Ἡ νῆσος Χίος καὶ ἡ ἀπέναντί της παραλία, ἀπετέλεσαν τὸν πρῶτον σταθμὸν τῆς ἐξαπλώσεώς των εἰς τὰ εὔφορα καὶ ώραῖα ἐκεῖνα μέρη.

Τὸ πρῶτον τμῆμα τῶν Ἀχαιῶν ἔλαβε τὴν ὀνομασίαν εἰς τὴν νέαν πατρίδα **Αἰολεῖς**. Οἱ ἄλλοι δὲ ὠνομάσθησαν **"Ιωνες**.

24. Η ΖΩΗ ΤΩΝ ΕΛΛΗΝΩΝ ΕΙΣ ΤΗΝ ΝΕΑΝ ΤΩΝ ΠΑΤΡΙΔΑ

Ἡ ἐγκατάστασις τῶν Ἀχαιῶν εἰς τὰς νέας των πατρίδας δὲν ἔγινε χωρὶς ἀγῶνας ἐναντίον τῶν ἐντοπίων. Οἱ παλαιοὶ κάτοικοι τῆς Μικρᾶς Ἀσίας ἀντέταξαν ἄμυναν κατὰ τῶν Ἀχαιῶν, οἱ όποιοι εἰσέβαλον εἰς τὸ πάτριον ἔδαφος.

Παρῆλθον λοιπὸν πολλὰ ἔτη, μέχρις ὅτου οἱ Ἀχαιοὶ γίνουν κύριοι τῶν νέων χωρῶν. Μὲ τὴν δραστηριότητά των δὲ κατώρθωσαν νὰ ἴδρυσουν πόλεις εἰς πολὺ σπουδαῖα σημεῖα τῶν παραλίων τῆς Μικρᾶς Ἀσίας.

Περίφημοι ὑπῆρξαν αἱ πόλεις **Κλαζομεναὶ** καὶ **Τέωσι**, εἰς τὸν λαιμὸν τῆς μικρᾶς χερσονήσου, ἡ ὁποίᾳ ἀπλώνεται, διὰ νὰ ἐνωθῇ μὲ τὴν Χίον. Ἐπειδὴ δὲ ἔκει οἱ Φοίνικες εὔρισκον πορφύραν, ἡ χερσόνησος αὕτη ἔλαβε τὸ ὄνομα **Ἐρυθραία**.

Ἀξιόλογοι ἐπίσης πόλεις ὑπῆρξαν αἱ νοτιώτερον εὐρισκόμεναι, ἡ **Κολοφῶν**, ἡ **Ἐφεσος** καὶ ἡ **Μίλητος**.

Εἰς τὰς νέας τῶν πατρίδας οἱ πρόσφυγες “Ἐλληνες ἔφερον ἀπὸ τὴν παλαιὰν πατρίδα ὄλας τὰς συνηθείας τῶν καὶ τοὺς τρόπους, μὲ τοὺς ὁποίους ἐποιεύοντο καὶ ἔζων.

Μαζί των δὲ ἔφεραν καὶ τὰ ἀγαπημένα τῶν τραγούδια, τὰ ὁποῖα ἔξυμνουν τὰς πράξεις τῶν ἥρωών τῆς παλαιᾶς τῶν πατρίδος, καθὼς καὶ τὰ ἔνδοξα κατορθώματα τοῦ Ἀχιλλέως, τοῦ Ἀγαμέμνονος καὶ τοῦ Ὁδυσσέως εἰς τὴν Τροίαν.

Τὰ διασκορπισμένα αὐτὰ τραγούδια, τὰ ὁποῖα ἀπήγγελλον διάφοροι ἀοιδοί, οἱ **ραψῳδοί**, εῦρον τὴν ώραιοτέραν τῶν σύνθεσιν εἰς τὰς νέας πατρίδας τῶν Ἐλλήνων ἀπὸ τὸν δαιμόνιον ποιητὴν τῶν τὸν “Ομηρον. Τὰ ὅμηρικά ποιήματα εἶναι ἡ μεγαλυτέρα δημιουργία, τὴν ὁποίαν ἐπέτυχε τὸ ἐλληνικὸν πνεῦμα. Φανερώνει δὲ τὸν βαθμὸν τοῦ πολιτισμοῦ, ὃ ὁποῖος διέκρινε τοὺς πρώτους ἀποίκους τῆς Μικρᾶς Ἀσίας.

25. ΑΙ ΝΕΑΙ ΑΠΟΙΚΙΑΙ ΤΗΣ ΜΙΚΡΑΣ ΑΣΙΑΣ.

ΑΙΟΛΕΙΣ, ΙΩΝΕΣ ΚΑΙ ΔΩΡΙΕΙΣ

Τὸ πτωχὸν ἔδαφος τῆς πατρίδος μας δὲν ἦτο ἀρκετὸν καὶ τότε νὰ θρέψῃ τὸν πληθυσμόν, ὃ ὁποῖος κάθε τόσον ηὔξανε. Διὰ τοῦτο πολλοὶ “Ἐλληνες εἰς τοὺς παλαιοὺς χρόνους ἔφευγον εἰς τὰ ξένα, διὰ νὰ ζήσουν ἔκει καλύτερον.

Συνήθως τὴν νέαν τῶν πατρίδα ἴδρυον εἰς παράλιον μέρος ξένης καὶ πλουσίας χώρας. Πολλοὶ μαζί ἄνθρωποι πρὶν φύγουν εἰς τὴν ξένην γῆν, ἥρωτων τὸ Μαντεῖον τῶν Δελφῶν περὶ τῆς

νέας των πατρίδος. Κατόπιν δὲ ἐλάμβανον ἀπὸ τὴν Ἱερὰν Ἐστίαν τὸ ἱερὸν πῦρ, τὸ ὁποῖον διετήρουν ἀσβεστον.

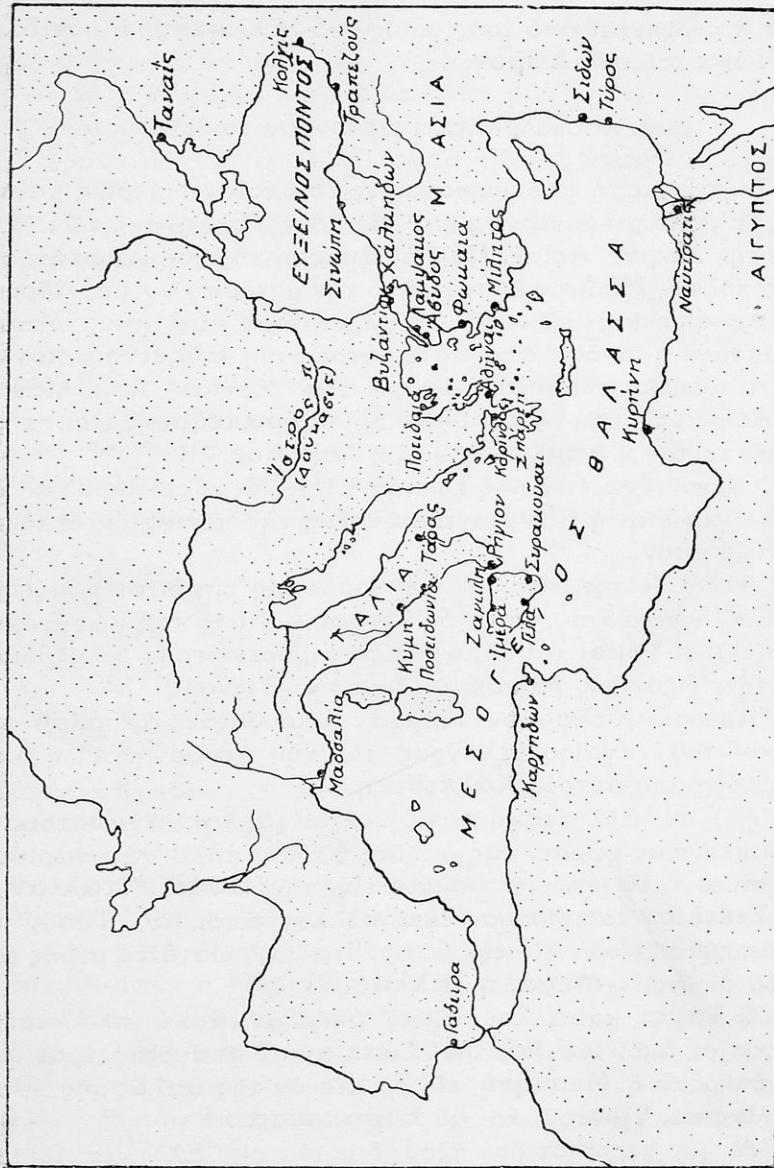
Μετὰ πολλὰς περιπλανήσεις ἀπὸ τόπου εἰς τόπον, ἔφθανον ἐπὶ τέλους εἰς μίαν παραλίαν, ἡ ὁποία ἐσχημάτιζε φυσικὸν λιμένα. Τὸ μέρος ἐκεῖνο ἔξελεγον, διὰ νὰ κατοικήσουν καὶ ἐθεώρουν αὐτὸν ὡς νέαν των πατρίδα. Ἐπάνω εἰς τὸ ὑψηλότερον μέρος ἔκτιζον ναὸν πρὸς τιμὴν τοῦ προστάτου τῆς νέας πόλεως θεοῦ, τοῦ Ἀπόλλωνος, ὃπου ἐτοποθέτουν καὶ τὸ ἱερὸν πῦρ, τὸ ὁποῖον ἔφερον μαζί των.

Τὴν γῆν ἐμοίραζον μεταξύ των διὰ κλήρου, ὁ καθεὶς δὲ κατεσκεύαζε τὴν οἰκίαν του καὶ τοιουτοτρόπως ἐσχηματίζειο μικρὰ πόλις. Ταύτην περιέβαλλε τεῖχος, τὸ ὁποῖον ἐπροστάτευε τοὺς κατοίκους. Ἡ νέα πόλις ἐλέγετο ἀποικία καὶ οἱ κάτοικοι τῆς ἀποικοί. Ἐπὶ κεφαλῆς δὲ τῶν ἀποίκων ἦτο εἰς ἀρχηγός, ὁ οἰκιστής, ὁ δόποιος μετὰ θάνατον ἐλατρεύετο ὡς ἥρως, καὶ ἀπῆλαυε θείων τιμῶν. Οἱ ἀποικοί εύρισκοντο εἰς στενὸν σύνδεσμον μὲ τὴν πόλιν, ἀπὸ τὴν δόποιαν προήρχοντο, τὴν μητρόπολιν. Δυνάμεθα δὲ νὰ εἴπωμεν, ὅτι αἱ σχέσεις μεταξὺ ἀποικίας καὶ μητροπόλεως ἦσαν δύο τοιούτους σχέσεις μητρὸς πρὸς θυγατέρα.

Οἱ ἐντόπιοι λαοί, οἱ ὄποιοι κατώκουν μακράν ἀπὸ τὴν παραλίαν, ὃπου εἶχεν ἴδρυθη ἡ νέα ἀποικία, δὲν ἦθελον βεβαίως εἰς τὰ μέρη των τούς νέους κατοίκους. Διὰ τοῦτο συχνοὶ ἦσαν οἱ πόλεμοι μεταξὺ τῶν νέων κατοίκων καὶ τῶν ἐντοπίων. Πολλαὶ ἀποικίαι ἴδρυθσαν καὶ εἰς τὸ νοτιώτερον μέρος τῆς Μικρᾶς Ἀσίας ἀπὸ Δωριεῖς ἀποίκους καθὼς καὶ εἰς τὰς ἀπέναντι νήσους. Αἱ σπουδαιότεραι ἀπὸ αὐτὰς ὑπῆρξαν ἡ Ἀλικαρνασσὸς καὶ ἡ Κνίδος, ἐπάνω εἰς δύο χερσονήσους, ποὺ εύρισκονται ἡ μία ἀπέναντι τῆς ἄλλης.

Κατ' αὐτὸν τὸν τρόπον εἰς τὴν Μικράν Ἀσίαν ἴδρυθησαν ἀποικίαι ἀπὸ δλας τὰς ἐλληνικὰς φυλάς, οἱ δὲ Ἑλληνες τοιουτρόπως ἔλαβον τρεῖς ὀνομασίας Αἰολεῖς, Ἰωνες, Δωριεῖς.

Οἱ ἀρχαῖοι Ἑλληνες ἐνόμιζον, ὅτι ἡ διαιρεσίς αὕτη τῶν Ἑλλήνων ἦτο πολὺ παλαιά καὶ ἐπίστευον, ὅτι τὰ δύο ματα

Χάρης τῶν ἀποικιῶν τοῦ Ζου καὶ ξου π.χ. αἰδονος.

αύτὰ προέρχονται ἀπὸ τοὺς γενίους τοῦ "Ελληνος, τὸν Αἴολον, τὸν Ἰωνα καὶ τὸν Δῶρον.

26. ΑΙ ΑΠΟΙΚΙΑΙ ΚΑΤΑ ΤΟΝ 8ΟΥ ΚΑΙ 7ΟΥ ΑΙΩΝΑ

Τὸ πνεῦμα τὸ ἐπιχειρηματικόν, τὸ ὅποῖον διέκρινε πάντοτε τοὺς "Ελληνας, ἔφανερώθη καὶ εἰς τοὺς "Ελληνας τῶν ἀποικιῶν τῆς Μικρᾶς Ἀσίας. Πολλοὶ ἀποικοὶ τῆς πλουσιωτάτης Ἰωνικῆς πόλεως Μιλήτου ἔφυγον ἀπὸ τὴν μητρόπολιν καὶ ἴδρυσαν πολλάς ἀποικίας εἰς τὸν Ἑλλήσποντον καὶ τὴν Μαύρην θάλασσαν, ἡ ὅποια ἀπὸ τότε ώνομάσθη Εὔξεινος πόντος.

Αἱ σπουδαιότεραι ἀποικίαι εἰς τὴν βορείαν παραλίαν τῆς Μ. Ἀσίας ὑπῆρξαν ἡ Σινώπη καὶ ἡ Τραπεζοῦν, εἰς δὲ τὸν Ἑλλήσποντον ἡ Λάμψακος καὶ ἡ Ἀβυδος.

"Ολίγον ἐνωρίτερον ἡ δωρικὴ πόλις Μέγαρα ἴδρυσεν ἐκεῖ δύο εὐρίσκεται ἡ Κωνσταντινούπολις, τὴν περίφημον ἀποικίαν τὸ Βυζάντιον.

"Αλλαι ἐπίσης ἀποικίαι ἴδρυθησαν εἰς τὴν δυτικὴν πλευράν τοῦ Εὔξείνου πόντου, ὅπως ὁ "Ιστρος, νοτίως τοῦ Δουνάβεως ποταμοῦ, οἱ Τόμοι καὶ ἄλλαι. Εἰς τὸ βορειότερον δὲ μέρος αὐτῆς, τὴν Ἀζοφικὴν θάλασσαν, ἴδρυθη ἡ Τανάϊς.

"Αποικοὶ Χαλκιδέων ἴδρυσαν σπουδαίας ἀποικίας πρὸς βορρᾶν τοῦ Αίγαιου πελάγους εἰς τὴν χερσόνησον, ἡ ὅποια ώνομάσθη ἀπὸ αὐτοὺς Χαλκιδική.

'Αλλ' οἱ "Ελληνες ἥκουον καὶ δι' ἄλλας ἀγνώστους καὶ πολὺ πλουσίας χώρας, τὰς ὅποιας ἥθελον πολὺ νὰ γνωρίσουν. Διὰ τοῦτο πολὺ ἐνωρίς ἐπῆγαν εἰς τὴν Κάτω Ἰταλίαν καὶ τὴν Σικελίαν καὶ ἴδρυσαν ἐκεῖ πολλάς ἀποικίας. Τόσον πολλαὶ ἀποικίαι ἔγιναν εἰς τὴν κάτω Ἰταλίαν, ὥστε τὸ μέρος αὐτὸῦ ἔλαβε τὸ ὄνομα Μεγάλη Ἐλλάς.

'Ο Τάρας καὶ ἄλλαι πόλεις ὑπῆρξαν πολὺ πλούσιαι καὶ σπουδαῖαι ἀποικίαι. Εἰς τὴν Σικελίαν αἱ σπουδαιότεραι ἀποικίαι ὑπῆρξαν ἡ Μεσσήνη, εἰς τὸ στενὸν τῆς θαλάσσης μεταξὺ Σικελίας καὶ Ἰταλίας, καὶ αἱ Συρακούσαι.

'Ακόμη περισσότερον πρὸς δυσμάς οἱ "Ελληνες ἴδρυσαν

καὶ ἄλλας ἀποικίας, τὴν Νεάπολιν καὶ τὴν Μασσαλίαν. Ἀλλαι δὲ ἐλληνικαὶ ἀποικίαι ἴδρυθησαν εἰς τὰ παράλια τῆς Ἀφρικῆς, ὅπως ἡ Κυρήνη καὶ ἡ Ναύκρατις, πλησίον τῶν ἐκβολῶν τοῦ Νείλου, καθὼς καὶ εἰς τὴν Ἡπειρόν καὶ Θράκην.

Τοιουτοτρόπως οἱ "Ἐλληνες μὲ τὰς ἀποικίας των ἔξηπλώθησαν εἰς τὰ πέρατα τοῦ κόσμου, ἀπὸ τῆς βορείου παραλίας τοῦ Εύξείνου πόντου μέχρι τοῦ Γιβραλτάρ, καθὼς καὶ τῆς βορείας παραλίας τῆς Ἀφρικῆς.

27. ΕΜΤΙΟΡΙΟΝ ΚΑΙ ΒΙΟΤΕΧΝΙΑ

Οἱ "Ἐλληνες ἀποικοὶ εἶχον γίνει σπουδαῖοι ἔμποροι καὶ ἐπλούτησαν πολύ. Ἀπὸ τὰς ἀποικίας τοῦ Εύξείνου Πόντου οἱ ἔμποροι ἔφερον εἰς τὰ διάφορα μέρη τῆς Μικρᾶς Ἀσίας καὶ τῆς Ἑλλάδος σῖτον καὶ παστὰ ψάρια. Ἀπὸ τὴν Ἑλλάδα ἐπήγαινον πάλιν ἑλαιόλαδον καὶ οἶνον, τὰ ὅποια δὲν ὑπῆρχον ἐκεῖ.

Νόμισμα Κρότωνος.
Παριστάνει τὸν Ποσειδῶνα. (Στενὸν Σικελίας).

Νόμισμα Ζάγκλης.

Νόμισμα Ἰμέρας.
(Σικελία).

"Ἄλλα ἐπίσης ἔμπορεύματα ἔφερον ἀπὸ τὴν Αἴγυπτον, ἀπὸ τὴν Μικρὰν Ἀσίαν καὶ τὴν Ἰταλίαν καὶ ἄλλα ἐπήγαινον εἰς τὰς ίδιας χώρας, τὰ ὅποια δὲν εἶχον αὗται. Ἡ Μίλητος εἰς τὴν Μικρὰν Ἀσίαν, ἡ Κόρινθος καὶ οἱ λιμένες τῶν Ἀθηνῶν εἰς τὴν Ἑλλάδα, δὲ Τάρας εἰς τὴν Κάτω Ἰταλίαν καὶ αἱ Συρακοῦσαι εἰς τὴν Σικελίαν, ἥσαν τότε οἱ σπουδαιότεροι λιμένες.

Κατὰ τοὺς χρόνους ἐκείνους οἱ ἔμποροι δὲν ἔκαμνον πλέον ἀνταλλαγὴν τῶν ἔμπορευμάτων των, ἀλλ' ἐπώλουν αὐτὰ ἀντὶ χρημάτων. Ὁ τρόπος αὐτὸς διηγόλυνε πολὺ τὸ ἔμποριον, διε-

δόθη δὲ πολὺ ταχέως εἰς ὅλας τὰς ἑλληνικάς ἀποικίας καὶ τὰς ἄλλας πόλεις τῆς Ἑλλάδος. Τοιουτορόπως τὸ ἐμ-
700 π. X. πόριον ἐγίνετο τότε ὅπως καὶ σήμερον.

Πολὺ συχνὰ τὰ πλοῖα μὲ τὰ ἐμπορεύματά των ἐκιν-
δύνευον. Τὰ πλοῖα τότε δὲν ἦσαν μεγάλα, ὅπως εἶναι σήμερον
καὶ δὲν εἶχον τὴν ναυτικὴν πυξίδα, ἡ δποία θὰ ὠδήγει αὐτὰ
ἀσφαλῶς. Ναυτικοὶ φάροι δὲν ύπηρχον τότε, διὰ νὰ βλέπουν
οἱ ναῦται τὴν νύκτα καὶ νὰ πηγαίνουν ἀσφαλῶς εἰς τὸν λιμένα.
Διὰ τοῦτο αἱ πειρατεῖαι ἐκείνην τὴν ἐποχὴν ἦσαν πολὺ συχναῖ.

Ο πλοῦτος, τὸν δποῖον εἶχον ἀποκτήσει οἱ "Ἐλληνες, ἐβοή-
θησεν, ὅστε πολλοὶ ἄνθρωποι νὰ γίνουν καλοὶ τεχνῖται. Πολλὰ
μικρὰ ἔργοστάσια ἔγιναν τότε. Ταῦτα δὲν είργαζοντο μὲ μηχα-
χανὰς ὅπως σήμερον, ἀλλὰ πολλοὶ δοῦλοι ἀπησχολοῦντο εἰς
αὐτὰ χάριν τῶν κυρίων των.

Πολλὰ ἔργοστάσια ἐπεξειργάζοντο τὸ ἔριον καὶ ἔκαμνον
μάλλινα ὑφάσματα. "Αλλα ἐπεξειργάζοντο τὸ λινάρι καὶ κατε-
σκεύαζον λινὰ φορέματα. "Αλλα ἔργοστάσια κατεσκεύαζον
ἀπὸ χῶμα πήλινα ἀγγεῖα, τὰ ὅποια ἦσαν ἀπ' ἔξω στιλβωμένα
καὶ ἔζωγραφημένα μὲ ὥραίας εἰκόνας.

"Ωρισμένα πάλιν ἔργοστάσια κατεσκεύαζον ὅπλα καὶ με-
τάλλινα σκεύη. Κατ' αὐτὸν τὸν τρόπον οἱ ἄνθρωποι ἀπέκτησαν
τότε πολλὰ μέσα διὰ τὴν ζωήν των.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΣΤ'.

ΟΙ ΚΟΙΝΟΙ ΔΕΣΜΟΙ ΤΩΝ ΕΛΛΗΝΩΝ

28. Η ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΓΛΩΣΣΑ ΚΑΙ ΑΙ ΔΙΑΛΕΚΤΟΙ ΑΥΤΗΣ

‘Η ‘Ελλάς εἰς τοὺς παλαιοὺς ἐκείνους χρόνους δὲν ἀπετέλει ἐν κράτος, δπως σήμερον.

‘Η κάθε μία πόλις εἰς τὴν ‘Ελλάδα καὶ εἰς τὰς ἀποικίας ἥτο ἀνεξάρτητος καὶ ἀπετέλει ἔχωριστὸν κράτος. Εἶχε τοὺς ἴδιους της νόμους, τὸ πολίτευμά της καὶ τὴν διοίκησίν της. Ἐκεῖνος, ὁ ὄποιος ἔφευγεν ἀπὸ μίαν ἐλληνικὴν πόλιν καὶ ἐπῆγαινεν εἰς ἄλλην, μετέβαινε πραγματικῶς ἀπὸ τὸ ἐν κράτος εἰς τὸ ἄλλο. Πέραν ἀπὸ τὴν περιοχὴν τῆς ἐλληνικῆς πόλεως ὑπῆρχεν ἐν ἄλλῳ ἐλληνικὸν κράτος. Συνέβαινεν ἐνίστε μία πόλις νὰ εἶναι ἔχθρᾳ πρὸς τὴν γειτονικήν της πόλιν. Διὰ τοῦτο ἐγίνοντο μεταξύ των πολλὰς φορὰς πόλεμοι. “Αλλοτε πάλιν πολλαὶ πόλεις μαζὶ ἔκαμνον μίαν ἔνωσιν, διὰ νὰ εἶναι ἰσχυρότεραι.

‘Αλλ’ ἐὰν οἱ ἀρχαῖοι μας πρόγονοι ἦσαν κατ’ αὐτὸν τὸν τρόπον διηρημένοι, ὑπῆρχον ὅμως κοινοὶ μεταξύ των δεσμοί, οἱ ὄποιοι ἦνωνουν δλους μαζὶ στενά.

Οἱ δεσμοὶ αὐτοὶ ἦσαν ἡ ὡραία ἐλληνικὴ γλῶσσα, τὴν ὄποιαν δλοι οἱ “Ἐλληνες εἰς τὰ πέρατα τοῦ ἀποικιακοῦ κόσμου ὡμίλουν, οἱ κοινοὶ θεοί των, αἱ πανηγύρεις των καὶ οἱ ἀθλητικοί των ἀγῶνες.

‘Η ἐλληνικὴ γλῶσσα, εἰς τὴν ὄποιαν ἐγράφησαν τὰ ὅμηρικὰ ποιήματα καὶ δλα τὰ ἀριστουργήματα τοῦ ἐλληνικοῦ πνεύματος, ἥτο μία. Εἰς τὰ διάφορα ὅμως μέρη τῆς ἀρχαίας ‘Ελλάδος ὡμιλεῖτο κατὰ διάφορον τρόπον.

Εἰς τὴν Θεσσαλίαν δηλαδὴ καὶ τὴν Βοιωτίαν ὡμίλουν διάφορον ἐλληνικὴν γλῶσσαν. Τὴν ἰδίαν γλῶσσαν ὡμίλουν καὶ οἱ ἀποικοὶ Αἰολεῖς, οἱ ὄποιοι ἐπῆγαν εἰς τὴν Μικράν ’Ασίαν ἀπὸ τὰ μέρη αὐτά.

‘Ο ιδιαίτερος αύτὸς τρόπος τῆς ὁμιλίας ὡνομάσθη· **Αἰολικὴ διάλεκτος.**

Εἰς τὴν Ἀττικήν, τὴν Εῦβοιαν καὶ τὰς Κυκλαδας νήσους ὡμίλουν τὴν Ἰωνικὴν διάλεκτον, τὴν ὅποιαν ὡμίλουν καὶ οἱ ἀποικοι τῶν Ἰωνικῶν πόλεων τῆς Μικρᾶς Ἀσίας. Τέλος εἰς τὴν Πελοπόννησον καὶ εἰς τὰς ἀποικίας τῶν Δωριέων ὡμιλεῖτο ἡ δωρικὴ διάλεκτος.

29. ΟΙ ΘΕΟΙ ΤΩΝ ΑΡΧΑΙΩΝ ΕΛΛΗΝΩΝ

Οι “Ελληνες τῆς ἐποχῆς ἐκείνης ἐλάτρευον πολλοὺς θεούς, ὀμεγαλύτερος τῶν ὅποιων ἥτο δεῖ Ζεύς, ὁ πατὴρ τῶν θεῶν καὶ τῶν ἀνθρώπων. Ἐπροστάτευε τὴν δικαιοσύνην καὶ ἐτιμώρει τὴν ἀδικίαν. Σύζυγος αὐτοῦ ἥτο δεῖ Ήρα, ἡ προστάτις τοῦ γάμου. Ο Ζεύς ἔχει τὴν κατοικίαν του εἰς τὸν Ὀλυμπὸν καὶ ἔδουσιάζει τοῦ οὐρανοῦ καὶ τῆς γῆς.

Ἄδελφὸς τοῦ Διός εἶναι ὁ Ποσειδῶν, ὁ κύριος τῆς θαλάσσης, ὁ ὅποιος μὲ τὴν τρίαινάν του ἀναταράσσει τὰ βάθη τῶν θαλασσῶν. Ο Πλούτων εἰς τὸν κάτω κόσμον ἔξουσιάζει τὸ σκοτεινὸν βασίλειον τῶν ψυχῶν.

Ἡ Ἀθηνᾶ εἶναι ἡ κόρη τοῦ Διός, ἐγεννήθη δὲ ἀπὸ τὴν κεφαλήν του. Διὰ τοῦτο εἶγαι ἡ θεά τῆς σοφίας. Εἶναι ὅμως καὶ πολεμικὴ θεά καὶ φέρει τὴν πανοπλίαν της.

Ποσειδῶν. (*Μουσεῖον Ἀθηνῶν.*)

Θεὸς τοῦ φωτὸς καὶ τῆς νεότητος εἶναι ὁ Ἀπόλλων, ὁ ὄποῖος εἶναι καὶ προφήτης. Προστατεύει τὸ μαντεῖον τῶν Δελφῶν εἰς τοὺς Δελφούς, ὅπου ἴέρεια, ἡ Πυθία, δίδει χρησμούς ἐμπνεομένη ἀπὸ τὸν θεόν.

Ἀδελφὴ τοῦ Ἀπόλλωνος εἶναι ἡ Ἄρτεμις, ἡ θεὰ τοῦ κυνηγίου καὶ προστάτις τῶν δασῶν. Φέρει

Ἀπόλλων (*Μπελβερτέος*.)

τόξον καὶ βέλος. Ἀγγελος τῶν θεῶν εἶναι ὁ πτερόπους Ἔρμης, ὁ ὄποῖος εἶναι καὶ προστάτης τοῦ ἐμπορίου. Εἶναι ὅμως καὶ ψυχοπομπός, ὁδηγεῖ δηλαδὴ τὰς ψυχάς εἰς τὸν Ἅδην.

Ο Ἄρης εἶναι ὁ θεὸς τοῦ πολέμου, ὁ δὲ χωλὸς Ἡφαϊστος τοῦ πυρὸς καὶ προστατεύει τοὺς σιδηρουργούς.

Ἡ Δήμητρα εἶναι ἡ θεὰ τῆς γεωργίας καὶ τῆς εὐφορίας τῆς γῆς.

Ο Διόνυσος εἶναι ὁ χαριτωμένος θεὸς τοῦ οἴνου, ἡ Ἀφροδίτη δὲ εἶναι ἡ θεὰ τῆς ὥραιοτητος καὶ τῆς ἀγάπης.

Οὗτοι ἦσαν οἱ κυριώτεροι θεοὶ τῶν Ἑλλήνων. Πλὴν ὅμως τούτων οἱ ἄνθρωποι ἐπίστευον καὶ εἰς πολλοὺς ἄλλους θεούς,

Ἄρτεμις.

οἱ ὁποῖοι ἐλατρεύοντο εἰς τὰ διάφορα μέρη. Εἰς τὰς πηγὰς, τῶν ποταμῶν καὶ τῶν ύδάτων οἱ Ἐλλῆνες ἐπίστευον, ὅτι ἔζων αἱ νύμφαι. Εἰς τὰ δάση ἐπίστευον, ὅτι ζῇ ὁ τραγόπους θεός Πάν. Ἐπίσης ύπηρχον οἱ Σάτυροι καὶ οἱ Κένταυροι. Περὶ τούτων οἱ ἀρχαῖοι Ἐλλῆνες ἐπίστευον, ὅτι ἥσαν οἱ μισοὶ ἄνθρωποι καὶ οἱ μισοὶ Ἱπποι.

Εἰς τὰ βάθη τῆς θαλάσσης ἐπίστευετο ἐπίσης, ὅτι εἶχον τὰς κατοικίας των οἱ θεοὶ καὶ αἱ θεαὶ τῆς θαλάσσης, αἱ Νηρηΐδες. Μία ἀπὸ αὐτὰς ἦτο ἡ Θέτις, ἡ δοποία ύπανδρεύθη τὸν θνητὸν βασιλέα Πηλέα, ἀπὸ τὸν ὁποῖον ἐγεννήθη ὁ Ἀχιλλεύς, ὁ ὁποῖος, δπως εἴπομεν, ἔλαβε μέρος μετὰ τῶν ἄλλων Ἐλλήνων στρατηγῶν εἰς τὴν ἐκστρατείαν κατὰ τῆς Τροίας.

Δημήτηρ.

30. ΤΟ ΜΑΝΤΕΙΟΝ ΤΩΝ ΔΕΛΦΩΝ

Οἱ κάτοικοι δῆλης τῆς Ἐλλάδος ἐσέβοντο πολὺ σπουδαῖον ἱερὸν κέντρον. Τοῦτο ἦτο τὸ Μαντεῖον τῶν Δελφῶν. Ἐκεῖ, ἐπάνω εἰς ύψηλὸν λόφον μὲν ὡραίαν θέαν πρὸς τὴν θάλασσαν, εύρισκετο ὁ ναὸς τοῦ Ἀπόλλωνος. Εἰς τὸν τοῦχον τοῦ ναοῦ ἀνεγίνωσκεν ὁ ἐπισκέπτης τὸ περίφημον ρητὸν· «γνῶθι σαύτον» (γνώρισε τὸν ἑαυτόν σου). Ἡ Πυθία δὲ ἔδιδε προφητείας.

Εἰς τὸ Μαντεῖον τῶν Δελφῶν μετέβαινον Ἐλλῆνες ἀπό

τὰς διαφόρους πόλεις τῆς Ἑλλάδος, διὰ νὰ λάβουν χρησμὸν καὶ διὰ νὰ προσκυνήσουν τὸν θεόν. Κάθε δὲ πόλις ἀνήγειρε κτίριον, ὅπου ἐφυλάσσοντο τὰ διάφορα ἀφιερώματα, τὰ δόποῖα προσέφερεν εἰς τὸν θεόν. Τὰ κτίρια αὐτὰ λέγονται θησαυροί. Τὰ ἀφιερώματα ἥσαν ἀγάλματα, τρίποδες, στῆλαι μὲ ἀφιέρωσιν, καὶ ἄλλα.

Ἐκτὸς ἀπὸ τὸν ναὸν τοῦ Ἀπόλλωνος ὑπῆρχον εἰς τοὺς Δελφούς θέατρον καὶ στάδιον ὅπου ἐγίνοντο ἀγῶνες. "Ολα αὐτὰ ἥλθον εἰς φῶς μὲ τὰς ἀνασκαφάς, αἱ δόποῖαι ἔγιναν εἰς τὸν ἀρχαῖον αὐτὸν ἱερὸν τόπον."

31. ΕΟΡΤΑΙ ΚΑΙ ΠΑΝΗΓΥΡΕΙΣ

Οἱ ἀρχαῖοι Ἑλληνες ἐσέβοντο πολὺ τοὺς θεούς των. Τὸν σεβασμὸν των δὲ αὐτὸν ἐφανέρωνον κατὰ τρόπον πανηγυρικόν. Εἰς τόπους ἱερούς πολλοὶ Ἑλληνες ἀπὸ δλα τὰ μέρη τῆς Ἑλλάδος καὶ ἀπὸ τὰς ἀποικίας συνηθροίζοντο, διὰ νὰ τιμήσουν αὐτοὺς μεγαλοπρεπῶς.

Τότε ἐγίνοντο ἀθλητικοὶ καὶ μουσικοὶ ἀγῶνες, εἰς τοὺς δόποιους ἐλάμβανε μέρος κάθε Ἑλλην. Αἱ πανηγύρεις αὗται ἐγίνοντο εἰς διάφορα μέρη, ὅπως εἰς τοὺς Δελφούς πρὸς τιμὴν τοῦ Πυθίου Ἀπόλλωνος. "Ἡ ἑορτὴ αὕτη ἐγίνετο κάθε τέσσαρα ἔτη καὶ ἐλέγετο Πύθια. Οἱ νικηταὶ δὲ τῶν ἀγώνων ἐλάμβανον ὡς βραβεῖον στέφανον ἀπὸ δάφνην.

Εἰς τὸν Ἰσθμόν, πλησίον τῆς Κορίνθου, ἐγίνετο κάθε τρία ἔτη ἡ μεγαλοπρεπεστάτη ἐπίσης πανήγυρις, τὰ "Ισθμια.

Οἱ ἀγῶνες καὶ ἐκεῖ ἥσαν ἀθλητικοί, ἵπποι καὶ μουσικοί. "Ο κανονισμὸς δὲ αὐτῶν ἦτο δμοιος μὲ τὸν κανονισμὸν, ὁ δόποιος ἐτηρεῖτο εἰς τοὺς Ολυμπιακοὺς ἀγῶνας. Ο νικητὴς αὐτῶν ἐλάμβανεν ὡς βραβεῖον στέφανον ἀπὸ σέλινον.

Εἰς τὰ "Ισθμια κυρίως, κατὰ τὴν ἑορτήν, συνηθροίζοντο πολλοὶ ἔμποροι ἀπὸ διάφορα μέρη, διὰ νὰ διαφημίσουν καὶ νὰ πωλήσουν τὰ ἔμπορεύματά των.

Τέλος εἰς τὴν Νεμέαν τοῦ Ἀργους κάθε δύο ἔτη ἐγίνετο πρὸς τιμὴν τοῦ Διὸς ἄλλη πανελλήνιος πανήγυρις τὰ Νέμεα.

Οι ίδιοι άγωνες ἐτελοῦντο καὶ ἐκεῖ, οἱ δὲ νικηταὶ ἐλάμβανον στέφανον ἀπὸ δρῦν.

Λ 32. ΟΙ ΟΛΥΜΠΙΑΚΟΙ ΑΓΩΝΕΣ. ΕΛΛΗΝΕΣ ΚΑΙ ΒΑΡΒΑΡΟΙ

Ἡ λαμπροτέρα ὅμως ἀπὸ ὅλας τὰς πανηγύρεις ἦτο ἐκείνη, ἡ ὁποίᾳ ἔγινετο εἰς τὴν Ὀλυμπίαν, οἱ Ὀλυμπιακοὶ ἄγωνες.

Οὗτοι ἔγινοντο πρὸς τιμὴν τοῦ Διός, τοῦ ὁποίου ὑπῆρχεν ἐκεῖ μεγαλοπρεπής ναός, ἐπανελαμβάνετο δὲ κάθε τέσσαρα ἔτη. Πολλοὶ ἀνθρώποι ἀπὸ δλα τὰ μέρη τῆς Ἑλλάδος συνηθροίζοντο εἰς τὴν Ὀλυμπίαν, διὰ νὰ θαυμάσουν τοὺς ἄγωνας.

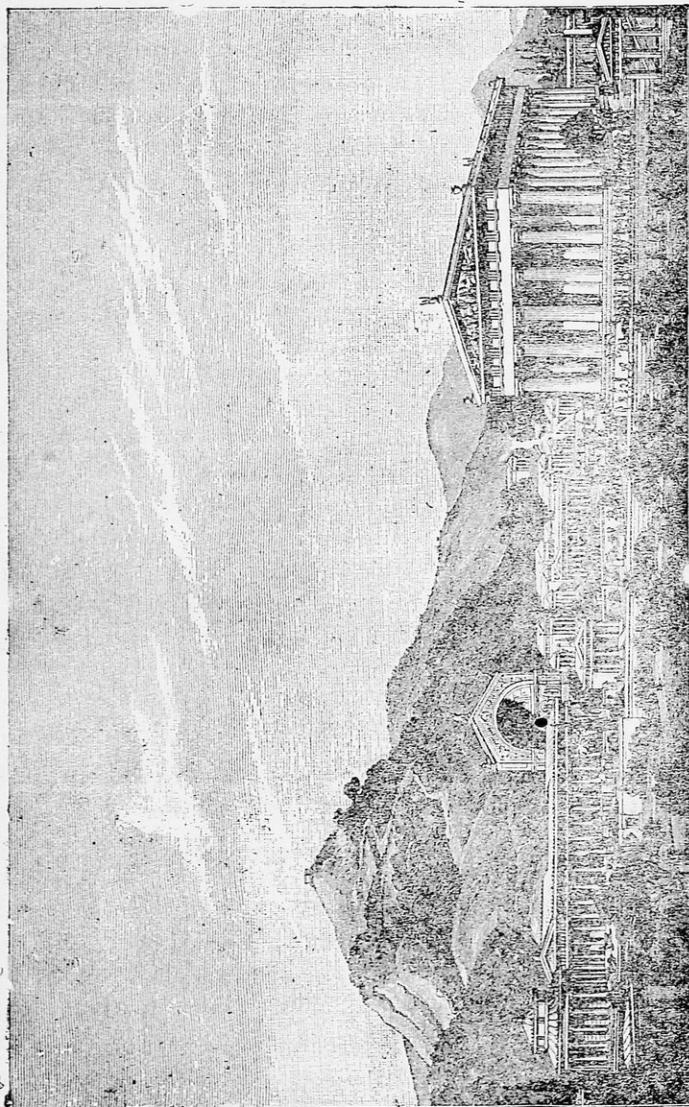
Οἱ πρῶτοι Ὀλυμπιακοὶ ἄγωνες ἔγιναν ἐπτακόσια ἑβδομήκοντα ἔξτη πρὸ Χριστοῦ. Ἀπὸ τότε λογαριάζομεν ἀκριβῶς τὰ ἔτη, τὰ ὁποῖα ἀκολουθοῦν.

Οἱ ἄγωνες ἥρχιζον μὲν ἵεροτελεστίαν ἔμπροσθεν τοῦ βωμοῦ τοῦ Διός. Κατόπιν τὸ πλῆθος συνηθροίζετο εἰς τὸ στάδιον, τὸ ὁποῖον ἔχει μῆκος ὅπως δυνάμειθα νὰ παρατηρήσωμεν σήμερον, περίπου 190 μέτρων. Τὰ σπουδαιότερα ἄγωνίσματα ἦσαν τὸ πένταθλον, τὸ ὁποῖον ἀπετελεῖτο ἀπὸ πέντε ἄγωνίσματα, δηλαδὴ τὸ πήδημα, τὴν πάλην, τὸν δρόμον, τὸν δίσκον καὶ τὸ ἀκόντιον, ἵπποδρομίαι καὶ ἀρματοδρομίαι.

Αἱ ἔορται ἐτελείωνεν μὲν μουσικούς ἄγωνας καὶ ἀπαγγελίας ποιημάτων.

Στέφανος ἀπλοῦς ἀπὸ κλάδον τῆς Ἱερᾶς ἐλαίας, ἡ ὁποίᾳ εύρισκετο εἰς τὸ ἱερὸν τοῦ ναοῦ τοῦ Διός, ἥτο τὸ βραβεῖον τοῦ νικητοῦ. Ἡ δόξα ὅμως αὐτοῦ ἦτο μεγάλη. "Οταν δὲ νικητὴς ἐπέστρεφεν εἰς τὴν πατρίδα του, οἱ συμπατριώται του ὑπεδέχοντο αὐτὸν ὡς ἥρωα. "Ἐρριπτὸν ἀκόμη καὶ ἐν μέρος τοῦ τείχους, ἀπὸ δπου οὗτος εἰσήρχετο εἰς τὴν πόλιν. Τὸ ὄγαλμά του ἐτοπισθεῖτο εἰς τὴν Ὀλυμπίαν, οἱ δὲ ποιηταὶ συνέθετον τὰ καλύτερα ποιήματα, διὰ νὰ τιμήσουν αὐτόν. Ἡ δόξα καὶ ἡ τιμὴ τοῦ Ὀλυμπιονίκου ἐμενεν ἀθάνατος. "Ο ποιητὴς Πίνδαρος ἀπὸ τὰς Θήβας, ὁ ὁποῖος ἔζησεν ἀργότερον, ἔξυμνησεν εἰς ὠραίους στίχους τοὺς νικητὰς τῶν ἄγωνων. Καθ' ὅλον τὸ διάστημα τῶν ἄγωνων κατέπαυσον αἱ ἔχθροπραξίαι, ποὺ ἦτο δυνατὸν νὰ ὑπάρ-

Αναπαράστασις της Ολυμπίας.

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

χουν μεταξύ τῶν πόλεων, καὶ ἐκηρύσσετο γενικὴ εἰρήνη, ἡ ὁποία ἐλέγετο **ἐκεχειρία**.
↓

Οἱ διάφοροι λοιπὸν πανηγύρεις καὶ τὸ μαντεῖον συνεκέντρων τοὺς "Ἐλληνας ἀπὸ τὰ διάφορα μέρη. Ἐκεῖ ἐδίδετο εὐκαιρία εἰς αὐτοὺς νὰ γνωρίζωνται μεταξύ των. Ἀλλὰ καὶ ἡ ὥραία ἑλληνικὴ γλῶσσα, τὴν ὁποίαν ὅμιλουν ὅλοι καὶ τὰ ποιήματα τοῦ Ὁμήρου, τὰ ὁποῖα ὅλοι ἤκουον μὲ συγκίνησιν, ὅταν ἀπηγγέλλοντο, ἔκαμνον αὐτοὺς νὰ ἐννοοῦν, ὅτι ὅλοι εἶχον τὴν ἴδιαν καταγωγήν. Τὸν κάθε δὲ ἄνθρωπον, ὁ ὁποῖος δὲν ἦτο "Ἐλλην, ὡνόμαζον **βάρβαρον**. Οἱ ἴδιοι ὡνόμαζον τοὺς ἑαυτούς των "Ἐλληνας καὶ ἦσαν ὑπερήφανοι νὰ λέγουν, ὅτι κατάγονται ἀπὸ τὸν ἴδιον πρόγονον τὸν "Ἐλληνα.
↓

Ἐλλανοδίκης στεφανώνει νικητὴν ἔφηβον.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Ζ'.

ΤΑ ΣΠΟΥΔΑΙΟΤΕΡΑ ΚΕΝΤΡΑ ΤΗΣ ΕΛΛΗΝΙΚΗΣ ΖΩΗΣ

33. Η ΣΠΑΡΤΗ ΚΑΙ Ο ΛΥΚΟΥΡΓΟΣ

‘Η σπουδαιοτέρα χώρα ἀπὸ ὅσας ἐκυρίευσαν οἱ Δωριεῖς εἰς τὴν Πελοπόννησον, ὑπῆρξεν ἡ Λακωνία.

Εἰς τὸ κέντρον αὐτῆς, εἰς τὴν εὔφορον πεδιάδα, τὴν ὁποίαν διαρρέει ὁ ποταμὸς Εύρωτας, οἱ Δωριεῖς ἔδρυσαν νέαν πόλιν, ἡ ὁποία ὡνομάσθη **Σπάρτη**. Ἡ πόλις αὕτη εἶχεν ἀργότερον ἔνδοξον ἴστορίαν.

‘Ακόμη εἰς τοὺς πολὺ παλαιοὺς χρόνους ἡ Σπάρτη ἀπέκτησε μεγάλην δύναμιν, χάρις εἰς τοὺς σοφοὺς νόμους, τοὺς ὁποίους ὅρισεν ὁ σοφὸς νομοθέτης **Λυκούργος**. Οὗτος ἔλεγον, δτὶ κατήγετο ἀπὸ γένος βασιλικόν, ἥτο δὲ θεῖος ἢ κηδεμῶν σπαρτιάτου βασιλέως. Λέγουν δτὶ ἐταξίδευσεν, ὅπως ἐμάθομεν, εἰς τὴν Κρήτην καὶ εἰς ἄλλα μέρη καὶ ἔμαθε τὴν κάθε καλὴν συνήθειαν αὐτῶν.

‘Αλλοι πάλιν λέγουν, δτὶ τὸ Μαντεῖον τῶν Δελφῶν εἶπεν εἰς αὐτόν, ποίους νόμους ἔπρεπε νὰ δώσῃ εἰς τὴν πατρίδα του. Οἱ Σπαρτιάται ἐτίμων αὐτὸν ὡς θεόν.

Συμφώνως πρὸς τοὺς νόμους τοῦ Λυκούργου ἡ Λακωνικὴ χώρα ἐμοιράσθη εἰς ἵσα μερίδια, ὥστε κάθε οἰκογένεια εἶχε τόσα κτήματα, ὥστε νὰ δύναται νὰ ἔχῃ ἄρτον δι' ἐν ἔτος, ἔλαιον καὶ οἶνον.

‘Ο πλούτος καὶ ἡ πολυτέλεια κατηργήθησαν καὶ ὅλοι οἱ ἄνθρωποι συνήθισαν εἰς τὴν σκληρὰν ζωὴν.

34. ΠΩΣ ΑΝΕΤΡΕΦΟΝΤΟ ΤΑ ΠΑΙΔΙΑ ΤΩΝ ΣΠΑΡΤΙΑΤΩΝ

Οι σπουδαιότεροι δημως νόμοι ήσαν ἔκεινοι, τοὺς δόποίους ὥρισεν δὲ Λυκούργος διὰ τὴν ἀνατροφὴν τῶν παίδων.

’Απὸ τοῦ ἔβδομου ἔτους τῆς ἡλικίας ὁ σπαρτιάτης ἀνήκεν εἰς τὴν πολιτείαν. Αὕτη ἐφρόντιζε διὰ τῶν ὄργανων της νὰ ἀσκήσῃ αὐτὸν εἰς τὴν γυμναστικὴν καὶ εἰς τὴν τέχνην τοῦ πολέμου. Οἱ νέοι ἐμάνθανον νὰ πηδοῦν, νὰ τρέχουν, νὰ παλαίσουν, νὰ ρίπτουν δίσκον καὶ ἀκόντιον.

Δὲν ἔδεικνυον διαφέρον διὰ τὴν γραφὴν καὶ τὴν ἀνάγνωσιν, ὀλίγα δὲ ποιήματα ἐμάνθανον. Ἡγάπων δημως πολὺ τὴν μουσικὴν καὶ μάλιστα τὰ πολεμικὰ ἐμβατήρια, τὰ δόποῖα ἐνέπνευον εἰς αὐτοὺς ἐνθουσιασμόν. Ἐφόρουν τὸ ἔδιον ἔνδυμα καὶ κατὰ τὸν χειμῶνα καὶ κατὰ τὸ θέρος καὶ ἡσαν συνηθισμένοι νὰ ἀντέχουν καὶ εἰς τὸ ψῦχος καὶ εἰς τὴν ζέστην. Ἡ τροφὴ των ἦτο πολὺ λιτή. Διὰ τοῦτο πολλὰς φοράς ἦτο ἀνάγκη νὰ εύρουν μόνοι τὴν τροφὴν των. Ἀλοίμονον εἰς τὸν νέον, δὲ δόποῖος δὲν ἔξετέλει μὲ ἀκρίβειαν ὅσα οἱ ἀνώτεροί του διέτασσον!

Μὲ πολὺ ὀλίγα λόγια ἔδιδον ἀπαντήσεις εἰς τοὺς πρεσβυτέρους των, ὅταν ἡρωτῶντο, ἐσέβοντο δὲ πολὺ τοὺς ἄρχοντας τῆς πολιτείας.

35. Η ΣΠΑΡΤΗ ΜΕΓΑ ΣΤΡΑΤΟΠΕΔΟΝ

”Οταν ὁ νέος ἔφθανεν εἰς τὸ εἰκοστὸν ἔτος τῆς ἡλικίας, ἐγίνετο στρατιώτης τῆς πατρίδος, ἐπετρέπετο δὲ εἰς αὐτὸν τότε νὰ ὑπανδρευθῇ. ’Αλλ’ δημως δὲν ἔμενεν εἰς τὴν οἰκίαν του μετὰ τῆς συζύγου του. ”Εζη μετὰ τῶν ἄλλων συναδέλφων του εἰς τὸν στρατῶνα.

Εἰς ἡλικίαν τριάκοντα ἔτῶν ἔγίνετο πλέον ἀνὴρ καὶ εἶχε πλήρη δικαιώματα πολίτου. Οἱ δῆμοι, δημως ἐλέγοντο, οἱ Σπαρτιάται αὐτῆς τῆς ἡλικίας, δὲν ἔτρωγον εἰς τὰς οἰκίας των, ἀλλ’ ὅλοι μαζὶ εἰς σκηνάς, διηρημένοι κατὰ δέκα πέντε ἄνδρας. ’Ο καθεὶς ἔφερε διὰ τὸ κοινὸν συσσίτιον διτι ἥδυνατο ἀπὸ τὴν περιουσίαν του ἢ τὸ κυνήγιον. Ἡ σπουδαιοτέρα τροφὴ των ἦτο ὁ

μέλας ζωμός, ὁ ὅποιος ἀπετελεῖτο ἀπὸ μέλανα ἄρτον καὶ κρέας ἀπὸ χοίρον βρασμένον.

Εἰς τὰ κτήματά των εἰργάζοντο μόνον οἱ δοῦλοι, οἱ ὅποιοι ἥσαν πολλοὶ εἰς τὴν Σπάρτην. Αἱ γυναῖκες ἐπρόσεχον τὴν ἔργασίαν τῶν δούλων. Κανεὶς Σπαρτιάτης δὲν ἐπήγαινεν εἰς τοὺς ἀγρούς. Ἡ σωματικὴ ἔργασία ἥτο διὰ τὸν δοῦλον καλῇ, ὅχι ὅμως καὶ διὰ τὸν ἐλεύθερον Σπαρτιάτην. Αὐτὸς μαζὶ μὲ τοὺς συντρόφους του ὅλην τὴν ἡμέραν ἔκαμνεν ἀσκήσεις, διὰ νὰ ἔχῃ τὸ σῶμά του ρωμαλέον, μὲ τὰ ὅπλα του δὲ ἐγυμνάζετο, διὰ νὰ εἶναι ἔτοιμος πρὸς πόλεμον.

Τὰ κορίτσια τῶν Σπαρτιατῶν, ἀν καὶ δὲν ἀπεμακρύνοντο ἀπὸ τὴν οἰκίαν, ἐν τούτοις ἔξεπαιδεύοντο, ὅπως καὶ οἱ νέοι. Ἐμάνθανον δηλαδὴ καὶ αὐτὰ νὰ τρέχουν καὶ νὰ πηδοῦν. Ὑπέφερον κάθε πόνον, ἔζων πολὺ ὀπλώς καὶ ἥσαν σκληραγωγημέναι. Ἀπὸ τοιαύτας γυναῖκας ἐπόμενον ἥτο νὰ προέλθουν καὶ ὑγιεῖς στρατιῶται.

Εἰς τὰς ἔορτὰς ἔχόρευον χωριστὰ οἱ γέροντες, χωριστὰ οἱ ἄνδρες καὶ χωριστὰ οἱ νέοι. Οἱ γέροντες ἔλεγον. «Κάποτε εἴμεθα καὶ ἡμεῖς παλληκάρια, ὅπως σεῖς τώρα»· οἱ ἄνδρες ἀπήντων· «τώρα εἴμεθα ἡμεῖς· ἐάν θέλῃς δοκίμασε» τὰ παιδία τέλος ἔλεγον· «Ἡμεῖς θὰ γίνωμεν καλύτεροι ἀπὸ σᾶς».

Εἰς τὸν πόλεμον διὰ στρατιώτης ἔπρεπε νὰ φανῇ γενναῖος μὲ δλην του τὴν δύναμιν. Ἐκεῖνος, δ ὅποιος ἔφευγεν ἀπὸ τὴν μάχην, ἦ ἔχανε τὴν ἀσπίδα του, ἦ δὲν ἐπληγώνετο εἰς τὸ στῆθος, ἀλλ’ εἶχεν ὀπίσω του τὰς πληγάς, αὐτὸς ἔθεωρεῖτο ἄτιμος.

Ἡ Σπαρτιάτισσα μητέρα, ὅταν διέβη της ἐπήγαινεν εἰς τὸν πόλεμον, ἔδιδεν εἰς αὐτὸν τὴν ἀσπίδα καὶ παρήγγελλεν, ἦ νὰ φέρῃ αὐτὴν νικητὴς ἦ ἐπάνω εἰς αὐτὴν νὰ τὸν φέρουν νεκρόν.

Τοιουτορόπως ὅλοι οἱ πολῖται εἰς τὴν Σπάρτην, καθ’ ὅλην των σχεδόν τὴν ζωήν, ἔζων ὡς στρατιῶται· ἥ Σπάρτη δὲ ἥτο μέγα στρατόπεδον.

36. ΣΠΑΡΤΙΑΤΑΙ, ΠΕΡΙΟΙΚΟΙ, ΕΙΛΩΤΕΣ

Μετὰ τὴν κατάκτησιν τῆς Λακωνίας ὑπὸ τῶν Δωριέων, πολλοὶ ἀπὸ τοὺς παλαιοὺς κατοίκους της, οἱ ὅποιοι ἔμειναν

έκει, ἔγιναν δοῦλοι, εἴλωτες, τῶν νέων κατακτητῶν. Οἱ εἴλωτες ἡσαν ὑποχρεωμένοι νὰ ἐργάζωνται εἰς τὰ κτήματα τῶν κυρίων των ὧς δοῦλοι καὶ νὰ δίδουν εἰς αὐτούς, διὸ ἔχρειάζοντο δηλαδὴ σῖτον, κρέας, ἔλαιον καὶ οἶνον. Οἱ κύριοι μετεχειρίζοντο πολὺ σκληρῶς τοὺς δούλους τῶν εἴλωτας.

Γύρω ἀπὸ τὴν Σπάρτην ὑπῆρχον πολλὰ χωρία, εἰς τὰ δόποια κατώκουν παλαιοὶ κάτοικοι. Αὔτοι ἐλέγοντο περίοικοι. Οἱ περίοικοι δὲν ἦσαν, ὡσάν τοὺς εἴλωτας, δοῦλοι. Οἱ νέοι κατακτηταὶ ὅφησαν αὐτοὺς νὰ ζοῦν ἡσυχοι, ὅπως καὶ πρίν, εἰς τὰ χωρία των, οὕτε δὲ καὶ τὰ κτήματά των ἐπῆραν, διότι οἱ περίοικοι δὲν ἀντεστάθησαν, ὅπως οἱ ἄλλοι, ἐναντίον τῶν νέων κατακτητῶν.

Τοιουτοτρόπως οἱ περίοικοι ἦσαν ὡσάν φρουροὶ τῶν συνόρων τῆς Λακωνικῆς, ἐπρόσεχον δὲ τοὺς εἴλωτας νὰ μὴ φεύγουν καὶ νὰ μὴ συνεννοοῦνται μεταξί των διὰ ταραχάς.

Οἱ περίοικοι ἦσαν ἐλεύθεροι, ἐλάμβανον δὲ μέρος καὶ εἰς τὸν πόλεμον, ὅπως καὶ οἱ Σπαρτιάται. Ἀλλὰ δὲν ἐλάμβανον μέρος εἰς τὴν Κυβέρνησιν τῆς Σπάρτης δὲν ἦσαν δηλαδὴ τέλειοι πολῖται, ὅπως οἱ ἄλλοι Δωριεῖς Σπαρτιάται.

37. ΟΙ ΣΠΑΡΤΙΑΤΑΙ ΓΙΝΟΝΤΑΙ ΚΥΡΙΟΙ ΤΗΣ ΜΕΣΣΗΝΙΑΣ

‘Ο πληθυσμὸς τῆς Σπάρτης μὲ τὸν καιρὸν ηὔξανε καὶ οἱ εἴλωτες ἐπίσης εἶχον αὐξῆθη πολύ. Διὰ τοῦτο οἱ Σπαρτιάται ἔστρεψαν τὰ βλέμματά των πρὸς τὴν εὔφορον καὶ πλουσίαν χώραν, τὴν Μεσσηνίαν, ἡ δόποια εύρισκεται πρὸς δυσμάς τῆς Σπάρτης. Ἡ χώρα αὕτη χωρίζεται ἀπὸ τὴν Λακωνίαν διὰ τοῦ ὄρους Ταΰγετου, τὸ ὅποιον ὡσάν φυσικὸν φρούριον προστατεύει τὴν μίαν χώραν ἀπὸ τὴν ἄλλην.

Οἱ Σπαρτιάται ἀπεφάσισαν νὰ κατάκτησουν τὴν πλουσίαν ταύτην χώραν καὶ ἐπὶ εἴκοσιν ἔτη ἐπολέμησαν ἐναντίον τῶν

Μεσσηνίων. Ἐπὶ τέλους ἔγιναν κύριοι αὐτῆς. Οἱ κάτ-
700 π. X. οικοι τῆς Μεσσηνίας ἔγιναν καὶ αὐτοὶ εἴλωτες τῶν

Σπαρτιατῶν, οἱ δόποιοι ἐμοίρασαν τὴν ὥραίαν χώραν τῶν Μεσσηνίων μεταξύ των.

“Υστερον ἀπὸ ἑκατὸν ἔτη περίπου οἱ Μεσσήνιοι εἴλωτες μὲ τὸν ἡρωαὶ ἀρχηγόν των, τὸν Ἀριστομένην, ἐπανεστάτησαν, οἱ δὲ Σπαρτιάται εύρεθησαν τότε πρὸ μεγάλου κινδύνου. Ἄλλ’ ἔλαβον μέγα θάρρος καὶ ἐνθουσιασμὸν ἀπὸ τὰ ὠραῖα ποιῆματα τοῦ στρατηγοῦ των Τυρταίου καὶ ἐνίκησαν τοὺς ἐπαναστάτας.

Ἡ ἐπανάστασις ὅμως τῶν Μεσσηνίων ἔκαμε τοὺς Σπαρτιάτας νὰ ἐννοήσουν τότε, περισσότερον ἀπὸ κάθε ἄλλην φοράν, τοὺς κινδύνους τοὺς δόποιους διέτρεχον ἀπὸ τοὺς δούλους των.

Ἐχουν ύπολογίσει, δτι οἱ Σπαρτιάται ἦσαν κατὰ ὀκτὼ φορὰς ὀλιγώτεροι ἀπὸ τὸν πληθυσμόν, ποὺ ἀπετέλουν οἱ εἴλωτες. Ὡμοιαζον δὲ μὲ δλίγους στρατιώτας, οἱ δόποιοι ἔζων ἐντὸς χώρας ὅπου ὑπῆρχον πολλοὶ ἔχθροι.

Διὰ τὸν λόγον αὐτὸν ἐπρεπε νὰ ἀσκοῦνται πάντοτε εἰς τὰ στρατιωτικὰ καὶ νὰ εἶναι ἕτοιμοι διὰ πόλεμον.

Πάντοτε ἡ δύναμις τοῦ κράτους τῆς Σπάρτης ηὔξανε καὶ πολλὰ ἄλλα κράτη τῆς Πελοποννήσου ἐζήτησαν τὴν φιλίαν της. Πολλαὶ δὲ πόλεις τῆς Πελοποννήσου ἥνωθησαν καὶ ἔγινεν ἡ περίφημος Πελοποννησιακὴ συμμαχία μὲ ἀρχηγὸν τὴν Σπάρτην. Τὸν πέμπτον αἰῶνα πρὸ Χριστοῦ κανὲν ἄλλο κράτος εἰς τὴν Ἐλλάδα δὲν ἦτο τόσον ἴσχυρὸν ὅσον ἡ Σπάρτη.

38. ΠΩΣ ΕΚΥΒΕΡΝΑΤΟ Η ΣΠΑΡΤΗ.

ΒΑΣΙΛΕΙΣ, ΓΕΡΟΥΣΙΑ, ΑΠΕΛΛΑ, ΕΦΟΡΟΙ.

Εἰς ὅλα τὰ μέρη τῆς Ἐλλάδος ἀπὸ τῆς καθόδου τῶν Δωριέων ἐπαυσαν πλέον νὰ υπάρχουν βασιλεῖς. Τὴν διοίκησιν τῶν πόλεων εἶχον πλέον οἱ εὐγενεῖς.

Εἰς τὴν Σπάρτην ὅμως πάντοτε ἐξελέγοντο δύο βασιλεῖς ἀπὸ τὰ δύο παλαιὰ βασιλικὰ γένη τῶν Δωριέων, τὰ δόποῖα κατήγοντο ἀπὸ τοὺς δύο υἱοὺς τοῦ Ἀριστοδήμου, τὸν Εύρυσθένην καὶ τὸν Προκλῆν. Οἱ βασιλεῖς αὐτοὶ δὲν εἶχον μεγάλην δύναμιν εἰς τὴν πολιτείαν. Ἡσαν ἀρχηγοὶ τοῦ στρατοῦ, δταν ἐγίνετο πόλεμος καὶ προσέφερον θυσίας εἰς τοὺς θεούς.

Οἱ Σπαρτιάται ἐτίμων πολὺ τοὺς βασιλεῖς των. “Οταν ἀπέ-

θνητοκον ἐκηρύσσετο γενικὸν πένθος εἰς τὴν χώραν καὶ ἡ κηδεία των ἐγίνετο μὲν μεγαλοπρεπῆ πομπήν.

‘Η σπαρτιατικὴ πολιτεία ἐκυβερνᾶτο πράγματι ἀπὸ συμβούλιον, τὸ δόποῖον ἀπετελεῖτο ἀπὸ εἴκοσιν δόκτων ἄνδρας Ἰσοβίους, ἀπὸ τοὺς εὐγενεῖς ἔκεινους, οἱ δόποῖοι ἦσαν ἄνω τῶν 60 ἔτων. Τὸ συμβούλιον αὐτὸν ἐλέγετο **γερουσία** καὶ ἐξελέγετο ἀπὸ τὸν λαόν.

‘Η γερουσία παρεσκεύαζεν ὅλα τὰ ζητήματα πρὸς συζήτησιν καὶ ἔφερεν αὐτὰ εἰς τὴν συνέλευσιν τοῦ λαοῦ.

‘Ο Σπαρτιάτης, δό δόποῖος εἶχε συμπληρώσει τὸ τριακοστὸν ἔτος τῆς ἥλικιας, ἐλάμβανε μέρος εἰς τὴν συνάθροισιν τοῦ λαοῦ, τὴν Ἀπέλλαν. Αὕτη συνεκαλεῖτο, διὰ νὰ εἴπῃ **ναὶ** ἢ **δχι** δι' ὅσα ἀπεφάσιζεν ἡ γερουσία.

‘Η σπουδαιοτέρα ὅμως ἀρχὴ εἰς τὴν Σπάρτην ἀπὸ ὅλας ἦσαν οἱ πέντε **Ἐφόροι**, οἱ δόποῖοι ἔξελέγοντο ὑπὸ τοῦ λαοῦ δι' Ἑν ἔτος. Οὗτοι εἶχον πολὺ μεγάλην δύναμιν καὶ ἔγιναν οἱ πραγματικοὶ ἀρχοντες τοῦ σπαρτιατικοῦ λαοῦ. Αὔτοὶ ἐπροστάτευον τὸ δίκαιον τοῦ λαοῦ καὶ ἐφύλαττον τὴν τάξιν καὶ τὴν πειθαρχίαν τῆς σπαρτιατικῆς πολιτείας. Ἡσαν δὲ καὶ οἱ ἀνώτεροι δικασταί. Δύο ἔφοροι ἤκολούθουν πάντοτε τὸν βασιλέα εἰς τὴν ἐκστρατείαν.

39. ΑΙ ΑΘΗΝΑΙ

‘Ἐὰν ρίψωμεν ἐν βλέμμα ἐπάνω εἰς τὸν χάρτην, θὰ ἴδωμεν, δτὶ ἡ Ἀττικὴ ἔχει σχῆμα κάπως τριγωνικόν. Τὸ ἀνατολικώτερον μέρος τῆς χώρας βρέχεται γύρω ἀπὸ τὴν θάλασσαν. ‘Οπως καὶ ἄλλα μέρη τῆς Ἐλλάδος, τοιόυτοτρόπως καὶ ἡ Ἀττικὴ εἶναι χώρα δρεινή. Μέσα δὲ εἰς αὐτὴν σχηματίζονται περίπου τέσσαρες μικραὶ πεδιάδες. ‘Η μεγαλυτέρα ἀπὸ αὐτὰς εἶναι ἡ πεδιάς τῶν Ἀθηνῶν. Τὸ ἔδαφος τῶν πεδιάδων τούτων δὲν εἶναι πολὺ εὔφορον, οἱ δὲ παλαιοὶ κάτοικοι ποτὲ δὲν εἶχον ἀρκετὰ διὰ τὴν ζωήν των. Εἰς κανὲν ὅμως μέρος τῆς Ἐλλάδος ὁ ὀλὺρ δὲν εἶναι τόσον καθαρὸς καὶ ύγιεινός, δσον εἰς τὴν Ἀττικήν.

Πολὺ ἐνωρίς οἱ παλαιοὶ κάτοικοι τῆς Ἀττικῆς εῦρον, δτὶ τὸ πτωχόν ἔδαφος τῆς Ἀττικῆς ἥτο πολύτιμον, διότι ἐκεῖ ἥτο δυ-

νατὸν νὰ καλλιεργηθῇ ἡ ἑλαία καὶ διότι τὸ χῶμα ἦτο πολὺ κατάλληλον διὰ τὴν κατασκευὴν ὠραίων πηλίνων ἀγγείων.

Οἱ παλαιοὶ λοιπὸν κάτοικοι τῆς Ἀττικῆς ἐπώλουν βραδύτερον εἰς τὰ ἄλλα μέρη ἔλαιον καὶ ὠραῖα πήλινα ἀγγεῖα, ἤγραφα· ζὸν δὲ ἀπὸ ἄλλας χώρας σῖτον, διότι πολὺ ὀλίγος παρήγετο εἰς τὴν χώραν των.

40. Ο ΒΑΣΙΛΕΥΣ ΚΟΔΡΟΣ ΘΥΣΙΑΖΕΤΑΙ ΔΙΑ ΤΗΝ ΠΑΤΡΙΔΑ ΤΟΥ

Οἱ Δωριεῖς, ὅταν κατέβησαν εἰς τὴν Ἑλλάδα δὲν ἐζήλευσαν πολὺ τὸ πτωχὸν καὶ πετρῶδες ἔδαφος τῆς Ἀττικῆς.

Παλαιὸς μῦθος διηγεῖται περὶ πολέμου μεταξὺ Ἀθηναίων καὶ Δωριέων. Ὑπῆρχε, λέγει, χρησμός, δ ὁποῖος προεφήτευεν, ὅτι οἱ Ἀθηναῖοι δὲν θὰ ἥμπορέσουν νὰ νικήσουν τοὺς Δωριεῖς, οἱ δόποιοι ἥλθον εἰς τὴν χώραν των, ἐὰν δὲν φονευθῇ ὁ βασιλεὺς των.

“Οταν ἔμαθε τοῦτο ὁ Κόδρος, ὁ βασιλεὺς τῶν Ἀθηνῶν, ἀπεφάσισε νὰ θυσιάσῃ τὴν ζωὴν του χάριν τῆς σωτηρίας τῆς πατρίδος του.

Μετεμόρφωθη λοιπὸν εἰς πτωχὸν χωρικὸν καὶ ἐπῆγεν εἰς τὸ στρατόπεδον τῶν Δωριέων. Ἐκεῖ ἥλθεν εἰς φιλονικίαν μὲ Δωριεῖς στρατιώτας, οἱ δόποιοι τὸν ἐφόνευσαν.

“Οταν ἔμαθον οἱ Δωριεῖς, ὅτι ἐκεῖνος δ ὁποῖος ἐφονεύθη ἦτο ὁ βασιλεὺς τῶν Ἀθηνῶν, ἔχασαν τὰς ἐλπίδας των διὰ τὴν νίκην καὶ ἔφυγον ἀπὸ τὴν Ἀττικήν.

Οἱ Ἀθηναῖοι διὰ νὰ δείξουν τὴν εὐγνωμοσύνην των εἰς τὸν πατριώτην αὐτὸν βασιλέα, δὲν ἥθελησαν πλέον νὰ ἔχουν βασιλεῖς, διότι ἐνόμιζον, ὅτι κανεὶς ποτὲ δὲν θὰ ἐγίνετο τόσον ἄξιος

700 π. X. βασιλεὺς εἰς τὰς Ἀθήνας, δσον ὁ Κόδρος. Τοιουτοτρόπως καὶ εἰς τὰς Ἀθήνας, ὅπως καὶ εἰς ἄλλας πόλεις τῆς Ἑλλάδος ἐπαυσεῖ νὰ ὑπάρχῃ βασιλεία.

41. ΠΩΣ ΕΚΥΒΕΡΝΩΝΤΟ ΟΙ ΑΡΧΑΙΟΙ ΑΘΗΝΑΙΟΙ

Μετά τὴν βασιλείαν τὴν διοίκησιν τῆς χώρας ἀνέλαβον οἱ εὐγενεῖς, οἵ δόποιοι ἐλέγοντο εἰς τὰς Ἀθήνας **Εύπατρίδαι**.

Οὗτοι ἦσαν πλούσιοι καὶ εἶχον πολλὰ κτήματα. Ἀπὸ αὐτούς ἐξελέγοντο οἱ ἔννέα **ἄρχοντες**, οἵ δόποιοι ἐκυβέρνων τὰς Ἀθήνας.

Ο πρῶτος ἀπὸ αὐτούς διετήρησε τὴν παλαιοτάτην ὀνομασίαν καὶ ἐλέγετο **ἄρχων βασιλεύς**. Εἶχε δὲ θρησκευτικὰ καθήκοντα. Ο δεύτερος εἶχε καθήκοντα πολεμικὰ καὶ ἐλέγετο **πολέμαρχος**. Ο τρίτος, ἐπειδὴ ἀπὸ αὐτὸν ἐπωνομάζετο τὸ ἔτος, ἐλέγετο **ἄρχων ἐπώνυμος**. Οἱ ἄλλοι δὲ ἔξι εἶχον κυρίως δικαστικὰ καθήκοντα καὶ διὰ τοῦτο ἐλέγοντο **θεσμοθέται**.

42. ΔΙΑΙΡΕΣΙΣ ΤΩΝ ΚΟΙΝΩΝΙΚΩΝ ΤΑΞΕΩΝ

Ἐκτὸς τῶν Εύπατρῶν, οἵ δόποιοι ἀπετέλουν τὴν τάξιν τῶν πλουσίων, ὑπῆρχον εἰς τὰς ἀρχαίας Ἀθήνας οἵ γεωργοί, οἵ γεωμόροι καὶ οἱ τεχνῖται, οἱ δημιουργοί. Πολλοὶ γεωργοί, ἐπειδὴ δὲν εἶχον κτήματα, εἰργάζοντο εἰς τοὺς ἀγρούς τῶν πλουσίων καὶ ἔδιδον εἰς αὐτοὺς τὸ 1/6 τῶν εἰσοδημάτων των. Διὰ τοῦτο ἐλέγοντο καὶ **έκτήμοροι**. Ἄλλοι πάλιν, ἐπειδὴ δὲν ἤδύναντο νὰ πληρώσουν τὰ χρέη, τὰ δόποια ὥφειλον εἰς τοὺς πλουσίους, ἐγίνοντο δοῦλοι αὐτῶν. Τοῦτο δριζε τότε παλαιά σκληρὰ συνήθεια. Νόμοι γραπτοί δὲν ὑπῆρχον τότε εἰς τὰς Ἀθήνας, διὰ νὰ προστατεύουν τὸ δίκαιον τῶν πολιτῶν.

Κατὰ τὸν ἔβδομον π. Χ. αἰῶνα μεγάλη δυστυχία ἐπεκράτει μεταξὺ τῶν πτωχῶν τάξεων, μέγα δὲ ἦτο τὸ μῆσος τούτων ἐναντίον τῶν πλουσίων. Οἱ πτωχοί κάτοικοι τῶν Ἀθηνῶν, εἰς τοὺς δόποίους εἶχον προστεθῆ οἱ χωρικοί, οἱ δόποιοι κατώκουν εἰς τὰ ὑψηλότερα μέρη τῆς Ἀττικῆς, ἀπετέλεσαν λιχυρὸν κόμμα καὶ ἡπείλουν τοὺς Εύπατρίδας, οἱ δόποιοι ἦσαν ὀλίγοι. Ή πατρὶς ἔνεκα τῶν ἐσωτερικῶν αὐτῶν τσραχῶν, εύρισκετο ἐν κινδύνῳ.

43. Ο ΝΟΜΟΘΕΤΗΣ ΣΟΛΩΝ

· 'Από τὸν κίνδυνον εἰς τὸν ὄποιον εἶχον φθάσει αἱ Ἀθῆναι κατὰ τὴν ἐποχὴν ἐκείνην, ἔσωσεν αὐτὰς εἴς Εύπατρίδης δὲ **Σόλων**. Οὗτος ἔζησε τὸν ἔκτον π. Χ. αἰῶνα, κατήγετο δὲ ἀπὸ πλουσίων ἀθηναϊκὴν οἰκογένειαν. Μικρὸς δὲ Σόλων ἔλαβε τὴν μόρφωσιν, τὴν ὄποιαν ἐλάμβανον καὶ οἱ ἄλλοι νέοι τῶν πλουσίων οἰκογενειῶν τῆς ἐποχῆς του. Καθ' ὅλην του τὴν ζωὴν εἶχε μεγάλην ἐπιθυμίαν νὰ μανθάνῃ. Διὰ τοῦτο καὶ ἔλεγεν «γηράσκω ἀεὶ διδασκόμενος» δηλαδή, ὅσον μεγαλώνω τόσον περισσότερον διδάσκομαι.

'Ο Σόλων ἐταξίδευσεν εἰς πολλὰ μέρη, διὰ νὰ γνωρίσῃ ἄλλους λαούς καὶ νὰ μάθῃ τὰς συνηθείας των. Ἡγάπησε δὲ τόσον πολὺ τὴν πατρίδα του, ὥστε ἀφιέρωσεν εἰς αὐτὴν ὅλην του τὴν ζωὴν, διὰ νὰ ἐξυπηρετήσῃ αὐτὴν καλύτερον. Ἡ δυστυχία τῶν πτωχῶν συμπατριωτῶν του ἔθλιψε τὴν καρδίαν του καὶ ἡθέλησε μὲ κάθε τρόπον νὰ καταστήσῃ αὐτοὺς εύτυχεῖς.

44. ΕΜΠΡΟΣ ΕΙΣ ΤΗΝ ΣΑΛΑΜΙΝΑ

'Ολίγα ἔτη πρίν, ἡ νῆσος **Σαλαμίνης** ἀπεστάτησεν ἀπὸ τὰς Ἀθήνας καὶ ύπήχθη εἰς τὰ **Μέγαρα**. Πολλὰς φορὰς οἱ Ἀθηναῖοι ἔστειλαν πλοῖα καὶ ἀνδρας νὰ κυριεύσουν καὶ πάλιν τὴν νῆσον, ἀλλ' ὅμως τίποτε δὲν κατώρθωσαν. Τοιαύτη δὲ ἦτο ἡ ἀπογοήτευσίς των, ὥστε ἐψήφισαν νόμον πολὺ αὐτηρόν, δὲ **ὄποιος** θὰ ἐπρότεινε νέαν ἐκστρατείαν κατὰ τὴς Σαλαμῖνος.

'Ο Σόλων δὲν ἤδυνατο νὰ ύποφέρῃ τὴν ταπείνωσιν αὐτὴν τῆς πατρίδος του. "Ἐγραψε λοιπὸν ὡραῖον ποίημα ἀπὸ ἐκατὸν στίχους διὰ τὴν χαμένην Σαλαμῖνα καὶ ἀπεφάσισε νὰ ἀπαγγείλῃ αὐτὸ δὲνώπιον τῶν συμπατριωτῶν του.

Μίαν πρωίαν οἱ ἄνθρωποι, οἵ ὄποιοι μετέβαινον εἰς τὰς ἐργασίας των, μὲ μεγάλην ἔκπληξιν εἶδον τὸν Σόλωνα νὰ πορεύεται εἰς τὴν ἀγορὰν μὲ ἀγρίαν ὅψιν καὶ μὲ ἄτακτα φορέματα. Εἶχε προσποιηθῆ τὸν παράφρονα, διὰ νὰ ἀποφύγῃ τὴν αὐστηρὰν τιμωρίαν. Πολλοὶ συνηθροίσθησαν γύρω του, ὅταν ἔφθα-

σεν εἰς τὴν ἀγοράν. Ἐκεῖ μὲν ἵσχυρὸν φωνὴν καὶ ἐνθουσιασμὸν ἀπήγγειλε τὸ πατριωτικόν του ποίημα, τοῦ διόποιού οἱ τελευταῖοι στίχοι ἦσαν.

«Ἐμπρὸς εἰς τὴν Σαλαμῖνα! Ἐμπρὸς ἂς πολεμήσωμεν διὰ τὴν ποθητὴν νῆσον, νὰ ἀποπλύνωμεν τὴν ἐντροπὴν ἀπὸ τὸ πρόσωπόν μας».

“Οταν δὲ Σόλων ἐτελείωσε τὸ ποίημά του, οἱ Ἀθηναῖοι ὅρμησαν ἀπὸ τὴν ἀγοράν, ἐστεφάνωσαν τὰ πλοῖα των, ἔπλευσαν εἰς τὴν Σαλαμῖνα καὶ ἔκαμαν αὐτὴν καὶ πάλιν ἴδικήν των.

45. ΟΙ ΝΟΜΟΙ ΤΟΥ ΣΟΛΩΝΟΣ. Η ΑΠΕΛΕΥΘΕΡΩΣΙΣ ΤΩΝ ΔΟΥΛΩΝ

‘Ο Σόλων ἔλαβε μέρος εἰς τοὺς ἀγῶνας τῶν πτωχῶν ἐναντίον τῶν πλουσίων καὶ μὲ τὰ φλοιογερὰ ποιήματά του ὑπεστήριξε τὰ δίκαια τῶν πτωχῶν. Τέλος καὶ τὰ δύο κόμματα συνεφώνησαν ἵνα ἐκλέξουν αὐτὸν ἄρχοντα. Ἔδωσαν δὲ εἰς αὐτὸν ἀπόλυτον ἔξουσίαν νὰ μεταβάλῃ τὴν πυλιτείαν.

‘Ο Σόλων μόλις ἔγινεν ἄρχων τῶν Ἀθηνῶν, ἐσκέφθη ὀμέσως τοὺς δυστυχεῖς συμπατριώτας του, οἱ διόποιοι εἶχον πωληθῆ διοῦλοι διὰ τὰ χρέη των. Ὡρισε λοιπὸν διὰ νόμου, ὅτι κανεὶς πολίτης δὲν ἥμπορει νὰ εἶναι κτῆμα τοῦ ἄλλου. Εἰς τὸ ἔξῆς κανεὶς Ἀθηναῖος δὲν ἐπετρέπετο νὰ πωληθῇ διοῦλος διὰ χρέη. Ἡλάφρωσε δὲ δόλους δοσοὶ ἀφειλὸν ἀπὸ τὰ χρέη, τὰ διόποια ἐβάρυνον αὐτούς. Μὲ τὸν νόμον λοιπὸν αὐτὸν χιλιάδες ἀνθρώπων ἔγιναν ἐλεύθεροι καὶ ἀνεκουφίσθησαν ἀπὸ τὸ βάρος, τὸ διόποιον ἐπὶ ἔτη κατεπίεζε τὴν ψυχήν των. Διὰ τοῦτο ὁ νόμος αὐτὸς ὠνομάσθη σεισάχθεια.

Μὲ ἄλλα νομοθετικὰ μέτρα ὁ Σόλων ἐξύψωσε τὸ ἐμπόριον καὶ τὴν βιομηχανίαν τῶν Ἀθηναίων. Ἀπὸ τότε αἱ Ἀθῆναι ἔκαμνον μεγάλην ἔξαγωγὴν ἐλασίου εἰς ἄλλας χώρας. Μὲ τὴν ἔξαγωγὴν αὐτὴν τοῦ ἐλασίου καὶ τὴν βιομηχανίαν τῶν ἀγγείων ἤρχισε νὰ εἰσρέῃ πολὺς πλούτος εἰς τὰς Ἀθήνας. Τότε ὠρίσθησαν καὶ διάφορα μέτρα καὶ σταθμά.

46. ΟΙ ΑΘΗΝΑΙΟΙ ΠΠΟΛΙΤΑΙ ΔΙΑΙΡΟΥΝΤΑΙ ΕΙΣ ΤΕΣΣΑΡΑΣ ΤΑΞΕΙΣ

Δι' ἄλλου νόμου δέ Σόλων διήρεσε τοὺς πολίτας συμφώνως μὲ τὴν περιουσίαν, τὴν ὅποιαν εἶχον, εἰς τέσσαρας τάξεις. Μόνον ἡ πρώτη τάξις, ἡ πλουσιωτέρα ἀπὸ τὰς ἄλλας, εἶχε τὸ δικαίωμα νὰ λαμβάνῃ τὰ ἀνώτερα ἀξιώματα εἰς τὴν πολιτείαν. Ἡ τάξις αὕτη ὡνομάζοντο πεντακοσιομέδιμνοι, διότι εἶχον εἰσόδημα πεντακοσίων μέτρων (μεδίμνων) ξηρῶν καὶ ύγρῶν καρπῶν.

Κατ' αὐτὸν τὸν τρόπον οἱ πλούσιοι Εύπατρίδαι, οἱ ὅποιοι ἔγνωριζον καλύτερον ἀπὸ τοὺς ἄλλους νὰ διοικοῦν τὴν πολιτείαν, ἔμειναν καὶ πάλιν οἱ ἄρχοντες αὐτῆς.

Ἡ ἄλλη τάξις ἦτο ἡ τῶν Ἰππέων, ἐκείνων δηλαδὴ οἱ ὅποιοι εἶχον εἰσόδημα τριακοσίων μεδίμνων καὶ ἥδυναντο νὰ τρέφουν πολεμικὸν ὕππον. "Υστερον ἀπὸ σύτούς ἥρχετο ἡ τάξις τῶν ζευγιτῶν, ὅσοι εἶχον εἰσόδημα διακοσίων μεδίμνων καὶ τέλος ἡ τάξις τῶν θητῶν, ὅσοι εἶχον ὀλιγώτερον τῶν διακοσίων μεδίμνων εἰσόδημα.

Οἱ πρῶτοι ύπηρέτοιν εἰς τὸν στρατὸν ὡς Ἰππεῖς, ἐνῷ οἱ πολῖται τῶν ἄλλων τάξεων ἔπρεπε κατὰ τὸν πόλεμον νὰ ἔχουν ἔτοιμην τὴν πανοπλίαν τῶν μὲ τὴν στρογγύλην ἀσπίδα καὶ τὸ μακρὸν δόρυ καὶ ύπηρέτοιν ὡς πεζοὶ στρατιώται.

47. Η ΕΚΚΛΗΣΙΑ ΤΟΥ ΔΗΜΟΥ, Η ΒΟΥΛΗ ΤΩΝ ΤΕΤΡΑΚΟΣΙΩΝ

Οἱ πολῖται τῆς τελευταίας τάξεως καὶ οἱ ἔργαται, οἱ ὅποιοι δὲν εἶχον κτήματα, δὲν ἐλάμβανον ἀξιώματα εἰς τὴν πολιτείαν. "Οταν δὲ προσεκαλοῦντο νὰ ύπηρετήσουν εἰς τὸν στρατόν, ἡ πολιτεία ἔδιδεν εἰς αὐτούς ὅπλα. Εἶχον δῆμος τὸ δικαίωμα νὰ λαμβάνουν μέρος εἰς τὴν κοινὴν συνάθροισιν, τὴν Ἐκκλησίαν τοῦ δήμου.

Εἰς κανὲν ἄλλο μέρος τῆς Ἑλλάδος ἡ Ἐκκλησία τοῦ δήμου δὲν εἶχε τόσην δύναμιν, ὅσην ἀπέκτησε μὲ τοὺς νόμους τοῦ Σόλωνος εἰς τὰς Ἀθήνας. "Ολοι οἱ πολῖται καὶ τῶν τεσσάρων τάξεων ἐλάμβανον μέρος εἰς αὐτὴν καὶ ἐψήφιζον τοὺς νόμους, τοὺς ὅποιους παρουσίαζον ἐνώπιόν των οἱ ἄρχοντες. Τοιουτο-

τρόπως δέ κάθε ἐλεύθερος πολίτης ἔβοήθει, ὡστε ή πολιτεία νὰ κυβερνᾶται καλύτερον.

Αὔτοὶ δὲ ἔξέλεγον δι' ἓν ἕτος τοὺς ἄρχοντας, οἱ δόποιοι ὥφειλον μετὰ τὴν λῆξιν τῆς θητείας τῶν νὰ λογοδοτήσουν ἐνώπιον τῆς Ἐκκλησίας.

Ο Σόλων ἐπειδὴ ἐσκέφθη, ὅτι δὲν ἦτο δυνατὸν εἰς τὴν Ἐκκλησίαν δέ κάθε πολίτης νὰ προτείνῃ τοῦτον ἢ ἔκεινον τὸν νόμον, ὥρισεν ἀλλο συμβούλιον ἀπὸ τετρακοσίους πολίτας. Οὗτοι ἐλέγοντο **βουλευταὶ** καὶ ἐπρεπε νὰ μελετοῦν καλὰ καὶ νὰ ἐτοιμάζουν τοὺς νόμους, οἱ δόποιοι θὰ συνεζητοῦντο εἰς τὴν βουλὴν. Τὸ συμβούλιον αὐτὸν ἐλέγετο **βουλὴ τῶν τετρακοσίων**.

Οι βουλευταὶ ἔξελέγοντο πάλιν ἀπὸ τὴν Ἐκκλησίαν δι' ἓν ἕτος.

49. Ο ΑΡΕΙΟΣ ΠΑΓΟΣ

Κατὰ τὴν παλαιοτέραν ἐποχὴν τὰ ἐγκλήματα τοῦ φόνου ἐδικάζοντο συμφώνως μὲ παλαιὰν συνήθειαν, τὴν δόποιαν εἶχον οἱ Ἀθηναῖοι. Ὡρισμένοι εύγενεῖς συνήρχοντο εἰς ἓν μέρος, τὸ δόποιον εύρισκετο ἐπάνω εἰς μικρὸν λόφον, κάτω ἀπὸ τὴν Ἀκρόπολιν. Τὸ μέρος τοῦτο ἐλέγετο **"Αρειος πάγος**.

Ἐκεῖ οἱ Ἀρεοπαγῖται ἔδήταζον τὴν ύπόθεσιν τοῦ φόνου καὶ ἀπεφάσιζον διὰ τὴν τιμωρίαν, ἢ δόποία ἐπρεπε νὰ ἐπιβληθῇ εἰς τὸν φονέα.

Εἰς τὸν Σόλωνα ἥρεσεν ἡ συνήθεια αὕτη, καὶ ἐσκέφθη, ὅτι ἐπρεπε μὲ ίδιαίτερον νόμον νὰ ύποστηρίξῃ περισσότερον τὸ δικαστήριον αὐτό.

"Εδωκε λοιπὸν περισσότερα δικαιώματα εἰς τὸν **"Αρειον πάγον**. Οἱ Ἀρεοπαγῖται δηλαδὴ προσεῖχον πῶς οἱ Ἀθηναῖοι συμπεριεφέροντο εἰς τὴν πολιτείαν. Ἐτιμώρουν τὸν κάθε πολίτην, δόποιος παρεξετρέπετο ἢ τὸν πατέρα ἔκεινον, δόποιος μετχειρίζετο μὲ κακὸν τρόπον τὰ τέκνα του.

Ο Σόλων ὥρισεν ὡστε οἱ ἐννέα ἄρχοντες, τοὺς δόποιους ἔξέλεγεν ἢ **Ἐκκλησία**, μετὰ τὴν λῆξιν τῆς ἔξουσίας τῶν νὰ γίνωνται μέλη τοῦ **Ἀρείου Πάγου**. Αὔτοὶ ἔμιναν εἰς δλην τῶν

τὴν ζωὴν Ἀρεοπαγῖται. Τοιουτοτρόπως δὲ Ἀρειος Πάγος εἶχεν ὡς μέλη ἐκείνους ἀπὸ τοὺς εὐγενεῖς, οἱ δόποιοι εἶχον μεγάλην πείραν, καὶ ἔγινε πολὺ σπουδαῖον δικαστήριον.

50. ΓΕΝΙΚΗ ΑΜΝΗΣΤΕΙΑ. ΚΡΟΙΣΟΣ ΚΑΙ ΣΟΛΩΝ

Οἱ Ἀθηναῖοι ἔγραψαν τοὺς νόμους τοῦ Σόλωνος ἐπάνω εἰς ξυλίνους πίνακας. Ἐτοποθέτησαν αὐτοὺς εἰς κατάλληλον μέρος τῆς ἀγορᾶς, ὥστε νὰ δύνανται ὅλοι οἱ πολῖται νὰ ἀναγινώσκουν αὐτοὺς, ὡρκίσθησαν δὲ νὰ μὴ ἀλλάξουν κανένα νόμον, πρὶν παρέλθουν δέκα ἔτη.

‘Ο Σόλων τέλος ἔδωκε γενικὴν ἀμνηστείαν· δηλαδὴ ὅσοι πολῖται εἶχον ἔξορισθη ἡδύναντο νὰ ἐπιστρέψουν καὶ πάλιν εἰς τὴν πατρίδα των. Κανεὶς πλέον δὲν ἐπετρέπετο νὰ λέγεται ἐπαναστάτης ἢ προδότης. “Ο, τι εἶχε γίνει εἰς τὸ παρελθόν, ἔπειτε νὰ λησμονηθῇ.

“Οταν ἐτελείωσεν ὁ χρόνος τῆς ὑπηρεσίας του πρὸς τὴν πατρίδα, δὲ Σόλων ἔφυγεν ἀπὸ τὰς Ἀθήνας. Ἐταξίδευσεν εἰς τὴν Αἴγυπτον καὶ εἰς τὴν Ἄσιαν. Ἡ φήμη του ἦτο μεγάλη. Βασιλεῖς προσεκάλουν αὐτὸν πλησίον των, διὰ νὰ τὸν γνωρίσουν καὶ νὰ συνομιλήσουν μαζί του. ‘Ο βασιλεὺς τῆς Λυδίας Κροῖσος, δὲ πλουσιώτατος τῶν χρόνων ἐκείνων, προσεκάλεσεν ἐπίσης τὸν Σόλωνα εἰς τὴν αὐλήν του. “Οταν δὲ Σόλων μετέβη ἐκεῖ, δὲ Κροῖσος ἐπέδειξεν εἰς αὐτὸν τοὺς θησαυρούς καὶ τὰ ἄλλα του ἀγαθά. Εἰς τὸ τέλος δὲ τὸν ἡρώτησε, ἐὰν νομίζῃ ἄνθρωπον εὔτυχέστερον ἀπὸ τὸν ἔαυτόν του. ‘Ο Σόλων ὅμως ἀπήντησεν εἰς αὐτόν· «μηδένα πρὸ τοῦ τέλους μακάριζε».

51. ΤΑ ΚΟΜΜΑΤΑ ΕΝ ΑΘΗΝΑΙΣ ΜΕΤΑ ΤΟΝ ΣΟΛΩΝΑ

‘Ο Σόλων μὲ τοὺς σοφοὺς νόμους του δὲν κατώρθωσε νὰ συμφιλιώσῃ τὰς τάξεις τῶν πλουσίων καὶ τῶν πτωχῶν. Οἱ νόμοι του, δπως εἴδομεν, παρεῖχον μεγάλην δύναμιν εἰς τοὺς πλουσίους, οἱ δόποιοι κατεῖχον τὰς ἀνωτέρας θέσεις εἰς τὴν πολιτείαν, οἱ δὲ πτωχοὶ ἐξηκολούθουν νὰ ὑποφέρουν. Κατὰ τὴν ἐποχὴν ἐκείνην οἱ πολῖται τῆς Ἀττικῆς εἶχον διαιρεθῆ εἰς κόμ-

ματα. Μεγάλη δὲ ἡτο ἡ ἔχθρα μεταξύ των καὶ οἱ ἀγῶνες των ἥσαν συχνοί. Τὰ κόμματα αὐτὰ ἥσαν τρία. Τὸ πρῶτον ἡτο τὸ κόμμα τῶν πλουσίων, οἱ δόποιοι ἔζων εἰς τὴν πεδιάδα καὶ ἐλέγοντο πεδινοί. Εἰς τὸ δεύτερον ἀνῆκον ἐκεῖνοι οἱ πολῖται, οἱ δόποιοι ἥσαν εἰς τὰ παράλια μέρη, οἱ παράλιοι, τὸ τρίτον δὲ ἀπετέλουν οἱ περισσότερον πτωχοί, οἱ δόποιοι κατώκουν εἰς τὰ δρεινὰ μέρη καὶ ἥθελον νὰ ἔχουν ἵσα δικαιώματα μὲ τοὺς ἄλλους. Οὗτοι ἐλέγοντο διάκριοι.

52. ΠΕΙΣΙΣΤΡΑΤΟΣ Ο ΤΥΡΑΝΝΟΣ ΤΩΝ ΑΘΗΝΩΝ

Κάθε ἐν κόμμα εἶχε καὶ τὸν ἀρχηγόν του καὶ προσεπάθει νὰ καταλάβῃ τὴν διοίκησιν τῆς πολιτείας. Ἀπὸ τοὺς ἀρχηγούς ὅμως σύτοὺς εἶς κατώρθωσε μὲ τὴν εύφυταν καὶ τὴν ἐπιτηδειότητά του νὰ γίνη ἀρχηγὸς τῆς Ἀθηναϊκῆς πολιτείας. Ὁ ἄνθρωπος αὐτὸς ἐλέγετο Πεισίστρατος.

‘Ο Πεισίστρατος κατήγετο ἀπὸ πλουσίων οἰκογένειαν. Ἡ μήτηρ του ἦτο πρώτη ἐξαδέλφη μὲ τὴν μητέρα τοῦ Σόλωνος. Δηλαδὴ ἀνῆκε καὶ οὗτος εἰς τὴν τάξιν τῶν εὐγενῶν. Εἰς τὴν ἀρχὴν ἦτο φίλος πολὺ μὲ τὸν Σόλωνα. “Οταν δὲ ἐκεῖνος ἔκαμε τὴν ἐκστρατείαν ἐναντίον τῆς Σαλαμίνος, δ Πεισίστρατος νέος ἀκόμη ἔλαβε καὶ αὐτὸς μέρος καὶ ἐπολέμησεν.

‘Ο πατήρ του ἀφῆκε μεγάλην περιουσίαν, ὧραίαν οἰκίαν καὶ πλουσίους κήπους. Ο Πεισίστρατος ἦτο ὧραίος καὶ εἶχεν εὐγενεῖς τρόπους. Ἡ φωνή του δὲ ἦτο δυνατή. Τὸ καλύτερον ὅμως προτέρημά του ἦτο ἡ δύναμις τοῦ νοῦ του. Ἀπὸ μικρὸς εἶχε μεγάλον πόθον, νὰ διοικήσῃ μίαν ἡμέραν τὰς Ἀθήνας, νὰ γίνη δ μεγαλύτερος ἀνθρωπος. Ἡ ἡμέρα αὐτὴ ἦλθεν.

‘Ο Πεισίστρατος ἐπειδὴ ἔβλεπεν, δτι τὸ κόμμα τῶν διακρίων ἦτο πολυπληθέστερον καὶ εἶχε τὰς περισσοτέρας ψήφους, ἐσκέφθη νὰ ύπαγῃ μὲ αὐτὸ καὶ νὰ γίνῃ ὁ ἀρχηγὸς του. Διὰ νὰ εύχαριστήσῃ δὲ τὸν λαὸν καὶ νὰ κερδίσῃ τὴν ἀγάπην καὶ τὴν ἐμπιστοσύνην του, ἀφησεν ἀνοικτοὺς τοὺς ὧραίους καὶ πλουσίους κήπους του. Κάθε πτωχὸς ἡδύνατο νὰ ἐπισκεφθῇ ἐλευθέρως τοὺς κήπους τοῦ Πεισίστρατου.

« Ό Πεισίστρατος συνήθιζε νὰ λέγῃ: «διατὶ ἐγώ μόνος νὰ κάμνω τὸν περίπατόν μου μέσα εἰς τὴν ὥραίν μου, νὰ ἀπολαύω τὰ ὥραῖα μαρμάρινα ἀγάλματα καὶ τὰς κρήνας μὲ τὰ δροσερά τῶν νερά; Ἐὰν αὐτὰ εἶναι ἴδικά μου, τότε ἐγὼ ἔχω τὸ δικαίωμα νὰ εἴπω, ὅτι κάθε πολίτης ἡμπορεῖ νὰ ἀπολαύσῃ αὐτά, δπως καὶ ἐγώ. Αἱ θύραι λοιπὸν εἶναι ἀνοικταὶ διὰ κάθε πολίτην».

“Οταν ἐξήρχετο ἀπὸ τὴν οἰκίαν του, εἶχε μαζί του δύο ἦτρεις νέους, οἱ ὁποῖοι ἐμοίραζον χρήματα εἰς κάθε πτωχόν, τὸν ὁποῖον συνήντων εἰς τὰς δόδοις.

‘Ο Πεισίστρατος ὑπῆρξεν ἀνδρεῖος στρατιώτης καὶ λαμπρὸς ρήτωρ, οἱ ἄνθρωποι δὲ ἡγάπων αὐτὸν πολὺ.

Μίαν ἡμέραν δὲ Πεισίστρατος παρουσιάσθη εἰς τὴν ἀγοράν, ὅταν ἦτο γεμάτη ἀπὸ ἄνθρωπους, τραυματισμένος. Εἶπε δὲ ἐνώπιον τοῦ συνηθροισμένου πλήθους, ὅτι οἱ ἔχθροί του παρεφύλαξαν, διὰ νὰ τὸν φονεύσουν.

Οἱ Ἀθηναῖοι ἐπείσθησαν εἰς τοὺς λόγους του καὶ ἔδωσαν εἰς αὐτὸν πεντήκοντα σωματοφύλακας, διὰ νὰ τὸν συνοδεύουν πάντοτε, δπου ἐπήγαινεν. ‘Ο Πεισίστρατος δμως

560 π. X. κατώρθωσεν δλίγον κατ’ δλίγον νὰ συγκεντρώσῃ πλησίον του περισσοτέρους ἄνδρας, μὲ τοὺς ὁποίους κατέλαβε τὴν Ἀκρόπολιν καὶ ἔγινεν ἀπόλυτος κύριος τῶν Ἀθηνῶν, δηλαδὴ **τύραννος.**

Πολλοὶ πολίται ἰσχυροί, οἱ ὁποῖοι ἦσαν ἀντίθετοι τοῦ Πεισιστράτου, ἔξωρίσθησαν τότε ἀπὸ τὰς Ἀθήνας. Αἱ περιουσίαι τῶν ἔγιναν κτήματα τοῦ δημοσίου καὶ ἐμοιράσθησαν μεταξὺ τῶν γεωργῶν ἐκείνων, οἱ ὁποῖοι δὲν εἶχον ἀγροὺς νὰ καλλιεργήσουν.

53. Η ΛΑΜΠΡΑ ΔΙΟΙΚΗΣΙΣ ΤΟΥ ΠΕΙΣΙΣΤΡΑΤΟΥ

‘Ο Πεισίστρατος δὲν ἔλαβε τὴν κυβέρνησιν τῶν Ἀθηνῶν μὲ τρόπον κανονικόν, δπως ἄλλοι πρὸ αὐτοῦ ἄρχοντες. Ἐκυβέρνησεν δμως τὴν χώραν του πολὺ καλά. Ἡτο δίκαιος καὶ ἡγάπα τοὺς συμπολίτας του.

‘Ο Σόλων καὶ δ Πεισίστρατος ἦσαν οἱ σπουδαιότεροι ἄρ-

χοντες ἀπὸ ὅσους ἀπέκτησαν αἱ Ἀθῆναι πρὶν ἀπὸ τὸ ἔτος 500 π. Χ. Ὁ Σόλων μὲ τοὺς νόμους του συνετέλεσεν, ὥστε οἱ Ἀθηναῖοι νὰ προοδεύσουν ὡς πολῖται καὶ ὡς κοινωνικοὶ ἄνθρωποι. Ὁ Πεισίστρατος μὲ τὴν λαμπρὰν διοίκησίν του, ἔκαμεν αὐτοὺς λαὸν μεγάλον, πλούσιον καὶ ἴσχυρόν. Μὲ τὸ ἐνδιαφέρον δὲ τὸ δόποιν ἔδειξεν εἰς τὰ γράμματα καὶ τὴν τέχνην, κατώρθωσεν, ὥστε αἱ Ἀθῆναι νὰ γίνουν τὸ κέντρον τῶν γραμμάτων καὶ τῆς τέχνης ὅλης τῆς Ἑλλάδος.

Ἐπίσης ἐνδιεφέρθη πολὺ διὰ τὴν κατάστασιν τῶν χωρικῶν καὶ ὥρισε τοὺς **κατὰ δῆμους δικαστάς**, οἱ δόποιοι περιήρχοντο τὰ χωρία καὶ ἐδίκαζον διάφορα ἀδικήματα. Τοιουτοτρόπως οἱ χωρικοὶ εὗρισκον ἀμέσως τὸ δίκαιόν των.

Ο Πεισίστρατος εἰς τὴν εἴσοδον τοῦ Ἐλλησπόντου Ἰδρυσεν ἴσχυρόν φρούριον γύρω ἀπὸ μίαν πόλιν Ἀθηναϊκήν, τὸ **Σίγειον**. Αὕτη ἐπροστάτευε τὰ ἐμπορικὰ πλοῖα τῶν Ἀθηναίων, τὰ δόποια ἐπλεον εἰς τὸν Εὔξεινον πόντον. Μὲ τὴν συγκατάθεσιν τοῦ Πεισίστρατου καὶ τὴν ὑποστήριξίν του ὁ **Ἀθηναῖος Μιλτιάδης** ἐπῆγεν εἰς τὴν Χερσόνησον τῆς Καλλιπόλεως, ὅπου ἔγινε κύριος τῆς θρακικῆς Χερσονήσου, ἡ ὁποία ἀργότερον ὑπῆρξε σπουδαία **Ἀθηναϊκὴ ἀποικία**.

Ο Πεισίστρατος ἐπροστάτευσεν ἐπίσης τὸ ἐμπόριον, τὸ δόποιον ἔκαμνον οἱ Ἀθηναῖοι εἰς τὰ παράλια τῆς Θράκης καὶ ἥλθεν εἰς σχέσεις μὲ τὸ Ἀργος, τὴν Βοιωτίαν, τὴν Θεσσαλίαν, τὴν Ἐρέτριαν καὶ τὴν Νάξον. Τοιουτοτρόπως αἱ Ἀθῆναι ἀπὸ τότε ἥρχισαν νὰ γίνωνται μεγάλη δύναμις.

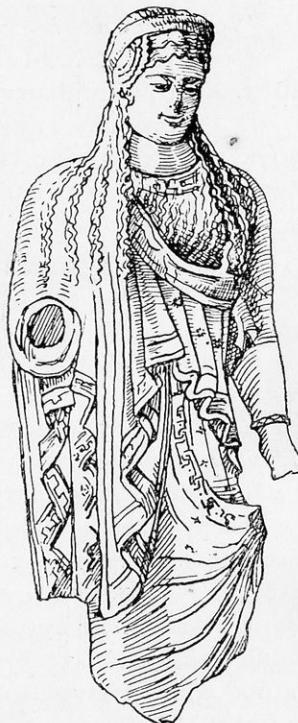
Ο Πεισίστρατος κατεσκεύασε μεγάλους δρόμους, οἱ δόποιοι διηγκόλυναν πολὺ τοὺς χωρικοὺς νὰ φέρουν τὰ προϊόντα των εἰς τὰς Ἀθήνας. Ἐπίσης μὲ ὑδραγωγεῖα ἔφερεν ὕδωρ ἀπὸ ἄλλα μέρη εἰς τὴν πτωχὴν ἀπὸ ὕδωρ πόλιν. Αὕτας δὲ τὰς Ἀθήνας ἐστόλισε μὲ μεγαλοπρεπῆ κτίρια, ὅπου ἐτοποθετήθησαν ὡραῖα ἀγάλματα. Ταῦτα κατεσκεύαζον καλλιτέχναι, οἱ δόποιοι ἥρχοντο εἰς τὰς Ἀθήνας ἀπὸ διάφορα μέρη. Τότε κατεσκευάσθησαν ἐπάνω εἰς τὴν Ἀκρόπολιν ὁ παλαιότερος ναὸς τῆς Ἀθηνᾶς, τὸ **Ἐκατόμπεδον**, τὸ ἱερὸν τοῦ Διονύσου καὶ ἄλλος ναὸς εἰς τὴν

Ἐλευσῖνα. Τότε ἐτέθησαν καὶ τὰ θεμέλια τοῦ ναοῦ τοῦ Ὀλυμπίου Διός.

Ο Πεισίστρατος ὥρισε τότε νὰ γίνεται κάθε χρόνον ἑορτὴ πρὸς τιμὴν τοῦ θεοῦ Διονύσου, τὰ **Διονύσια**. Κατὰ τὴν ἑορτὴν αὐτὴν ἐτελοῦντο χοροὶ καὶ ἐψάλλοντο ᾕσματα, τὰ ὅποια ἀνεφέροντο εἰς τὸν τόσον ἀγαπητὸν θεὸν τῶν Ἀθηναίων Διόνυσον.

Απὸ τότε ἥρχισε νὰ γίνεται κάθε τέσσαρα ἔτη καὶ ἀλλή ἑορτὴ, πρὸς τιμὴν τῆς Ἀθηνᾶς, ἡ ὅποια ἐπροστάτευε τὴν πόλιν. Ἡ ἑορτὴ αὐτὴ, ἡ ὅποια ὠνομάζετο **Παναθήναια**, ἦτο πολὺ σπουδαία, διότι κατ' αὐτὴν ἐγίνοντο ἀθλητικοὶ καὶ μουσικοὶ ἀγῶνες. Ἐπίσης ἐγίνετο μεγάλη παρέλασις ὅλων τῶν Ἀθηναίων πολιτῶν, ἡ ὅποια ἔφθανε μέχρι τῆς Ἀκροπόλεως καὶ ἐλέγετο πομπὴ τῶν **Παναθηναίων**. Τότε εἰδικοὶ ποιηταὶ ἀπήγγελλον καὶ ποιήματα τοῦ Ὁμήρου.

Εἰς τὸν Πεισίστρατον χρεωστοῦμεν τὰ ποιήματα τοῦ Ὁμήρου, τὰ ὅποια μελετῶμεν σήμερον. Αὐτὸς εἶναι ἐκεῖνος, δ ὅποιος προσεκάλεσεν εἰς τὰς Ἀθήνας ἀνθρώπους σοφούς, οἱ δόποιοι περισυνέλεξαν τὰ σκορπισμένα ἔδω καὶ ἐκεῖ ποιήματα τοῦ μεγάλου ποιητοῦ καὶ τὰ ἔκαμαν βιβλίον.

"Ἀγαλμα ἀρχαϊκόν."

54. ΟΙ ΠΕΙΣΙΣΤΡΑΤΙΔΑΙ

Μετὰ τὸν θάνατον τοῦ Πεισίστρατου ἐκυβέρνησαν τὰς Ἀθήνας οἱ δύο υἱοί του ὁ **"Ιππαρχος** καὶ ὁ **"Ιππίας**. Οὗτοι 528 π. Χ. ἡκολούθησαν τὸ παράδειγμα τοῦ πατρός των εἰς τὴν διοίκησιν τῆς χώρας, ἀρκετὰ δὲ ἔτη ὑπῆρξαν καλοὶ τύραννοι.

‘Αλλ’ ὅταν δὲ Ἰππαρχος ἐφονεύθη ἀπὸ δύο εὐγενεῖς νέους Ἀθηναίους τὸν Ἀρμόδιον καὶ τὸν Ἀριστογείτονα, τὴν ἡμέραν τῆς ἑορτῆς τῶν Παναθηναίων, ἐκινδύνευσε δὲ καὶ δὲ Ἰππίας νὰ φονευθῇ, ἀπὸ τότε δὲ Ἰππίας ἔγινε σκληρὸς τύραννος εἰς τοὺς Ἀθηναίους.

“Υστερὸν ἀπὸ ὀλίγα ἔτη δὲ Ἰππίας ἐξεδιώχθη ἀπὸ τὰς Ἀθήνας. Πολλοὶ εὐγενεῖς ἔξοριστοι συνηθροίσθησαν καὶ μὲ 510 π. Χ. τὴν βοήθειαν σπαρτιατικῶν στρατευμάτων, ἡνάγκασσαν τὸν Ἰππίαν νὰ φύγῃ ἀπὸ τὰς Ἀθήνας. Οἱ Ἰππίας ἔφυγε καὶ ἐπῆγεν εἰς τὴν Περσίαν. Τοιουτορόπως εἰς τὰς Ἀθήνας ἐτελείωσεν ἡ Κυβέρνησις τῶν τυράννων.

Πολλοὶ χωρικοὶ καὶ ἄλλοι πτωχοὶ πολῖται πάντοτε εἶχον εἰς τὴν μνήμην των τὴν λαμπρὰν Κυβέρνησιν τοῦ Πεισιστράτου. Ἐνόμιζον, ὅτι ἡ ἐποχὴ ἐκείνη ἦτο δὲ χρυσοῦς αἰώνων τῶν Ἀθηνῶν.

55. Ο ΚΛΕΙΣΘΕΝΗΣ ΚΑΙ Η ΑΘΗΝΑΪΚΗ ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΑ

Μετὰ τὴν κατάλυσιν τῶν τυράννων τὰ παλαιὰ κόμματα τῶν εὐγενῶν εὗρον κατάλληλον τὴν περίστασιν, νὰ ἀναλάβουν τὴν ἔξουσίαν. Ἀλλὰ καὶ ἡ τάξις τῶν πτωχῶν ἦτο ἀρκετὰ ἴσχυρὰ τὴν ἐποχὴν ἐκείνην, διὰ νὰ διεκδικήσῃ τὴν ἀρχήν. Μεγάλην δὲ δύναμιν ἀπέκτησαν, ὅταν ἀρχηγός των ἔγινεν εὐγενῆς Ἀθηναῖος, ὁ Κλεισθένης. Μετὰ τρία ἔτη σκληρῶν πολιτικῶν ἀγώνων, δὲ Κλεισθένης ἔγινεν ἀρχων τῶν Ἀθηνῶν. Οἱ Ἀθηναῖοι δὲ ἔδωκαν εἰς αὐτὸν τὸ δικαίωμα νὰ μεταβάλῃ μερικούς ἀπὸ τοὺς νόμους τοῦ Σόλωνος, οἵ δόποιοι κατὰ τὴν γνώμην του ἐπρεπε νὰ μεταβληθοῦν.

56. ΤΟ ΠΟΛΙΤΕΥΜΑ ΤΟΥ ΚΛΕΙΣΘΕΝΟΥΣ.

ΒΟΥΛΗ, ΑΡΧΟΝΤΕΣ, ΣΤΡΑΤΗΓΟΙ

“Οπως εἴδομεν, εἰς τὰς Ἀθήνας ὑπῆρχον πολλοὶ πολῖται, οἱ δόποιοι δὲν ἥδυναντο νὰ λάβουν ὡρισμένα δημόσια ἀξιώματα οὐδὲ νὰ γίνουν ἀρχοντες.

‘Ο Κλεισθένης ἐπέφερεν ὥρισμένας ἀλλαγὰς εἰς τὸ πολίτευμα, ὃστε ὅλοι οἱ πολῖται νὰ ἔχουν τὰ ἴδια δικαιώματα.’ Απὸ τότε οἱ εύγενεῖς δὲν εἶχον πλέον μόνοι αὐτοὶ τὸ δικαίωμα νὰ λαμβάνουν τὰ μεγαλύτερα ἀξιώματα, ὅπως εἶχεν δρίσει ὁ Σόλων.

Ο κάθε πολίτης Ἀθηναῖος, ἢν ἦτο ἄξιος, ἡδύνατο νὰ φθάσῃ εἰς τὰ μεγαλύτερα ἀξιώματα τῆς πολιτείας, εἰς δποιανδήποτε τάξιν καὶ ἢν ἀνῆκεν.

Ἡ σπουδαιοτέρα ἀλλαγὴ, τὴν δποίαν ἔκαμεν εἰς τὸ πολίτευμα ὁ Κλεισθένης, ἦτο ἡ διαίρεσις τῶν πολιτῶν τῆς Ἀττικῆς εἰς δέκα φυλάς. Απὸ κάθε φυλὴν ἔξελεγον οἱ πολῖται εἰς τὴν Ἐκκλησίαν πεντήκοντα βουλευτάς. Τοιουτοτρόπως οἱ βουλευταὶ ἐνῷ πρὶν ἥσαν τετρακόσιοι, τώρα ἔγιναν πεντακόσιοι. Οἱ βουλευταί, ὅπως εἴπομεν, ἔπρεπε νὰ ἔτοιμάζουν τὰ ζητήματα, διὰ τὰ δποία θὰ ἐγίνετο συζήτησις εἰς τὴν Ἐκκλησίαν.

Ἐπειδὴ δμως δὲν ἦτο δυνατὸν νὰ ἐργάζωνται καὶ οἱ πεντακόσιοι βουλευταὶ συγχρόνως, διὰ τοῦτο τὴν ἐργασίαν αὐτὴν τὴν ἔκαμνον πεντήκοντα βουλευταὶ τῆς μιᾶς φυλῆς. Οἱ πεντήκοντα αὐτοὶ βουλευταὶ μετὰ τριάκοντα ἔξι ἡμέρας παρέδιδον εἰς ἄλλους πεντήκοντα τὴν κυβέρνησίν των. Κατ’ αὐτὸν τὸν τρόπον εἰς ἔν τος, τὸ δποίον εἶχε 365 ἡμέρας, ἐκυβέρνων καὶ οἱ πεντακόσιοι βουλευταὶ. Δηλαδὴ πεντήκοντα βουλευταὶ ἐπὶ 36 ἡμέρας. Οἱ βουλευταὶ οὖτοι ἐλέγοντο πρυτάνεις καὶ ἡ φυλὴ εἰς τὴν δποίαν ἀνῆκον, πρυτανεύουσα φυλή. Οἱ πρυτάνεις ἔξελεγον τὸν πρόεδρον, δ δποίος ἐλέγετο ἐπιστάτης.

Κάθε φυλὴ ἔπρεπε νὰ εἶχε τὸ σῶμα τῶν δπλιτῶν καὶ τῶν ἵππων τῆς. Ἐπὶ κεφαλῆς τοῦ στρατοῦ τῆς φυλῆς ἦτο εἰς στρατηγός. Τοιουτοτρόπως ἔχομεν μὲ τὴν νέαν νομοθεσίαν τοῦ Κλεισθένους δέκα στρατηγούς, οἱ δποίοι δπως καὶ οἱ ἄρχοντες διωρίζοντο δι’ ἔν τος.

“Ωστε βλέπομεν δτι κάθε πολίτης ἐλάμβανε μέρος εἰς τὴν Κυβέρνησιν τῆς πολιτείας. Ο τρόπος αὐτός, κατὰ τὸν δποίον δ δῆμος, δηλαδὴ ὅλοι οἱ πολῖται, λαμβάνουν μέρος εἰς τὴν Διοίκησιν τῆς πολιτείας λέγεται δημοκρατία. Ο Κλεισθένης λοιπὸν εἶναι ἔκεινος, δ δποίος ἴδρυσε τὴν Ἀθηναϊκὴν δημοκρατίαν.

Ο Κλεισθένης ἔκαμε καὶ ἄλλον νόμον, μὲ τὸν δποίον οἱ

Αθηναῖοι πολῖται ἡδύναντο μὲ τὴν ψῆφόν των νὰ ἔξορίσουν ἐπὶ δέκα ἔτη πολίτην, δὸποῖς ἐφαίνετο ἐπικίνδυνος εἰς τὴν πολιτείαν. Τότε κάθε πολίτης ἔγραφε τὸ δνομα αὐτοῦ, δὸποῖς θά ἔξωρίζετο ἐπάνω εἰς πλάκα, ἢ δὸποία ἐλέγετο δστρακον. Ο τρόπος αὐτὸς τῆς ἔξορίας ἐλέγετο δστρακισμός.

Τοιουτορόπως βλέπομεν, δτι δὸ Πεισίστρατος καὶ δό Κλεισθένης ἐσεβάσθησαν καὶ ἐτήρησαν τὸν νόμους τοῦ Σόλωνος. Ἐφρόντισαν μόνον νὰ συμπληρώσουν αὐτούς. Ο Πεισίστρατος ἔκαμεν εὔρεγετικοὺς νόμους πρὸς ὀφέλειαν τῶν χωρικῶν. Ο Κλεισθένης μὲ τὸν νόμον περὶ φυλῶν ἐπέφερε τὴν ἴσοτητα τῶν πολιτικῶν δικαιωμάτων τῶν Ἀθηναίων πολιτῶν. Τοιουτορόπως συνετέλεσαν εἰς τὴν τελειοτέραν πρόοδον τῆς πατρίδος των. Διὰ μίαν τόσον καλὴν πατρίδα, ὡσὰν τὰς Ἀθηναῖς, ἢ δὸποία εἶχε τοὺς καλυτέρους νόμους καὶ ἐπροστάτευε τὸν κάθε πολίτην ἀπὸ τὴν ἀδικίαν, οἱ Ἀθηναῖοι ἦσαν πολὺ ύπερηφανοι. Ἕγαπων αὐτὴν καὶ ἦσαν πάντοτε ἔτοιμοι νὰ τὴν ύπερασπίσουν, δταν ἔχθροι ἡπείλουν αὐτήν.

Τοιοῦτος κίνδυνος πράγματι παρουσιάσθη. Τότε οἱ ἀρχαῖοι μας πρόγονοι ἔδειξαν εἰς δλον τὸν κόσμον, δτι ἐγνώριζον καλύτερον ἀπὸ κάθε ἄλλον, πῶς νὰ θυσιάζωνται διὰ τὴν ἀγαπημένην μητέρα δλων, τὴν πατρίδα.

57. ΘΕΣΣΑΛΟΙ ΚΑΙ ΒΟΙΩΤΟΙ

Ἀπὸ τὰς ἄλλας πολιτείας τῆς ἀρχαίας Ἑλλάδος ἀξιόλογοι ὑπῆρξαν αἱ πολιτεῖαι τῶν ἀρχαίων Θεσσαλῶν καὶ τῶν Βοιωτῶν.

Οἱ Θεσσαλοί, οἱ δὸποιοι κατ' ἀρχὰς κατώκουν εἰς τὴν Ἡπειρον διέβησαν τὴν Πίνδον καὶ εἰσέβαλον εἰς τὴν πεδιάδα, τὴν δὸποίαν διαρρέει δὸ Πηνειός ποταμός. Οἱ παλαιοὶ κάτοικοι, δσοι ἔμειναν ἐκεῖ, ἔγιναν φόρου ύποτελεῖς εἰς τοὺς νέους κατακτητὰς καὶ ἐλέγοντο πενέσται. Ολίγον δὲ κατ' δλίγον ἀνεμείχθησαν δλοι εἰς ἔθνος.

Οἱ ἀρχαῖοι Θεσσαλοί ἦσαν διηρημένοι εἰς κοινότητας. Ἀρ-

χηγοὶ δὲ αὐτῶν ἥσαν οἱ εὐγενεῖς, οἱ ὁποῖοι ἔτρεφον περιφήμους ἵππους.

Οἱ Βοιωτοί, κατώκησαν τὴν χώραν, ἡ ὁποία ὠνομάσθη ἀπὸ αὐτὸύς **Βοιωτία**, καὶ συνεχωνεύθησαν μὲ τοὺς παλαιοὺς κατοίκους, τοὺς ὁποίους εὑρον ἔκει. Αἱ σπουδαιότεραι δὲ πόλεις αὐτῶν ἀπετέλεσαν μίαν ἐνωσιν, ἀρχηγὸς τῆς ὁποίας ἔγιναν ἀργότερον αἱ Θῆβαι. Κάθε μία πόλις ὅμως ἦτο ἀνεξάρτητος. Οἱ ἀνώτεροι ἀρχηγοὶ τῆς βοιωτικῆς ἐνώσεως ἐλέγοντο **Βοιωτάρχαι**.

58. Η ΚΟΡΙΝΘΟΣ ΚΑΙ Ο ΤΥΡΑΝΝΟΣ ΠΕΡΙΑΝΔΡΟΣ

“Οπως εἴδομεν εἰς τὰς Ἀθήνας, τοιουτοτρόπως καὶ εἰς ὄλας τὰς ἄλλας πόλεις τῆς Ἑλλάδος ἐγίνοντο συχνὰ ἐσωτερικαὶ διαταραχαί. Ἀφορμὴ τούτου ἦτο πάντοτε ἡ προσπάθεια τῶν πτωχοτέρων τάξεων νὰ καλλιτερεύσουν τὴν οἰκονομικήν των κατάστασιν καὶ νὰ ἀποκτήσουν ἵσα δικαιώματα μὲ τὴν τάξιν τῶν εὐγενῶν, ἡ ὁποία ἐκυβέρνα τὴν πολιτείαν.

Κατὰ τὸ διάστημα τῶν ἀγώνων τούτων ἀνεδείχθησαν σπουδαῖοι ἄνδρες φιλόδοξοι καὶ ἴσχυροί, οἱ ὁποῖοι ἀπέκτησαν τὴν ἀγάπην καὶ τὴν ἐμπιστοσύνην τοῦ λαοῦ καὶ ἔτοι ἔγιναν οἱ ἀρχηγοί του. Οὗτοι κατώρθωσαν νὰ γίνουν καὶ οἱ ἀπόλυτοι κύριοι τῆς πολιτείας καὶ ἐκυβέρνησαν αὐτὴν καθ' ὅλην των τὴν ζωήν. Μετὰ δὲ τὸν θάνατόν των τὴν κυβέρνησιν ἀνελάμβανον μέλη τῆς ἰδίας των οἰκογενείας.

Ἀπὸ τοὺς σπουδαιοτέρους τυράννους τοῦ δου π. Χ. αἰῶνος ἦτο καὶ ὁ τύραννος τῆς Κορίνθου **Περίανδρος**.

Ἐπὶ τοῦ τυράννου τούτου ἡ Κόρινθος ἔγινε μεγάλη ναυτικὴ δύναμις καὶ πολὺ πλουσία πόλις.

Ο **Περίανδρος** ἦτο ἱκανὸς ἀρχηγὸς κατὰ τὸν πόλεμον, σοφὸς δὲ ἀρχῶν ἐν καιρῷ εἰρήνης. Κατέστησε τὴν θέσιν τῶν ἔργατῶν πολὺ καλυτέραν ἀπὸ ὅτι ἦτο εἰς ἄλλα μέρη τῆς Ἑλλάδος καὶ ἡμπόδισε τὴν ὑπερβολικὴν πολυτέλειαν τῶν πολιτῶν. Ἐπὶ τῆς χερσονήσου Παλλήνης, εἰς τὴν Μακεδόνιαν, ἔστειλεν ἀποίκους, οἱ ὁποῖοι ἴδρυσαν τὴν περιφήμον ἀποικίαν **Ποτείδαιαν**. Ἐσκέφθη δὲ νὰ διανοίξῃ καὶ τὸ στενὸν τοῦ Ἰσθμοῦ

τῆς Κορίνθου, ὥστε νὰ διαπλέουν εὐκόλως τὰ πλοῖα. Τὸ ἔργον
δῆμος τοῦτο ἦτο ἀνώτερον τῶν δυνάμεων τῶν χρόνων ἐκείνων.
Διὰ τοῦτο τὰ πλοῖα ἐξηκολούθουν, ὅπως καὶ πρίν, νὰ σύρωνται
ἀπὸ τὸν Σαρωνικὸν εἰς τὸν Κορινθιακὸν κόλπον διὰ μέσου αὕ-
λακος, ἡ ὁποία ἐλέγετο **δίολκος**.
‘Ο Περίανδρος ἐπροστάτευσεν ἐπίσης τὴν μουσικὴν καὶ τὰς
τέχνας. Τότε ἥκμασε καὶ ὁ ποιητὴς Ἀρίων.

59. Η ΜΕΓΑΛΗ ΕΛΛΑΣ. Ο ΤΑΡΑΣ. ΟΙ ΤΥΡΑΝΝΟΙ

Εἰς ἄλλο μάθημα ἐμάθομεν, ὅτι πολλαὶ ἐλληνικαὶ ἀποικίαι
εἶχον ίδρυθη εἰς τὴν κάτω Ἰταλίαν καὶ τὴν Σικελίαν.

Αἱ πόλεις αὗται ἔνεκα τῆς εὐφορίας τῆς χώρας των, ἐπλού-
τησαν καὶ εἶχον κάμει μεγάλας προσόδους εἰς τὸν πολιτισμόν.
Παντοῦ δὲ εἶχεν ἀναπτυχθῇ τάξις πλουσίων γεωκτημόνων.

‘Η σπουδαιότερα ἀπὸ τὰς πόλεις τῆς κάτω Ἰταλίας ὑπῆρ-
ξεν ὁ Τάρας εἰς τὸν ὁμώνυμον κόλπον.

‘Η πρόοδος τῆς ὥφελετο κυρίως εἰς τὴν βιομηχανίαν της.
Τὰ ὑφάσματά της, τὰ βαμμένα μὲ πορφύραν, ἥσαν περίφημα.
Τὰ δὲ τεχνικὰ καὶ ὥρατὰ ἀγγεῖα της ἥσαν παντοῦ διαδεδο-
μένα.

Αἱ πόλεις τῆς κάτω Ἰταλίας ἥσθάνοντο περισσότερον τὴν
ἀνάγκην νὰ εἶναι ἡνωμέναι, παρὰ αἱ ἄλλαι πόλεις τῆς κυρίως.
‘Ελλάδος. Διὰ τοῦτο ἀκούομεν περὶ τυράννων, οἱ ὁποῖοι ἐκυ-
βέρνων πολλὰς πόλεις μαζί.

Εἰς τὸ **Ρήγιον**, τὴν νοτιωτέραν ἐλληνικὴν πόλιν ἦτο τύραν-
νος ὁ **Ἀναξίλας**. Οὗτος ἐκυρίευσε τὴν ἀπέναντι πόλιν εἰς τὴν
Σικελίαν, τὴν **Ζάγκλην**. Ἐκεῖ ἐτοποθέτησεν νέους ἀποίκους.
καὶ ἐπωνόμασεν αὐτὴν **Μεσσήνην**.

60. ΑΙ ΣΥΡΑΚΟΥΣΑΙ ΚΑΙ ΟΙ ΤΥΡΑΝΝΟΙ ΑΥΤΗΣ

Τὴν πόλιν **Γέλαν**, εἰς τὴν νότιον Σικελίαν, ἐκυβέρνων ἐπί-
σης τύραννοι, ἐκ τῶν ὁποίων ὁ σπουδαιότερος ὑπῆρξεν ὁ **Γέλων**.
Οὗτος ἐπεξέτεινε τὴν κυριαρχίαν του καὶ εἰς ἄλλας πόλεις καὶ

ἔπι τέλους καὶ εἰς αὐτὰς τὰς Συρακούσας, τὰς ὅποιας κατέστησε πρωτεύουσαν.

Ολίγον δὲ κατ' ὀλίγον ἡ ἀρχή του ἐπεξετάθη εἰς ὅλην τὴν νότιον Σικελίαν. Αἱ Συρακοῦσαι ἐγνώρισαν ἐπὶ τῶν τυράννων ἡμέρας δόξης καὶ εὐτυχίας.

Περίφημοι ὑπῆρξαν ἀργότερον οἱ τύραννοι **Ιέρων** καὶ **Διονύσιος**. Οὗτοι ἤγαπησαν τὰ Ἑλληνικὰ γράμματα, προσεκάλεσαν δὲ πλησίον των "Ἐλληνας σοφούς, δπως τὸν Σιμωνίδην, τὸν Πίνδαρον, τὸν Πλάτωνα καὶ ἄλλους.

1. ΟΙ ΙΩΝΕΣ ΦΙΛΟΣΟΦΟΙ. ΟΙ ΕΠΤΑ ΣΟΦΟΙ

Απὸ ὅλας τὰς ἀποικίας τῶν Ἐλλήνων αἱ περισσότερον προωδευμέναι ἦσαν αἱ Ιωνικαὶ πόλεις εἰς τὴν Μικρὰν Ἀσίαν.

Αὗται ἔνεκα τῆς μεγάλης προόδου των εἰς τὸ ἐμπόριον, ἀπέκτησαν πολὺν πλοῦτον. Μὲ τὰ ταξίδια δὲ ποὺ ἔκαμνον καὶ τὰς ἀποικίας, τὰς ὅποιας Ἰδρυσον εἰς διάφορα μέρη, ηύρουνθη ὁ νοῦς των καὶ ηὔξηθησαν αἱ γνώσεις των. Διὰ τοῦτο μανθάνομεν, ὅτι ἐκεῖ ἐφάνησαν πολὺ ἐνωρὶς ἀνθρωποι σοφοὶ καὶ λαμπροὶ τεχνῖται.

Ἡ Μίλητος εἶναι ἡ σπουδαιοτέρα ἀπὸ ὅλας τὰς πόλεις τῆς Ιωνίας, ὅπου ἥκμασαν μεγάλοι σοφοί. Τούτους, ἐπειδὴ προσεπάθουν νὰ ἐξηγήσουν μὲ τὰς γνώσεις των, πῶς ὁ κόσμος ἔγινεν, ὀνομάζομεν φιλοσόφους.

Ο πρῶτος "Ἐλλην φιλόσοφος, ὁ Θαλῆς, ἦτο ἀπὸ τὴν Μίλητον. Οὗτος ἔμαθε μαθηματικὰ καὶ Ἀστρονομίαν ἀπὸ τοὺς Αἰγυπτίους καὶ τοὺς Φοίνικας. Ἀπὸ τοὺς Βαβυλωνίους ἔμαθε τὴν τροχιὰν τοῦ ἡλίου καὶ τῶν ἀστέρων, προεῖπε δὲ εἰς τοὺς συμπατριώτας του καὶ ἔκλειψιν ἡλίου εἰς ὡρισμένον χρόνον.

Ἡ φήμη τοῦ σοφοῦ αὐτοῦ διεδόθη εἰς πολλὰ μέρη. Ἐθεωρήθη δὲ καὶ οὗτος εἰς ἀπὸ τοὺς ἐπτὰ σοφούς τοῦ ἀρχαίου κόσμου, οἱ ὅποιοι ἦσαν οἱ ἔξης: **Σόλων** ὁ Ἀθηναῖος, **Πιττακὸς** ὁ Μυτιληναῖος, **Κλεόβουλος** ὁ Ρόδιος, **Περίανδρος** ὁ Κορίνθιος, **Χείλων** ὁ Λακεδαιμόνιος, **Θαλῆς** ὁ Μιλήσιος καὶ **Βίας** ὁ Πριηνεύς.

Πολὺ σοφά ἥσαν τὰ ἀποφθέγματά των. Μὲ δλίγας λέξεις κατώρθωνον νὰ ἐκφράσουν μεγάλας ἀληθείας. Περίφημον εἶναι τοῦ Σόλωνος τὸ μηδὲν ἄγαν· δηλαδὴ τίποτε μὴ κάνης ύπερβολικά. Ἐπίσης τὸ γνῶθι σαυτὸν τοῦ ἴδιου ἢ τοῦ Χείλωνος· δηλαδὴ μάθε τὸν ἑαυτόν σου.

"Αλλος σοφός ἀπὸ τὴν Μίλητον καὶ αὐτός, ύπηρξεν ὁ Ἐκαταῖος, ὁ ὅποῖος ἐταξίδευσεν εἰς πολλὰ μέρη καὶ ἔγραψε διὰ διαφόρους λαούς, τοὺς ὅποίους εἶδεν. Ἐπίσης ἔγραψεν ιστορίαν καὶ γεωγραφίαν ὅλου τοῦ κόσμου.

Σπουδαῖος σόφος μαθηματικὸς καὶ φιλόσοφος ἦτο ὁ Πυθαγόρας ἀπὸ τὴν Σάμον, ὁ ὅποῖος ἔβλεπεν εἰς τὸν ἀριθμοὺς μεγάλην δύναμιν.

Ἐκτὸς ἀπὸ τὸν "Ομηρον, ὁ ὅποῖος ἔγραψε τὰ ἀθάνατα ποιήματά του εἰς τὴν νέαν πατρίδα τῶν Ἑλλήνων, ύπηρξεν καὶ ἄλλοι ποιηταί, ὅπως ὁ Ἀλκαῖος καὶ ἡ Σαπφώ. Καὶ οἱ δύο οὗτοι ἥσαν ἀπὸ τὴν Μυτιλήνην.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Η'.

ΟΙ ΠΕΡΣΑΙ ΑΠΕΙΛΟΥΝ ΤΗΝ ΕΛΕΥΘΕΡΙΑΝ ΤΩΝ ΕΛΛΗΝΩΝ

62. ΑΙ ΕΛΛΗΝΙΚΑΙ ΑΠΟΙΚΙΑΙ ΤΗΣ ΜΙΚΡΑΣ ΑΣΙΑΣ ΚΑΙ Ο ΒΑΣΙΛΕΥΣ ΤΩΝ ΛΥΔΩΝ ΚΡΟΙΣΟΣ

Αἱ πόλεις ὅμως αῦται τῆς Μικρᾶς Ἀσίας, περὶ τῶν ὅποιῶν εἴπομεν, ἔγιναν ύπήκοοι ἵσχυροῦ κράτους, τὸ ὅποῖον ἔξετείνετο ἀπὸ τοῦ "Ἀλυος ποταμοῦ μέχρι τῶν παραλίων τῆς Μικρᾶς Ἀσίας. Τοῦτο ἦτο τὸ κράτος τῶν Λυδῶν, τὸ ὅποῖον, ὅπως δεικνύουν τὰ ἀρχαιολογικὰ εὑρήματα, ἐφθασεν εἰς μεγάλην ἀκμὴν κατὰ τὸν διαίρετον π. Χ. αἰώνα. Φαίνεται δέ, ὅτι οἱ Λυδοὶ ἐδιδάχθησαν πολλὰ ἀπὸ τοὺς ἀποίκους "Ἐλληνας τῆς Μικρᾶς Ἀσίας καὶ διὰ τοῦτο προώδευσαν πολὺ εἰς τὸν πολιτισμόν.

Ο περίφημος βασιλεὺς τῶν Λυδῶν, ὁ Κροῖσος, ὁ 560 π. χ. ὅποῖος ἦτο καὶ ὁ τελευταῖος βασιλεὺς αὐτῶν, ἐθαύμαζε τὴν πρόοδον τῶν ἐλληνικῶν πόλεων καὶ ἥθελε τὴν φιλίαν των. Διὰ τοῦτο ἐσεβάσθη πολὺ τὴν ἐλευθερίαν των.

Δὲν παρῆλθον ὅμως πολλὰ ἔτη, ὅτε αἱ ἐλληνικαὶ πόλεις τῆς Μικρᾶς Ἀσίας διέτρεξαν σοβαρὸν κίνδυνον νὰ καταστραφοῦν. Τοῦτο ἔγινεν ἀφορμή, ὡστε ὄλοι οἱ "Ἐλληνες νὰ πολεμήσουν ἐναντίον ἐνὸς ἵσχυροῦ λαοῦ τῆς Ἀσίας. Ἀπὸ τὸν πόλεμον αὐτὸν θὰ ἐκρίνετο τότε ἢ τύχη τῆς ἀρχαίας μας πατρίδος. Ἐὰν δηλαδὴ αὕτη θὰ ἔσωζε τὴν ἐλευθερίαν τῆς καὶ τὸν πολιτισμόν της, ἡ ἐὰν θὰ ἔγίνετο διούλη εἰς ξένους δεσπότας.

Ο λαὸς αὐτός, ὁ ὅποῖος ἤπειλησε τότε τὴν ἐλευθερίαν τῶν Ἐλλήνων, ἦσαν οἱ Πέρσαι.

63. ΤΟ ΠΕΡΣΙΚΟΝ ΚΡΑΤΟΣ ΕΠΙ ΚΥΡΟΥ ΤΟΥ ΜΕΓΑΛΟΥ.
ΑΣΣΥΡΙΟΙ, ΒΑΒΥΛΩΝΙΟΙ

Οἱ Πέρσαι κατ' ἀρχὰς ἥσαν ὑπήκοοι εἰς τοὺς συγγενεῖς των λαοὺς Μῆδους καὶ ἀπετέλουν μαζὶ μὲν αὐτοὺς ἐν κρά-
550 π. X. τος ἴσχυρόν, τὸ δόποιον ἐγειτόνευε μὲν τὸ κράτος τῶν
Λυδῶν. Ἀλλὰ κατὰ τὰ μέσα τοῦ βου π. X. αἰῶνος
ἀπέκτησαν μεγάλον ἀρχηγόν, τὸν Κῦρον, ὃ δόποιος κατήγετο
ἀπὸ τὴν οἰκογένειαν τῶν Ἀχαιμενιδῶν.

Οὗτος ἐπὶ κεφαλῆς στρατοῦ περσικοῦ, τὸν δόποιον δὲ ἵδιος
εἶχεν ἀσκήσει, ἔκαμεν ἐπανάστασιν. Μετὰ τριετῆ δὲ πόλεμον
συνέλαβε τὸν βασιλέα τῶν Μήδων Ἀστυάγην αἰχμάλωτον καὶ
ἐγίνεν αὐτὸς βασιλεὺς δλοκλήρου τοῦ κράτους, τὸ δόποιον ἐλέ-
γετο ἀπὸ τότε Περσικὸν κράτος.

Ο Κύρος κατόπιν κατενίκησε τὸν βασιλέα τῶν Λυ-
546 π. X. δῶν Κροῖσον, ἐκυρίευσε τὴν πρωτεύουσαν αὐτοῦ, τὰς
Σάρδεις, καὶ συνέλαβε τὸν ἵδιον αἰχμάλωτον. Τὸ
κράτος τῶν Λυδῶν ἔγινε τμῆμα τοῦ κράτους τοῦ Κύρου καὶ
ἔπαινεν ἀπὸ τότε νὰ ὑπάρχῃ.

Ο Κύρος μετὰ τὴν κατάκτησιν τοῦ κράτους τῆς Λυδίας ἐγίνεν
κύριος καὶ τοῦ περιφήμου κράτους τῶν Βαβυλωνίων. Οἱ Βαβυλώ-
νιοι ἥσαν πολὺ παλαιός λαός, συγγενῆς μὲν ἄλλον ἐπίσης παλαιὸν
λαόν, τοὺς Ἀσσυρίους, τοὺς δόποίους ἀργότερον ὑπέταξαν.

Καὶ οἱ δύο οὗτοι λαοὶ κατώκησαν τὴν Μεσοποταμίαν χώ-
ραν, ἡ δοιά περιορίζεται ἀπὸ τοὺς δύο ποταμούς, τὸν Εύφρα-
την καὶ τὸν Τίγριν. Κατήγοντο δὲ ἀπὸ τοὺς Σημίτας, ἀπὸ τοὺς
δόποίους κατάγονται καὶ οἱ Ἐβραῖοι.

Οἱ Βαβυλώνιοι πολὺ ἐνωρίς ἀνέπτυξαν πολιτισμόν. Εἰς
τὴν πρωτεύουσαν τοῦ κράτους, τὴν Βαβυλῶνα, εύρεθη λίθος,
ἐπάνω εἰς τὸν δόποιον Βαβυλώνιος βασιλεύς, τέσσαρας χιλιάδας
πρὸ Χριστοῦ, ἔχαραξε τοὺς νόμους τού. Οὗτοι εἶναι χαραγμέ-
νοι μὲν τὴν γραφήν, τὴν δοιάν ἐγνώριζον σει Βαβυλώνιοι, τὴν
σφηνοειδῆ γραφήν.

Ἡ πρωτεύουσα Βαβυλὼν ἐγνώρισεν ἡμέρας δόξης ἐπὶ τοῦ
παντοδυνάμου βασιλέως τῆς Ναβουχοδονόσορος. Ἐθεωρήθη
δὲ ἐν ἀπὸ τὰ ἐπτὰ θαύματα τοῦ κόσμου.

Τοιουτοτρόπως τὸ περσικὸν κράτος ἔλαβε τότε τεραστίαν ἔκτασιν. Ἀπὸ τὰ σύνορα τῶν Ἰνδιῶν ἐφθανε μέχρι τοῦ Αἰγαίου πελάγους καὶ τῆς παραλίας τῆς Συρίας. Ἡ φήμη δὲ τοῦ παντοδυνάμου βασιλέως τῶν Περσῶν ἦτο τόσον μεγάλη, ὥστε δλοι οἱ λαοὶ ἐφοβοῦντο τὴν δύναμίν του.

64. ΚΑΜΒΥΣΗΣ - ΔΑΡΕΙΟΣ

Μετὰ τὸν θάνατον τοῦ Κύρου ἀνῆλθεν εἰς τὸν περσικὸν θρόνον ὁ Καμβύσης, ὁ ὁποῖος προσέθεσεν εἰς τὸ κράτος του τὴν Αἴγυπτον. Μετὰ τὸν θάνατόν του δὲ ἔγιναν μέσα εἰς τὸ κράτος 521 π. Χ. ἐπαναστάσεις, μέχρις ὅτου ἀνῆλθεν εἰς τὸν θρόνον ὁ Δαρεῖος, ὁ ὁποῖος ἐπανέφερε τὴν ἡσυχίαν καὶ τὴν τάξιν εἰς δλον τὸ κράτος,

Ο βασιλεὺς οὗτος ἐπροστάτευσε τὴν γεωργίαν καὶ κατεσκεύασε μεγάλας στρατιωτικὰς ὁδούς, αἱ ὁποῖαι συνέδεον τὰς διαφόρους ἐπαρχίας τοῦ κράτους. Ἡ μεγαλυτέρα ἀπὸ αὐτὰς ἦτο ἐκείνη, ἡ ὁποίᾳ ἦνωνε τὴν πρωτεύουσαν τοῦ κράτους, τὰ Σοῦσα, μὲ τὰς Σάρδεις.

65. Η ΔΙΟΙΚΗΣΙΣ ΤΟΥ ΠΕΡΣΙΚΟΥ ΚΡΑΤΟΥΣ

Οἱ νόμοι τοῦ βασιλέως Δαρείου ἦσαν σοφοὶ καὶ δίκαιοι, ὁ λαὸς δὲ ἐπρεπε νὰ ύπακούῃ καὶ νὰ σέβεται αὐτούς. Μόνον ὁ βασιλεὺς δὲν περιωρίζετο ἀπὸ κανένα νόμον. Τοῦτο λέγεται δεσποτισμός.

Ο Δαρεῖος διὰ τὴν εὔκολωτέραν διοίκησιν τοῦ κράτους, διήρεσεν αὐτὸν εἰς εἰκοσιν ἐπαρχίας, τὰς σατραπείας. Ο κάθε σατράπης ἦτο ύποχρεωμένος νὰ συναθροίζῃ ἀπὸ τοὺς πολίτας τοὺς φόρους διὰ τὸν βασιλέα καὶ νὰ ἔχῃ ἔτοιμον στρατόν, ὅταν ἐζήτει ὁ βασιλεὺς. Αἱ πόλεις εἰς τὰ παράλια ἐπρεπε νὰ ἔχουν ἔτοιμα ὠρισμένα πλοῖα. Τοιουτοτρόπως ὁ μέγας βασιλεὺς εἶχεν ύπὸ τὴν ἐξουσίαν του ἴσχυρὸν στόλον ἀπὸ φοινικικά, αἰγανικά καὶ ἐλληνικά πλοῖα.

Ο Δαρεῖος
Παλαιὸν περσικὸν
ἄναγκνφον.

66. Ο ΠΟΛΙΤΙΣΜΟΣ ΤΩΝ ΠΕΡΣΩΝ

Οἱ Πέρσαι δὲν εἶχον ἴδιον τῶν πολιτισμὸν ἀλλ᾽ ἐδιδάχθησαν πολλὰ ἀπὸ τοὺς λαούς, τοὺς ὅποίους κατέκτησαν.

Οἱ ἔμποροι Πέρσαι ἔφερον εἰς τὰ Σοῦσα καὶ τὴν Περσέπολιν κέδρον ἀπὸ τὸ ὄρος Λίβανον, χρυσὸν ἀπὸ τὴν Μικρὰν Ἀσίαν, ἄργυρον ἀπὸ τὴν Αἴγυπτον, ἐλεφαντόδοντον καὶ ἄλλους πολυτίμους λίθους ἀπὸ τὰς Ἰνδίας καὶ τὰς ἄλλας ἐπαρχίας πρὸς ἀνατολὰς τοῦ κράτους.

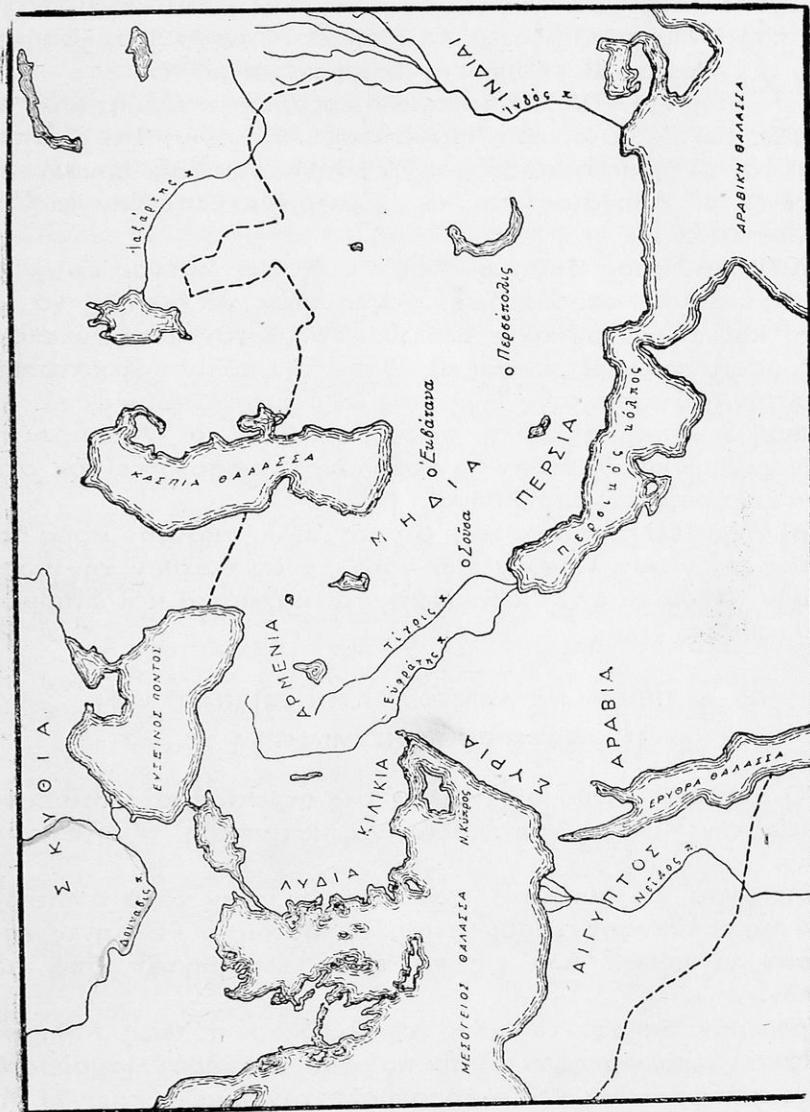
Εἰς τὴν Περσίαν ἔχρησιμοποίουν νομίσματα χρυσᾶ καὶ ἄργυρᾶ. Σπουδαῖα νομίσματα ἦσαν οἱ δαρεικοί, ἀπὸ τὸ ὄνομα τοῦ Δαρείου. Τὰ νομίσματα αὐτὰ διηγούντων πολὺ τοὺς Πέρσας ἔμπορους.

Ποτὲ δὲν εἶχε φανῆ εἰς τὸν κόσμον ἔως τότε κράτος μὲ τόσον καλὴν ὀργάνωσιν, μὲ ἵσχυρὸν στρατὸν καὶ ναυτικόν, ὅπως τὸ κράτος τοῦ Δαρείου.

Μεγάλην δύναμιν καὶ δόξαν ἀπέκτησε τὸ κράτος τῆς Περσίας καθ ὅλον τὸ διάστημα τῆς βασιλείας τοῦ 521—485 π. Χ. Δαρείου. Διὰ τοῦτο οἱ ἄνθρωποι τῆς ἐποχῆς ἐκείνης ὡνόμαζον αὐτὸν μέγαν Βασιλέα.

67. Η ΙΩΝΙΚΗ ΕΠΑΝΑΣΤΑΣΙΣ

Αἱ ἔλληνικαὶ πόλεις τῆς Μικρᾶς Ἀσίας μετὰ τὴν ὑποταγὴν τῆς Λυδίας εἰς τὸ κράτος τῶν Περσῶν, ἔγιναν καὶ αὐταὶ ὑπῆκοοι αὐτῶν. Μαζὶ δὲ μὲ τὴν Λυδίαν ἀπετέλεσαν σατραπείαν, τῆς ὅποίας πρωτεύουσα ἦσαν αἱ Σάρδεις. Ἐπρεπε λοιπὸν καὶ αὐταὶ νὰ πληρώνουν τὸν φόρον, τὸν δποῖον εἶχεν δρίσει δι᾽ αὐτὰς ὁ μέγας βασιλεὺς καὶ ἐν καιρῷ πολέμου νὰ παρέχουν εἰς αὐτὸν ὀρισμένον στρατὸν καὶ πλοῖα. Ἡ κάθε μία πόλις εἶχεν ὡς διοικητὴν της τύραννον, ὁ δποῖος κατεπίεζε τοὺς πολίτας. Δέν εἶχον ἐπομένως τὸ δικαίωμα νὰ πολιτεύωνται συμφώνως μὲ τὰ παλαιάς των συνηθείας καὶ τοὺς νόμους. Εἶχον δηλαδὴ χάσει τὴν ἀνεξαρτησίαν των. Τὸ ἔμποριόν των πρὸς τούτοις ἦτο πολὺ περιωρισμένον.

Χάρτης του περιοχής κράτους ἐπὶ Δαρέτου καὶ Ξέρξου.

Διὰ τοῦτο δέ, ὅταν ὁ τύραννος τῆς Μιλήτου, Ἀρισταγόρας, παρεκίνησεν αὐτοὺς εἰς ἐπανάστασιν, προθύμως ὑπήκουεν.

498 π. X. σαν καὶ ἐκήρυξαν τὴν ἀνεξαρτησίαν των.
Εἰς τὴν Ἑλλάδα ἔστειλαν πρέσβεις καὶ ἐζήτησαν τὴν βοήθειάν των. Ὁ ἴστορικὸς Ἡρόδοτος μᾶς λέγει, ὅτι οἱ Σπαρτιάται δὲν ἔδειχθησαν πρόθυμοι νὰ βοηθήσουν τὰς Ἰωνικὰς πόλεις, ἐνῷ οἱ Ἀθηναῖοι καὶ οἱ Ἐρετριεῖς ἔστειλαν εἰς αὐτὰς 25 πλοῖα.

Κατὰ τὸ θέρος τοῦ ἔτους 498 π. X. ὁ ἦνωμένος ἐλληνικὸς στρατὸς κατέλαβε τὰς Σάρδεις, χωρὶς ὅμως νὰ δυνηθῇ νὰ κυριεύσῃ καὶ τὴν ἀκρόπολιν αὐτῶν. Ἄλλα τυχαία πυρκαϊά, ἡ δόπιοια ἀστραπιαίως ἔξηπλώθη εἰς δλην τὴν πόλιν καὶ κατέστρεψεν αὐτήν, ἥναγκασε τοὺς Ἐλληνας νὰ ἐγκαταλίπουν αὐτήν καὶ νὰ ὀπισθοχωρήσουν πρὸς τὴν παραλίαν. Τότε οἱ Ἀθηναῖοι ἤλλαξαν γνώμην καὶ διέταξαν τὸν στόλον, τὸν δόποιον εἶχον στείλει, νὰ ἐπιστρέψῃ εἰς τὰς Ἀθήνας.

Αἱ ἄλλαι ἐλληνικαὶ πόλεις εἰς τὸν Ἐλλήσποντον πρὸς βορρᾶν ἔως τὴν νῆσον Κύπρον πρὸ νότου, ὅταν ἔμαθον τὴν καταστροφὴν τῶν Σάρδεων, ἐπανεστάτησαν καὶ αὐταὶ καὶ ἐκήρυξαν τὴν ἐλευθερίαν των.

68. ΟΙ ΠΕΡΣΑΙ ΚΑΤΑΤΝΙΓΟΥΝ ΤΗΝ ΕΠΑΝΑΣΤΑΣΙΝ Η ΚΑΤΑΣΤΡΟΦΗ ΤΗΣ ΜΙΛΗΤΟΥ

‘Ο Δαρεῖος συνήθροισεν ὅλας τὰς στρατιωτικάς του δυνάμεις εἰς τὴν Μικρὰν Ἀσίαν, διὰ νὰ καταπνίξῃ τὴν ἐπανάστασιν.

Μολονότι αἱ δυνάμεις τῶν Περσῶν ἦσαν πολὺ ἀνώτεραι ἀπὸ δόσας οἱ ἐπαναστάται διέθετον, ἐν τούτοις οἱ Ἐλληνες ἐπολέμησαν γενναίως. Ἄλλ’ εἰς τὸ τέλος ἐνικήθησαν ὑπὸ τῶν Περσῶν.

Τρομερὸν ὑπῆρξε τὸ τέλος τῆς ἐνδόξου πόλεως Μιλήτου. Οἱ Πέρσαι ἐποιούρκησαν αὐτὴν καὶ ἀπὸ τὴν ξηράν, Ισχυρός δὲ στόλος ἀπὸ φοινικιά πλοῖα προσέβαλε τὸν λιμένα της. Ἡ Μιλητος ἐπὶ τέλους ἐκυριεύθη ἀπὸ τοὺς Πέρσας.

‘Η λαμπρά ἐκείνη πόλις τοῦ ἐμπορίου καὶ τῶν γραμμάτων
494 π. X. κατεστράφη. Οἱ ἄνδρες τῆς ἐφονεύθησαν, αἱ γυναι-
κες δὲ καὶ τὰ παιδία ἥχμαλωτίσθησαν.

Μετ’ ὀλίγον καιρὸν δὲ ποιητὴς **Φρύνιχος** συνέθεσε δρᾶμα,
τὴν «‘Αλωσιν τῆς Μιλήτου», τὸ ὁποῖον, ὅταν ἐπαίχθη εἰς τὰς
‘Αθήνας, συνεκίνησε πολὺ τοὺς Ἀθηναίους, ὡστε ἔκλαιον ὅλοι
κατὰ τὴν παράστασιν.

‘Ισως οἱ Ἀθηναῖοι νὰ ἥσθάνθησαν τότε καὶ τύψιν, διότι δὲν
ἔβοήθησαν, δῆποτε, τοὺς συγγενεῖς των Μιλησίους.

69. Ο ΜΑΡΔΟΝΙΟΣ ΕΚΣΤΡΑΤΕΥΕΙ ΕΝΑΝΤΙΟΝ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΟΣ

‘Ο μέγας βασιλεὺς ἀφοῦ κατέπνιξε τὴν ἐπανάστασιν καὶ
ἀποκατέστησε τὴν τάξιν εἰς τὴν Μικρὰν Ἀσίαν, ἀπεφάσισε νὰ
τιμωρήσῃ τοὺς Ἀθηναίους καὶ τοὺς Ἐρετριεῖς, οἱ ὅποιοι ἐτόλ-
μησαν νὰ ἔλθουν καὶ νὰ πολεμήσουν μὲ τοὺς ἐπαναστάτας εἰς
τὸ βασίλειόν του.

Δύο ἔτη λοιπὸν μιετὰ τὴν καταστροφὴν τῆς Μιλήτου, ἔστειλε
τὸν γαμβρόν του Μαρδόνιον, νέον καὶ φιλόδοξον ἄνδρα, ἐναν-
492 π. X. τίον τῆς Ἑλλάδος, διὰ νὰ ύποδουλώσῃ αὐτήν. ‘Ο
στρατηγὸς οὗτος μὲ Ισχυρὸν στρατὸν ἔξεκίνησεν ἀπὸ
τὴν Ἰωνίαν καὶ ἐβάδισε πρὸς τὸν Ἐλλήσποντον. ‘Απὸ ἐκεῖ ἐπέ-
ρασεν εἰς τὴν Θράκην καὶ ἐβάδισε κατὰ μῆκος τῆς παραλίας,
Ἰσχυρὸς στόλος περσικὸς ἔπλεε τὴν θάλασσαν τῆς Θράκης καὶ
συνώδευε τὸν πεζικὸν στρατὸν.

‘Η ἐκστρατεία του ὅμως δὲν ἐπέτυχε, διότι ὁ στόλος του,
καθὼς ἔπλεε τὴν Χερσόνησον τοῦ ‘Αθω, ἐπαθε μεγάλην κατα-
στροφὴν ἀπὸ σφοδρὰν τρικυμίαν. Διὰ τοῦτο ἦναγκάσθη νὰ ἐπι-
στρέψῃ καὶ πάλιν εἰς τὴν Περσίαν, χωρὶς νὰ πραγματοποιήσῃ
τὴν ἐκστρατείαν του εἰς τὴν νότιον Ἑλλάδα.

‘Εξησφάλισεν δύμας τὴν περσικὴν κυριαρχίαν εἰς τὴν Θρά-
κην καὶ τὴν Μακεδονίαν.

70. ΟΙ ΠΕΡΣΑΙ ΦΘΑΝΟΥΝ ΕΙΣ ΤΟΝ ΜΑΡΑΘΩΝΑ

‘Η ἀποτυχία τοῦ Μαρδονίου δὲν ἀπεθάρρυνε τὸν Δαρεῖον.

Τούναντίον οὗτος παρεσκευάζετο διὰ νέαν ἐκστρατείαν κατὰ τῆς Ἑλλάδος. Εἰς τοῦτο ἐνεθάρρυνεν αὐτὸν καὶ ὁ ἔξοριστος Ἰππίας, ὁ ὀποῖος εἶχε καταφύγει εἰς τὴν περσικὴν αὐλήν. Οὗτος ἥλπιζεν, δτι θὰ ἐγίνετο καὶ πάλιν τύραννος τῶν Ἀθηνῶν, **ύπαρχος** τοῦ βασιλέως τῶν Περσῶν.

Ἐν ἑτοις λοιπόν μετὰ τὴν ἐκστρατείαν τοῦ Μαρδονίου, ὁ Δαρεῖος ἔστειλεν εἰς τὴν Ἑλλάδα πέρσας κήρυκας, νὰ ζητήσουν ἀπὸ τὰς πόλεις αὐτῆς τὰ σημεῖα τῆς ύποταγῆς, γῆν καὶ ὕδωρ.

Πολλαὶ πόλεις τότε ἐφοβήθησαν καὶ ἔδωσαν γῆν καὶ ὕδωρ, τὰ σημεῖα τῆς ύποταγῆς. Αἱ Ἀθῆναι ὅμως καὶ ἡ Σπάρτη μὲν ὑπερηφάνειαν ἀπεδίωξαν τοὺς πέρσας κήρυκας. Πολυάριθμος περσικὴ στρατιά, μὲ λιχυράς τάξεις ἵππεων καὶ μὲ νέους ἀρχηγοὺς τὸν **Δατίν** καὶ **Ἀρταφέρνην** ἐπεβιβάσθη εἰς πλοῖα, ὑπὸ 490 π. X. τὴν δόηγίαν δὲ τοῦ Ἱππίου ἐπλευσε διὰ μέσου τῶν νήσων τοῦ Αιγαίου πελάγους καὶ ἔφθασεν εἰς τὴν Εὔβοιαν. Ἀφοῦ δὲ κατέλαβε τὴν Κάρυστον ἐπλευσε κατὰ τῆς **Ἐρετρίας**.

Οἱ Ἐρετριεῖς μετὰ γενναίαν ἀντίστασιν, ἡ ὀποία διήρκεσεν ἐπτὰ ἡμέρας, ὑπετάγησαν τέλος εἰς τοὺς Πέρσας.

Φοβερὰ ὑπῆρξεν ἡ ἐκδίκησις τῶν Περσῶν. Ἡ πόλις ἐλεητλατήθη καὶ κατεκάη, οἱ δὲ Ἐρετριεῖς συνελήφθησαν καὶ ἔσταλησαν μὲ πλοῖα εἰς τὸν Δαρεῖον, διὰ νὰ γίνουν δοῦλοι του. Αὐτὴν τὴν διαταγὴν εἶχε δώσει ὁ βασιλεύς. Κατόπιν οἱ Πέρσαι ἐπροχώρησαν πρὸς τὰς Ἀθήνας καὶ ἀπεβιβάσθησαν εἰς τὸν ἀνοικτὸν κόλπον τοῦ Μαραθῶνος.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Θ'.

ΟΙ ΕΛΛΗΝΕΣ ΥΠΕΡΑΣΠΙΖΟΥΝ ΤΗΝ ΕΛΕΥΘΕΡΙΑΝ ΤΩΝ

71. Ο ΜΙΛΤΙΑΔΗΣ

‘Ο ἔχθρὸς 25 χιλιόμετρα πλησίον τῶν Ἀθηνῶν! Εἰς τὴν κρίσιμην ἐκείνην στιγμὴν ἐφάνη δὲ σωτήρ της, δὲ στρατηγὸς Μιλτιάδης.

‘Ο Μιλτιάδης ἦτο ἀνεψιός ἐκείνου τοῦ Μιλτιάδου, δὲ ὅποῖος δπως ἐμάθιμεν, ἴδρυσεν εἰς τὴν σημερινὴν χερσόνησον τῆς Καλλιπόλεως ἀθηναϊκὴν ἀποικίαν.

“Οταν ἀπέθανεν ὁ θεῖος του, ἔγινεν αὐτὸς κύριος τῆς Χερσονήσου. Τώρα εὑρίσκετο εἰς τὰς Ἀθήνας, ἐπειδὴ ἡ χερσόνησος εἶχε γίνει περσικὴ καὶ αὐτὸς ἦτο μέγας ἔχθρὸς τῶν Περσῶν, διότι ὅταν ὀλίγα ἔτη πρίν, τὸ 514 π. Χ., δὲ Δαρεῖος εἶχεν ἐκστρατεύσει ἐναντίον τῶν Σκυθῶν, οἱ δόποιοι κατώκουν πρὸς νότον τῆς Ρωσσίας, εἶχε συμβουλεύσει τοὺς ἄλλους “Ελληνας τυράννους τῶν Ιωνικῶν πόλεων νὰ διαλύσουν τὰς γεφύρας ἐπὶ τοῦ Δουνάβεως ποταμοῦ. ”Ἐτσι δὲ Δαρεῖος μὲ τὸν στρατόν του, δὲ ὅποῖος ἐνικήθη ἀπὸ τοὺς Σκύθας, δὲν θὰ ἤδυνατο νὰ ἐπιστρέψῃ καὶ θὰ κατεστρέφετο ἐντελῶς.

‘Ο Μιλτιάδης εἶχε πολλὴν ἱκανότητα καὶ μεγάλην πειραν νὰ διοικῇ. Ἐγνώριζε πολὺ καλὰ τοὺς Πέρσας, τὰς μεθόδους, τὰς ὅποιας ἐχρησιμοποιούντων κατὰ τὸν πόλεμον, τὴν δύναμίν των, ἀλλὰ καὶ τὰς ἀδυναμίας των.

Οἱ Ἀθηναῖοι ἔξετίμησαν, δπως ἔπρεπε, τὴν ἀξίαν τοῦ Μιλ-

‘Ο Μιλτιάδης.

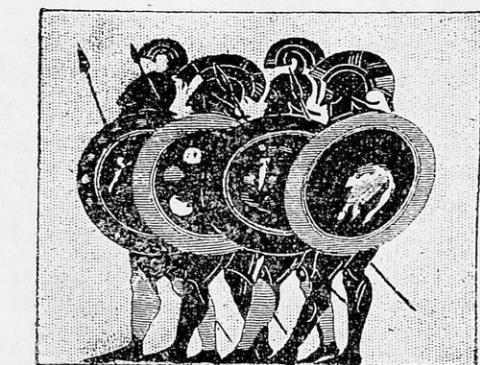
τιάδου καὶ ἔξέλεξαν αὐτὸν ἔνα ἀπὸ τοὺς δέκα στρατηγούς.

72. ΠΟΙΟΙ ΑΝΤΙΠΑΡΕΤΑΧΘΗΣΑΝ ΕΙΣ ΤΟΝ ΜΑΡΑΘΩΝΑ

Οἱ Ἀθηναῖοι ἔστειλαν εἰς τὸν Μαραθῶνα, διὰ νὰ ἀποκρούσουν τὸν ἔχθρὸν, στρατὸν ἀπὸ 9.000 ὁπλίτας, τῶν ὅποιων ἀρχιγοὶ ἦσαν δέκα στρατηγοί, εἰς ἀπὸ κάθε φυλήν. Οὗτοι ἦσαν ὑπὸ τὴν ἀρχιστρατηγίαν τοῦ **Καλλιμάχου**, δ ὁποῖος εἶχε τὸ ἀξίωμα τοῦ **πολεμάρχου**. Καμμία ἀπὸ τὰς ἄλλας ἐλληνικὰς πόλεις δὲν ἔστειλε βοήθειαν εἰς τοὺς Ἀθηναίους. Μόνον οἱ Πλαταιεῖς

ἔστειλαν χιλίους στρατιώτας πρὸς βοήθειαν. Οἱ Ἀθηναῖοι συνεκινήθησαν πολὺ ἀπὸ τὴν διαγωγὴν αὐτὴν τῶν Πλαταιέων καὶ ποτὲ δὲν ἐλησμόνησαν τὴν ἀγαθὴν τῶν αὐτὴν πρᾶξιν.

Δέκα χιλάδες λοιπὸν Ἀθηναῖοι καὶ Πλαταιεῖς ἔλαβον θέσιν εἰς τὸν Μαραθῶνα ἀπέναντι τῶν Περσῶν, οἱ ὅποιοι ἦσαν κατὰ πολὺ περισσότεροι ἀπὸ αὐτούς.

"Ἐλληνες ὁπλῖται ἐν πορείᾳ.
(Elzárō ἐπὶ ἀγγείου).

'Αλλ' οἱ Πέρσαι, ἀν καὶ εἶναι πολλοί, εἶναι κατώτεροι τῶν 'Ἐλλήνων ὡς στρατιώται. Φέρουν ἀκόμη τὸν παλαιόν των ὁπλισμόν· δηλαδὴ τόξα καὶ μακρὰ δόρατα.

Οἱ "Ἐλληνες στρατιώται μὲ τὰς ἀσκήσεις τῶν εἰς τὰ γυμναστήρια καὶ τὰς παλαίστρας, ἔχουν ὥραῖς καὶ σκληραγωγημένα σώματα. 'Ο δὲ ὁπλισμός τῶν εἶναι τελειότερος ἀπὸ τὸν ὁπλισμὸν τῶν Περσῶν.

'Ο "Ἐλλην ὁπλίτης κρατεῖ μὲ τὴν δεξιὰν χεῖρα τὸ δόρυ, δηλαδὴ μακρὰν κυλινδρικὴν ράβδον ἀπὸ σκληρὸν ξύλον, ἡ ὅποια φέρει εἰς τὸν ἔν ἄκρον σιδηρᾶν ἢ χαλυβδίνην αἰχμήν. "Εχει ἐπίσης εἰς τὴν ἀριστερὰν πλευράν ξίφος ἢ μάχαιραν, ἡ ὅποια κρέμαται μὲ μίαν λωρίδα ἀπὸ τὸν δεξιὸν ὄμον.

Διὰ νὰ προφυλάττῃ τὴν κεφαλὴν, φορεῖ περικεφαλαίαν μὲ λόφουν καὶ φέρει μετάλλινον θώρακα καὶ περικνημίδας. Μὲ τὴν ἀριστερὰν χεῖρα κρατεῖ τὴν ἀσπίδα, ἢ ὅποια προφυλάσσει τοὺς μηρούς καὶ τὸ σῶμα.

Τὸ σπουδαιότερον δμως μειονέκτημα τῶν Περσῶν εἶναι, ὅτι δὲν ἔχουν, ὅπως οἱ "Ἐλληνες, τὴν γενναιότητα τῆς ψυχῆς, ἢ ὅποια εἶναι τόσον ἀναγκαία κατὰ τὴν μάχην. Πολεμοῦν εἰς ξένην χώραν, διότι τοῦτο διέταξεν ὁ δεσπότης των βασιλεύς. Οἱ "Ἐλληνες δμως μάχονται διὰ μίαν ἀνωτέραν ἰδέαν" νὰ κρατήσουν ἐλεύθερον τὸ ίερὸν ἔδαφος τῆς πατρίδος.

73. Η ΝΙΚΗ ΤΩΝ ΕΛΛΗΝΩΝ

"Υπῆρχεν εἰς τοὺς Ἀθηναίους παλαιά συνήθεια. "Έκαστος ἀπὸ τοὺς δέκα στρατηγούς ἦτο ἐπὶ μίαν ἡμέραν ἀρχιστράτηγος.

Οἱ Ἀθηναῖοι στρατηγοὶ τότε, μεταξὺ τῶν δποίων ἦτο καὶ δ δίκαιος Ἀριστείδης, ἔβλεπον εἰς τὰ πολεμικά των συμβούλια, πόσον ὁ Μιλτιάδης ἦτο ἀνώτερός των, ὡς πρὸς τὴν στρατηγικὴν τέχνην. Διὰ τοῦτο ὁ καθεὶς παρεχώρησεν εἰς αὐτὸν τὴν ἡμέραν τῆς στρατηγίας του. //Πρῶτος ἔδωσε τὸ καλὸν παράδειγμα ὁ Ἀριστείδης. Τοιουτοτρόπως ὁ Μιλτιάδης ἔμεινεν ὁ μόνος στρατηγός, διὰ νὰ διευθύνῃ τὸν ὄλον ἀγῶνα.

"Επειδὴ ὁ ἔχθρος, ὅπως εἴπομεν, ἦτο πολυαριθμότερος ἀπὸ τοὺς Ἀθηναίους, ἐσχημάτιζε μεγάλην παράταξιν. "Υπῆρχε δὲ φόβος, ὅτι θὰ ύπερεφαλάγγιζε τὴν ἑλληνικὴν παράταξιν καὶ ὁ Ἀθηναϊκὸς στρατός θὰ ἐκινδύνευε νὰ κτυπηθῇ καὶ ἀπὸ τὰ πλευρά.

"Ο Μιλτιάδης δμως ἐπενόησε τότε θαυμάσιον στρατηγικὸν σχέδιον. Ἐξίσωσε τὰ δύο ἄκρα τῆς παρατάξεώς του πρὸς τὰ ἀπέναντι τῶν ἔχθρῶν καὶ ἀφῆκε τὸ κέντρον του ἀσθενὲς.

"Ητο περίπου Αὔγουστος, ὅτε μίαν ἡμέραν ἥκούσθη τὸ πολεμικὸν ἐμβατήριον τῶν Ἐλλήνων νὰ ἀντηχῇ εἰς τὴν πεδιάδα τοῦ Μαραθῶνος. Οἱ "Ἐλληνες ὡρμησαν μὲ ἀλαλαγ-
490 π. X. μούς καὶ μὲ μεγάλον πολεμικὸν ἐνθουσιασμὸν ἐναντίον τῶν ἔχθρῶν.

Τὰ δύο ἄκρα τῆς ἐλληνικῆς παρατάξεως, εἰς τὰ ὅποια ὁ Μιλτιάδης εἶχε τοποθετήσει πυκνάς τάξεις, ἔτρεψαν εἰς φυγὴν μὲ δρμὴν τὰς δύο ἀπέναντί των πτέρυγας. Κατόπιν ἔστρεψαν πρὸς τὰ ὅπισω καὶ ἐκτύπησαν ἐκ τῶν ὅπισθεν τὸ κέντρον τοῦ περσικοῦ στρατοῦ, τὸ ὅποιον εἶχεν ἐπιτεθῆ ἐναντίον τοῦ κέντρου τῶν Ἀθηναίων. Τοῦτο πιεζόμενον ἀπὸ τὸ ἀπέναντί του ἰσχυρότερον κέντρον ἐκράτει ἄμυναν.

74. Η ΦΥΓΗ ΤΩΝ ΠΕΡΣΩΝ

Οἱ Πέρσαι ἐνικήθησαν. "Ἐσπευσαν νὰ σωθοῦν εἰς τὰ πλοῖα των. Περισσότεροι ἀπὸ ἔξ χιλιάδες δὲν ἐπρόφθασσαν νὰ φθάσουν εἰς τὰ πλοῖα, ἀλλ' ἐκάλυψαν νεκροὶ τὴν πεδιάδα, ἐνῷ μόνον ἑκατὸν ἐνενήκοντα δύο Ἀθηναῖοι ἔπεσαν γενναίως εἰς τὸ πεδίον τῆς μάχης.

Οἱ Ἀθηναῖοι κατεδίωξαν τοὺς Πέρσας μέχρι τῆς παραλίας καὶ προσεπάθησαν νὰ ἐμποδίσουν τὰ πλοῖα τῶν ἐχθρῶν νὰ φύγουν καὶ νὰ πυρπολήσουν αὐτά. Οἱ Πέρσαι κατέβαλον ὅλας των τὰς δυνάμεις, διὰ νὰ τοὺς ἀποκρούσουν, ἀλλ' ἐπτὰ πλοῖα των κατεστράφησαν.

Κατὰ τὴν φοβεράν ἐκείνην πάλην ἔπεσεν ὁ πολέμαχος Καλλίμαχος καὶ ἄλλοις στρατηγός. Λέγουν ἀκόμη, ὅτι ὁ ἀδελφὸς τοῦ ποιητοῦ Αἰσχύλου **Κυνέγειρος**, ἥρπασεν ἀπὸ τὴν πρύμνην ἐχθρικὸν πλοῖον, ἀλλ' οἱ ἐντὸς αὐτοῦ Πέρσαι μὲ ἔνα πέλεκυν ἀπέκοψαν τὴν χεῖρα του καὶ τοιουτορόπως ἐσώθησαν.

Τὸ χαρμόσυνον ἀγγελμα τῆς νίκης ἔφερεν εἰς τὰς Ἀθήνας, Μαραθωνομάχος ὁ πλίτης. Οὗτος ἀν καὶ εἶχε πληγωθῆ κατὰ τὴν μάχην, ἐν τούτοις ἔτρεξεν ἀπὸ τὸν Μαραθῶνα καὶ ἔφθασεν εἰς τὰς Ἀθήνας καταματωμένος καὶ κατασκονισμένος.

"Οταν ἔφθασεν εἰς τὴν ἀγορὰν, ὅπου μὲ ἀνυπομονησίαν ἐπερίμενον οἱ γέροντες, ὕψωσε τὴν χεῖρα καὶ μὲ τὴν τελευταίαν πνοήν του ἔφώναξε: «νενικήκαμεν»· ἀμέσως δὲ ἔπεσε νεκρὸς.

75. Η ΝΕΑ ΑΠΟΠΕΙΡΑ ΤΩΝ ΠΕΡΣΩΝ

Οι Πέρσαι περιέπλευσαν τὸ Σούγιον καὶ ἐδοκίμασαν νὰ ἀποβιβασθοῦν εἰς τὸ Φάληρον καὶ νὰ καταλάβουν τὰς Ἀθήνας. Ἐνόμιζον δτι θὰ εὕρισκον τὴν πόλιν ἀνυπεράσπιστον. Ἄλλ’ ὁ Μιλιτιάδης ἐννόησε πολὺ ἐνωρὶς τὸν σκοπόν των καὶ διέταξεν ἀμέσως οἱ στρατιῶται του νὰ βαδίσουν εἰς τὰς Ἀθήνας. Οἱ γενναῖοι Μαραθωνομάχοι, ὅν καὶ ἡσαν κατάκοποι ἀπὸ τὸν σκληρὸν ἄγωνα τῆς ἡμέρας, μὲ προθυμίαν ἤκουσαν τὰς διαταγὰς τῶν ἀρχηγῶν των. “Υστερον ἀπὸ πορείαν ἐπτὰ τὸ δλιγώτερον ὥρῶν ἀπὸ δύσβατα μέρη, ἔφθασαν τὴν νύκτα εἰς τὰς Ἀθήνας καὶ ἔλαβον καταλλήλους θέσεις.

Οι Πέρσαι, οἱ ὁποῖοι εἶχον φθάσει καὶ αὐτοὶ τὴν ἴδιαν νύκτα εἰς τὸ Φάληρον, μὲ ἔκπληξίν των εἶδον τὴν ἄλλην πρωΐαν τὸν Ἀθηναϊκὸν στρατὸν ἔτοιμον πρὸς μάχην. Διὰ τοῦτο ἐσπευσαν νὰ φύγουν καὶ νὰ ἐπιστρέψουν ἡτημένοι εἰς τὴν Περσίαν. Τοιουτοτρόπως οἱ Ἀθηναῖοι μὲ τὰς ἴδιας των μόνον δυνάμεις ἐκέρδισαν εἰς τὸν Μαραθῶνα τὴν λαμπροτέραν νίκην, τὴν δποίαν ἔχαιρέτησεν δλόκληρος ἡ Ἑλλάς. Δικαίως δὲ ἐθεωρήθησαν ὡς οἱ ύπερασπισταὶ τῆς ἐλευθερίας δλων τῶν Ἑλλήνων. Τοῦτο ἔψαλλε καὶ ὁ ποιητὴς Σιμωνίδης εἰς τὸ ἀθάνατόν του δίστιχον·

«Οἱ Ἀθηναῖοι ἐπολέμησαν εἰς τὸν Μαραθῶνα χάριν τῆς ἐλευθερίας δλων τῶν Ἑλλήνων καὶ συνέτριψαν τὴν δύναμιν τῶν χρυσοφόρων Μήδων».

Τὴν ἐσπέραν τῆς ἡμέρας, κατὰ τὴν δποίαν ἀπέπλευσεν ἀπὸ τὸ Φάληρον δὲ Περσικὸς στόλος, ἔφθασε καὶ ἡ βοήθεια ἀπὸ τὴν Σπάρτην.

Οἱ ἄνδρες, οἱ ὁποῖοι ἐστάλησαν ἀπὸ τοὺς Ἐφόρους, ἔδειξαν ἀξιοθαύμαστον προθυμίαν, διὰ νὰ προφθάσουν καὶ λάβουν καὶ αὐτοὶ μέρος εἰς τὸν ἔνδοξον ἄγωνα. Ἐλυπήθησαν δὲ διότι ἔφθασαν ἀργά. Ἄλλὰ δὲν ἐπέστρεψαν ἀμέσως εἰς τὰς πατρίδας των. Μετέβησαν εἰς τὸν Μαραθῶνα καὶ ἐπεσκέφθησαν τὸ πεδίον τῆς μάχης· ἀφοῦ δὲ ἐπήνεσαν τοὺς Ἀθηναίους, ἐπανῆλθον εἰς Λακεδαιμονα.

76. ΤΙΜΗ ΕΙΣ ΤΟΥΣ ΠΕΣΟΝΤΑΣ—ΘΑΝΑΤΟΣ ΤΟΥ ΜΙΛΤΙΑΔΟΥ

Οι Ἀθηναῖοι ἔτιμησαν ἔξαιρετικῶς τοὺς νεκρούς, τοὺς πεσόντας εἰς τὸν Μαραθῶνα. Ἐθαψαν αὐτοὺς εἰς τὸν τόπον, δῆπου ἔγινεν ἡ μάχη καὶ ἐστησαν πρὸς τιμὴν των ἑκεῖ μνημεῖον. Τοῦτο ἦτο ἔξαιρετικὴ τιμὴ, ἡ ὅποια ἔγινε μόνον διὰ τοὺς νεκρούς αὐτούς.

Ο Μιλτιάδης δέ, δ ὅποιος ὑπῆρξεν ὁ αὕτιος τῆς νίκης, ἐτιμήθη ἐπίσης ὅπως ἐπρεπε. Τὸ ἄγαλμά του ἐστήθη εἰς δημοσίαν θέσιν. Παντοῦ ἐτιμᾶτο ὡς σωτὴρ καὶ ἔγινεν ὁ πλέον ἀγαπητός ἄνθρωπος εἰς τὰς Ἀθήνας.

Ἡ μάχη τοῦ Μαραθῶνος εἶναι ἡ σπουδαιοτέρα, ἀπὸ δσας ἔκαμαν οἱ ἄνθρωποι εἰς τὸν κόσμον, διὰ νὰ ὑπερασπίσουν τὴν ἐλευθερίαν των.

Ἡ σημασία τῆς νίκης τῶν Ἑλλήνων εἶναι πολὺ μεγάλη. Ἐὰν τότε εἰς τὸν Μαραθῶνα ἐνίκων οἱ Πέρσαι καὶ οἱ Ἑλληνες ἔγινοντο δοῦλοι αὐτῶν, θὰ συνέβαινε μέγα κακὸν εἰς τὸν κόσμον. Οἱ ἄνθρωποι σήμερον δὲν θὰ εἶχον τὰ ἀγαθὰ τοῦ πολιτισμοῦ, τὸν ὅποιον ἐδημιούργησαν οἱ μεγάλοι μας πρόγονοι κατὰ τοὺς χρόνους, κατὰ τοὺς ὅποιους ἥσαν ἐλεύθεροι.

77. ΔΕΚΑ ΕΤΗ ΕΙΡΗΝΙΚΑ

Ο Δαρεῖος ἐταράχθη πολὺ ὅταν ἔμαθεν, ὅτι δ στρατός του ἐνικήθη εἰς τὸν Μαραθῶνα. Ἀλλὰ δὲν ἔχασε τὸ θάρρος του. Ἀπεφάσισε λοιπὸν νὰ ἐκστρατεύσῃ διὰ τρίτην φορὰν ἐναντίον τῆς Ἑλλάδος μὲν μεγαλύτερον στρατὸν καὶ στόλον. Ἐπιτρία ἔτη λοιπὸν παρεσκεύαζε δραστηρίως νέον στρατὸν καὶ 485 π. X. πλοῖα. Ἀλλὰ πρὶν τελειώσουν αἱ προετοιμασίαι αὐταῖς ἀπέθανε. Τὰς ἔξηκολούθησεν δὲν υίός του Ξέρξης, δ ὅποιος τὸν διεδέχθη.

Ἐν τῷ μεταξύ, μέχρις ὅτου δ Ξέρξης ἐπιχειρήσῃ τὴν ἐκστρατείαν του, ἐπέρασαν δέκα ἔτη περίπου.

Οι Ἑλληνες δὲν ἔγνωριζον πολλὰ διὰ τὰς νέας ἐτοιμασίας τοῦ βασιλέως τῶν Περσῶν. Κατόπιν ὅμως τοῦ κινδύνου,

τὸν δποῖον, δλίγα ἔτη πρίν, διέτρεξαν εἰς τὸν Μαραθῶνα, ἐπερπε νὰ γνωρίζουν ἐν πρᾶγμα: δτι εἶχον συμφέρον νὰ εἶναι ἡνωμένοι καὶ νὰ σκέπτωνται, πῶς θὰ ἥδύναντο νὰ ύπερασπίσουν τὴν ἑλευθερίαν των, δταν καὶ πάλιν οἱ Πέρσαι ἔλθουν εἰς τὴν Ἑλλάδα.

“Ολαι αὶ πόλεις δμως δὲν ἦθέλησαν νὰ τὸ ἐννοήσουν. Δύο μόνον πόλεις ἦσαν ἀποφασισμέναι τότε νὰ προστατεύσουν τὴν ἑλευθερίαν δλης τῆς Ἑλλάδος. Ἡ μία ἦτο ἡ Σπάρτη, ἡ Ἰσχυρότερα πόλις εἰς δλην τὴν Πελοπόννησον, ἡ ὅποια εἶχε τὸν καλύτερον στρατὸν τῆς Ἑλλάδος, ἡ δὲ ἄλλη ἦσαν αἱ Ἀθῆναι, τὰς δποίας ἐκυβέρνα τότε δ μεγαλύτερος ἀπὸ δλους τοὺς πολιτικοὺς ἄνδρας τῆς ἀρχαιότητος, δ Θεμιστοκλῆς.

78. Ο ΘΕΜΙΣΤΟΚΛΗΣ

‘Ο Θεμιστοκλῆς κατήγετο ἀπὸ πτωχὴν οἰκογένειαν. Ἡτο υἱὸς τοῦ **Νεοκλέους**, ἡ δὲ μῆτηρ του δὲν ἦτο Ἀθηναία. Πρὶν ἀπὸ τοὺς χρόνους τοῦ Κλεισθένους δὲν εἶχε φανῇ εἰς τὴν πολιτικὴν ζωὴν τῶν Ἀ· θηνῶν καὶ ἦτο ἔως τότε ἀγνωστος εἰς τοὺς Ἀθηναίους. Ἐλαβε μέρος εἰς τὴν μάχην τοῦ Μαραθῶνος, ἐπολέμησε μὲ γενναιότητα καὶ παρ’ δλίγον νὰ φονευθῇ. ‘Αλλ’ ἡ φιλόδοξος ψυχὴ του δὲν ἄφηνεν αὐτὸν νὰ ἥσυχάσῃ, ἐπειδὴ δὲν ἦτο δ ΐδιος στρατηγὸς κατὰ τὴν μάχην ἐκείνην. Ἡ δόξα τοῦ Μιλτιάδου ἔκαμεν εἰς αὐτὸν τόσον μεγάλην ἐντύπωσιν, ὃστε ἔλεγεν εἰς τοὺς φίλους του: «δὲν μὲ ἀφήνει νὰ κοιμηθῶ ἡ δόξα τοῦ Μιλτιάδου».

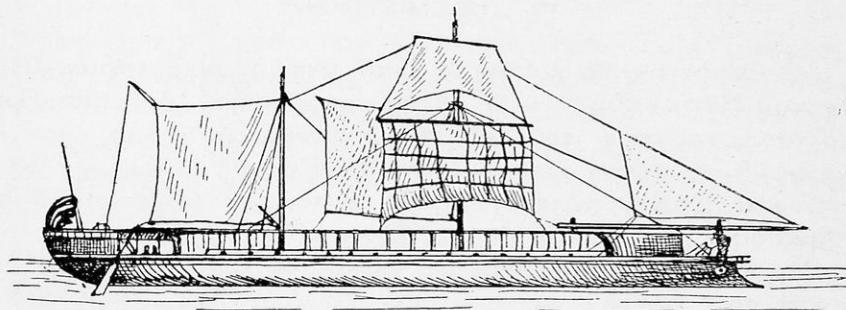
‘Ο Θεμιστοκλῆς εἶχεν ἐκ φύσεως δύο σπουδαῖα χαρίσματα: ἡμποροῦσεν ἀσφαλέστατα νὰ ἀντιληφθῇ τι ἦτο δυνατὸν νὰ συμβῇ εἰς τὸ μέλλον, εἶχε δὲ τὴν ἴκανότητα νὰ εὑρίσκῃ ἀμέσως καὶ ὅστερον ἀπὸ μικρὰν σκέψιν, ποῖον ἦτο ὡφέλιμον καὶ ποῖον βλαβερόν.

·Ο Θεμιστοκλῆς.

Πολύ ένωρις λοιπόν ἀντελήθη, τὶ ἔπρεπεν οἱ Ἀθηναῖοι νὰ κάμουν, διὰ νὰ γίνουν ισχυρὸν κράτος καὶ νὰ εἶναι εἰς θέσιν νὰ ύπερασπίσουν τὴν ἐλευθερίαν τῶν. «Οἱ Πέρσαι εἴναι ὁ ἔχθρος μας, ἔλεγεν. Εἴναι δὲ γελοῖον νὰ πιστεύωμεν, ὅτι ἡμποροῦμεν νὰ πολεμήσωμεν εἰς τὴν ἔηραν ἐπὶ πολὺν καιρὸν ἐναρτίον τοῦ κολοσσιαίου στρατοῦ τῶν Περσῶν. Τὸ μέλλον μας εἶναι εἰς τὴν θάλασσαν. Εἰς ποίαν ἄλλην πόλιν ἔδωσαν οἱ θεοὶ τόσον θαυμάσιον λιμένα, ὅπως εἴναι διδυκός μας ὁ Πειραιεύς; Ἐὰν κάμωμεν τὸν Πειραιᾶ κανονικὸν λιμένα, ἀντὶ τοῦ ἀνοικτοῦ λιμένος, τὸν δποῖον ἔχομεν τώρα, τοῦ Φαλήρου, καὶ κατασκευάσωμεν πολεμικὰ καὶ ἐμπορικὰ πλοῖα, τότε αἱ Ἀθῆναι θὰ εἴναι ἀσφαλεῖς καὶ θὰ γίνουν ἡ πρώτη πόλις τῆς Ἑλλάδος».

‘Ο Θεμιστοκλῆς ἔπεισε τοὺς Ἀθηναίους νὰ κατασκευάσουν στόλον ἀπὸ διακόσια πλοῖα μὲ τὰ χρήματα, τὰ δποῖα ἐλάμβανον

Ἀθηναϊκὴ Τριήρης. (*Ἀραταράστασις.*)

ἀπὸ τὰ μεταλλεῖα τοῦ Λαυρίου καὶ μὲ δωρεάς πλουσίων Ἀθηναίων. Τὰ πλοῖα αὐτὰ εἶχον τρεῖς σειράς ἀπὸ κουπιά καὶ ἐλέγοντο **τριήρεις**.

Αἱ τριήρεις ἥσαν τὰ τελειότερα πλοῖα κατὰ τὴν ἔποχὴν ἐκείνην. Ἡσαν ἐπιμήκη καὶ λεπτὰ καὶ ἔφερον εἰς τὰς δύο τῶν πλευράς τρεῖς σειράς ἀπὸ κουπιά εἰς παραλλήλους δριζοντίας γραμμάς. Οἱ ναῦται, οἱ δποῖοι ἐκωπηλάτουν, ἐλέγοντο **ἔρέται** καὶ ἐσχημάτιζον καὶ αὐτοί, καθὼς ἐκάθηντο, τρεῖς παραλλήλους σειράς. Μία τριήρης, εἰς τὴν δποῖαν εἰσήρχοντο οἱ ὄπλιται, εἶχεν 174 ἔρέτας.

”Εχουν λογαριάσει, ότι κάθε μία τριήρης εἶχε μαζί μὲ τοὺς ἔρέτας 250 ἄνδρας. Οἱ ἔρέται ἐκωπηλάτουν ὅλοι μαζί κανονικῶς. Εἰδικὸς ἀξιωματικός, δὲ κελευστής, ἐκανόνιζε μὲ αὐλὸν τὸν χρόνον.

’Ο ’Αθηναϊκὸς στόλος ἔγινεν δὲ ἴσχυρότερος ἐλληνικὸς στόλος εἰς τὸ Αἴγατον.

79. Ο ΔΙΚΑΙΟΣ ΑΡΙΣΤΕΙΔΗΣ

Αἱ ιδέαι τῷ θεμιστοκλέους ἥρεσαν πολὺ εἰς τοὺς ἐργάτας καὶ τοὺς ἐμπόρους. Δὲν ἦσαν ὅμως σύμφωνοι μὲ αὐτὰς οἱ εὐγενεῖς καὶ οἱ πλούσιοι κτηματίαι, τῶν δποίων ἀρχηγὸς ἦτο δὲ ’Αριστείδης.

Οὗτος ἦτο ἐναντίον τῶν σχεδίων τοῦ θεμιστοκλέους, διότι ἐνόμιζεν, ότι μόνον κατὰ Εηράν θὰ ἔπρεπε καὶ εἰς τὸ μέλλον νὰ ἀποκρουσθῇ κάθε ἀπόπειρα τῶν Περσῶν, δπως συνέβη καὶ κατὰ τὸ παρελθόν.

’Ο ’Αριστείδης ἦτο υἱὸς τοῦ **Λυσιμάχου**. Μὲ τὸ λαμπρόν του δὲ παράδειγμα εἰς τὸν Μαραθῶνα, δπου παρεχώρησε τὴν ἡμέραν τῆς στρατηγίας εἰς τὸν Μιλιτιάδην, ἐδίδαξεν, ότι τὸ νὰ ύπακούῃ κανεὶς καὶ νὰ ἀκολουθῇ τὰς συμβουλὰς ἔκείνων, οἱ δποῖοι σκέπτονται καλὰ καὶ ἔχουν πεῖραν, εἶναι τιμητικὸν πρᾶγμα καὶ σωτήριον.

Μετὰ τὴν μάχην τοῦ Μαραθῶνος ἔμεινεν δὲ ’Αριστείδης μὲ τοὺς στρατιώτας τῆς φυλῆς του, διὰ νὰ φυλάξῃ τὰ πλούσια λάφυρα, τὰ δποῖα ἀφησαν οἱ χρυσοφόροι Πέρσαι. Τὸ καθῆκον τοῦτο ἔξετέλεσεν δὲ ’Αριστείδης αὐστηρῶς.

Κανεὶς ἀνθρωπος δὲν κατώρθωνε νὰ ἔξαγοράσῃ τὴν συνείδησιν τοῦ ’Αριστείδου μὲ δῶρα. Τόσον δὲ μεγάλη ἦτο ἡ τιμότης καὶ ἡ δικαιοσύνη τοῦ ’Αριστείδου, ὡστε οἱ ’Αθηναῖοι ὧνόμαζον αὐτὸν «δίκαιοι».

’Ο θεμιστοκλῆς, διὰ νὰ ἡμπορέσῃ νὰ πραγματοποιήσῃ τὰς ιδέας του, κατώρθωσεν, δταν ἦτο εἰς τὴν ἀρχήν, νὰ πείσῃ τοὺς ’Αθηναίους νὰ ἔξιστρακίσουν τὸν δίκαιον ’Αριστείδην.

’Ο ’Αριστείδης χωρὶς νὰ μισήσῃ κανένα ἀπὸ τοὺς συμπα-

τριώτας του καὶ μὲν ἀγάπην εἰς τὴν καρδίαν του, ἔγκατέλιπε τὴν ἀγαπητήν του πατρίδα καὶ κατέφυγεν ἐξόριστος εἰς Αἴγιναν.

“Οταν ἔφευγεν ἀπὸ τὰς Ἀθήνας, ὑψωσε τὰς χεῖρας του εἰς τὸν οὐρανὸν καὶ ηύχήθη εἰς τοὺς Θεούς, ποτὲ δὲ πατρὶς νὰ μὴ λάβῃ τὴν ἀνάγκην του.

80. Ο ΞΕΡΞΗΣ ΦΘΑΝΕΙ ΕΙΣ ΤΗΝ ΕΛΛΑΔΑ

Ἡτο καὶ πάλιν ἄνοιξις, δτε ὁ μέγας βασιλεὺς τῆς Περσίας Ξέρξης ἔξεκίνησεν ἀπὸ τὰς Σάρδεις, διὰ νὰ πορευθῇ ἐναντίον 480 π. Χ. τῆς Ἑλλάδος. Ο σκοπός του ἦτο νὰ τιμωρήσῃ τοὺς Ἀθηναίους, νὰ ύποδουλώσῃ τὴν Ἑλλάδα καὶ νὰ κάμη αὐτὴν νέαν τοῦ κράτους του σατραπείαν.

Ο ἀρχαῖος κόσμος ποτὲ δὲν εἶχεν ἵδει τόσον μεγάλον καὶ ποικίλον στράτευμα. Ο Ἡρόδοτος, ἀπὸ τὸν ὅποιον μανθάνομεν περὶ τῆς ἐκστρατείας τοῦ Ξέρξου, ὅμιλει λεπτομερῶς διὰ τὴν τεραστίαν στρατιάν αὐτοῦ, διὰ τὰς ἀποσκευάς καὶ τὰ ύποζύγια καὶ διὰ τοὺς στρατιώτας, οἱ ὅποιοι εἶχον στρατολογηθῆ ἀπὸ 46 ἔθνη τοῦ τεραστίου κράτους τοῦ μεγάλου βασιλέως καὶ ὅμιλουν διαφόρους γλώσσας. Τόσον ἦτο τὸ πλῆθος τῆς στρατιᾶς αὐτῆς, ὥστε οἱ ποταμοὶ ἔξηραίνοντο ἀπὸ ὅπου διήρχοντο. Ἔπισης μᾶς λέγει περὶ τοῦ λαμπρῶς ὡπλὶσμένου ἱππικοῦ καὶ πεζικοῦ στρατοῦ, τὰ ὅποια ἀπετέλουν τὴν σωματοφυλακὴν τοῦ βασιλέως. Περισσότερα δὲ ἀπὸ χίλια πολεμικὰ καὶ πολλὰ φορτηγὰ πλοῖα συνωδευον τὴν στρατιάν ἀπὸ τῆς θαλάσσης.

Ο στρατὸς οὗτος διέβη τὸν Ἑλλήσποντον διὰ δύο γεφυρῶν, αἱ ὅποιαι εἶχον κατασκευασθῆ ἀπὸ μικρὰ πλοσῖα, καὶ ἐβάδισε διὰ μέσου τῆς Θράκης, τῆς Μακεδονίας καὶ τῆς Θεσσαλίας.

Κανεὶς λαὸς δὲν ἐτόλμησε νὰ ἀντιταχθῇ κατὰ τῆς φοβερᾶς ἐκείνης στρατιᾶς. “Ολοι προσεκύνησαν τὸν παντοδύναμον βασιλέα καὶ ἔγιναν ὑπήκοοι του.

81. Ο ΛΕΩΝΙΔΑΣ ΚΑΙ ΤΟ ΕΝΔΟΞΟΝ ΣΤΕΝΟΝ ΤΩΝ ΘΕΡΜΟΠΥΛΩΝ

Κατὰ τὰ μέσα τοῦ Αύγούστου, δ στρατὸς τοῦ Ξέρξου ἐπέρασε τὴν Θεσσαλίαν καὶ ἐβάδισε πρὸς τὴν Στερεάν Ἑλλάδα. Ο

στόλος διπερσικός ἔρριψε τὰς ἀγκύρας του εἰς τὸν Παγασητικὸν κόλπον.

Οἱ Ἑλληνες αὐτὴν τὴν φορὰν ἥσαν περισσότερον ἦνωμένοι παρὰ κατὰ τὴν μάχην τοῦ Μαραθῶνος.

Εἰς πανελλήνιον συνέδριον, τὸ ὅποιον συνήλθεν εἰς Κόρινθον, κατὰ συμβουλὴν τοῦ Θεμιστοκλέους, ὅλοι οἱ ἀντιπρόσωποι τῶν ἐλληνικῶν πόλεων ἀπεφάσισαν νὰ ἀφῆσουν κατὰ μέρος τὰς ἀτελειώτους φιλονεικίας των καὶ ἦνωμένοι νὰ πολεμήσουν κατὰ τοῦ κοινοῦ ἔχθροῦ.

481 π. X. Οἱ Θεμιστοκλῆς ἐφάνη εἰς τὴν κρίσιμον τότε στιγμὴν ἡ ψυχὴ ὅλης τῆς Ἑλλάδος. "Οταν οἱ Ἑλληνες ἔμαθον, ὅτι οἱ Πέρσαι ἐπλησίαζον εἰς τὴν Ἑλλάδα, ἔλαβον τὰ κατάλληλα μέτρα, διὰ νὰ ἐμποδίσουν τὸν κίνδυνον.

Στόλος Ἑλληνικός ἀπὸ 300 πλοῖα καὶ πλέον, ἔπλευσεν εἰς τὸ βορειότερον Ἀκρωτήριον τῆς Εύβοίας, τὸ Ἀρτεμήσιον, διὰ νὰ φράξῃ τὴν εἰσοδον τοῦ ἔχθρικοῦ στόλου εἰς τὸν Μαλιακὸν κόλπον. Ἀρχηγοί του δὲ ἦσαν, τοῦ μὲν ἀθηναϊκοῦ στόλου ὁ Θεμιστοκλῆς, τοῦ στόλου τῶν Κορινθίων ὁ Ἀδάμαντος καὶ τῶν σπαρτιατικῶν τριήρων ὁ Εύρυβιάδης. Πελοποννησιακὸς δὲ στρατός, εἰς τὸν ὅποιον προσετέθησαν στρατιῶται ἀπὸ τὴν Φωκίδα, τὴν Λοκρίδα καὶ τὴν Βοιωτίαν, ἐν δλῷ ἐπτὰ χιλιάδες ἄνδρες, ὑπὸ τὸν βασιλέα τῆς Σπάρτης Λεωνίδαν, ἐπῆγαν καὶ κατέλαβον τὸ στενόν, τὸ ὅποιον σχηματίζεται μεταξὺ τοῦ ὄρους Καλλιδρόμου καὶ τοῦ Μαλιακοῦ κόλπου. Τὴν ἐποχὴν ἐκείνην ἡ θάλασσα ἔφθανε τόσον πλησίον τοῦ βουνοῦ, ὅστε ἐσχηματίζετο πολὺ στενὸς δρόμος. Ἐκεῖ πλησίον ὑπῆρχον καὶ θερμαὶ πηγαὶ καὶ δι' αὐτὸν μέρος ὧνομάσθη Θερμοπύλαι. Ἀπ' ἐκεῖ μόνον ἦτο δυνατὸν νὰ περάσῃ ὁ στρατός τοῦ Ξέρξου. Εἰς τὸ στενὸν τοῦτο ἔγινεν ἡ ἐνδοξοτέρα μάχη τῆς ἀρχαιότητος.

82. Η ΗΡΩΙΚΗ ΥΠΕΡΑΣΠΙΣΙΣ ΤΟΥ ΣΤΕΝΟΥ ΤΩΝ ΘΕΡΜΟΠΥΛΩΝ

Ο Ξέρξης ὅταν ἔφθασε πλησίον τῶν Θερμοπυλῶν, ἔστειλε κατάσκοπον ἵππεα, διὰ νὰ μάθῃ τὴν δύναμιν τοῦ ἐλληνικοῦ στρατοῦ, ὁ ὅποιος εἶχε ταχθῆ ἐκεῖ, διὰ νὰ ἐμποδίσῃ τὴν προέλασήν των.

‘Ο Πέρσης κατάσκοπος μεταξύ ἄλλων μὲν ἔκπληξίν του εἶδε τοὺς σπαρτιάτας στρατιώτας, ἄλλους νὰ γυμνάζωνται, ἄλλους νὰ κτενίζωνται καὶ νὰ στεφανώνουν τὴν κεφαλήν των μὲν ἄνθη. Ἐπέστρεψε δὲ καὶ ἀνήγγειλεν ὅλα ὅσα εἶδεν εἰς τὸν βασιλέα.

‘Ο Ξέρξης ἐκάλεσε τότε τὸν ἔξοριστον Σπαρτιάτην **Δημάρατον**, δό όποιος εύρισκετο εἰς τὸ στρατόπεδόν του, καὶ ἐζήτησε νὰ μάθῃ τὶ ἐσήμαινον ἐκεῖνα, τὰ δόποια ἥκουσε περὶ τῶν Σπαρτιατῶν.

‘Ο Δημάρατος τότε εἶπεν: «Οἱ ἄνδρες αὐτοὶ, βασιλεῦ, ἔχοντες ἔλθει ἐδῶ νὰ πολεμήσουν ἐναντίον μας διὰ τὸ στενὸν καὶ δι’ αὐτὸν παρασκευάζονται. Ὑπάρχει δὲ συνήθεια εἰς αὐτοὺς ἡ ἔξῆς· ὅταν πρόκειται νὰ κινδυνεύσουν, τότε στοιχίουν τὰς κεφαλάς των. Μάθε δὲ διτι, ἐὰν ὑποτάξῃς τούτους καὶ τὸν ἄλλους Σπαρτιάτας, τότε κανὲν ἄλλο ἔθνος ἀνθρώπων δὲν θὰ τολμήσῃ νὰ ἀντισταθῇ ἐναντίον σου. Τώρα λοιπὸν πηγαίνεις ἐναντίον πόλεως βασιλίδος καὶ σπουδαιοτάτης μεταξὺ τῶν ἐλληνικῶν πόλεων καὶ ἐναντίον ἀρίστων ἀνδρῶν».

Μερικοὶ διηγοῦντο καὶ ἄλλα, τὰ δόποια συνέβησαν κατὰ τὰς ἀλησμονήτους ἐκείνας ἡμέρας. Πώς δηλαδὴ, ὅταν ὁ βασιλεὺς διέταξε νὰ παραδώσῃ δὲ Λεωνίδας καὶ οἱ στρατιῶται του τὰ ὅπλα, δὲ Λεωνίδας ἀπήντησεν εἰς αὐτὸν μολὼν λαβέ! (ἔλα νὰ τὰ πάρης). “Οταν ἥκουσεν ὁ γενναῖος Σπαρτιάτης **Διηγέκης**, διτι «τὸ πλῆθος τῶν βαρράρων εἶναι τόσον, ὥστε τὰ βέλη, τὰ δόποια θὰ φίπτουν οἱ Πέρσαι, θὰ σκιάζουν τὸν ἥλιον», μὲν ὑπερηφάνειαν ἀπήντησεν. «Καλύτερον, θὰ πολεμήσωμεν πρὸς αὐτοὺς ὑπὸ σκιάν».

Τέσσαρας ἡμέρας ἐπερίμενεν δὲ βασιλεὺς τῶν Περσῶν, μήπως οἱ “Ἐλληνες ἐγκαταλίπουν τὸ στενὸν καὶ φύγουν. Τὴν πέμπτην ἡμέραν ὡργισμένος ἔστειλε Πέρσας στρατιώτας νὰ συλλάβοιν, δῆπος εἶπε, τοὺς “Ἐλληνας καὶ γὰ δόδηγήσουν αὐτοὺς ἐνώπιόν του. Ἡ ἀποστολὴ αὐτὴ ἀπέτυχεν. ”Αλλοι στρατιῶται Πέρσαι ἐστάλησαν τὴν ἐπομένην, ἀλλὰ καὶ αὐτοὶ τὴν ἰδίαν τύχην εἶχον. Τότε καὶ εἰς τὸν βασιλέα ἔγινε φανερὸν, διτι πολλοὶ ἄνθρωποι ὑπῆρχον εἰς τὸ στράτευμά του, ἀλλ’ ὀλίγοι ἄνδρες.

Εἰς τὸ τέλος δὲ Ξέρξης ἔστειλε τὸ σῶμα τῶν **ἀθανάτων**.

δηλ. τὴν βασιλικήν του φρουράν. Ἀλλὰ καὶ αὐτοὶ ἀφοῦ ἄφησαν πολλούς νεκρούς, ἐπέστρεψαν ἀπρακτοί.

Ο Ξέρξης δύμας ἐπληροφορήθη περὶ μιᾶς ἀτραποῦ, ἡ ὅποια ὠδήγηει διὰ τοῦ ὅρους εἰς τὰς Θερμοπύλας. Ἡ φύλαξις ταύτης εἶχεν ἀνατεθῆ εἰς φρουρὰν ἀπὸ Φωκεῖς, οἱ ὅποιοι ἐπειδὴ ἐνόμισαν, ὅτι δὲν ἦτο δυνατὸν νά ἀνακαλυφθῆ ἡ ἀτραπός, δὲν ἔδωσαν μεγάλην προσοχὴν διὰ τὴν φρούρησίν της. Τότε ὁ Ξέρξης ἔστειλε τὴν νύκτα στρατὸν ὑπὸ τὸν Υδάρνην, ὁ ὅποιος ἐνίκησε τοὺς Φωκεῖς στρατιώτας, καὶ οὕτω κατέλαβε τὰ νῶτα τῶν Ἑλλήνων.

Τὴν πρωίαν δὲ Λεωνίδας εἶδεν, ὅτι ἡ θέσις τοῦ στρατοῦ του εἶχε περιέλθει εἰς μέγιστον κίνδυνον καὶ ἀντελήφθη, ὅτι δὲν ὑπάρχει ἐλπὶς σωτηρίας.

Ἐκαμε τότε συμβούλιον πολεμικὸν καὶ συνέστησε εἰς τοὺς στρατιώτας, οἱ ὅποιοι ἦσαν ἀπὸ τὰς ἄλλας πόλεις, νὰ ἐπιστρέψουν εἰς τὰς πατρίδας των, αὐτὸς δὲ μὲ τριακοσίους Σπαρτιάτας ἐθεώρησε πρέπον νὰ μὴ ἐγκαταλείψῃ τὴν τάξιν. Μὲ τοὺς Σπαρτιάτας ἡθέλησαν νὰ μείνουν καὶ οἱ Θεσπιεῖς καὶ νὰ μετάσχουν εἰς τὴν αἰωνίαν δόξαν.

83. Ο ΗΡΩΙΚΟΣ ΘΑΝΑΤΟΣ ΤΩΝ ΣΠΑΡΤΙΑΤΩΝ

Ἔτο περίπου ἡ δεκάτη ὥρα τῆς πρωίας. Ο λεοντόκαρδος Λεωνίδας ὠδήγησε τοὺς ἀνδρείους του εἰς τὸ μέσον τῶν τάξεων τοῦ ἔχθροῦ, διὰ νὰ ἀνταλλάξῃ τὴν ζωὴν των μὲ τὴν ζωὴν ὅσον τὸ δυνατὸν περισσοτέρων ἀνδρῶν τοῦ ἔχθροῦ.

Κατὰ τὸν φοβερὸν αὐτὸν ἀγῶνα, κατὰ τὸν ὅποιον συνετρίβησαν τὰ δόρατα τῶν περισσοτέρων ὀπλιτῶν, ἐπεσεν ὁ ἡρωϊκὸς Λεωνίδας. Γύρω ἀπὸ τὸν ἔνδοξον νεκρόν του ἔγινεν ἄγριος ἀγῶν μεταξὺ τῶν Ἑλλήνων καὶ τῶν Περσῶν. Διὰ τετάρτην φορὰν οἱ ἀνδρεῖοι τοῦ Λεωνίδου ἀποκρούουν τοὺς Πέρσας καὶ λαμβάνουν τὸ πτῶμα τοῦ βασιλέως των. Ἀλλίμονον δύμας. Οἱ "Ελληνες κτυποῦνται τώρα καὶ ἀπὸ τὰ νῶτα των, ἀπὸ τὸ ἀπόσπασμα τοῦ Υδάρνους. Ἀλλὰ δὲν χάνουν τὸ θάρρος των. Μάχονται μὲ μαχαίρας, μὲ τὰς χειρας των καὶ μὲ τοὺς ὀδόντας των. Τέλος πίπτουν δὲ εἰς πλησίον τοῦ ἄλλου, ὡσὰν ἀδελφοὶ ἀπὸ

τὰ ἀναρίθμητα βέλη, τὰ δόποια ρίπτουν οἱ ἔχθροι ἐναντίον των.

Οἱ γενναῖοι οὖτοι ἔγιναν αἰώνιον παράδειγμα εἰς τοὺς ἀνθρώπους. Μὲ τὸν ἡρωισμὸν τῶν ἐδίδαξαν, ὅτι κανὲν πρᾶγμα δὲν ὑπάρχει ἀνώτερον ἀπὸ τὴν πατρίδα.

Ἄργοτερον ἔχαράχθη ἐπάνω εἰς τὸ μνῆμα τῶν τὸ ἔξῆς συγκινητικὸν ἐπίγραμμα τοῦ ποιητοῦ Σιμωνίδου.

«Ἐσύ διαβάτη, ποὺ περνᾶς, πὲς εἰς τὴν Σπάρτην κάτου, πῶς δῶ θαμμένοι κείμεθα πιστοὶ στὸ θέλημά της».

84. ΟΙ ΑΘΗΝΑΙΟΙ ΑΦΗΝΟΥΝ ΤΗΝ ΠΑΤΡΙΔΑ ΤΩΝ Ο ΞΕΡΞΗΣ ΚΑΙΕΙ ΤΑΣ ΑΘΗΝΑΣ

‘Ο μέγας βασιλεὺς μὲ τὸν στρατόν του ἀνενόχλητος πλέον εἰσέβαλεν εἰς τὴν Βοιωτίαν, τῆς ὁποίας οἱ κάτοικοι προσεκύνησαν αὐτόν. Κατόπιν ἐβάδισεν ἐναντίον τῆς Ἀττικῆς καὶ τῶν Ἀθηνῶν.

‘Ο στόλος του κατὰ τὸν ἵδιον χρόνον ἐπλευσε τὰ παράλια τῆς Ἀττικῆς καὶ ἔρριψε τὰς ἀγκύρας του εἰς τὸν ὄρμον τοῦ Φαλήρου. Τὰ ἑλληνικὰ δὲ πλοῖα 310 ἐν ὅλῳ, ὅταν ἔμαθον, ὅτι οἱ Πέρσαι κατέλαβον τὰς Θερμοπύλας, ἐπλευσαν εἰς τὸν Σαρωνικὸν κόλπον καὶ ἔρριψαν τὰς ἀγκύρας των εἰς τὴν στενὴν θάλασσαν, ἥ ὅποια σχηματίζεται μεταξὺ τῆς νήσου Σαλαμίνος καὶ τῆς Ἀττικῆς.

Μεγάλη καταστροφὴ ἐπερίμενε τότε τὴν ὡραίαν πόλιν τῆς Ἀθηνᾶς.

‘Ο Θεμιστοκλῆς, ὃς ἄρχων τῶν Ἀθηνῶν, συνεβούλευσε τοὺς Ἀθηναίους νὰ ἔγκαταλίπουν τὴν πόλιν καὶ νὰ εἰσέλθουν εἰς τὰ πλοῖα. Τὸ ἵδιον ἐχρησμοδότησεν καὶ ἡ Πυθία εἰς τοὺς Δελφούς.

«Ξύλινον τεῖχος, εἶπε, θὰ σώσῃ τὴν πόλιν». Τότε ὀλίγοι μόνον πτωχοὶ Ἀθηναῖοι, οἱ περισσότεροι γέροντες, δὲν ἡθέλησαν νὰ ὀφήσουν ἀνυπεράσπιστον τὴν πόλιν τῶν προγόνων των καὶ νὰ εἰσέλθουν εἰς τὰ πλοῖα. Ἐκλείσθησαν λοιπὸν εἰς τὴν Ἀκρόπολιν καὶ ὅπισσα ἀπὸ ξύλινον φρᾶγμα ὡχυρώθησαν. Τοῦτο ἐνόμισαν, ὅτι ἐσήμαινεν ὁ χρησμὸς τοῦ Μαντείου. Εἰς τὰς πλησίον νήσους, τὴν Σαλαμίνα, τὴν Τροιζῆνα (τὸν σημερινὸν Πόρον)

καὶ τὴν Αἴγιναν, πρόσφυγες Ἀθηναῖοι συνηθροίσθησαν. Γυναικεῖς Ἀθηναῖοι μὲ τὰ παιδιά των εἶχον τακτοποιηθῆ εἰς προχειρους ξυλίνας οἰκίας. Μὲ πολλὴν συγκίνησιν μανθάνομεν, δτὶ οἱ κάτοικοι τῆς Τροιζῆνος ἐψήφισαν τότε νὰ δίδουν κάθε ἡμέραν εἰς κάθε προσφυγικὴν οἰκογένειαν βοήθειαν διὰ τὴν συντήρησίν της. Ἐπίσης ὁ δῆμος ἐφρόντισε διὰ τὰ παιδιά των νὰ πηγαίνουν εἰς τὸ σχολεῖον. Κάθε προσφυγόπουλον εἶχε τὴν ἄδειαν νὰ κόπτῃ ἐλευθέρως καρπούς ἀπὸ κάθε δένδρον.

480 π. X. Εἰς τὴν Ἀκρόπολιν τῶν Ἀθηνῶν. Εἰς τὰ διάφορα μέρη τῆς Ἀττικῆς, ἀπὸ ὅπου ἐπέρασεν ὁ βάρβαρος στρατός του, ἐσκόρπισε τὴν καταστροφήν.

“Οσοι εἶχον μείνει εἰς τὴν Ἀκρόπολην, μὲ γενναιότητα ὑπερίσπισαν τοὺς ναοὺς τῶν θεῶν διὰ μερικὰς ἡμέρας. Ἄλλ’ οἱ Πέρσαι ἥσαν πολλοί. Ἀνέβησαν εἰς τὰ τείχη, ἔγιναν κύριοι τῆς Ἀκροπόλεως καὶ ἔθεσαν πῦρ. Κατ’ αὐτὸν τὸν τρόπον ὁ Πέρσης βασιλεὺς ἔξεδικήθη τοὺς Ἀθηναίους διὰ τὴν καταστροφὴν τῶν Σάρδεων.

85. ΤΟ ΣΥΜΒΟΥΛΙΟΝ ΤΩΝ ΝΑΥΑΡΧΩΝ ΕΙΣ ΤΗΝ ΣΑΛΑΜΙΝΑ

Μετὰ τὴν καταστροφὴν τῆς Ἀκροπόλεως, οἱ ναύαρχοι τοῦ ἐλληνικοῦ στόλου εἰς τὴν Σαλαμῖνα συνήλθον εἰς συμβούλιον, διὰ νὰ ἀποφασίσουν τί ἔπρεπε νὰ κάμουν. Ἄλλ’ ἀμέσως ἐφάνη, δτὶ δὲν ἥσαν δῆλοι σύμφωνοι.

Οἱ περισσότεροι ὑπεστήριξαν, δτὶ δῆλος ὁ στόλος ἔπρεπε νὰ πλεύσῃ εἰς τὸν Ἰσθμόν, ὅπου θὰ εἶχε τὴν ὑπόστηριξιν τοῦ στρατοῦ τῆς ξηρᾶς. Ἐὰν δὲ ἐνικᾶτο ἀπὸ τὸν περσικὸν στόλον, θὰ εἶχε τὴν Πελοπόννησον ὡς καταφύγιον.

Ο Θεμιστοκλῆς ὡς ἀρχηγὸς τοῦ ἀθηναϊκοῦ στόλου ἔθεώρει τὴν γνώμην ταύτην πολὺ καταστρεπτικήν. Ἀντελαμβάνετο δὲ δτὶ, ἐὰν οἱ “Ἐλληνες ἐναυμάχουν εἰς τὴν στενὴν θάλασσαν τῆς Σαλαμῖνος, οἱ Πέρσαι δὲν θὰ ἡδύναντο νὰ χρησιμοποιήσουν πολλὰ πλοῖα. Διὰ τὸν λόγον αὐτὸν μὲ κάθε τρόπον προσεπάθησε νὰ πείσῃ τὸν Σπαρτιάτην ναύαρχον Εύρυβιάδην νὰ μείνουν ἔκεῖ.

‘Η κατάστασις ἡτο πολὺ κρίσιμος.

Νέον συμβούλιον ἔγινε, κατὰ τὸ ὅποῖον ἡ συζήτησις ὑπῆρξε πολὺ ζωηρά. Ὁ Πλούταρχος μᾶς λέγει, ὅτι κατὰ τὴν σύσκεψιν ἐφιλονείκησαν ζωηρῶς ὁ Εύρυβιάδης μὲ τὸν Θεμιστοκλέα. Εἰς μίαν στιγμὴν μάλιστα ὁ Εύρυβιάδης ἐσήκωσε τὴν ράβδον, διὰ νὰ κτυπήσῃ τὸν Θεμιστοκλέα. Ὁ Θεμιστοκλῆς ὅμως μὲ ἡρεμίαν ἐκράτησε τὴν χεῖρα τοῦ Εύρυβιάδου καὶ εἶπεν εἰς αὐτὸν: «κτύπησό με, ἀλλὰ ἀκουσε καὶ τὴν γνώμην μου».

Τέλος ὁ Θεμιστολῆς ἡπείρησεν, ὅτι ἐὰν οἱ σύμμαχοι δὲν συμφωνήσουν, τότε αὐτὸς μὲ τὰ 200 ἀθηναϊκά πλοῖα καὶ μὲ τὰς οἰκογενείας τῶν Ἀθηναίων θὰ ἔφευγε, διὰ νὰ ζητήσῃ νέαν πατρίδα εἰς τὴν κάτω Ἰταλίαν.

‘Η ἀπειλὴ τοῦ Θεμιστοκλέους ἔπεσεν ὡς κεραυνὸς εἰς τὴν συνέλευσιν. “Ολοι ἐσιώπησαν. Ἡτο φανερόν, ὅτι χωρὶς τὸν ἀθηναϊκὸν στόλον οἱ ἄλλοι Ἐλληνες δὲν ἥδυναντο νὰ πολεμήσουν. Ὁ Εύρυβιάδης ἔπαυσε τὴν συζήτησιν καὶ διέταξε νὰ μείνῃ ὁ στόλος ἐκεῖ καὶ νὰ πολεμήσῃ.

‘Ο Θεμιστοκλῆς τότε μὲ τέχνασμα, παρέσυρε τὸν Ξέρξην νὰ στείλῃ πλοῖα, νὰ καταλάβῃ τὸ δυτικὸν στόμιον τοῦ στενοῦ καὶ νὰ ναυμαχήσῃ.

86. Η ΠΑΤΡΙΩΤΙΚΗ ΧΕΙΡΟΝΟΜΙΑ ΤΟΥ ΑΡΙΣΤΕΙΔΟΥ

‘Ἡτο πλέον νύξ. Οἱ ναύαρχοι εἶναι συγκεντρωμένοι πάλιν εἰς συμβούλιον. Κατὰ τὸ μεσονύκτιον εἶς διοῦλος πλησιάζει τὸν Θεμιστοκλέα καὶ λέγει εἰς αὐτόν, ὅτι κάποιος τὸν ζητεῖ ἔξω. Ὁ Θεμιστοκλῆς ἔξηλθε καὶ μὲ μεγάλην ἔκπληξιν εἶδεν ἐμπρός του τὸν Ἀριστείδην.

‘Ο Ἀριστείδης μὲ μίαν λέμβον κατώρθωσε νὰ διασχίσῃ τὴν θάλασσαν μεταξὺ Αἴγινης καὶ Σαλαμῖνος καὶ διὰ μέσου τῶν Περσικῶν πλοίων, μὲ κίνδυνον τῆς ζωῆς του, ἔφθασεν εἰς τὸ στενόν, ὅπου ὑπῆρχον τὰ πλοῖα τῶν Ἐλλήνων.

‘Οταν ἀντίκρυσε τὸν Θεμιστοκλέα ἔτεινε πρὸς αὐτὸν τὴν χεῖρα καὶ τὸν παρεκάλεσε νὰ λησμονήσῃ τὴν παλαιάν των ἔχθρων καὶ νὰ ἐργασθοῦν μαζὶ διὰ τὴν πατρίδα, ἡ ὁποία ἔκιν-

δύνευεν. «Ἐγὼ θὰ ὑπακούω, εἶπε, σὺ θὰ διατάσσῃς». Ἐρχομαι
ἀπὸ τὴν Αἴγιναν καὶ σοῦ φέρω τὴν ἀγγελίαν, ὅτι περσικὸς στό-
λος κατέλαβε τὴν Ψυττάλειαν. «Ολα τὰ πλοῖα εύρισκονται εἰς
κίνησιν καὶ πλησιάζουν εἰς τὸ στόμιον τοῦ πορθμοῦ· ἐγὼ μὲν
μεγάλην δυσκολίαν κατώρθωσα νά διαφύγω.

Ο Θεμιστοκλῆς συνεκινήθη ἀπὸ τὴν φιλοπατρίαν τοῦ Ἀρι-
στείδου. Ἐξήγησεν εἰς αὐτόν, ὅτι ἀκριβῶς αὐτό ἐπεθύμει καὶ
αὐτὸς νὰ κάμουν οἱ Πέρσαι καὶ συνεφιλιώθη μὲ τὸν ἔξοριστον
Ἀριστείδην.

87. Η ΕΝΔΟΞΟΣ ΝΑΥΜΑΧΙΑ ΤΗΣ ΣΑΛΑΜΙΝΟΣ

Οι Ἑλληνες εἰς τὸ συμβούλιον, ὅταν ἔμαθον ἀπὸ τὸν Ἀρι-
στείδην τὴν κίνησιν αὐτὴν τοῦ περσικοῦ στόλου, εἶδον ὅτι ἦσαν
ἡναγκασμένοι πλέον νὰ πολεμήσουν εἰς τὸ στενόν.

Ἡ μεγάλη ἡμέρα, κατὰ τὴν ὁποίαν θὰ ἐκρίνετο ἡ τύχη,
ὅλης τῆς Ἑλλάδος, ἐίχεν ἀνατείλει. Τὸ σύνθημα διὰ τὴν ναυμα-
χίαν ἐδόθη. Αἱ σάλπιγγες ἐσήμαναν τὴν ἔφοδον τῶν ἑλληνικῶν
τριήρων καὶ ἤχησεν εἰς τὸ ἔνδοξον στενὸν ἡ προσταγή.

«Ἐμπρός παλληκάρια τῶν Ἑλλήνων, ἐλευθερώσατε τὴν πα-
τρίδα, ἐλευθερώσατε τὰ παιδιά, τὰς γυναῖκας, τοὺς ναούς τῶν
θεῶν, τοὺς τάφους τῶν προγόνων, δὲ γὰρ τώρα γίνεται δι' ὅλα».

Οι Ἑλληνες ναῦται σηκώνουν ἀμέσως τὰς ἀγκύρας τῶν
πλοίων καὶ οἱ ἐρέται τραβοῦν μὲ μεγάλην ταχύτητα τὰ πολύρ-
ροχθα κουπιά.

Ἐπάνω εἰς τὸ κατάστρωμα τῶν πλοίων οἱ ὄπλῖται μὲ σάλ-
πιγγας καὶ μὲ πολεμικὰ τραγούδια ἀρχίζουν τὸν ἀγῶνα. Μύριοι
ἀντίλαλοι ἀντιβοοῦν ἀπὸ τοὺς βράχους τῆς νήσου. Φόβος κατα-
λαμβάνει τοὺς Πέρσας, οἱ ὄποιοι ἐνόμιζον, ὅτι οἱ Ἑλληνες ἦσαν
ἔτοιμοι νὰ φύγουν.

Ωσὰν ἀστραπή τὰ ἐλαφρὰ ἀθηναϊκὰ πλοῖα διασχίζουν
τὰ γαλανὰ νερὰ τῆς Σαλαμῖνος καὶ ἐπιτίθενται ἐναντίον τῶν
περσικῶν πλοίων.

Ἀμέσως πλοίον ἑλληνικὸν κτυπᾷ φοινικιὸν μὲ τὸ χάλκινον
ἔμβολόν του. Ἄλλα πλοῖα ἑλληνικὰ ὅρμοιν ἐναντίον ἄλλων

περσικῶν. Τρομακτικοὶ κρότοι ἀκούονται. Κουπιὰ ἔχθρικῶν πλοίων σπάζουν. Πλοῖα περσικὰ σχίζονται. Πολεμικὸν περσικὸν συναντᾷ τὸ ἔμβολον τῆς πρώρας ἀθηναϊκοῦ πλοίου. Δυνατὴν κραυγὴν ἀφήνουν οἱ "Ελληνες ναῦται καὶ πηδοῦν μέσα εἰς τὸ πελώριον ἔχθρικὸν πλοῖον. Μεγάλη μάχη γίνεται τότε ἐπάνω εἰς τὸ κατάστρωμα αὐτοῦ. Οἱ "Ελληνες ἀλύπητα κτυποῦν τοὺς Πέρσας καὶ τιμωροῦν αὐτοὺς διὰ τὴν καταστροφήν, τὴν ὁποίαν προύξενησαν εἰς τὴν Ἀττικήν.

Τὰ φοινικικὰ πλοῖα, τὰ καλύτερα τοῦ περσικοῦ στόλου, δὲν ἡμποροῦν νὰ κάμουν καὶ αὐτὰ τίποτε. Τὰ ἑλληνικὰ πλοῖα ἡμποροῦν εὔκόλως νὰ κινοῦνται καὶ οἱ "Ελληνες ναῦται πόλεμοῦν μὲ μεγάλην ἀνδρείαν. Τὰ περσικὰ πλοῖα εἶναι μεγάλα καὶ μὲ δυσκολίαν κινοῦνται μέσα εἰς τὸ στενόν. Ἀλλὰ καὶ οἱ πολεμισταὶ των δὲν ἔχουν τὴν ναυτικὴν τέχνην καὶ τὴν ἀνδρείαν τῶν Ἐλλήνων.

"Ο περσικὸς στόλος παθαίνει μεγάλην καταστροφήν εἰς τὸ ἔνδοξον αὐτὸ στενόν. Ἡ θάλασσα εἶναι γεμάτη τώρα ἀπὸ ναυάγια καὶ ἀπὸ Πέρσας νεκρούς. Ο ποιητὴς **Αἰσχύλος**, ὁ ὄποιος ἦτο παρὼν κατὰ τὴν ναυμαχίαν, λέγει, ὅτι ποτὲ τόσον πλῆθος ἔχθρων δὲν ἔφονεύθη εἰς μίαν ἡμέραν.

"Ο Θεμιστοκλῆς μὲ τὴν πολιτικὴν του πρόβλεψιν καὶ τὴν στρατηγικότητά του ἔσωσε τότε εἰς τὴν Σαλαμῖνα τὴν ἐλευθερίαν τῆς Ἐλλάδος !

Αἱ ἑλληνικαὶ ἀποικίαι τῆς Μικρᾶς Ἀσίας ἔμαθον τὴν νίκην μέν εἶν εἶδος τηλεγράφου, τὸν ὄποιον εἶχον τότε. "Ανδρες ἀπὸ ὑψηλούς πύργους, τοποθετημένους εἰς διάφορα μέρη, οἱ **Φρυκτωροί**, μὲ πυρσούς ἀπὸ διάφορα σημεῖα ἀνήγγελαν εἰς τοὺς "Ελληνας τὴν ἔνδοξον νίκην.

~~88. ΟΙ ΕΛΛΗΝΕΣ ΤΙΜΟΥΝ ΤΟΝ ΘΕΜΙΣΤΟΚΛΕΑ~~

Η ΝΙΚΗ ΤΩΝ ΕΛΛΗΝΩΝ ΕΝ ΙΜΕΡΑΙ.

Τὸ ὄνομα τοῦ Θεμιστοκλέους μετὰ τὴν ναυμαχίαν τῆς Σαλαμῖνος ἔγινεν εἰς δληγ τὴν Ἐλλάδα ἔνδοξον.

Οἱ Σπαρτιάται προσεκάλεσαν αὐτὸν εἰς τὴν Σπάρτην καὶ

τὸν ἐτίμησαν δσον κανένα ἄλλοτε. Διὰ τὴν σοφίαν του προσέφέρον, ώς ἀριστεῖον, στέφανον ἀπὸ κλάδον ἔλαίας καὶ ἔδωρησαν τὸ καλύτερον ἄρμα. "Οταν δὲ ἔφευγεν ἀπὸ τὴν Σπάρτην, τριακόσιοι νέοι συνώδευσαν αὐτὸν μέχρι τῶν συνόρων.

Λέγουν ἐπίσης, δτι, δταν ὁ Θεμιστοκλῆς ὀλίγον ὕστερον ἐπεσκέφθη τὴν Ὀλυμπίαν, ὅπου ἐγίνοντο οἱ ἀγῶνες καὶ εἰσῆλθεν εἰς τὸ στάδιον, ὅλοι οἱ θεαταὶ ἐπαυσαν νὰ προσέχουν τὰ ἀγωνίσματα καὶ ἔθαυμαζον καθ' ὅλην τὴν ἡμέραν τὸν Θεμιστοκλέα.

'Ο Θεμιστοκλῆς ἦσθάνθη τόσην χαράν, τότε, ὥστε ἔλεγεν εἰς τοὺς φίλους του, δτι ἐκείνην τὴν ἡμέραν ἐλάμβανε τοὺς καρπούς τῶν κόπων του.

Τὸν ἵδιον περίπου μῆνα, Σεπτέμβριον, κατὰ τὸν ὅποιον ἔγινεν ἡ ἐν Σαλαμῖνι ναυμαχία, οἱ Ἑλληνες ἀποικοι τῆς Ἰμέρας, ἀποικίας εἰς τὴν πρὸς βιορρᾶν παραλίαν τῆς Σικελίας, ἐδόξασαν τὰ ἐλληνικὰ ὅπλα.

Βοηθούμενοι ἀπὸ τοὺς Συρακουσίους ἐνίκησαν τὸν κατὰ πολὺ ἀνώτερον στρατὸν τῶν Καρχηδονίων, οἱ ὅποιοι εἶχον πολιορκήσει αὐτούς.

89. Η ΦΥΓΗ ΤΟΥ ΞΕΡΞΟΥ

'Ο Ξέρξης ὀλίγας ἡμέρας μετὰ τὴν ἐν Σαλαμῖνι ναυμαχίαν, ἡναγκάσθη νὰ φύγῃ μὲ δλον του τὸν στρατόν, διότι ἐφοβήθη, δτι οἱ "Ἑλληνες θὰ ἔλυον τὰς γεφύρας τοῦ Ἑλλησπόντου καὶ ὁ στρατός του δὲν θὰ ἥδυνατο νὰ περάσῃ εἰς τὴν Μικρὰν Ἀσίαν. Διὰ μέσου δὲ τῆς Βοιωτίας ἔφθασεν εἰς τὴν Θεσσαλίαν.

'Εκεῖ ἀφῆσε τὸν γαμβρὸν του **Μαρδόνιον** μὲ ἴσχυρὸν στρατόν, περίπου 200.000 ἄνδρας, διὰ νὰ ὑποδουλώσῃ αὐτὸς τὴν Ἑλλάδα. 'Ο ἵδιος δὲ συνοδεύμενος ἀπὸ 60.000 ἄνδρας ἔφθασε μετὰ 45 ἡμέρας εἰς τὸν Ἑλλήσποντον. 'Ἐπίσης δσα πλοιῖα ἐσώθησαν, ἔσπευσαν καὶ αὐτὰ νὰ ἐπαναπλεύσουν εἰς τὴν Ἀσίαν.

Τοιουτορόπως ὁ μέγας βασιλεὺς μὲ τὰ ἐλεεινά του λείψανα, κατόπιν πολλῶν ταλαιπωριῶν, ἐπέστρεψε ταπεινωμένος εἰς τὰς Σάρδεις. Εἰς τὴν πόλιν δηλ. ἀπὸ τὴν δοπίαν πρὸ δκτὼ μηνῶν ἀνεχώρει λαμπρὸς καὶ ὑπερήφανος μὲ τὰ ἀναρίθμητα τάγματά του, διὰ νὰ κατακτήσῃ τὴν Ἑλλάδα.

90. Ο ΜΑΡΔΟΝΙΟΣ ΕΙΣ ΤΗΝ ΕΛΛΑΔΑ

‘Ο Μαρδόνιος ἐπέρασε τὸν χειμῶνα εἰς τὴν Θεσσαλίαν, ἐσκόπευε δὲ νὰ εἰσβάλῃ τὴν ἄνοιξιν εἰς τὴν Ἑλλάδα. Ἀπὸ τὴν Θεσσαλίαν ἔστειλεν ἀπεσταλμένους εἰς τὰς Ἀθήνας καὶ προσεπάθησε νὰ κερδίσῃ τοὺς Ἀθηναίους μὲ τὸ μέρος τῶν Περσῶν.

Ἐπρότεινεν λοιπὸν εἰς αὐτοὺς νὰ τοὺς κάμη κυρίους μεγαλυτέρας χώρας ἀπὸ αὐτήν, τὴν ὁποίαν εἶχον προηγουμένως. Ἐπίσης ἔδιδεν εἰς αὐτοὺς χρήματα διὰ νὰ ἀνοικοδομήσουν τὴν κατεστραμμένην ὑπὸ τοῦ Ξέρξου πόλιν των.

Οἱ Ἀθηναῖοι δύμας ἀπέρριψαν τὰς προτάσεις τοῦ Μαρδονίου καὶ εἰς τὸν ἀπεσταλμένον αὐτοῦ Μακεδόνα βασιλέα Ἀλέξανδρον, εἶπον ἐπὶ παρουσίᾳ πρέσβεων Σπαρτιατῶν τὰ ἔξῆς: «ἐνόσῳ δ ἥλιος δὲν ἀλλάσσει τὸν δρόμον του οὔτε αὐτοί θὰ συνθηκολογήσουν μὲ τὸν Ξέρξην. Ἄλλ’ ἔχουν πεποίθησιν εἰς τοὺς θεοὺς καὶ τοὺς ἥρωας, τῶν ὁποίων ἐκεῖνος ἔκαυσε τοὺς ναούς καὶ τὰ ἀγάλματα καὶ θὰ ἔξακολουθήσουν νὰ πολεμοῦν χάριν τῆς ἐλευθερίας των».

Ἡχαρίστησαν δὲ τοὺς Σπαρτιάτας ἀπεσταλμένους διὰ τὴν πρεσβυμίαν των νὰ θρέψουν αὐτοὶ καὶ οἱ σύμμαχοι τὰς οἰκογενείας τῶν Ἀθηναίων, διότι τὸ ἔτος ἐκεῖνο οἱ Ἀθηναῖοι δὲν ἡμπόρεσαν νὰ καλλιεργήσουν τοὺς ἀγρούς των. Παρεκάλεσαν δύμας αὐτοὺς νὰ στείλουν στρατιωτικὴν βοήθειαν, διότι δὲ Μαρδόνιος θὰ ἔξεστράτευε καὶ πάλιν ἐναντίον τῆς Ἀττικῆς.

Πράγματι δὲ Μαρδόνιος ἔξεστράτευσε μὲ δλας του τὰς δυνάμεις ἐναντίον τῆς Ἀττικῆς. Οἱ Ἀθηναῖοι ἔγιναν καὶ πάλιν πρόσφυγες καὶ κατέφυγον εἰς τὴν Σαλαμῖνα.

Ο Μαρδόνιος ἐνόμισεν, δτι ἡδύνατο τότε εύκολώτερον νὰ κερδίσῃ τοὺς Ἀθηναίους, νέας δὲ δελεαστικὰς προτάσεις ἔστειλεν εἰς αὐτοὺς, ἀλλὰ καὶ πάλιν ἀπέρριψαν αὐτὰς οἱ Ἀθηναῖοι.

89. Η ΝΙΚΗ ΤΩΝ ΕΛΛΗΝΩΝ ΕΙΣ ΤΑΣ ΠΛΑΤΑΙΑΣ. Ο ΠΑΥΣΑΝΙΑΣ

Οἱ Ἀθηναῖοι μὲ πολλὴν χαρὰν ἔμαθον, δτι μεγάλη στρατιὰ ἀπὸ Σπαρτιάτας, εἴλωτας καὶ περιοίκους, ἐβάδιζεν ἐναντίον τοῦ Μαρδονίου. Ἀρχηγὸς τοῦ στρατοῦ αὐτοῦ ἦτο δὲ γενναῖος

Παυσανίας, κηδεμών τότε τοῦ ἀνηλίκου βασιλέως τῆς Σπάρτης **Πλειστάρχου**, υἱοῦ τοῦ ἡρωίκοῦ Λεωνίδου.

‘Ο Μαρδόνιος, δταν ἔμαθεν, δτι ἔρχεται σπαρτιατικὸς στρατός, κατέκαυσε τὴν Ἀττικὴν καὶ ἐβάδισεν εἰς τὴν Βοιωτίαν. Εἰς τὴν ἀριστερὰν δχθην τοῦ ποταμοῦ **Ασωποῦ**, πλησίον τῶν

Πλαταιῶν ἔγινε κρατερὰ μάχη.
479 π. X. Τὸς ἀπὸ Σπαρτιάτας καὶ ἄλλους Ἐλληνας, περίπου 70.000, συνεπλάκη μὲ τὸν περσικὸν καὶ τὸν στρατὸν τῶν Θηβαίων, οἱ ὅποιοι εἶχον ύπαγει μὲ τὸ μέρος τῶν Περσῶν, δηλαδὴ εἶχον μηδίσει.

‘Ο ‘Ηρόδοτος λέγει, δτι «οἱ Πέρσαι ὡς πρὸς τὴν ἀνδρείαν καὶ τὴν πολεμικότητα δὲν ἥσαν καθόλου κατώτεροι τῶν Ἐλλήνων». Ἄλλ’ ὅμως τὸ θάρρος καὶ ἡ πειθαρχία τῶν Σπαρτιατῶν, οἱ ὅποιοι ἥσαν τότε δικαλύτερος στρατὸς τοῦ κόσμου, ἐκέρδισαν τὴν νίκην. Ὁ ἀθηναϊκὸς στρατὸς ἐπίσης ἐπολέμησε γενναῖως. Οἱ Πέρσαι καὶ οἱ σύμμαχοί των Θηβαῖοι ἐνικήθησαν. Πολλοὶ Πέρσαι νεκροὶ ἐκάλυψαν τὸ ἔδαφος, μεταξὺ δὲ τούτων ἦτο καὶ ὁ νεκρὸς τοῦ Μαρδονίου.

“Οσοι ἀπὸ τοὺς Πέρσας ἐσώθησαν ἔφυγον εἰς τὰς Θήβας καὶ ἀπ’ ἑκεῖ εἰς τὴν Θεσσαλίαν. Τέλος δὲ ἐλεεινοὶ καὶ ἀξιοδάκρυτοι ἐφθασαν εἰς τὴν Ἀσίαν.

Οἱ “Ἐλληνες ἐτιμώρησαν πολὺ αὐστηρῶς τοὺς ἀρχηγοὺς τῶν Θηβαίων διὰ τὸν μηδισμόν των. Ἀπὸ τὸ δέκατον δὲ τῶν πλουσίων λαφύρων κατεσκεύασαν χρυσοῦν τρίποδα καὶ ἔστειλαν αὐτὸν εἰς τοὺς Δελφούς ὡς ἀφιέρωμα πρὸς τὸν Ἀπόλλωνα.

Εἰς τὴν χαλκίνην βάσιν τοῦ τρίποδος οἱ “Ἐλληνες ἔγραψαν τὰ ὀνόματα τῶν ἐλληνικῶν πόλεων, αἱ ὅποιαι ἔλαβον μέρος εἰς τὴν ἔνδοξον μάχην τῶν Πλαταιῶν.

Τέλος κατὰ πρότασιν τοῦ Παυσανίου, οἱ “Ἐλληνες ἀπεφάσισαν νὰ θεωρηθῇ τὸ μέρος, ὅπου ἔγινεν ἡ μάχη, τόπος Ἱερός.

‘Ο ποιητὴς Σιμωνίδης, πρὸς τιμὴν τῶν πεσόντων κατὰ τὴν μάχην Ἀθηναίων καὶ Σπαρτιατῶν, ἔγραψε τὸ ἔξῆς ὡραῖον ἐπιτάφιον ποίημα.

«'Εὰν ἡ μεγαλύτερη ἀρετὴ εἶναι νὰ πεθάνῃ κανεὶς παληκαρίσια,
Αὐτὸ ξέχωρα χάρισε σὲ μᾶς ἡ τύχη·
Γιατὶ στὴν προσπάθειά μας νὰ δώσωμε στὴν Ἑλλάδα τὴν ἐλευθερία,
πέσαμε καὶ πήραμε τὴν ἀγέραστη δόξα».

‘Η μάχη τῶν Πλαταιών εἶναι ἡ τελευταία μάχη, ἡ ὅποια
ἔγινεν εἰς τὴν Ἑλλάδα μεταξὺ Ἑλλήνων καὶ Περσῶν. ’Απὸ τό-
τε δὲν ἐπάτησε τὸ ἔδαφος τῆς Ἑλληνικῆς πατρίδος περσικὸς
στρατός.

91. Η ΜΑΧΗ ΕΙΣ ΤΗΝ ΜΥΚΑΛΗΝ Η ΑΠΕΛΕΥΘΕΡΩΣΙΣ ΤΩΝ ΕΛΛΗΝΙΚΩΝ ΠΟΛΕΩΝ

Τὴν ίδιαν ἡμέραν, κατὰ τὴν ὅποιαν οἱ Ἑλληνες ἐνίκησαν
εἰς τὰς Πλαταιάς, ὁ ἔλληνικὸς στόλος ἐνίκησε τὸν Περσικὸν
εἰς τὴν χερσόνησον **Μυκάλην**, ἀπέναντι τῆς νήσου Σάμου.

‘Εκεῖ ἔσπευσαν οἱ Πέρσαι νὰ ἔξελθουν καὶ νὰ σύρουν τὰ
πλοῖα των εἰς τὴν ξηράν, ὅταν ἔμαθον, ὅτι ὁ Ἑλληνικὸς στό-
λος ἥρχετο ἐναντίον των. Οἱ Ἑλληνες ἐνίκησαν τούς διπλα-
σίους εἰς ἀριθμὸν Πέρσας καὶ κατόπιν κατέκαυσαν τὰ πλοῖα
των. Αἱ ἔνδοξοι νίκαι τῶν Ἑλλήνων κατὰ τῶν Περσῶν ἔδωσαν
τὸ σύνθημα εἰς τὰς περισσοτέρας νήσους καὶ τὰς ἔλληνικὰς
πόλεις τῆς Μικρᾶς Ασίας, νὰ ἐλευθερωθοῦν ἀπὸ τὸν ζυγὸν
τῶν Περσῶν. ’Εξεδίωξαν λοιπὸν τὰς περσικὰς φρουρὰς καὶ ἐκή-
ρυξαν τὴν ἐλευθερίαν των.

‘Ο συμμαχικὸς στόλος ὑπὸ τὸν Παυσανίαν ἀπῆλευθέρωσε
τὴν Κύπρον καὶ κατόπιν ἐκυρίευσε τὸ Βυζάντιον, σπουδαίαν
πόλιν εἰς τὸν Βόσπορον. Τοιουτοτρόπως ἔξησφαλίσθη ἡ συγκοι-
νωνία μὲ τὸν Εὔξεινον πόντον, ἡ ὅποια εἶχε μεγάλην σημασίαν
διὰ τὸ ἐμπόριον τοῦ σίτου, ὁ ὅποιος ἥρχετο ἀπ’ ἔκει.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Ι.

ΑΙ ΑΘΗΝΑΙ ΓΙΝΟΝΤΑΙ ΜΕΓΑΛΗ ΝΑΥΤΙΚΗ ΔΥΝΑΜΙΣ

92. Η ΑΘΗΝΑΪΚΗ ΣΥΜΜΑΧΙΑ

Ἐπειδὴ οἱ "Ἐλληνες δὲν κατέστρεψαν ἐντελῶς τὸν περσικὸν στρατόν, ἀλλὰ μόνον ἐνίκησαν καὶ ἔξεδίωξαν αὐτὸν, ὑπῆρχε φόβος, ὅτι μίαν ἡμέραν οἱ Πέρσαι θὰ ἔξεστράτευον καὶ πάλιν ἐναντίον τῆς Ἐλλάδος." Επρεπε λοιπὸν δλαι αἱ ἐλληνικαὶ πόλεις νὰ ἐνωθοῦν ὑπὸ τὴν ἀρχηγίαν τῆς ἴσχυροτέρας πόλεως εἰς τὴν Ἐλλάδα.

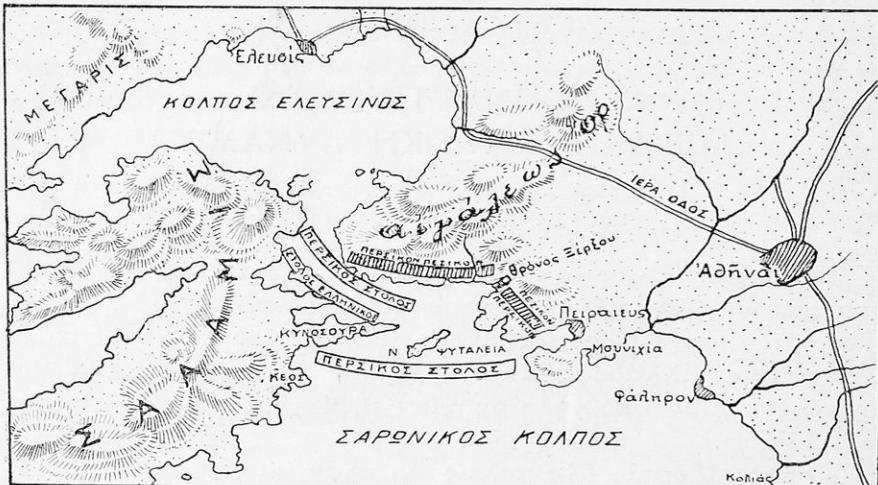
"Οπως εἴδομεν, δύο πόλεις ὑπῆρξαν αἱ ἐπιφανέστεραι εἰς δλην τὴν Ἐλλάδα. Αἱ Ἀθῆναι καὶ ἡ Σπάρτη. Ἐκ τῶν δύο ἡ Σπάρτη ἦτο περισσότερον συντηρητικὴ καὶ ἔμενεν εἰς τὰς παλαιάς της συνηθείας. Διὰ τοῦτο, ὅταν αἱ Ἰωνικαὶ πόλεις ἐζήτησαν τὴν συμμαχίαν της, δὲν ἐδέχθη αὐτήν, διότι ἐνόμιζεν, ὅτι δὲν ἦτο δυνατὸν εἰς αὐτὴν πάντοτε νὰ προστατεύῃ μὲ τὰ πλοῖα της τὰς Ἰωνικὰς πόλεις. Ἐπροτίμησε νὰ διατηρήσῃ τὴν ἀρχήν της εἰς τὴν Πελοπόννησον, ὅπου ἐπρεπε νὰ ἔχῃ δλας της τὰς δυνάμεις συγκεντρωμένας.

Αἱ Ἰωνικαὶ τότε καὶ ἐλλησποντιακαὶ πόλεις, καθὼς καὶ πολλαὶ νῆσοι, παρεκάλεσαν τοὺς Ἀθηναίους νὰ τοὺς δεχθοῦν εἰς τὴν συμμαχίαν των.

Τότε δὲ Ἄριστείδης ἐστάλη νὰ καθορίσῃ, πόσα πλοῖα ἡ χρήματα ἢ στρατὸν διὰ τὴν συμμαχίαν θὰ προσφέρουν αἱ πόλεις εἰς τὰς Ἀθήνας. Ἐξετέλεσε δὲ τὸ καθῆκον αὐτὸ μέ τόσον μεγάλην δικαιοσύνην, ὃστε κανεὶς ἀπὸ τοὺς συμμάχους δὲν εἶχε παράπονον.

"Ἐν ἔτος λοιπὸν μετὰ τὴν μάχην τῶν Πλαταιῶν, ἔγινεν ἡ

πρώτη Ἀθηναϊκή Συμμαχία. Ἐπειδὴ δὲ ἡ ἔδρα αὐτῆς ἦτοι ἡ νῆσος Δῆλος, ὅπου ύπήρχε μεγαλοπρεπής ναὸς τοῦ Ἀπόλλωνος, διὰ τούτο ὀνομάζεται καὶ Δηλιακὴ συμμαχία. Ἔκει

Χάρτης τοῦ στενοῦ τῆς Σαλαμῖνος.

συνηθροίζοντο οἱ ἀντιπρόσωποι τῶν συμμαχικῶν πόλεων μὲ ἵσην ψῆφον καὶ συνεζήτουν ζητήματα καὶ σχέδια τῆς συμμαχίας.

Σκοπὸς τῆς συμμαχίας ἦτο νὰ καταρτίσῃ ἴσχυρὸν στόλον, διὰ νὰ προστατεύῃ τὴν Ἑλλάδα ἀπὸ κάθε ἀπειλὴν τῶν Περσῶν.

93. ΤΟ ΤΕΛΟΣ ΤΟΥ ΘΕΜΙΣΤΟΚΛΕΟΥΣ

Μόλις ἐπέστρεψαν οἱ Ἀθηναῖοι εἰς τὴν πόλιν των, ἥρχισαν νὰ κτίζουν καὶ πάλιν τὰς οἰκίας των καὶ τοὺς ναούς των. Ἄλλ' ὁ Θεμιστοκλῆς διόλου δὲν ἔμεινεν ἡσυχος. Μὲ τὸν δέκυν του οὐν ἔβλεπεν, ὅτι μίαν ἡμέραν αἱ Ἀθῆναι θὰ πολεμήσουν ἐνατίον τῆς ἀντιζήλου των πόλεως, τῆς Σπάρτης.

Διὰ τοῦτο ἐσκέπτετο, ὅτι ἐπρεπε νὰ ἔξασφαλίσῃ τὰς Ἀθῆνας ἀπὸ τὴν ξηράν. Ἐπρότεινε λοιπὸν καὶ ἐπέτυχε νὰ ἀποφασίσουν οἱ Ἀθηναῖοι εἰς τὴν Ἑκκλησίαν, νὰ ὀχυρώσουν καλύ-

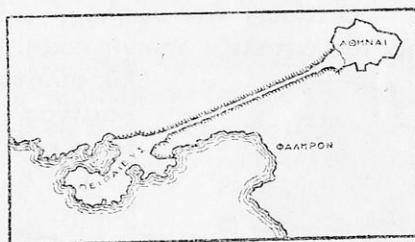
τερον τὴν πόλιν. Νέα τείχη τότε κατεσκευάσθησαν γύρω ἀπὸ τὰς Ἀθήνας. "Ομοια τείχη κατεσκευάσθησαν γύρω καὶ ἀπὸ τὸν Πειραιᾶ.

Ο Πειραιεὺς ἀπὸ τότε ἔγινε πολὺ σπουδαῖος καὶ ἴσχυρὸς λιμῆν. Ἀργότερον δὲ Πειρικλῆς ἤνωσε τὰς δύο πόλεις μὲ τὰ μακρὰ τείχη, δύο τείχη δηλ., παράλληλα, τὰ ὅποια ἔφθανον ἀπὸ τὰς Ἀθήνας μέχρι τοῦ Πειραιῶς. Κατ' αὐτὸν τὸν τρόπον αἱ Ἀθῆναι δὲν ἦτο δυνατὸν ποτὲ νὰ ἀπομονωθοῦν ἀπὸ τὸν Πειραιᾶ καὶ ἥδυναντο νὰ λαμβάνουν ἀπ' ἐκεῖ δὲ, τι ἔχρειάζοντο ἐν καιρῷ πολέμου.

Οἱ Σπαρτιάται ἀνησύχησαν πολὺ διὰ τὴν σπουδαίαν αὐτὴν δύρωσιν τῶν Ἀθηνῶν καὶ τοῦ Πειραιῶς. Ἐμίσησαν τὸν Θεμι- στοκλέα, ἐσυκοφάντησαν αὐτὸν εἰς τοὺς Ἀθηναίους καὶ ἐπέτυ- χον νὰ ἔξοστρακισθῇ ἐκεῖνος, δὲ ὅποιος ἔσωσεν ὅλην τὴν Ἑλ- λάδα ἀπὸ τὸν ζυγὸν τῶν βαρβάρων.

Αλλὰ καὶ εἰς τὴν ἔξορίαν του εἰς τὸ "Ἀργος δὲν ἔμεινεν ἥσυχος ὁ Θεμιστοκλῆς. Ἐπειδὴ ἐφοβεῖτο, δὲ, οἱ ἔχθροι του θὰ τὸν ἔφόνευον, ἡναγκάσθη νὰ ἀφῆσῃ τὴν Ἑλλάδα καὶ νὰ ύπά- γη εἰς τὴν Περσίαν.

Ἐκεῖ ὁ βασιλεὺς Ἀρταξέρξης ἐδέχθη μὲ μεγάλην εὐχα- ρίστησιν τὸν Θεμιστοκλέα καὶ τοῦ ἐδώρησε μίαν πόλιν τῆς Μικρᾶς Ἀσίας, τὴν Μαγνησίαν. Εἰς αὐτὴν τὴν πόλιν ὁ Θεμι- στοκλῆς ἀπέθανεν εἰς ἡλικίαν 64 ἑτῶν. Ολίγον προηγουμένως ἀπέθανε καὶ δίκαιος Ἀριστείδης, τὸν ὅποιον ἐτίμησαν ἔξαιρε- τικὰ οἱ συμπατριῶται του. Τὰς θυγατέρας του ἀνέλαβε νὰ προικίσῃ ἡ Πολιτεία, διότι ὁ πατήρ των ἦτο πολὺ πτωχός καὶ δὲν ἄφησεν εἰς αὐτὰς περιουσίαν.

94. Ο ΣΤΡΑΤΗΓΟΣ ΚΙΜΩΝ

’Από τοὺς σπουδαίους ἄνδρας, οἱ ὁποῖοι εἰργάσθησαν τότε διὰ τὸ μεγαλεῖον τῶν Ἀθηνῶν ἦτο καὶ ὁ υἱὸς τῷ ἐνδόξῳ Μιλτιάδου, ὁ **Κίμων**.

’Ο Κίμων ἔχασε τὸν πατέρα του πολὺ μικρός. Κατὰ τὰ ἔτη τῆς νεότητός του ἡσχολήθη μὲ τὰ γράμματα, τὴν ἵππασίαν καὶ ὅλα τὰ ἀθλητικὰ ἀγωνίσματα.

’Ο Κίμων ἦτο ὑψηλός, ὥραῖος καὶ τὴν δαφνηφόρον κεφαλήν του ἐστόλιζε πυκνὴ κόμη. Ἡτο ἔξυπνος, τολμηρὸς καὶ πολὺ φιλότιμος. Εἰς τὴν ναυμαχίαν τῆς Σαλαμῖνος ἐπολέμησε μὲ μεγάλην γενναιότητα καὶ ἔγινε τότε γνωστότατος.

’Ο Κίμων.
(’Απὸ δακτυλιόλιθον)

Εἰς δλην του τὴν ζωὴν ὑπῆρξεν ἀδωροδόκητος καὶ ἥμειβε πλουσίως τοὺς συναγωνιστάς του. Ἐπίσης ἡ ἀγάπη του πρὸς τὸν λαὸν ἦτο τόση, ὡστε τὴν μεγάλην περιουσίαν, τὴν δποῖαν ἀπέκτησε ἀπὸ τὰ λάφυρα τῶν ἐχθρῶν κατὰ τοὺς ἐνδόξους πολέμους του ἐναντίον τῶν Περσῶν, ἐξώδευε διὰ τοὺς πολίτας.

’Ο Κίμων μὲ τὰς μεγάλας του ἀρετὰς πολὺ ἐνωρίς 476 π. Χ. ἔλαβε τὰ ἀνώτατα ἀξιώματα τῆς πολιτείας. Ἐξελέγη ἀρχηγὸς τοῦ ἀθηναϊκοῦ στόλου καὶ συγχρόνως ὅλου τοῦ συμμαχικοῦ. Μετὰ τὸν θάνατον δὲ τοῦ Ἀριστείδου, τοῦ δποίου ὑπῆρξε στενὸς φίλος, ἔγινεν ὁ πολιτικὸς ἀρχηγὸς τοῦ ἀθηναϊκοῦ κράτους.

95. ΟΙ ΝΙΚΑΙ ΤΟΥ ΚΙΜΩΝΟΣ

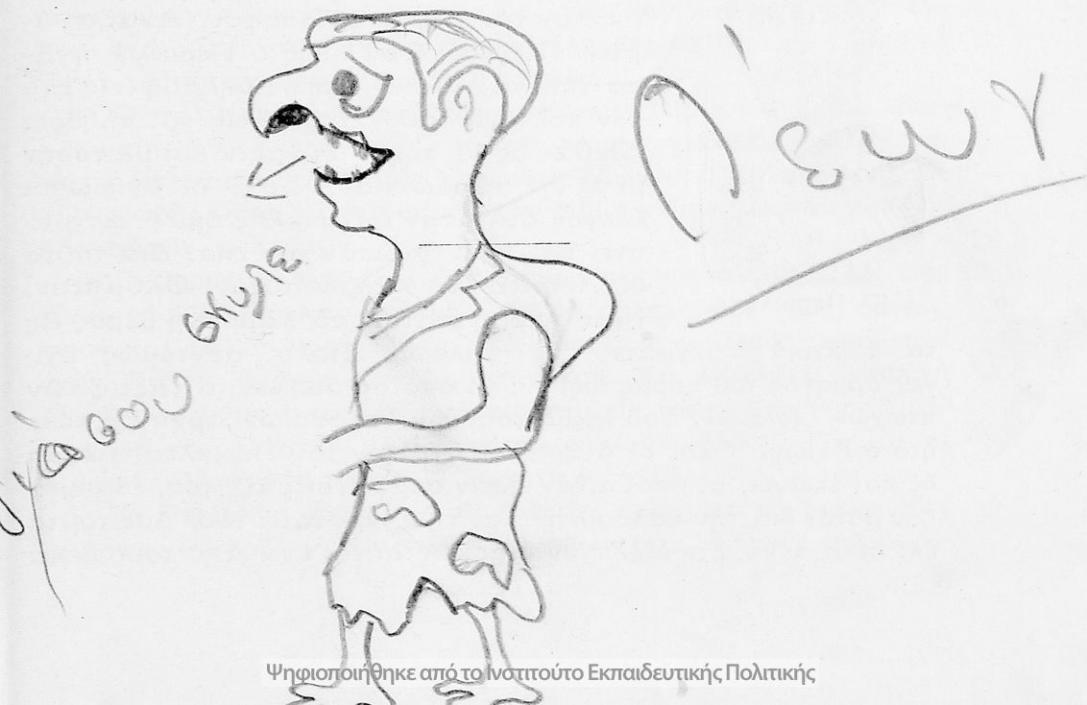
’Ο ἔξοχος αύτὸς στρατηγὸς ἐπὶ κεφαλῆς διακοσίων συμμαχικῶν τριήρων ἔπλευσεν, διὰ νὰ ἐλευθερώσῃ τὰς πόλεις, αἱ δποῖαι ἥσαν ἀκόμη ὑπὸ τὴν περσικὴν κυριαρχίαν.

Κατ’ ἀρχὰς ἐκέρδισε σπουδαίας νίκας εἰς τὴν Θράκην, δλαι δὲ αἱ πόλεις εἰς τὰ παράλια τῆς Θράκης καὶ τῆς Μακεδονίας εισῆλθον εἰς τὴν ἀθηναϊκὴν συμμαχίαν. Ἐπίσης ἀπήλλαξε

τὸ Αἰγαῖον πέλαγος ἀπὸ τοὺς πειρατὰς καὶ κατέλαβε τὴν κυριωτέραν τῶν ἔδραν, τὴν Σκύρον.

466 π. X. Ἐφεύρωσεν τὸν Κίμωνος ἔγινεν ἐναντίον τῆς Κύπρου, ὁπότε κατὰ τὴν πολιορκίαν τοῦ Κιτίου (σημερινῆς Λάρνακος) ἀπέθανε. Τέλος συνωμολογήθη εἰρήνη μὲ τοὺς Πέρσας, ἡ Κιμώνειος εἰρήνη καὶ ὁ περσικὸς στόλος ἐγκατέλιπεν ἐντελῶς τὸ Αἰγαῖον πέλαγος (449 π. X.).

Αἱ Ἀθῆναι τότε ἔγιναν ἡ πρώτη ναυτικὴ δύναμις τῆς Ἑλλάδος. Οἱ χρυσοῦς αἰώνι τῆς ἐφαίνετο, ὅτι ἥρχιζεν. Τὸ δὲνειρον τοῦ Θεμιστοκλέους ἥρχιζε νὰ πραγματοποιῆται.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΙΑ'.

Ο ΧΡΥΣΟΥΣ ΑΙΩΝ ΤΩΝ ΑΘΗΝΩΝ

96. Ο ΠΕΡΙΚΛΗΣ

Αἱ Ἀθῆναι ὁφείλουν τὴν δόξαν των κατὰ τοὺς χρόνους τῆς ἀκμῆς των εἰς τὸν Περικλῆν. Οὗτος ἀνῆκεν εἰς παλαιάν εὐγενῆ οἰκογένειαν τῶν Ἀθηνῶν καὶ ἦτο ἀπὸ τὴν μητέρα του συγγενῆς τοῦ Κλεισθένους. Ὁ πατήρ του Ξάνθιππος ἦτο ὁ στρατηγός, ὁ ὄποιος ἐνίκησε τοὺς Πέρσας εἰς τὴν Μυκάλην.

Ο Περικλῆς.

"Ἐλαβε δὲ τὴν καλυτέραν μόρφωσιν τῶν χρόνων του καὶ ηύτυχησε νὰ ἔχῃ διδάσκαλον τὸν μέγαν φιλόσοφον Ἀναξαγόραν. Περισσότερον δύμας δὲ Περικλῆς ἡγάπα τὴν ρητορείαν. Ἡρεσε δηλαδὴ εἰς αὐτὸν πολὺ νὰ διηγεῖται ἐμπρός εἰς τὸ πλῆθος. Ωμίλει δὲ μὲ τόσην δύναμιν καὶ μὲ τόσην μεγάλην εὐγλωττίαν, ὥστε οἱ ἄνθρωποι ἔλεγον δτι, δταν δὲ Περικλῆς διηγεῖται, ἀστράπτει καὶ βροντᾷ ὥσπερ τὸν Δία. Διὰ τοῦτο οἱ Ἀθηναῖοι ὠνόμαζον αὐτὸν Ολύμπιον.

Νέος ἀκόμη ἥρχισε νὰ λαμβάνῃ μέρος εἰς τὰ πολιτικὰ πράγματα τῆς πόλεως. Πολὺ συντόμως ἔγινεν ἀρχηγὸς τοῦ κόμματος, εἰς τὸ ὄποιον ἀνῆκον αἱ τάξεις τῶν πτωχῶν πολιτῶν. Τοῦ κόμματος τῶν πλουσίων ἀρχηγὸς τότε ἦτο ὁ Κίμων. "Ολοι οἱ ἄνθρωποι ἡγάπων τὸν Περικλέα, ἀκόμη δὲ καὶ ἐκεῖνοι, οἱ ὄποιοι δὲν ἥσαν σύμφωνοι μαζὶ του, ἐθαύμαζον αὐτὸν διὰ τὴν καλοσύνην καὶ τὴν τιμιότητά του. Διὰ τοῦτο ἐπὶ δέκα πέντε ἔτη ἔξελεγον διαρκῶς αὐτὸν ἐναὶ ἀπὸ τοὺς δέκα

στρατηγούς.¹¹⁰ Ο Περικλῆς ἔμεινεν ἀρχηγὸς τῶν Ἀθηνῶν μέχρις ὅτου ἀπέθανε¹¹¹ Καθ' ὅλον τὸ χρονικὸν αὐτὸ διά-
429 π. X. στημα μίσιν μόνον ὁδὸν ἐβάδιζεν, ὅπως λέγει ὁ Πλούταρχος, ὁ ὄποιος ἔγραψε τὸν βίον του, ἐκείνην, ἡ ὄποια ἔφερεν εἰς τὴν ἀγορὰν ἢ τὸ βούλευτήριον. Ούδέποτε δὲ ἔκαμε σπατάλην τοῦ χρόνου του.

97. ΑΙ ΠΟΛΙΤΙΚΑΙ ΙΔΕΑΙ ΤΟΥ ΠΕΡΙΚΛΕΟΥΣ

'Ἐφ' ὅσον ἦτο ὁ Περικλῆς ἄρχων, οἱ Ἀθηναῖοι δὲν εἶχον μεταξύ των πολιτικὰς φιλονεικίας, οὔτε δὲ καὶ ἔξιστρακισμοὶ πολιτῶν ἐγίνοντο. Διὰ τοῦτο ὅλοι εἶχον ἀφοισιωθῆ εἰς τὴν πρόσδον τῆς πατρίδος των, διὰ τὴν ὄποιαν ὁ ἀρχηγὸς των εἶχε μεγάλα ὅνειρα. "Ἡθελε νὰ κάμη τὰς Ἀθήνας τὴν ἴσχυροτέραν ἐλληνικὴν πόλιν καὶ κατὰ ξηράν καὶ κατὰ θάλασσαν.

'Ἐθεώρει δὲ πολὺ ἐπικίνδυνον νὰ βλέπῃ τὴν Ἐλλάδα διηρημένην εἰς μικρὰ κράτη. Διὰ τοῦτο ἐπίστευεν, ὅτι αἱ Ἀθῆναι ἥδυναντο νὰ γίνουν ἡ ἡγεμονὶς ὅλων τῶν ἐλληνικῶν πόλεων καὶ νὰ ὁδηγοῦν αὐτὰς ἀμέσως ἐναντίον τοῦ κοινοῦ ἐχθροῦ. Θὰ ἥδυνατο ὅμως κάθε πόλις νὰ μένῃ ἐλευθέρα εἰς τὸ νὰ διοικῇ τὰ ἰδικά της πράγματα, ὅπως αὐτὴ θέλει.

'Ο πολιτικός του ὅμως ἀντίπαλος, ὁ Κίμων, ἥθελε νὰ ἀναγνωρίσῃ τὴν δύναμιν τῆς Σπάρτης κατὰ ξηράν, ἐνῷ αἱ Ἀθῆναι κατὰ θάλασσαν θὰ ἥσαν ἡ πρώτη δύναμις. "Ἐβλεπε δηλαδὴ τὴν πρόσδον τῆς Ἐλλάδος εἰς τὴν φιλικὴν συνεργασίαν καὶ τῶν δύο αὐτῶν πόλεων.

'Ο Περικλῆς ἔκαλεσεν ἀντιπροσώπους εἰς τὰς Ἀθήνας ἀπὸ δλας τὰς Ἐλληνικὰς πόλεις, διὰ νὰ συζητήσουν, πῶς θὰ κτίσουν καὶ πάλιν τοὺς ναούς, τοὺς ὄποιους οἱ Πέρσαι κατέστρεψαν. Ἐπίσης ἔρριψε μίσιν ὠραίαν ἰδέαν. Τὰ ἐλληνικὰ πλοῖα νὰ ἥμποροῦν ἐλευθέρως νὰ εἰσέρχωνται εἰς τοὺς ἐλληνικοὺς λιμένας καὶ νὰ φεύγουν χωρὶς νὰ πληρώνουν φόρον. Εἰς τοῦτο ὅμως δὲν ἦτο σύμφωνος ἡ Σπάρτη.

'Ο Περικλῆς ἥθελησε καὶ ἐπέτυχε πράγματι νὰ κάμη τὰς Ἀθήνας ἴσχυρὸν κράτος. Τὴν δὲ πόλιν τῶν Ἀθηνῶν τὴν ὥραι-

οτέραν πόλιν τῆς Ἑλλάδος. Διὰ τοῦτο τὴν ἐποχὴν αὐτὴν, κατὰ τὴν ὁποίαν διοικεῖ τὰς Ἀθήνας ὁ Περικλῆς, δόνομάζομεν χρυσοῦν αἰῶνα τοῦ Περικλέους.

98. ΜΕΓΑΛΑ ΕΡΓΑ ΕΙΣ ΤΗΝ ΑΚΡΟΠΟΛΙΝ

Ἐκεῖνο πρὸ πάντων, τὸ ὅποιον ἐστόλισε τὰς Ἀθήνας καὶ ἔκαμε τὸν κόσμον νὰ θαυμάσῃ, εἶναι τὰ μεγάλα ἔργα, τὰ ὅποια ἔγιναν ἐπὶ Περικλέους ἐπάνω εἰς τὴν Ἀκρόπολιν.

Χρήματα ὑπῆρχον ἀφθονα κατὰ τὰ εἰρηνικὰ ἔκεινα ἔτη. Ο δὲ σύμμαχοι ἐπλήρωνον εἰς τὸ ταμεῖον τῶν συμμάχων, τὸ ὅποιον εἶχε μεταφερθῆ τότε εἰς τὰς Ἀθήνας, 460 τάλαντα κατ' ἔτος, δπως μᾶς λέγει ὁ Θουκυδίδης. Τὸ ποσὸν αὐτὸ ἀντιστοιχεῖ περὶ πρὸς τρία ἑκατομμύρια σημερινῶν χρυσῶν δραχμῶν.

~~99. ΜΙΑ ΕΠΙΣΚΕΨΙΣ ΕΙΣ ΤΗΝ ΑΚΡΟΠΟΛΙΝ~~

Ἄς κάμωμεν ἔνα περίπατον μὲ τὴν φαντασίαν μας καὶ ἀς ἀναβῶμεν τὸν ἱερὸν λόφον τῶν Ἀθηνῶν. Εἶναι 300 μέτρα ὑψηλὸς καὶ εύρισκεται εἰς τὸ κέντρον τῆς πόλεως.

Ἄπο μίαν εἴσοδον εἰς τὴν ἀρχὴν ἀναβαίνομεν κατόπιν κλίμακα. Δεξιά μας, ἔχομεν ἔνα χαριτωμένον οἰκοδόμημα. Εἶναι ναὸς ἀφιερωμένος εἰς τὴν Ἀθηνᾶν νίκην.

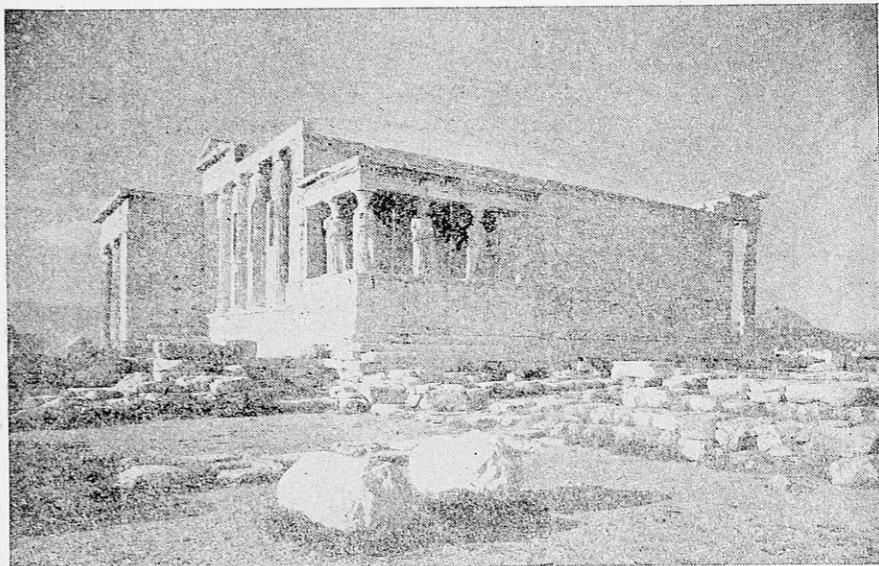
Ἐμπρός μας ἀκριβῶς ὑψώνονται τὰ Προπύλαια. Ὁ ἀρχιτέκτων Μνησικλῆς τὰ ἔκτισε καὶ ἔχρειάσθησαν πέντε ἔτη, διὰ νὰ τελειώσουν.

Οταν περάσωμεν τὰ προπύλαια συναντῶμεν τὴν θέσιν, ὅπου εύρισκετο τὸ κολοσσιαῖον χάλκινον ἄγαλμα τῆς Ἀθηνᾶς. Τοῦτο ἦτο τόσον ὑψηλόν, ὥστε οἱ ναῦται καὶ ὅσοι ἐταξίδευον τότε, μόλις ἔκαμπτον τὸ ἀκρωτήριον Σούνιον, ἔβλεπον τὸ ἄκρον τοῦ δόρατος, τὸ ὅποιον ἔκρατει ἡ θεά.

Ἐάν προχωρήσωμεν διάγον πρὸς τὰ ἐμπρός, εἰς τὴν πλευρὰν αὐτὴν τῆς Ἀκροπόλεως, θὰ συναντήσωμεν ὠραῖον καὶ μεγαλοπρεπῆ ναόν, τὸ Ἐρέχθειον. Ἐκεῖ λέγουν, ὅτι ἐφιλο-

νείκησαν διὰ τὴν ἴδιοκτησίαν τῆς πόλεως οἱ δύο θεοί, ἡ Ἀθηνᾶ καὶ ὁ Ποσειδῶν. Διὰ τοῦτο εἰς ἐκεῖνο τὸ μέρος ἀκριβῶς ἔκτισθη ὁ ὥραῖος οὗτος ναός.

Μεγάλην ἐντύπωσιν μᾶς κάμνει ἡ στοὰ τῶν κορῶν τοῦ

Ἐρέχθειον· ἡ Στοὰ τῶν Κορῶν.

Πολλὰ ἀπὸ τὰ πολύτιμα ἀγάλματα, τὰ ὅποια ἐστόλιζον τὸν Παρθενῶνα, κάποιος Ἀγγλος λόρδος τὰ ἐπήρε καὶ τὰ ἐπῆγεν εἰς τὴν Ἀγγλίαν, εὑρίσκονται δὲ σήμερον ἐκεῖ.

ναοῦ. Ἐπάνω εἰς τότιχον 2,6 μέτρα ὑψηλόν ἵστανται ἔξι κόραι, αἱ ὅποιαι φέρουν εἰς τὴν κεφαλήν των κάνιστρον.

Αἱ κόραι ἦρεμοι, ὥραῖαι, εὐγενεῖς, γεμάται ἀπὸ ὕγείαν καὶ χάριν, βαστάζουν τὴν στέγην τοῦ ναοῦ. Ἐκεῖ πλησίον εἶναι καὶ τὰ θεμέλια τοῦ ἀρχαιοτέρου ναοῦ τῆς Ἀθηνᾶς.

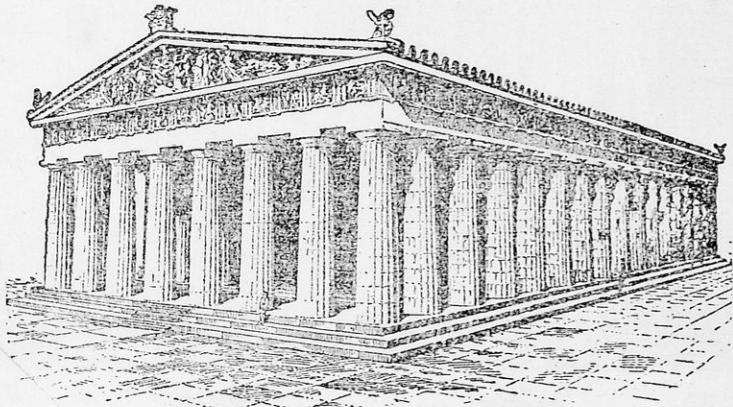
~~100. Ο ΠΑΡΘΕΝΩΝ~~

Δεξιά μᾶς ἀπέναντι ἀκριβῶς τοῦ Ἐρεχθείου ὑψώνεται

μεγαλοπρεπής ὁ ναός τῆς Παρθένου Ἀθηνᾶς, ὁ Παρθενών.

Αρχιτέκτων τοῦ λαμπροῦ αὐτοῦ ναοῦ ἦτο ὁ Ἰκτῖνος. Άλλα καὶ δι' ἔναν ἄλλον ἄνδρα μανθάνομεν, ὅτι εἰργάσθη εἰς τὸν Παρθενῶνα, τὸν Καλλικράτην. Οὗτος κατεσκεύποσε καὶ τὰ μακρὰ τείχη τοῦ Πειραιῶς. Φαίνεται, ὅτι ὁ Καλλικράτης ἦτο ἐργολάβος τοῦ οἰκοδομήματος.

Ο Παρθενών ἦτο στολισμένος ἀπ' ἔξω εἰς ὅλας τὰς πλευρὰς μὲν ὡραῖα ἀνάγλυφα, τὰ διοῖα ἐσκάλισαν ὁ Φειδίας καὶ οἱ μαθηταί του. Ἐπίσης τὸ ἐσωτερικὸν μέρος ἀπὸ τὴν σειρὰν τῶν κιόνων, ἡ ζωφόρος καὶ τὰ δύο ἀετώματα τοῦ ναοῦ, ἐμ-

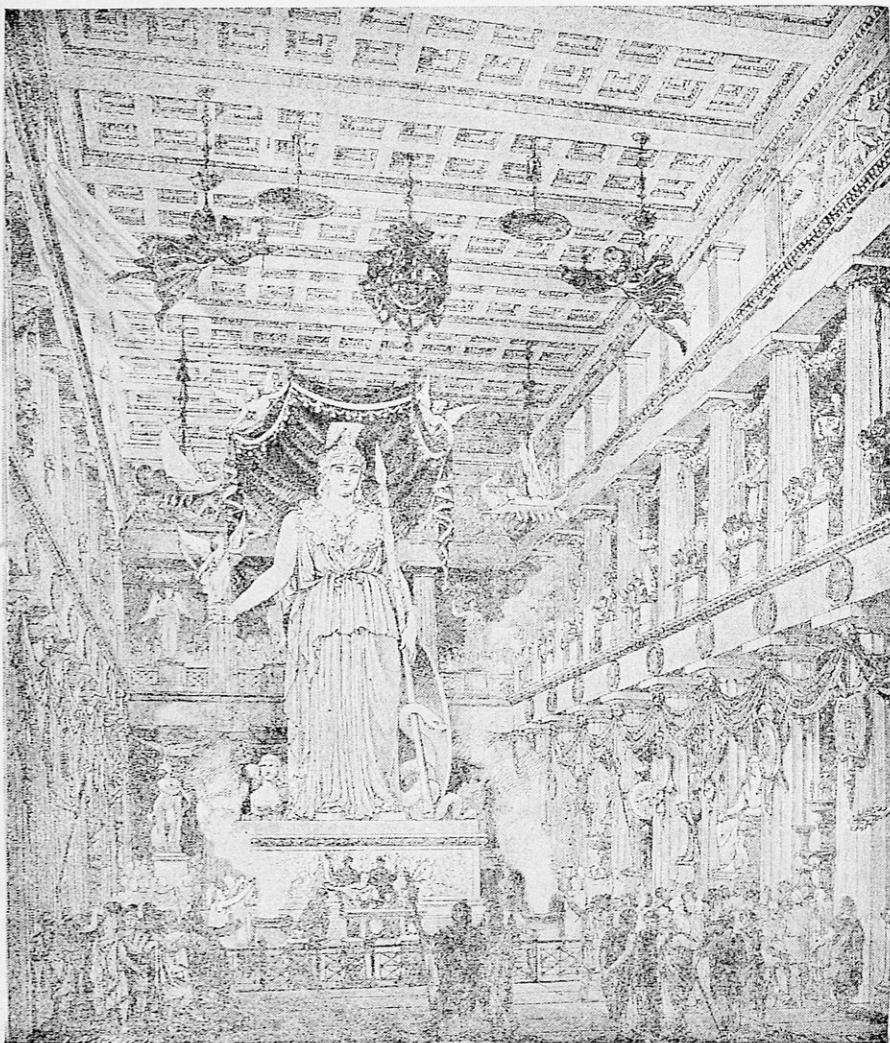

Ο Παρθενών. (*Ἀραταράστασις*).

πρὸς καὶ ὅπιστι, ἥσαν θαυμασίως στολισμένα μὲν γλυπτά ἔργα.

Τὰ ἀνάγλυφα αὐτὰ μᾶς παρουσιάζουν διαφόρους εἰκόνας ἀπὸ τὴν παρέλασιν, τὴν πομπὴν, ἡ διοῖα ἐγίνετο, ὅπως θά μάθωμεν, κατὰ τὴν ἑορτὴν τῶν Παναθηναίων, καθὼς καὶ παραστάσεις θεῶν.

Τὸ σπουδαιότερον ἄγαλμα εὑρίσκετο μέσα εἰς τὸν ναόν. Ἡτο τὸ χρυσελεφάντινον ἄγαλμα τῆς Παρθένου Ἀθηνᾶς. Ο σκελετός του ἦτο ξύλινος καὶ ἐσκεπάζετο ἀπὸ χρυσόν. Αἱ χεῖρες, ὁ λαιμὸς καὶ τὸ πρόσωπον ἥσαν ἀπὸ ἐλεφαντοστοῦν. Ἡ Ἀθηνᾶ εἰς μὲν τὴν δεξιὰν χεῖρα ἐκράτει τὴν Νίκην, τὴν δὲ

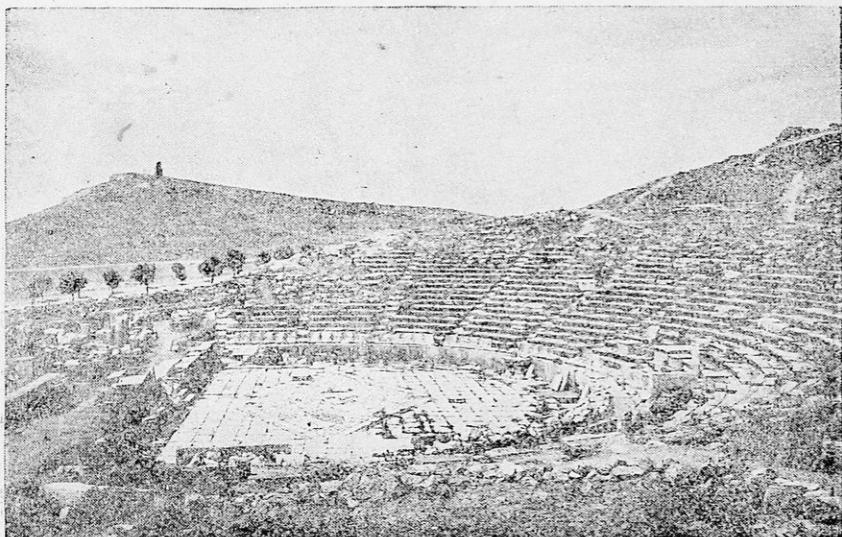

Ἐσωτερικὸν τοῦ σηκοῦ τοῦ Παρθενῶνος μὲ τὸ ἄγαλμα
τῆς Ἀθηνᾶς.

ἄλλην ἔστήριζεν εἰς σκῆπτρον. Ὁ ἕδιος δὲ Φειδίας μὲ τὴν θαυμασίαν τέχνην του κατεσκεύασε τὸ ὡραῖον αὐτὸ διγαλμα.

~~101. ΤΟ ΘΕΑΤΡΟΝ ΤΟΥ ΔΙΟΝΥΣΟΥ~~

Κάτω ἀπὸ τὴν Ἀκρόπολιν, εύρισκεται ἀρχαῖον θέατρον. Τοῦτο εἶναι τὸ Διονυσιακὸν θέατρον, διότι ἐκτίσθη πρὸς

Τὸ θέατρον τοῦ Διονύσου.

Οπως τὸ ἔξεραψεν ἡ σκαπάνη τῶν Γερμανῶν ἀρχαιολόγων.

τιμὴν τοῦ θεοῦ Διονύσου. Εἰς τὴν ἄλλην γωνίαν εἶναι καὶ ἄλλο θέατρον, τὸ δόποιον ἐκτισε πολὺ ἀργότερον δὲ πλούσιος πολίτης Ἡρώδης, διὰν ἥσαν εἰς τὰς Ἀθήνας οἱ Ρωμαῖοι. Διὰ τοῦτο λέγεται θέατρον τοῦ Ἡρώδου τοῦ Ἀττικοῦ. Πολλὰ θέατρα υπῆρχον εἰς τὴν ἀρχαίαν Ἑλλάδα. Τὸ παλαιότερον ὅμως ἦτο τὸ θέατρον τοῦ Διονύσου.

Μέσα εἰς τὸ θέατρον συνηθροίζοντο δλοι οἱ Ἀθηναῖοι, πλούσιοι καὶ πτωχοί, διὰ νὰ παρακολουθήσουν τὰ δράματα, τὰ

όποια ἐπαίζοντο. Οἱ θεαταὶ ἐκάθηντο εἰς τὰ καθίσματα, τὰ ὅποια βλέπομεν νὰ ἀπλώνωνται εἰς σχῆμα κύκλου εἰς τὴν εἰκόνα. Ἀπὸ ἑκεῖ ἔβλεπον πρὸς τὸ κέντρον, τὸ ὅποιον ἐλέγετο δρχήστρα.

Ἀπέναντι εἰς τὴν δρχήστραν, ἐκεῖ ὅπου μόνον ἐρείπια φαίνονται, ὑπῆρχεν ἐν οἰκοδόμημα, ἡ σκηνή. Εἰς αὐτὴν εἰσήρχοντο ἢ ἐξήρχοντο οἱ ἥθοποιοι, οἱ ύποκριταί.

Εἰς τὴν ἐποχὴν τοῦ Περικλέους οἱ Ἀθηναῖοι ἔκτισαν καὶ δύο ἄλλους ὡραίους ναούς. Ὁ εἶς εἶχε κτισθῆ πρὸς τιμὴν τοῦ Ἡφαίστου, εἶναι δὲ γνωστὸς μὲ τὸ ὄνομα Θησεῖον καὶ ἐσώθη μέχρι σήμερον, κατὰ καλὴν τύχην, σχεδὸν ἀθικτος. Ὁ ἄλλος ναὸς ἐκτίσθη ἐπάνω εἰς τὸ ἀκρωτήριον Σούνιον πρὸς τιμὴν τοῦ Ποσειδῶνος, ἀλλὰ δὲν σώζεται ὀλόκληρος. Ἐκεῖνὸς, ὁ δρποῖος περιπλέει τὸ Σούνιον, βλέπει σήμερον μόνον μερικοὺς ἀπὸ τοὺς μεγαλοπρεπεῖς του κίονας.

102. ΟΙ ΜΕΓΑΛΟΙ ΚΑΛΛΙΤΕΧΝΑΙ ΤΟΥ ΧΡΥΣΟΥ ΑΙΩΝΟΣ ΦΕΙΔΙΑΣ, ΜΥΡΩΝ, ΠΟΛΥΚΛΕΙΤΟΣ

Εἰς τὴν ἐποχὴν τοῦ Περικλέους ἥκμασαν οἱ μεγαλύτεροι καλλιτέχναι ἀπὸ δσους ἐγνώρισεν ὁ κόσμος.

Τὰ ἀγάλματα, τὰ ὅποια ἐλάχευσαν, εἶναι τόσον ὡραῖα, ὡστε οἱ τεχνῖται τῆς σημερινῆς ἐποχῆς, λέγουν, δτι ποτὲ δὲν θὰ φθάσουν τὴν τέχνην των.

‘Ο περιφημότερος ἀπὸ δλους ἦτο δ Φειδίας, δ υίδος τοῦ Χαρμίδου, Ἀθηναῖος, δ ὅποιος θεωρεῖται ὡς ἡ μεγαλυτέρα καλλιτεχνικὴ διάνοια.

Ἐκτὸς ἀπὸ τὴν Ἀθηνᾶν ἐκείνην, τὴν ὅποιαν κατεσκεύασε διὰ τὸν Παρθενῶνα, ἔκαμε καὶ ἄλλας. Π. χ. τὸ ἀγαλμα τῆς Ἀθηνᾶς Λημνίας, τὴν ὅποιαν ἀφιέρωσαν οἱ Ἀθηναῖοι κατοικοι τῆς Λήμνου εἰς τὴν Ἀκρόπολιν.

Κεφαλὴ τοῦ ἀγάλματος τῆς Λημνίας Ἀθηνᾶς.
Εἶναι ἀπὸ τὰ ὡραῖοτερα ἔργα τοῦ Φειδίου.

Τὸ σπουδαιότερον ἀπὸ τὰ ἀγάλματά του ἦτο τὸ χρυσελεφάντινον ἄγαλμα τοῦ Διός, τὸ ὁποῖον ἐλάξευσε διὰ τὸν ναὸν τοῦ Διός εἰς τὴν Ὀλυμπίαν.

Ἄπὸ νόμισμα τῶν Ἡλείων μανθάνομεν, δτὶ τὸ πρόσωπον τοῦ Διός παρουσίαζε τὸ μεγαλεῖον τοῦ βασιλέως τοῦ κόσμου, καθώς καὶ τὴν ἀγαθότητα τοῦ πατρὸς τῶν θεῶν καὶ τῶν ἀνθρώπων.

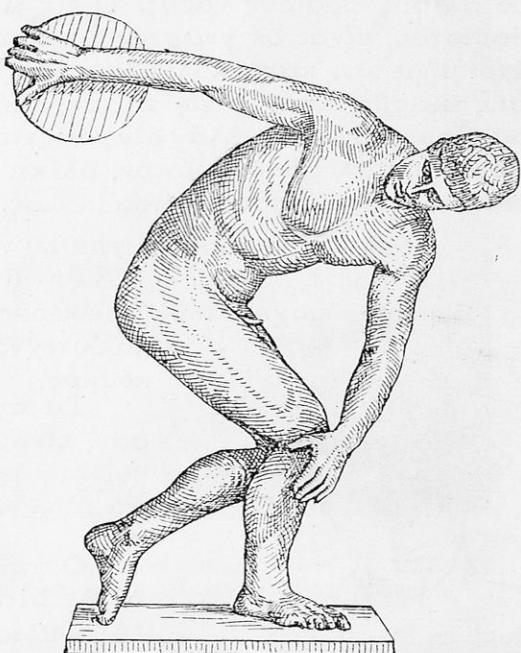
Ἀρχαῖος συγγραφεὺς ὁ ὁποῖος εἶδεν αὐτὸν καὶ τὸ περιέγραψε λέγει. «Ἐκεῖνος, δὸποιος εἶδε τὸ ἄγαλμα τῆς Ὀλυμπίας δὲν θὰ ἡδύνατο πλέον νὰ φαντασθῇ τὸν θεὸν κατ' ἄλλον τρόπον». Ο Θεσσαλονικεὺς δὲ πόλητής Φίλιππος ἔγραψε: «Ἡ Θεὸς ἥλθεν εἰς τὴν γῆν, διὰ νὰ σοῦ δείξῃ τὴν εἰκόνα του, Φειδία, ἢ σὺ ἐπῆγες εἰς τοὺς οὐρανοὺς διὰ νὰ ἰδῃς τὸν Θεόν».

Οπως ὅλα σχεδὸν τὰ ἔργα τοῦ Φειδίου, ἔχαθη καὶ τοῦ Διός τὸ ἄγαλμα πρὶν ἀπὸ πολλὰς ἑκατοντάδας χρόνων.

Ἄλλο πάλιν ὠραῖον ἄγαλμα τῆς ἐποχῆς αὐτῆς εἶναι γνωστὸν μὲ τὸ ὄνομα ὁ δισκοβόλος τοῦ Μύρωνος.

Τόση τέχνη ύπάρχει εἰς τὸ ἄγαλμα αὐτό, ὡστε λέγουν, δτὶ εἶναι τὸ τελειότερον ἔργον, τὸ ὁποῖον κατεσκεύασεν ἀνθρώπινον χέρι.

Ο τεχνίτης τοῦ ἀγάλματος ἦτο ὁ σπουδαῖος καλλιτέχνης

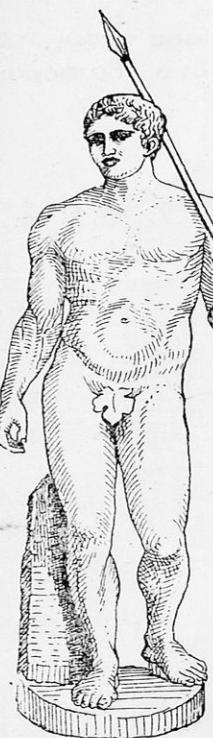
Ο Δισκοβόλος τοῦ Μύρωνος.

Μύρων, μαθητής τοῦ Ἀγελάδα ἀπὸ τὸ "Αργος. Εἰς τὴν ἴδιαν σχολὴν λέγουν, ὅτι ἐμαθήτευσε καὶ ὁ Φειδίας.

Εἰς τὴν ἔνδοξον ἐκείνην ἐποχὴν ἔζησε καὶ ἄλλος λαμπρὸς καλλιτέχνης, νεώτερος ἀπὸ τὸν Μύρωνα καὶ τὸν Φειδίαν. Ἡτο ἀπὸ τὸ "Αργος καὶ ὠνομάζετο Πολύκλειτος. Καὶ οἱ τρεῖς αὐτοὶ καλλιτέχναι εἶναι οἱ τρεῖς ἀστέρες, οἱ ὅποιοι μόνον μίαν φορὰν ἔλαμψαν εἰς τὸν κόσμον. Καὶ διὰ τὸν Πολύκλειτον λέγουν, ὅτι ἐμαθήτευσεν εἰς τὸ ἴδιον Σχολεῖον μὲν τὸν Μύρωνα καὶ τὸν Φειδίαν.

"Ἐν ἀπὸ τὰ ὡραιότερα ἔργα τοῦ Πολύκλειτου εἶναι ὁ δορυφόρος. Εἶναι τόσον σπουδαῖον τὸ ἄγαλμα αὐτό, ὡστε οἱ καλλιτέχναι, οἱ ὅποιοι ἔζησαν ἀργότερον, ἐμελέτων αὐτὸν καὶ τὸ εἶχον ὡσὰν παραδειγματα εἰς τὴν τέχνην των. Διὰ τοῦτο ὠνομάσθη Κανών.

'Ο Πολύκλειτος ἥτο κυρίως χαλκοπλάστης, δηλαδὴ ἔχυνε καὶ ἐτόρνευε τὸν χαλκόν, ἔδωσε δὲ μεγάλην τελειότητα εἰς τὰ ἔργα του.

·Ο Δορυφόρος
τοῦ Πολυκλείτου.

103. ΔΩΡΙΚΟΣ, ΙΩΝΙΚΟΣ ΚΑΙ ΚΟΡΙΝΘΙΑΚΟΣ ΡΥΘΜΟΣ

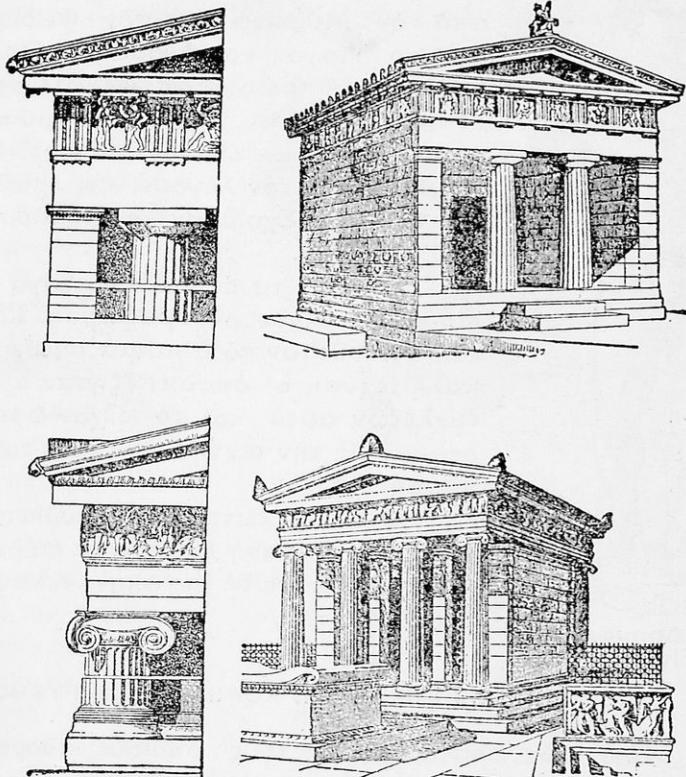
Ἡ στέγη τῶν ὡραίων ναῶν, τοὺς ὅποιους εἴδομεν, στηρίζεται ἐπάνω εἰς ὡραίους στύλους ἢ κίονας.

Μερικοὶ ναοὶ ἔχουν ἐμπρὸς κίονας. "Ἄλλοι ἔχουν κίονας ἐμπρὸς καὶ ὅπίσω. Οἱ πρῶτοι λέγονται πρόστυλοι καὶ οἱ δεύτεροι ἀμφιπρόστυλοι. Καὶ ἄλλοι, ὅπως ὁ Παρθενών, ἔχουν εἰς δλας τὰς πλευράς καὶ τότε λέγονται περίπτεροι. Οἱ κίονες δίδουν μεγάλην ὡραίοτητα καὶ μεγαλοπρέπειαν εἰς τὸν ναόν.

Οἱ ἀρχαῖοι "Ελληνες τεχνῖται εἶχον εὔρει ὡραῖα σχέδια,

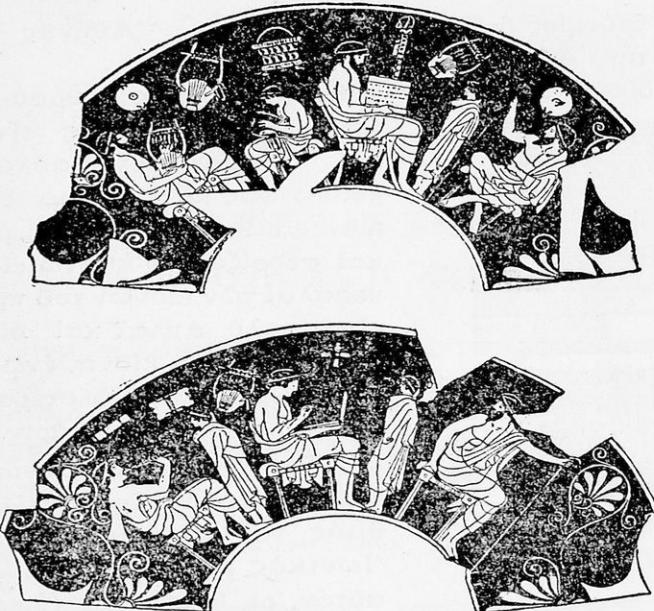
μὲ τὰ ὅποια κατεσκεύαζον κίονας διὰ τοὺς ναούς των. Ταῦτα ὀνομάζομεν ρυθμούς.

Αἱ εἰκόνες ἐδῶ μᾶς παρουσιάζουν δύο ὠραῖοις ναούς, τῶν δποίων οἱ κίονες εἶναι κατεσκευασμένοι μὲ δύο διαφόρους ρυθμούς.

Δωρικὸς καὶ Ἰωνικὸς ρυθμός.

‘Ο πρῶτος ἀριστερὰ εἶναι μικρὸς καὶ ὠραῖος ναὸς τῶν Ἀθηναίων εἰς τοὺς Δελφούς. Μέσα εἰς αὐτὸν ἐφυλάσσοντο τὰ πολύτιμα ἀφιερώματα τῶν Ἀθηναίων εἰς τὸν θεόν Ἀπόλλωνα. Διὰ τοῦτο ὁ ναὸς λέγεται καὶ θησαυρὸς τῶν Ἀθηναίων.

Παράστασις ἐσωτερικοῦ Σχολείου τοῦ ἀγγειογράφου Δούριδος.

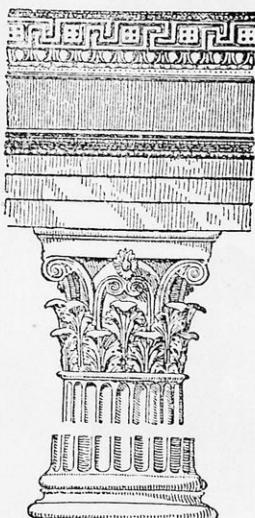
Εἰς τὰς δύο εἰκόνας μας ἔδω ἔχομεν κάτι ἀπὸ τὴν ζωὴν τοῦ ἀρχαίου Σχολείου, τὸ ὄποιον εἶναι ἔζωγραφισμένον ἐπάνω εἰς ἀρχαῖον ἀγγεῖον. Ὁ ἀγγειογράφος Δοῦρις, ἔζωγράφησεν ἐπάνω εἰς ἀγγεῖον σκηνὴν ἀπὸ ἔνα Σχολεῖον κατὰ τὴν ἐποχὴν τοῦ Περικλέους.

Εἰς τὸ ἀγγεῖον Α βλέπομεν ἀριστερὰ μουσικοδιδάσκαλον κιθαριστήν, ὁ ὄποιος κάθεται μὲ τὴν λύραν του. Διδάσκει τὸν παῖδα, ὁ δοπίος εἶναι ἀπέναντι του. Εἰς τὸ μέσον ἄλλος διδάσκαλος γραμματικὸς ἀνοίγει κυλινδρικὸν πάπυρον. Ἀλλος νέος εἶναι ὅρθιος ἐμπρός του καὶ μανθάνει ποίημα. Ὁπίσω ἀπὸ τὸν παῖδα ἵσταται ὁ παιδαγωγός, ὁ δοπίος κρατεῖ τὰ βιβλία του.

Εἰς τὴν εἰκόνα Β ἔχομεν μάθημα μουσικῆς. Ὁ διδάσκαλος φυσῆ εἰς ἔνα αὐλὸν καὶ κανονίζει τοὺς τόνους. Εἰς τὸ μέσον ἄλλος διδάσκαλος διορθώνει τὸ τετράδιον τοῦ μαθητοῦ, ὁ δοπίος εἶναι ὅρθιος ἐμπρός του. Ὁπίσω ἀπὸ τὸν μαθητὴν κάθηται ὁ δοῦλος.

‘Ο δεύτερος δεξιά εἶναι ὁ ναὸς τῆς Ἀθηνᾶς Νίκης ἐπάνω εἰς τὴν Ἀκρόπολιν.

Οἱ δύο οὗτοι ναοὶ ἔχουν δύο διαφόρους ρυθμούς. Τοῦ πρώτου

Κορινθιακὸς ρυθμός, ηὕραν καὶ τρίτον σχέδιον, τὸ δόποιον διὰ πρώτην φορὰν ἐδοκιμάσθη εἰς τὴν Κόρινθον καὶ ὀνομάζεται Κορινθιακὸς ρυθμός. Τὴν κεφαλὴν τῶν κιόνων τοῦ κορινθιακοῦ ρυθμοῦ κοσμοῦν αἱ λεγόμεναι ἄκανθοι.

κίονες εἶναι παχεῖς καὶ σχηματίζουν αὔλακας ἀπὸ ἐπάνω ἕως κάτω. Τοῦ δευτέρου οἱ κίονες εἶναι λεπτότεροι μὲν αὔλακας καὶ στηρίζονται ἐπάνω εἰς βάσιν. Αἱ κεφαλαὶ τῶν κιόνων τοῦ πρώτου ναοῦ εἶναι πολὺ ἀπλαῖ καὶ δίδουν σοβαρότητα εἰς τὸν κίονα, ἐνῷ αἱ κεφαλαὶ τῶν κιόνων τοῦ δευτέρου ναοῦ δίδουν περισσοτέραν χάριν.

Τὸ σχέδιον τῶν κιόνων τοῦ πρώτου ναοῦ ὀνομάζεται Δωρικὸς ρυθμός, τοῦ δὲ δευτέρου ὀνομάζεται Ιωνικὸς ρυθμός, διότι ἐπενόησαν αὐτόν, οἱ Ἰωνες τῆς Μικρᾶς Ασίας, δταν ἔκτισαν τὸν ναὸν τῆς Ἀρτέμιδος. Ἄλλ’ ἀργότερον οἱ Ἐλληνες

διότι ἐπενόησαν τὸν ναὸν τῆς Ἀρτέμιδος. ’Αλλ’ ἀργότερον οἱ Ἐλληνες

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΙΒ'.

Η ΖΩΗ ΕΙΣ ΤΑΣ ΑΘΗΝΑΣ ΚΑΤΑ ΤΟΝ Ε'. Π. Χ. ΑΙΩΝΑ

104. ΟΙ ΑΘΗΝΑΙΟΙ ΠΑΙΔΕΣ ΕΙΣ ΤΟ ΣΧΟΛΕΙΟΝ

Εἰς τὸ ἀρχαῖον Σχολεῖον μόνον ἄρρενα ἐπήγαινον. Τὰ κοράσια δὲ λίγα πράγματα ἔβλεπον ἢ ἥκουον καὶ μόνον εἰς ὡρισμένας περιστάσεις ἐξήρχοντο ἀπὸ τὰς οἰκίας των. Τὰ περισσότερα λοιπὸν κοράσια τότε δὲν ἤξευρον οὔτε νὰ γράφουν οὔτε νὰ ἀναγινώσκουν. Ἐγνώριζον δῆμος νὰ γνέθουν, νὰ ὑφαίνουν καὶ νὰ μαγειρεύουν.

“Οταν τὸ παιδίον ἔφθανεν εἰς κατάλληλον ἡλικίαν, οἱ γονεῖς του ἔστελλον αὐτὸν εἰς τὸ Σχολεῖον. Γέρων διοῦλος, ὁ παιδαγαγώγος, συνώδευεν εἰς τὸ Σχολεῖον τὸν Ἀθηναῖον παῖδα καὶ ἐκράτει τὰ βιβλία του καὶ τὰ ἄλλα του ἐφόδια. Σχολεῖα δημόσια δὲν ὑπῆρχον. Ἡ πολιτεία δὲν ἐφρόντιζεν, δῆμος σήμερον, νὰ ἔχῃ ὡραῖα οἰκήματα διὰ Σχολεῖα. Οὔτε δὲ ἐπλήρωνε διδασκάλους ἀπὸ τὸ ταμεῖον τοῦ κράτους.

Τὰ σχολεῖα ἦσαν ἰδιωτικά. Πτωχὸς Ἀθηναῖος, ὁ γραμματοδιδάσκαλος, ἐδέχετο παιδία τῶν Ἀθηναίων εἰς τὴν οἰκίαν του. Οὗτος ἦδύνατο νὰ εἶναι καὶ ξένος. Τὸν διδάσκαλον, ἐπλήρωνον οἱ γονεῖς τῶν παιδίων, ἀλλ᾽ ἡ πολιτεία παρηκολούθει τὰ ἰδιωτικὰ σχολεῖα, μήπως κανένεν ἀσχημον πρᾶγμα ἐδιδάσκετο εἰς αὐτά.

‘Ο γραμματοδιδάσκαλος ἐμάνθανε τὰ παιδία ἀνάγνωσιν καὶ γραφήν. Διὰ περισσότερον προχωρημένους μαθητὰς ὑπῆρχον ἀνώτεροι διδάσκαλοι, οἱ δόποιοι ἐλέγοντο γραμματικοί.

Διὰ τὴν ἀνάπτυξιν τοῦ σώματος ὑπῆρχον οἱ παιδοτρίβαι,

ύπηρχον δὲ καὶ διδάσκαλοι, οἵ ὅποῖοι ἐδίδασκον τὴν μουσικήν, οἵ κιθαρισταί.

Οἱ μαθηταὶ ἔμάνθανον ἀπὸ τοὺς διδασκάλους τῶν ἑκεῖνα, τὰ ὅποια εἶχον μάθει καὶ ἑκεῖνοι, δταν ἥσαν νέοι. Τὴν μουσικὴν ἔμάνθανον τὰ παιδία ὅχι διὰ διασκέδασιν, διότι τὴν ἐθεώρουν μάθημα, τὸ ὅποιον ὡφέλει τὴν ψυχήν τῶν παιδίων. "Ἐκαμνε δηλαδὴ αὐτὰ εὔγενέστερα καὶ καλύτερα.

'Ἐκτός ἀπὸ τὴν γραφὴν καὶ τὴν ἀνάγνωσιν, τὰ παιδία ἀπεστήθιζον πολλὰ μέρη ἀπὸ τὸν "Ομηρον καὶ ἀπὸ τοὺς ἄλλους ποιητάς, ὅπως τὸν Ἡσίοδον, τὸν Σόλωνα, τὸν Φωκυλίδην καὶ ἄλλους. 'Ολίγα ἔτη ἀργότερον ἔμάνθανον οἱ νέοι καὶ ἀριθμητικήν, γεωμετρίαν καὶ ἵχνογραφίαν.

105. ΟΙ ΣΟΦΙΣΤΑΙ

Κατὰ τοὺς χρόνους ἑκείνους εἰς τὰς Ἀθήνας ἐφάνησαν νέοι διδάσκαλοι φημισμένοι, οἵ σοφισταί. Οὗτοι ἐπήγαινον ἀπὸ τὴν μίαν εἰς τὴν ἄλλην πόλιν καὶ ἐδίδασκον σπουδαῖα πράγματα. Πολλοὶ Ἀθηναῖοι νέοι μὲ μεγάλον ἐνθουσιασμὸν ἐπήγαινον καὶ ἐγίνοντο μαθηταὶ τῶν σοφιστῶν, διὰ νὰ μάθουν περισσότερα ἀπὸ δι, τι ἔμάνθανον εἰς τὰ συνηθισμένα σχολεῖα. Οἱ σοφισταὶ ἐδίδασκον τὴν ρητορείαν καὶ φιλοσοφίαν. Οἱ σπουδαιότεροι ἀπὸ αὐτοὺς ἥσαν δι Γοργίας καὶ δι Πρωταγόρας.

'Ο Γοργίας κατήγετο ἀπὸ τὴν Σικελίαν καὶ ἦτο διδάσκαλος τῆς ρητορικῆς. 'Ο σπουδαιότερος ἀπὸ τοὺς λόγους του ἦτο δι ὀλυμπιακός. Μὲ τὸν λόγον του αὐτὸν προέτρεψε τοὺς "Ελληνας νὰ ὅμονοήσουν καὶ δλοι μαζὶ νὰ πολεμήσουν τοὺς Πέρσας.

'Ο Πρωταγόρας κατήγετο ἀπὸ τὴν Θράκην καὶ ἦτο φίλος του Περικλέους καὶ τοῦ ποιητοῦ Εύριπίδου. Οἱ "Ελληνες ἐθαύμαζον τότε τὸν φιλοσοφικόν του νοῦν. Πολλοὶ γονεῖς ὠδήγουν τοὺς υἱούς των εἰς τοὺς σοφιστὰς καὶ ἐπλήρωνον εἰς αὐτοὺς πολλὰ χρήματα.

106. ΓΥΜΝΑΣΤΙΚΗ ΚΑΙ ΣΤΡΑΤΙΩΤΙΚΗ ΘΗΤΕΙΑ

Ἐκτὸς ἀπὸ τὰ ἄλλα μαθήματα οἱ παῖδες τῶν Ἀθηναίων ἐδιδάσκοντο τὴν γυμναστικήν. Οἱ διδάσκαλοι τῆς γυμναστικῆς, δὲ παιδοτρίβης, ἐφρόντιζεν νὰ ἔχουν οἱ Ἀθηναῖοι παῖδες ὥραῖα καὶ υγιᾶ σώματα.

Οἱ Ἀθηναῖοι ἐνόμιζον, δτι ὥραῖα καὶ εὔγενής ψυχὴ μόνον μέσα εἰς ὥραῖον καὶ εὔρωστον σῶμα ἡμπορεῖ νὰ κατοικῇ. Ὡραῖον σῶμα καὶ υγιῆς νοῦς ἦσαν τὰ Ἰδανικὰ τῶν ἀρχαίων Ἀθηναίων.

Οἱ ἀρχαῖοι παῖδες ἔρριπτον τὸν δίσκον, τὸ ἀκόντιον καὶ ἥσκοῦντο εἰς τὸν δρόμον καὶ εἰς τὴν πάλην. Ἐπίσης ἐγυμνάζοντο εἰς τὴν ξιφομαχίαν καὶ τὴν ἵππασίαν.

Σπουδαῖον ἀγώνισμα ἦτο τὸ πένταθλον, τὸ ὁποῖον εἶχε πέντε ἀγωνίσματα· τὸν δρόμον, τὸ ἀκόντιον, τὸ ἄλμα, τὸν δίσκον καὶ τὴν πάλην. Τὸ δυσκολώτερον ὅμως ἀγώνισμα ἦτο τὸ παγκράτιον, τὸ ὁποῖον ἀπετελεῖτο ἀπὸ δύο δύσκολα ἀγώνισματα· τὴν πάλην καὶ τὴν πυγμήν.

Οἱ ἀθληταὶ εἰς τὸ ἀγώνισμα αὐτὸν ἐπετρέπετο νὰ μεταχειρισθοῦν κάθε μέσον, διὰ νὰ νικήσουν τὸν ἀντίπαλον.

“Οταν οἱ παῖδες ἐγίνοντο δέκα ὀκτὼ ἔτῶν ἐπήγαινον νὰ ὑπηρετήσουν τὴν πατρίδα ὡς στρατιῶται. Τότε ὁ κάθε νέος, ὁ ὁποῖος ὠνομάζετο ἔφηβος, ἐδιδε τὸν ἔξῆς ὅρκον· «Οὐ κατασχυνῶ δπλα τὰ ιερά, οὐδὲ ἐγκαταλείψω τὸν παραστάτην, ὅτῳ ἂν στοιχήσω, ἀμυνῶ δὲ καὶ ὑπὲρ ιερῶν καὶ ὑπὲρ δσίων καὶ μόνος καὶ μετὰ πολλῶν· τὴν πατρίδα δὲ οὐκ ἐλάττω παραδώσω, πλείω δὲ καὶ ἀρείω, δσης ἀν παραδέξωμαι· καὶ εὐηκόήσω τῶν ἀεί κραυγόντων καὶ θεσμοῖς τοῖς ἰδρυμένοις πείσομαι καὶ δσους ἀν ἄλλους τὸ πλῆθος ἰδρύσηται δμοφρόνως· καὶ ἀν τις ἀναιρῇ τοὺς θεσμοὺς ἢ μὴ πείθηται, οὐκ ἐπιτρέψω, ἀμυνῶ δὲ καὶ μόνος καὶ μετὰ πάντων καὶ ιερὰ τὰ πάτραια τιμῆσω· ἵστορες θεοί τούτων».

Ἐπὶ δύο ἔτη ὁ Ἀθηναῖος ἔφηβος ἡσκεῖτο εἰς τὴν στρατιωτικὴν τακτικὴν καὶ τὴν ὁπλομαχίαν. Ἐμάνθανε δηλαδή, πῶς γὰ τάσσεται εἰς τὴν μάχην καὶ νὰ μεταχειρίζηται τὰ ὅπλα

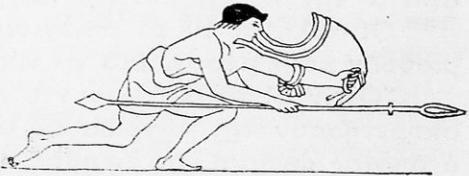
του. Ἐπίσης ἡσκεῖτο εἰς τὴν σκιαμαχίαν, τὴν ψευδομάχην, ὅπως κάμνουν καὶ οἱ στρατιῶται σήμερον.

Κατὰ τὰ δύο ἔτη τῆς στρατιωτικῆς του θητείας, ὁ νέος δὲν ἐπετρέπετο νὰ λάβῃ μέρος εἰς τὴν ἐκκλησίαν τοῦ δήμου.

Ἄπὸ τὸ εἰκοστὸν ἔτος μέχρι τοῦ πεντηκοστοῦ ὁ πολίτης Ἀθηναῖος ὑπεχρεοῦτο νὰ προσέλθῃ εἰς τὸν στρατόν, δταν ἡ πατρὶς ἐκάλει αὐτόν. Μετὰ τὸ πεντηκοστὸν ἔτος καὶ μέχρι τοῦ ἔξικοστοῦ, δὲν ἐλάμβανε μέρος εἰς ἐκστρατείας ἔξω τῶν συνάρων τῆς Ἀττικῆς. Ὑπηρέτει μόνον ὡς φρουρὸς τοῦ πατρίου ἐδάφους. Οἱ δόπλιται, οἱ ὄποιοι ἥσαν καὶ τὸ σπουδαιότερον μέρος τοῦ στρατεύματος, ἀνήκον εἰς τὰς τρεῖς ἀνωτέρας τάξεις τῶν Ἀθηναίων πολιτῶν.

Ἡ τελευταία τάξις, ἡ τάξις τῶν θητῶν, ὅπως ἐλέγετο, ἔδιδε τοὺς ἐλαφρότερον ὠπλισμένους, οἱ ὄποιοι ἥσαν πελτασταί, σφενδονῆται καὶ τοξόται.

Οἱ πελτασταὶ ἔφερον μακρότερον δόρυ ἀπὸ τὸ δόρυ τῶν ὀπλιτῶν καὶ μικρότεραν ἀσπίδα. Ἡσαν δηλαδὴ ἐλαφρότερον ὠπλισμένοι ἀπὸ τοὺς ὄπλιτας. Οἱ σφενδονῆται ἔφερον μακρὸν λωρίον ἀπὸ δέρμα ἡ σχοινίον, εἰς τὸ μέσον τοῦ ὄποιου ὑπῆρχε θύλακος δερμάτινος ἡ πλεκτός. Μέσα εἰς αὐτὸν ἐποθετεῖτο τὸ βλῆμα, τὸ ὄποιον ἐκσφενδονίζετο, ἀφοῦ ἡ σφενδόνη ἐστρέφετο μὲν ὅρμὴν διὰ τῆς δεξιᾶς χειρός. Οἱ τοξόται δὲ ἔφερον τόξον, δηλαδὴ ξύλον στερεώτατον καὶ ἐλαστικόν, λυγισμένον ἔτσι, ὥστε τὰ δύο ίου ἄκρα νὰ ἐνώνωνται μὲν χορδὴν. Διὰ τῆς χορδῆς αὐτῆς ἐξεσφενδονίζετο τὸ βέλος εἰς μακρὰν ἀπόστασιν.

Ἐλλην πελταστής.
(Ἑπὼν ἐπὶ ἀρχαίον ἀγγείου.)

107. ΕΟΡΤΑΙ ΚΑΙ ΠΑΝΗΓΥΡΕΙΣ

Οἱ Ἀθηναῖοι εἶχον πολλὰς ἔορτάς. Αἱ σπουδαιότεραι ὅμως

ἐξ αὐτῶν ἥσαν τὰ Παναθήναια, τὰ Διονύσια καὶ τὰ Ἐλευσίνια. Τὰ Παναθήναια ἥσαν ἑορτὴ ἀφιερωμένη εἰς τὴν Ἀθηνᾶν καὶ ἐωρτάζοντο κάθε τέσσαρα ἔτη καὶ εἰς τὴν ἀρχὴν τοῦ Ἀττικοῦ ἔτους, κατὰ τὸν μῆνα Ἐκατομβαιώνα, δὲ ὅποιος ἀντιστοιχεῖ πρὸς τὸν ἴδιον μας Ἰούλιον.

Κατὰ τὴν ἑορτὴν αὐτὴν ἐγίνοντο ἀθλητικοὶ καὶ μουσικοὶ ἀγῶνες. Ἀλλὰ τὸ σπουδαιότερον μέρος αὐτῆς ἦτο ἡ περίφημος

πομπὴ τῶν Παναθηναίων, κατὰ τὴν ὅποιαν οἱ Ἀθηναῖοι ἔφερον εἰς τὴν Ἀκρόπολιν τὸν νέον πέπλον εἰς τὸ ἄγαλμα τῆς Ἀθηνᾶς. Ὁ πέπλος ἦτο πραγματικὸν φόρεμα. Ἡτο μάλλινος καὶ τὸν ὕφαινον γυναῖκες καὶ παρθένοι Ἀθηναῖαι. Εἶχε δὲ κίτρινον χρῶμα καὶ ἐστολίζετο μὲ πολλὰ κεντήματα.

Ἡ ὥραία αὐτὴ πομπὴ ἐγίνετο μὲ τὴν ἔξης σειράν, δπως ἐλάξευσαν αὐτὴν ὁ Φειδίας καὶ οἱ μαθηταί του εἰς τὴν ζωφόρον τοῦ Παρθενῶνος.

Ἐπὶ κεφαλῆς αὐτῆς ὡδηγεῖτο ἐπάνω εἰς τροχούς, μέγα πλοῖον, τὸ δόποιον ἔφερε τὸν ἱερὸν πέπλον τῆς Ἀθηνᾶς. Μετὰ τὸ πλοῖον ἤρχοντο παρθένοι Ἀθηναῖαι, αἱ ὅποιαι ἐβάσταζον κάνιστρα μὲ εὐώδη ἄνθη καὶ

Παναθηναϊκὸν ἀγγεῖον. στάμνους μὲ οἶνον. Κατόπιν ἤρχοντο οἱ βόες διὰ τὴν θυσίαν.

Ἡκολούθουν ἀντιπρόσωποι ξένων πόλεων μὲ ἐρυθρούς μανδύας, παιδία τὰ δόποια ἐκράτουν ὑδρίας καὶ γέροντες μὲ κλάδους ἐλαίας. Τέλος ἤρχοντο ἄρματα καὶ ὀπίσω ἀπὸ αὐτὰ παρήλαυνον ἵππεῖς ἐπάνω εἰς ζωηρὰ ἄλογα.

Ἀλλῃ πολὺ ἐνδιαφέρουσα ἑορτὴ εἰς τὰ Ἀθήνας ἦτο ἡ ἑορτὴ τῶν Διονυσίων, τὴν ὅποιαν οἱ Ἀθηναῖοι ἐώρταζον κατὰ τὸν μῆνα Μάρτιον πρὸς τιμὴν τοῦ θεοῦ τῆς ἀμπέλου, τοῦ Διονύσου. Κατὰ τὴν ἑορτὴν αὐτὴν ἐγίνοντο δραματικοὶ ἀγῶνες·

Ἐπὶ τρεῖς ἡμέρας ἐπαίζοντο δραματικὰ ἔργα, ἐν κάθε ἡμέρᾳ. Μετὰ τὸ τέλος τῶν δράματων ἐπαίζετο διασκεδαστικὸν ἔργον, τὸ σατυρικὸν δρᾶμα.

Ο Σοφοκλῆς
συγγραφεὺς κωμῳδιῶν κατὰ τὸν 5ον π. Χ. αἰῶνα ύπηρξεν δ'
Αριστοφάνης.

Τὰ ἔξοδα διὰ τὴν παράστασιν εἰς τὸ θέατρον ἔκαμνον, ὅπως θά λδωμεν,
πλόύσιοι πολιταὶ, οἱ χορηγοί.

‘Ο ποιητής, τοῦ ὁποίου τὸ ἔργον ἥρχετο πρῶτον, ἐλάμβανε βραβεῖον,
τὸ πρωτεῖον. ‘Υπῆρχον δῆμος καὶ δεύτερα καὶ τρίτα βραβεῖα.

“Ολοι οἱ Ἀθηναῖοι ἐπήγαινον εἰς τὸ θέατρον, διὰ νὰ παρακολουθήσουν τὰς παραστάσεις τῶν δράματων. Οἱ πτωχοὶ διὰ νόμου τοῦ Περικλέους, τοῦ νόμου περὶ θεωρικῶν,
ἐλάμβανον χρήματα ἀπὸ τὸ δημόσιον ταμεῖον διὰ τὸ εἰσιτήριόν των. ‘Ο Περικλῆς ἐγνώριζεν, ὅτι τὸ θέατρον ἦτο διὰ τὸν λαόν δλον σπουδαῖον σχολεῖον.

Εἰς τὸ θέατρον ἐπαίζοντο ἔργα τῶν τριῶν μεγάλων ποιη-

τὰ δραματικὰ ἔργα παρίστανον ἐπεισόδια ἀπὸ τὴν Ἑλληνικὴν μυθολογίαν. Ταῦτα ἐκίνουν τὴν συμπάθειαν πρὸς τοὺς ἥρωας καὶ τὸν φόβον τῶν θεατῶν. Ἐλέγοντο δὲ τραγῳδίαι καὶ εἶχον διδακτικὸν σκοπόν.

Ἐκτὸς δῆμος αὐτῶν ἐπαίζοντο καὶ ἔργα, τὰ ὁποῖα ἐσταύριζον διτι γελοῖον ἔβλεπον εἰς τὴν κοινωνίαν, καθὼς καὶ κάθε ἀξιοκατάκριτον πρᾶξιν τῶν πολιτῶν. Τὸ εἶδος αὐτὸ τῶν ἔργων ἐλέγετο κωμῳδία. Αὕτη ἐκίνει τὸν γέλωτα τῶν θεατῶν καὶ διεσκέδαζεν αὐτούς. ‘Ο σπουδαιότερος

Ο Εύριπιδης

τῶν, τοὺς ὄποιους εἶχον τότε αἱ Ἀθῆναι. Οὗτοι ἦσαν· ὁ **Αἰ-
σχύλος**, ὁ **Σοφοκλῆς** καὶ ὁ **Εύριπίδης**. Τὰ ἔργα τῶν μεγάλων
τούτων τραγικῶν θὰ μένουν ἀθάνατα καὶ θὰ διδάσκουν πάν-
τοτε τὸν κόσμον.

Οἱ Ἀθηναῖοι μὲ δλον τῶν τὸ δίκαιον ὑπερηφανεύοντο, διότι
οἱ μεγαλύτεροι δραματικοὶ ποιηταὶ ἦσαν Ἀθηναῖοι.

Οἱ ἡθοποιοὶ (ὑποκριταὶ) ἐφόρουν μακρὰ φορέματα, ὑψηλὰ
ὑποδήματα καὶ προσωπίδας.

Μία ἐπίσης μεγάλη ἑορτή, ἡ ὄποια ἐγίνετο πρὸς τιμὴν τῆς
θεᾶς Δήμητρος, ἦσαν τὰ **Ἐλευσίνια μυστήρια**. Τὰ **Ἐλευσί-
νια μυστήρια** ἐωρτάζοντο κάθε πέντε ἔτη κατὰ τὸν μῆνα Αὔ-
γουστον. Κατὰ τὴν ἑορτὴν αὐτὴν ἐγίνετο μία σεμνὴ παρέλασις,
εἰς τὴν ὄποιαν ἦτο δυνατὸν νὰ λάβῃ μέρος κάθε πολίτης.

Ἡ πομπὴ τῶν **Ἐλευσινών** ἥρχιζεν ἀπὸ τὰς Ἀθῆνας καὶ
ἔφθανε διὰ τῆς Ἱερᾶς Ὁδοῦ εἰς τὴν **Ἐλευσίνα**, ὅπου ἐγίνοντο
μυστηριώδεις λατρεῖαι τῆς θεᾶς. Αἱ μυστηριώδεις αὐταὶ τελεταὶ
ἐλέγοντο **Ἐλευσίνια μυστήρια** καὶ ἐλάμβανον εἰς αὐτὰ μέρος
μόνον ὀρισμένοι ἄνθρωποι.

108. ΑΙ ΥΠΟΧΡΕΩΣΕΙΣ ΤΩΝ ΑΘΗΝΑΙΩΝ ΠΟΛΙΤΩΝ ΑΙ ΛΕΙΤΟΥΡΓΙΑΙ

Οἱ Ἀθηναῖοι πολιταὶ ἐνόμιζον, ὅτι ὁ πανηγυρισμὸς δλων
τῶν ἑορτῶν ἦτο πατριωτικὸν καθῆκον. Διὰ τοῦτο κάθε πλού-
σιος Ἀθηναῖος ἔθεώρει τιμὴν καὶ ὑποχρέωσίν του νὰ ἀναλάβῃ
τὰ ἔξοδα διὰ τοὺς ἀθλητικοὺς ἢ τοὺς δραματικοὺς ἀγῶνας.

Αἱ ἵδιαιτεραι αὐταὶ ὑποχρεώσεις τῶν πολιτῶν ἐλέγοντο
λειτουργίαι. Αἱ σπουδαιότεραι δὲ ἀπὸ αὐτὰς ἦσαν ἡ **χορη-
γία** καὶ ἡ **γυμναστιαρχία**.

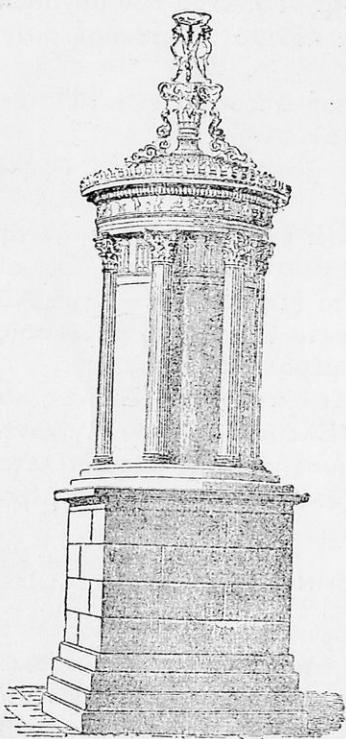
Ο πλούσιος Ἀθηναῖος, ὁ ὄποῖος ἀνελάμβανε τὴν δαπά-
νην τῆς χορηγίας, ἐλέγετο **χορηγός**. Οὗτος ἔπρεπε νὰ εὕρῃ τὰ
κατάλληλα πρόσωπα, τὰ ὄποια θὰ ἀπετέλουν τὸν χορὸν εἰς τὸ
δράμα. "Ἐπρεπε δὲ νὰ ἔξιδεύσῃ χρήματα, διὰ νὰ μάθουν οἱ
χορευταὶ μουσικὴν καὶ χορόν. Ἐπίσης ἔπρεπε νὰ προμηθεύσῃ
δι' αὐτοὺς τὰ κατάλληλα ἐνδύματα καὶ τὰς προσωπίδας. 'Ἡ
χορηγία ἦτο ἡ περισσότερον δαπανηρὰ λειτουργία.

‘Ο χορηγὸς κατέβαλλε κάθε προσπάθειαν νὰ ἔτοιμάσῃ δ-
σον τὸ δυνατὸν καλύτερον τὸν
χορόν. ’Εὰν δὲ χορὸς ἐνίκα εἰς
τὸν δραματικὸν ἀγῶνα, τότε δὲ
χορηγὸς ἐλάμβανε βραβεῖον.
Τοῦτο ἦτο τρίπους χάλκινος,
τὸν ἐποίον δὲ χορηγὸς ἀφιέρωνε
μὲ ἀναμνηστικὴν πλάκα εἰς τὸν
’Απόλλωνα ἢ τὸν Διόνυσον.
’Ετοποθετεῖτο δὲ εἰς μέρος πο-
λυσύχναστον καὶ μάλιστα εἰς
τὴν δδὸν Τριπόδων, ἡ δποία
ώδήγει ἀπὸ τὴν ἀγορὰν εἰς τὸ
θέατρον, κάτω ἀπὸ τὴν Ἀκρό-
πολιν.

Πολλὰς δμως φορὰς ὁ χορη-
γὸς κατεσκεύαζε χορηγικὸν
μνημεῖον καὶ ἔτοποθετεῖ τὸν
τρίποδα ἐπάνω εἰς αὐτό.

Τοιοῦτον μνημεῖον εἶναι τοῦ
Λυσικράτους, τὸ δποίον σφ-
ζεται ἀκόμη καὶ σήμερον.

‘Η Γυμνασιαρχία ἦτο ἄλλη
λειτουργία, κατὰ τὴν δποίαν δ
πολίτης ἦτο ὑποχρεωμένος νὰ
ἀναλάβῃ τὰ ἔξοδα τῆς λαμπα-
δηδρομίας. Τὸ ἀγώνισμα αὐτὸ-
ῦτο ἐπίσης δαπανηρὸν καὶ ἐγί-
νετο ἡατὰ τὴν ἑορτὴν τῶν Πα-
ναθηναίων, δπως καὶ εἰς ἄλλας
ἑορτάς. ’Επίσης κατὰ τὰς ἑορτὰς
τῶν Διονυσίων καὶ τῶν Πανα-
θηναίων πλούσιοι πολῖται πα-
ρέθετον γεῦμα εἰς πολίτας τῆς
φυλῆς των. Καὶ τοῦτο ἦτο μία

Τὸ μνημεῖον τοῦ Λυσικράτους.

Εἰς τὴν εἰκόνα ἐδῶ βλέπομεν τὸ
μνημεῖον, τὸ δποίον ἀνήγειρεν
δ’ Ἀθηναῖος χορηγὸς Λυσικράτης.
Οὗτος ἐνίκησεν εἰς δραματικὸν
ἀγῶνα τὸ ἔτος 335 π. Χ. καὶ ἔστη-
σε τὸν χάλκινον τρίποδα, τὸν δ-
ποίον ἐλαβεν ὡς βραβεῖον, ἐπάνω
εἰς ὥραιαν ὑψηλὴν βάσιν. ’Ἐπά-
νω ἀπὸ τοὺς κίονας εἶναι ἀνά-
γλυφα σκαλισμένα, τὰ δποία ἴ-
στοροῦν μίαν περιπέτειαν τοῦ
θεοῦ Διονύσου. ’Ο λαός δνομάζει
τὸ μνημεῖον τοῦτο σήμερον «Φα-
νάρι τοῦ Διογένους».

λειτουργία, ή δποία ἐλέγετο ἔστίασις.

Ἐκτὸς δημως ἀπὸ τὰς ἀνωτέρω λειτουργίας ὑπῆρχε καὶ ἄλλη, ή τριηραρχία. Ἡ πολιτεία ἀνέθετεν εἰς ἕνα ή δύο πλουσίους πολίτας νὰ ἀναλάβουν τὰ ἔξοδα διὰ τὸν ἔξοπλισμὸν μιᾶς τριήρους. Ὁ τριηραρχος ἦτο ὑποχρεωμένος νὰ ἔξεύρῃ τοὺς καταλλήλους διὰ τὴν τριήρη ναύτας, τοὺς δποίους πολλὰς φοράς ἐπλήρωνεν ἀπὸ τὸ βαλάντιόν του. Ἐπίσης ἔπρεπε νὰ ἔξοδεύῃ διὰ τὴν συντήρησιν αὐτῆς καὶ νὰ ἐπισκευάζῃ κάθε βλάβην, ή δποία ἐγίνετο κατὰ τὴν ἐκστρατείαν.

109. ΕΚΚΛΗΣΙΑ ΤΟΥ ΔΗΜΟΥ

Οι Ἀθηναῖοι δὲν ἔξελεγον ἀντιπροσώπους διὰ τὴν δημο-

‘Ο Περικλῆς ἀγορεύει εἰς τὴν Πνύκα.

(Εἰνώρ γεωτέρον ζωγράφον.)

σίαν συνέλευσιν. ‘Ο Ἀθηναῖος πολίτης ἦτο μέλος τῆς κυριάρ-

χου συνελεύσεως τοῦ δήμου, τῆς Ἐκκλησίας τοῦ δήμου.

“Ολοι οἱ Ἀθηναῖοι, ἡλικίας 20 ἑτῶν, συνηθροίζοντο ἐπάνω εἰς ἓνα μικρὸν λόφον, ἀπέναντι τῆς Ἀκροπόλεως καὶ ὅχι μακρὰν ἀπὸ τὴν ἀγοράν. Τὸ μέρος αὐτὸν ἐλέγετο **Πνύξ**.

“Ολοι οἱ πολῖται, οἱ δύοιοι εἶχον δικαίωμα νὰ λάβουν μέρος εἰς τὴν Ἐκκλησίαν τοῦ δήμου ἥσαν 25.000, ἀλλ’ ὀλίγαι μόνον χιλιάδες ἥρχοντο εἰς τὴν κανονικὴν συνέλευσιν.

Αἱ κανονικαὶ συνεδριάσεις εἰς τὴν Πνύκα ἐγίνοντο μίαν φορὰν τὴν ἔβδομάδα. Ἀλλὰ καὶ ὅταν δὲν ἦτο δικαίωμα κανονικὸς χρόνος, ἦτο δυνατὸν νὰ γίνῃ συνεδρία, ὅταν κάτι ἔκτακτον συνέβαινε. Πόλεμος, εἰρήνη, ἐκστρατεῖαι, συμμαχίαι μὲν ἄλλα κράτη, φόροι, τοὺς δύοιους ἔπρεπε νὰ πληρώσουν οἱ πολῖται, καὶ ἄλλα στρατιωτικά, οἰκονομικά καὶ πολιτικά προβλήματα, ἥσαν ἐκεῖνα, τὰ δύοια ἀπησχόλουν τοὺς Ἀθηναίους πολίτας ἐπάνω εἰς τὴν Πνύκα.

Πολλοὶ ρήτορες, οἱ δύοιοι ἐγνώριζον καλύτερον ἀπὸ τοὺς ἄλλους πολίτας τὰ πράγματα τῆς πολιτείας, ἐλάμβανον τὸν λόγον καὶ ἀνέβαινον εἰς τὸ ψηφλότερον μέρος, τὸ **βῆμα**. Ἀπ’ ἐκεῖ ὠμίλουν πρὸς τὸν λαόν. Οἱ ἀρχοντες τίποτε δὲν ἤδυναντο νὰ ἀποφασίσουν μόνοι τῶν. Τὴν δριστικὴν ἀπόφασιν ἐλάμβανεν ὁ λαός, ὁ δύοιος ἐψήφιζεν ἢ ἀπέρριπτεν τὰς προτάσεις μὲν ἀνάτασιν τῆς χειρός.

~~110. ΟΙ ΑΘΗΝΑΙΟΙ ΑΡΧΟΝΤΕΣ. ΟΙ ΣΤΡΑΤΗΓΟΙ.~~

Εἰς τὴν ἐποχὴν τοῦ Περικλέους οἱ δέκα στρατηγοὶ ἀπέκτησαν πολὺ μεγάλην δύναμιν. “Οπως γνωρίζομεν, κάθε φυλὴ ἔξελεγεν ἕνα στρατηγόν. Ἀργότερον δμως ὄλοι οἱ στρατηγοὶ ἔξελέγοντο ἀπὸ τὴν Ἐκκλησίαν ἀδιακρίτως φυλῆς. Ἐπειδὴ δὲν ἔπρεπε νὰ ἔχουν ἴδιαιτέραν ἰκανότητα, διὰ τοῦτο δὲν ἔξελέγοντο μὲν κλῆρον, ἀλλὰ μὲ τὴν ψῆφον τῶν πολιτῶν.

Πρῶτον καὶ κύριον καθῆκον τοῦ στρατηγοῦ ἦτο νὰ διοικῇ τὸν στρατόν. Ἀλλ’ ἐκτὸς αὐτοῦ εἶχε καὶ ἄλλα καθήκοντα. Ἐπρεπε νὰ φροντίζῃ διὰ τὴν ἄμυναν τοῦ κράτους, τὴν ὁχύρωσίν του καὶ διὰ τὴν καλὴν διατήρησιν τοῦ στρατοῦ καὶ τοῦ στόλου.

‘Ο στρατηγὸς ἐπίσης ἦτο ἀπησχολημένος καὶ μὲ ἔξωτερικὰς ύποθέσεις τοῦ κράτους δηλαδὴ ἥρχετο εἰς συνεννοήσεις μὲ ξένους πρέσβεις καὶ ἔκαμνε συνθήκας. Εἶχε δὲ τὸ δικαίωμα νὰ καλῇ εἰς ἔκτακτον συνεδρίαν τὴν Ἐκκλησίαν τοῦ δῆμου, ἐὰν ἔνόμιζεν δτὶ τὸ συμφέρον τοῦ λαοῦ ἔκάλει τοῦτο.

Πολλὰς φοράς οἱ πολῖται ἔδιδον ἀπόλυτον δύναμιν εἰς τὸν στρατηγόν, ὅπως π. χ. εἰς τὸν Περικλέα καὶ τότε δ στρατηγὸς ἐλέγετο στρατηγὸς αὐτοκράτωρ.

111. ΤΑ ΑΘΗΝΑΪΚΑ ΔΙΚΑΣΤΗΡΙΑ

Τὸ παλαιὸν δικαστήριον, δ "Αρειος Πάγος, ύπηρχε καὶ κατὰ τὴν ἐποχὴν ἐκείνην, ἀλλ’ ἔδικαζε μόνον τὰς δίκας φόνου καὶ ἐμπρησμοῦ. Τὰ περισσότερα ἀδικήματα ἔδικάζοντο ἀπὸ ἄλλο σπουδαῖον δικαστήριον, τὴν Ἡλιαίαν, ἡ ὁποία εἶχεν ἔξι χιλιάδας δικαστάς. Οἱ δικασταὶ τῆς Ἡλιαίας ἦσαν Ἀθηναῖοι πολῖται ἡλικίας 30 ἑτῶν καὶ ἔξελέγοντο μὲ κλῆρον κατ’ ἔτος. Οἱ δικασταὶ ἡ Ἡλιασταὶ πρὶν ἀναλάβουν τὰ καθήκοντά των, ἔδιδον ὅρκον, δτὶ θὰ ἐκτελέσουν τὸ καθῆκόν των εὔσυνειδήτως.

Ἐκ τῶν 6000 δικαστῶν οἱ 1000 δὲν ἦσαν τακτικοί. Οἱ ἄλλοι Ἠσαν διηρημένοι εἰς δέκα τμήματα, τὰ ὁποῖα ἐλέγοντο δικαστήρια. Τὸ κάθε δικαστήριον εἶχε 500 δικαστάς. Τὰς σοβαρωτέρας δίκας πολλὰς φοράς ἔδικαζον δύο ἡ περισσότερα δικαστήρια, δηλαδὴ χίλιοι δικασταί.

112. ΜΙΑ ΑΘΗΝΑΪΚΗ ΟΙΚΙΑ

“Εως τώρα ἐγνωρίσαμεν τοὺς Ἀθηναίους ἔξω, εἰς τὰς δημοσίας των συγκεντρώσεις. Ἄς ἵδωμεν τώρα, πῶς ἔζων εἰς τὰς οἰκίας των.

Ἡ εἰκὼν (τῆς σελ. 137) παρουσιάζει οἰκίαν πλουσίου Ἀθηναίου. Αὕτη δὲν εἶνε κατεσκευασμένη ὅπως αἱ ἰδιαὶ μαστήμερον, νὰ βλέπῃ εἰς τὸν δρόμον. Οὔτε ἔχει παράθυρα εἰς τὸ Ισόγειον. Ἄπὸ τὸν δρόμον φαίνεται τοῖχος ἀπλοῦς μὲ μίαν θύραν.

Ο τοῖχος εἶναι κατεσκευασμένος ἀπὸ τοῦβλα ἡ πέτρας. Ἐπάνω εἰς τὴν θύραν εἶναι προσηρμοσμένον τὸ ρόπτρον, μὲ τὸ

όποιον ἐκτύπων, διὰ νὰ ἀνοιγῇ ἡ θύρα. Ἡ θύρα ἥνοιγε πρὸς τὰ ἔξω.

Ο ἐπισκέπτης εἰς τὴν οἰκίαν αὐτήν, τὴν ὁποίαν ἔχομεν

ἐδῶ, διέρχεται ἀπὸ στενὸν πέρασμα, τὸ ὁποῖον λέγεται θυρών (ἀριθ. 1). Ἀριστερὰ συναντᾷ ἐν δωμάτιον (ἀριθ. 2), εἰς τὸ ὁποῖον ἔμενεν ὁ θυρωρὸς δοῦλος, τὸ θυρωρεῖον.

Μετὰ τὸν στενὸν αὐτὸν διάδρομον, φθάνομεν ἐμπρὸς εἰς τετράγωνον ἀνοικτήν αὐλὴν (ἀριθ. 3). Γύρω ἀπὸ τὴν αὐλὴν αὐτὴν ὑπάρχουν, δπως βλέπομεν στῦλοι. Τὸ μέρος αὐτὸῦ ἐλέγετο αὐλῆ, περίστυλος. Ἡ αὐλὴ ἥτοτε κεντρικὸν μέρος τῆς οἰκίας. Εἰς τὸ ὠραῖον καὶ ἥπιον κλίμα τῶν Ἀθηνῶν, ἡ ἀθηναϊκὴ οἰκογένεια διήρχετο εἰς τὴν αὐλὴν τὸν περισσότερον καιρὸν της. Εἰς τὸ μέσον τῆς αὐλῆς ὑπῆρχε βωμός, δπου ἐθυσίαζον εἰς τὸν προστάτην θεὸν τῆς οἰκίας, τὸν Δία.

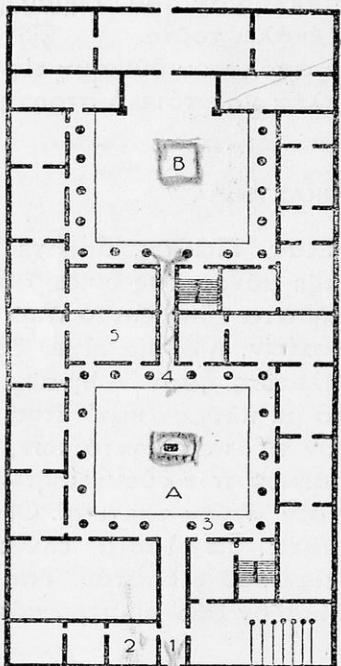
Γύρω ἀπὸ τὴν αὐλὴν βλέπομεν ἄλλας θύρας νὰ ἀνοίγουν καὶ νὰ δηγοῦν εἰς διάφορα δωμάτια : Δωμάτια ὑπνού, φαγητοῦ, ἀποθήκας καὶ εἰς ἐν μικρὸν μαγειρεῖον.

Τὸ ἕδιον αὐτὸῦ σχέδιον παρέλαβον ἀπὸ τοὺς "Ελληνας οἱ ἀρχαῖοι Ρωμαῖοι καὶ διατηρεῖται ἔως σήμερον εἰς πολλὰς πόλεις τῆς Ἰταλίας.

Απέναντι τῆς αὐλῆς εἰς τὸ σημεῖον 4 εἶναι ἄλλη μία εἴσοδος, ἡ ὁποίᾳ δηγεῖ εἰς δμοιον διαμέρισμα. Εἰς τὸ διαμέρισμα αὐτὸῦ ἔμενον αἱ γυναῖκες. Διὰ τοῦτο τὸ μέρος αὐτὸῦ ἐλέγετο

Διαστιγματικόν

Διαγένεσις αὐλῆς

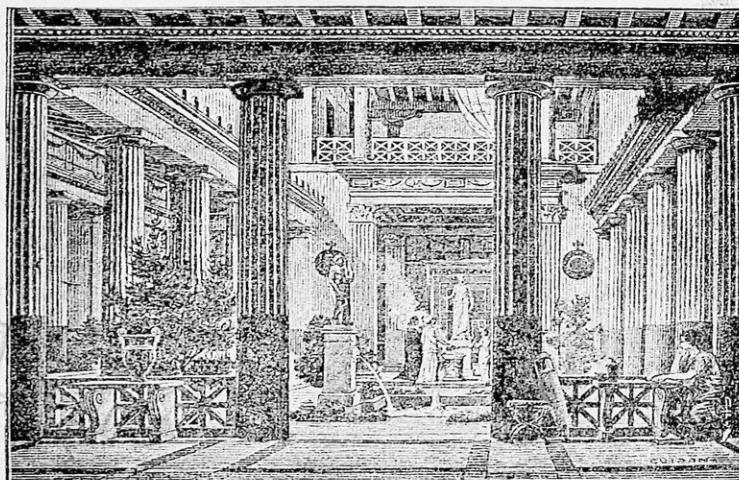
Σχέδιον ἀρχαίας οἰκίας.

1. Θυρών.—2. Θυρωρεῖον.—
3. Περίστυλος ἡ παστάς.—
4. Μέταυλος.—5. Θάλαμος.

μάτια : Δωμάτια ὑπνού, φαγητοῦ, ἀποθήκας καὶ εἰς ἐν μικρὸν μαγειρεῖον.

γυναικωνῖτις. Ἐκεῖ ὅπου σημειώνεται ὁ ἀριθμὸς 5, ἦτο ὁ θάλαμος. Ἐκεῖ ἔμεινεν ὁ κύριος τῆς οἰκίας καὶ ἡ σύζυγός του.

Αἱ περισσότεραι οἰκίαι εἶχον τὸ δεύτερον αὐτὸν μέρος εἰς τὸ ἐπάνω πάτωμα τῆς οἰκίας. Τοῦτο ἐλέγετο ύπερῷον.

Αναπαράστασις ἀρχαίας οἰκίας.

Εἰς αὐτὸν ύπηρχον μικρὰ παράθυρα, τὰ ὅποια ἐλέγοντο θυρίδες ἢ φωταγωγοί.

Ἡ στέγη τῆς οἰκίας ἦτο ἐπίπεδος. Τὰ ἔπιπλα ἦσαν πολὺ ἀπλᾶ. Ὅπηρχον πολλὰ μετάλλινα σκεύη, καθρέπται μπρούτζινοι διὰ τὰς γυναικας καὶ πολλὰ ἔζωγραφισμένα ἀγγεῖα.

113. ΤΙ ΕΦΟΡΟΥΝ ΟΙ ΑΡΧΑΙΟΙ ΕΛΛΗΝΕΣ

Εἰς ὅλην τὴν ἀρχαίαν Ἑλλάδα ἡ ἐνδυμασία τῶν ἀνδρῶν καὶ τῶν γυναικῶν ἦτο ἡ ίδια. Οἱ ἀρχαῖοι μας πρόγονοι ἦσαν πολὺ ἀπλοὶ εἰς τὴν ἐνδυμασίαν των, ἐνῷ οἱ ἀνατολικοὶ λαοὶ καὶ μάλιστα οἱ Πέρσαι, ἐφόρουν πολὺ ἐπιδεικτικὰ καὶ πολυποίκιλα φορέματα.

Ἡ ἐνδυμασία τῶν ἀνδρῶν καὶ τῶν γυναικῶν ἦτο σχεδόν

δμοία, ጥν καὶ τῶν γυναικῶν τὰ φορέματα ἔπιπτον ἐπάνω των περισσότερον πλούσια καὶ χυτά.

Ἡ ἀρχαία ἐνδυμασία ἀπετελεῖτο ἀπὸ δύο φορέματα. Τὸ ἔν ἦτο τὸ ἑσωτερικὸν φόρεμα καὶ ἐλέγετο χιτών, τὸ ἄλλο ἐφόρουν ἀπ' ἔξω καὶ τὸ ὠνόμαζον ἴμάτιον.

Ο χιτών ἦτο ἀπλοῦν φόρεμα καὶ περιέβαλλε τὸ σῶμα ἐμπρὸς καὶ ὅπισσ. Εἰς τοὺς ὕμους συνεκρατεῖτο μὲ πόρπας (καρφίτσας) καὶ ἔζωνετο εἰς τὴν μέσην.

Ο χιτών τῶν ἀνδρῶν ἔφθανε μέχρι τῶν γονάτων, ἐνῷ τῶν γυναικῶν ἔφθανε μέχρι τῶν ποδῶν (ποδήρης χιτών). Αἱ γυναῖκες ἔζωνον τὸν χιτώνα κατὰ τοιούτον τρόπον, ὡστε αἱ πτυχαὶ τοῦ φορέματος ἔπιπτον πλούσιαι εἰς τὸ ἐπάνω μέρος τοῦ σώματος.

Τὸ ἴμάτιον ἦτο χονδρὸν ὕφασμα μάλινον καὶ ἐπίμηκες, ἐρρίπτετο δὲ ἐπάνω ἀπὸ τὸν χιτώνα καὶ ἔφθανεν ἀπὸ τὸν λαιμὸν ἔως τὴν κνήμην.

Ο τρόπος μὲ τὸν ὁποῖον ἐτακτοποιεῖτο τὸ ἴμάτιον εἰς τὸ σῶμα, ἐφανέρων τὴν καλαισθησίαν καὶ τὴν ἐπιδειξιότητα ἐκείνου, ὁ ὁποῖος τὸ ἐφόρει. Τὸ ἴμάτιον τὸν χειμῶνα ἦτο δυνατὸν νὰ περιτυλιχθῇ σφικτᾶ εἰς τὸ σῶμα, ἐνῷ τὸ θέρος ἐτακτοποιεῖτο κατὰ τοιούτον τρόπον, ὡστε νὰ ἀφήνῃ τὰ μέλη τοῦ σώματος περισσότερον ἐλεύθερα.

Κατὰ τὴν ἐποχὴν τοῦ Περικλέους, οἱ ἀνδρες δὲν ἐφόρουν πλέον κοσμήματα, ὅπως εἰς τὴν ἐποχὴν τοῦ Ὁμήρου. Αἱ γυναῖκες δμως ἡγάπων πάντοτε τὰ ὡραῖα κοσμήματα.

Ο Ἀθηναῖος εὐγενῆς ἐνεδύετο τὸν χιτώνα, ἐτακτοποίει ὡραῖα τὸ ἴμάτιον ἢ τὸν μανδύαν, ἐφόρει τὰ σανδάλια του, ἐλάμβανε μὲ τὴν δεξιὰν χεῖρα, ἡ ὁποία ἔφερε πάντοτε δακτύλιον, τὴν ράβδον του καὶ ἀσκεπῆς ἔξήρχετο εἰς περίπατον.

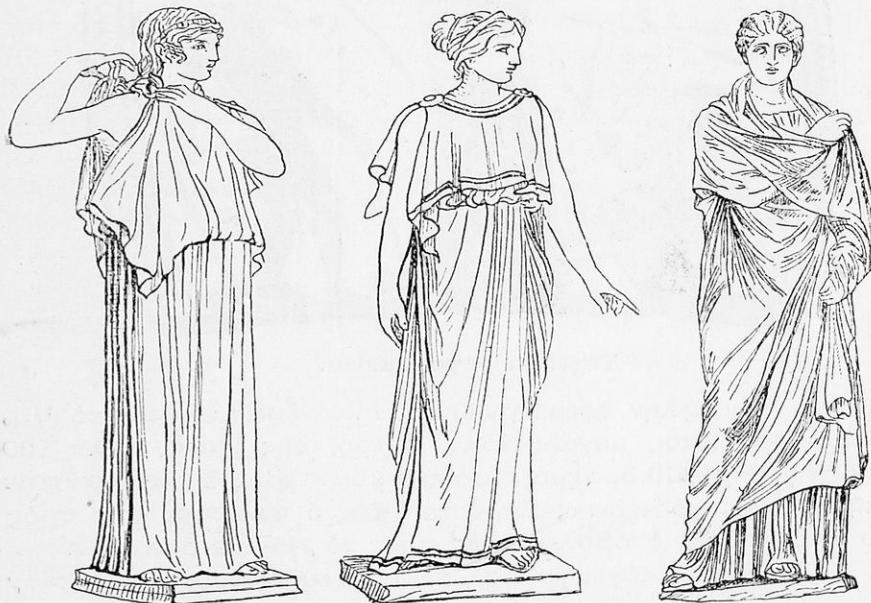
Η Ἀθηναία κυρία μὲ πολλὴν χάριν καὶ ἀπλότητα ἐτακτοποίει τὰ φορέματά της.

Τὴν κεφαλὴν της, ἡ ὁποία ἦτο ὡραῖα κτενισμένη, ἔδενε μὲ περιδεσμὸν. Εἰς τὰ ὕτα της ἐκρέμα ὡραῖα σκαλισμένα ἐνώτια (σκουλαρίκια), εἰς τὸν λαιμὸν ὡραῖον περιδέραιον καὶ εἰς τὰς χεῖρας της ἔφερεν ψέλια (βραχιόλια). Η Ἀθηναία κυ-

ρία ἐκράτει ἐπίσης, ὅπως ἡ σημερινὴ κυρία, ριπίδιον ἢ ὁμβρέλαν.

114. ΑΙ ΑΣΧΟΛΙΑΙ ΤΩΝ ΑΘΗΝΑΙΩΝ ΠΟΛΙΤΩΝ

‘Ο ’Αθηναῖος εύγενης ἔξωδευε πολὺν χρόνον εἰς τὰ δημόσια μέρη τῆς πόλεως. ’Ἐπήγαινεν εἰς τὴν ἀγοράν, διὰ νὰ συναντήσῃ τοὺς φίλους του καὶ νὰ ἀκούσῃ νέα ἢ νὰ συζητήσῃ

Χιτών ἀπλοῦς.

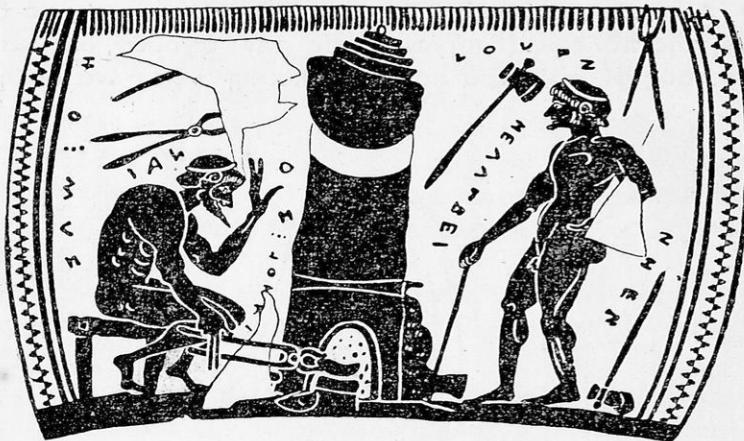
Χιτών μὲ διπλοϊδιον.

Ἴμάτιον.

διὰ τὰ πολιτικά. ’Ἐὰν ἦτο βουλευτής ἢ δικαστής, διήρχετο τὸν περισσότερον χρόνον εἰς τὸ βουλευτήριον ἢ τὸ δικαστήριον.

Πολλοὶ ’Αθηναῖοι ἐτοποθέτουν τὰ χρήματά των εἰς ἐμπορικὰς ἐπιχειρήσεις. ”Ἐπρεπε λοιπὸν νὰ καταβαίνουν εἰς τὸν Πειραιά, διὰ νὰ συναντοῦν τοὺς ἴδιοκτήτας τῶν πλοίων καὶ νὰ συνεννοοῦνται μὲ αὐτοὺς διὰ τὴν φόρτωσιν ἢ τὴν ἐκφόρτωσιν τῶν ἐμπορευμάτων. ’Επίσης εἶχον συναλλαγὰς χρηματικὰς μὲ

τοὺς διαφόρους τραπεζίτας, οἱ δποῖοι εἶχον τὰ γραφεῖα των εἰς τὸν Πειραιᾶ. Τὰ νομίσματα τότε ἦσαν χρυσᾶ, ἀργυρᾶ ἢ χαλκᾶ. Τὰ ἀττικὰ νομίσματα ἦσαν τὰ ἔξης. Ἡ ἀργυρᾶ δραχμῆ, ἡ ὅποια ἀπὸ τὴν μίαν πλευρὰν ἔφερε τὴν κεφαλὴν τῆς Ἀθηνᾶς,

Τεχνῖται ἐργαζόμενοι.

ἐνῷ ἀπὸ τὴν ἄλλην ἔφερε γλαῦκα. Μία δραχμὴ ἦτο τὸ $\frac{1}{100}$ ἄλλου νομίσματος μεγαλυτέρας ἀξίας, τῆς μνᾶς, ἐνῷ 100 μνᾶς, δηλαδὴ 6000 δραχμαί, ἵσοδυνάμουν πρὸς ἐν τάλαντον. Ὑπῆρχον καὶ μικρότερα νομίσματα, δπως δ στατήρ, ἵσος πρὸς δύο δραχμάς καὶ δ ὁβιολὸς ἵσος πρὸς τὸ 1)6 τῆς δραχμῆς.

‘Ο Ἀθηναῖος εὐγενῆς μετὰ τὸ πρόγευμά του, τὸ ὅποιον ἀπετελεῖτο ἀπὸ ἄρτον, τυρόν, καρπούς καὶ οἶνον, ἐπήγαινεν εἰς τὸ γυμναστήριον καὶ ἥσκετο εἰς διάφορα ἀγωνίσματα.

Πολλὰς φορὰς ὅμως τὴν ἑσπέραν ἐλάμβανε μέρος μὲ τοὺς φίλους του εἰς κοινὸν δεῖπνον, τὸ ὅποιον διήρκει πολλὰς ὥρας. Τότε ἐδίδετο εἰς αὐτὸν εύκαιρία νὰ συζητῇ περὶ πολλῶν πραγμάτων. Συνηθισμέναι τροφαὶ κατὰ τὰ δεῖπνα ἦσαν κυρίως ἰχθύες, χορταρικὰ καὶ πλακούντια μὲ μέλι.

Οἱ πτωχοὶ ὅμως πολίται δὲν εἶχον εἰς τὴν διάθεσίν των τόσον χρόνον διὰ διασκεδάσεις. Ἡσαν κυρίως γεωργοὶ καὶ ἥσχο-

λοῦντο εἰς τὴν καλλιέργειαν τῶν ἀγρῶν των, ἔσπειρον ἢ ἐθέριζον καὶ συνήθροιζον τοὺς καρπούς ἀπὸ τὰ ἐλαιόδενδρά των. Ἐπίσης μετέβαινον εἰς τὴν ἀγορὰν καὶ ἐπώλουν ὅ,τι παρῆγον. Ἀλλοι εἶχον μικρὰ καταστήματα καὶ ἄλλοι εἰργάζοντο ὡς τεχνῖται. Ἀλλὰ καὶ αὐτοὶ πολλάς φοράς ἀφηνον τοὺς δούλους νὰ ἐργάζωνται καὶ ἐλάμβανον μέρος εἰς τὴν ἐκκλησίαν ἢ τὸ βουλευτήριον ἢ καὶ εἰς τὰ δικαστήρια.

Αἱ γυναῖκες δὲν ἐλάμβανον μέρος εἰς τὰ κοινὰ γεύματα, οὕτε καὶ εἰς τὰς δημοσίας συγκεντρώσεις. Ἡσαν ἀπησχολημέναι μέσα εἰς τὰς οἰκίας των καὶ ἐφρόντιζον νὰ διατηροῦν ὅλα εἰς τὴν οἰκίαν καθαρά καὶ εἰς τάξιν. Ἔγνεθον ἐπίσης καὶ ὕφαινον τὰ φορέματά των, καθὼς καὶ τῶν μελῶν τῆς οἰκογενείας των. Αἱ πλούσιαι κυρίαι συνήθωσεν εἶχον πολλάς δούλας, αἱ δόποιαι ἔκαμνον ὅλας τὰς ἐργασίας, ἐνῷ αἱ ἔδιαι ἐξώδευον τὸν περισσότερὸν καιρὸν εἰς τὸν καλλωπισμόν των.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΙΓ.⁹

Ο ΠΕΛΟΠΟΝΝΗΣΙΑΚΟΣ ΠΟΛΕΜΟΣ

~~115.~~ ΑΙΤΙΑ ΤΟΥ ΠΟΛΕΜΟΥ

~~Βαρβαρίας~~

‘Η ώραία ἐποχή, ή δποία τόσον ἐδόξασε τὰς Ἀθήνας κατὰ τοὺς χρόνους τοῦ μεγαλυτέρου πολιτικοῦ τῶν Ἀθηνῶν, τοῦ Περικλέους, ἔφθανε δυστυχῶς εἰς τὸ τέλος της. Τὰ δύο μεγάλα κράτη, αἱ ἐνδοξοὶ Ἀθῆναι καὶ ή νρωικὴ Σπάρα-
431-404 π. Χ. τη, ἐμισήθησαν τόσον πολύ, ὅστε ἐμφύλιος πόλε-
μος ἥναψε μεταξύ των, ὁ δποῖος διήρκεσε πολλὰ
ἔτη καὶ εἶχε καταστρεπτικάτατα ἀποτελέσματα.

‘Ο πέμπτος λοιπὸν αἰών πρὸ Χριστοῦ (499—400), ὁ δποῖος ἥρχισε μὲ τοὺς ἐνδόξους πολέμους ἐναντίον τῶν Περσῶν, ἐτελείωσεν ἐπίσης μὲ πόλεμον. Ἄλλ’ αὐτὴν τὴν φορὰν ἔχυθη σίμα
ἀδελφικόν. Οἱ ‘Ἐλληνες ἐπολέμησαν μεταξύ των.

Οἱ Σπαρτιάται καὶ οἱ σύμμαχοί των Κορίνθιοι ἐφοβήθησαν πολὺ τὴν μεγάλην δύναμιν, τὸν πλοῦτον καὶ τὴν λαμπρότητα τῶν Ἀθηνῶν.

Οἱ Κορίνθιοι ἦσαν σπουδαῖοι ἔμποροι καὶ ἦσαν κύριοι τῆς θαλάσσης τοῦ Ἰονίου πελάγους. Τὰ ἔμπορικά των πλοῖα ἔφθανον μέχρι τῶν πλουσίων ἀποικιῶν τῆς κάτω Ἰταλίας καὶ τῆς Σικελίας. Μὲ μεγάλην δὲ ἀνησυχίαν ἔβλεπον, δτι οἱ Ἀθηναῖοι, οἱ δποῖοι ἦσαν κύριοι δλης τῆς θαλάσσης τοῦ Αἰγαίου πελάγους εἶχον στρέψει τὰ βλέμματά των καὶ πρὸς τὰ ἐκεῖ καὶ ἐζήτουν νέας ἀγοράς διὰ τὰ προϊόντα τῆς βιομηχανίας των. Διὰ τὸν λόγον αὐτὸν οἱ Κορίνθιοι ἦσαν κυρίως ἐκεῖνοι, οἱ δποῖοι παρεκίνησαν τοὺς Σπαρτιάτας νὰ κηρύξουν τὸν πόλεμον ἐναντίον τῶν Ἀθηνῶν.

116. ΟΙ ΔΥΟ ΑΝΤΙΠΑΛΟΙ. ΑΙ ΠΡΩΤΑΙ ΕΧΘΡΟΠΡΑΞΙΑΙ

“Όταν ἥρχισεν ό πόλεμος, ή ‘Ελλάς εύρεθη διηρημένη εἰς δύο στρατόπεδα.

431—421 π. X. Τὸ ἔν στρατόπεδον ἀπετέλει ἡ Σπάρτη μὲ τοὺς συμμάχους της, οἱ ὅποιοι ἦσαν ὄλοι σχεδὸν οἱ Πελοποννήσιοι καὶ μερικαὶ πόλεις ἀπὸ τὴν Στερεάν ‘Ελλάδα, καθὼς καὶ αἱ Θῆβαι.

Τὸ ἄλλο, ἦτο τὸ κράτος τῶν Ἀθηνῶν μὲ ὅλας σχεδὸν τὰς νήσους τοῦ Αἰγαίου πελάγους καὶ μὲ τὰς ἀποικίας του εἰς τὰ παράλια τῆς Θράκης καὶ τῆς Μικρᾶς Ἀσίας.

Οἱ Σπαρτιάται ἦσαν πολὺ ἴσχυροι κατὰ ξηράν, ἐνῷ οἱ Ἀθηναῖοι ἦσαν πολὺ ἴσχυροι κατὰ θάλασσαν. Ὁ Πελοποννησιακὸς πόλεμος λοιπὸν ἦτο ἀγών μεταξὺ μιᾶς δυνάμεως ἴσχυρᾶς κατὰ ξηράν, καὶ μιᾶς ἄλλης ἴσχυρᾶς κατὰ θάλασσαν.

‘Ο πόλεμος ἥρχισε τὴν ἄνοιξιν περίπου τοῦ 431 ἔτους πρὸ Χριστοῦ.

Ἴσχυρὸς σπαρτιατικὸς στρατὸς εἰσῆλθεν εἰς τὴν Ἀττικὴν γῆν. Ἀρχηγὸς τοῦ στρατοῦ αὐτοῦ ἦτο ὁ βασιλεὺς τῆς Σπάρτης **Ἀρχίδαμος**, ἀπὸ τοὺς πολὺ συνετοὺς βασιλεῖς τῆς Σπάρτης. Ὁ Ἀρχίδαμος ἦτο φιλειρηνικὸς βασιλεὺς καὶ προέβλεπε τὰς καταστροφάς, αἱ ὅποιαι θὰ ἐγίνοντο εἰς τὴν Ἑλλάδα ἀπὸ τὸν ἐμφύλιον αὐτὸν πόλεμον. Διὰ τοῦτο προσεπάθησε μὲ κάθε τρόπον νὰ ἀποτρέψῃ τὸν πόλεμον. Άλλα δὲν τὸ κατώρθωσε.

‘Ο Περικλῆς τότε διέταξεν ὄλους τοὺς κατοίκους, οἱ ὅποιοι εύρισκοντο ἔξω ἀπὸ τὰς Ἀθήνας, νὰ ἀφῆσουν τὰς οἰκίας των καὶ τὰ κτήματά των. Μαζὶ δὲ μὲ τὰς γυναῖκας καὶ τὰ παιδία των καὶ μὲ ὅσα πράγματα ἡδύναντο νὰ φέρουν, νὰ ἔλθουν εἰς τὰς Ἀθήνας καὶ τὸν Πειραιᾶ. Τὰς πόλεις ταύτας ὑπερήσπιζον καὶ συνέδεον τὰ ἀπρόσβλητα μακρὰ τείχη τοῦ Θεμιστοκλέους, τὰ ὅποια προεφύλαξαν τότε τὸν πληθυσμὸν καὶ ἐξησφάλισαν τὸν ἐφοδιασμὸν ἀπὸ τὴν θάλασσαν.

Οἱ χωρικοὶ πρόσφυγες τῆς Ἀττικῆς ἔβλεπον ἀπὸ τὰ τείχη τῶν Ἀθηνῶν μὲ πόνον εἰς τὴν καρδίαν τὴν ἄνοιξιν ἐκάστου ἔτους, τὸν σπαρτιατικὸν στρατόν, νὰ καταστρέψῃ τὰ κτήματά

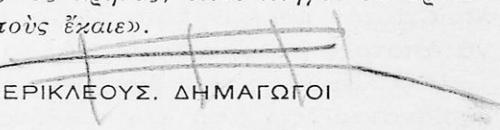
των. 'Ο Ἀρχίδαμος ἐνόμιζεν ὅτι μὲ τὴν τακτικὴν αὐτὴν θὰ ἔξηντλει τοὺς Ἀθηναίους.

'Ο Περικλῆς ἐξ ἄλλου ἔστελλε πλοῖα Ἀθηναϊκὰ εἰς τὰ παράλια τῆς Πελοποννήσου, τὰ ὅποια ἐλεηλάτουν τὰς πόλεις τῶν Πελοποννησίων. Τὸ σχέδιόν του ἦτο νὰ ἀποκλείσῃ τὴν Πελοπόννησον οἰκονομικῶς καὶ νὰ ἔξαντλήσῃ τοὺς ἔχθρούς.

'Ο πόλεμος μεταξὺ τῶν Ἀθηναίων καὶ τῆς Σπάρτης ἔξηκολούθησεν ἐπὶ δέκα ἔτη μὲ τὸν ἕδιον τρόπον, ὅπως καὶ πρότερον. Κατὰ τὸ διάστημα ὅμως αὐτὸ συνέβησαν μεγάλα γεγονότα.

117. Ο ΛΙΜΟΣ ΕΙΣ ΤΑΣ ΑΘΗΝΑΣ

Πλοῖον ἀπὸ ξένον λιμένα ἔφερεν εἰς τὸν Πειραιᾶ φοιβερὰν ἀσθένειαν. Ἐπειδὴ δὲ ὅλος ὁ προσφυγικὸς πληθυσμὸς ἔζη εἰς τὰς Ἀθήνας καὶ τὸν Πειραιᾶ συσσωρευμένος εἰς οἰκίας φίλων ἢ εἰς πνιγηρὰς καλύβας, διὰ τοῦτο ἡ νόσος ἔλαβε μεγάλην ἔκτασιν.

'Ο μέγας ἴστορικός Θουκυδίδης, ὁ δόποῖος ἔγραψε διὰ τὸν Πελοποννησιακὸν πόλεμον καὶ προσεβλήθη καὶ ὁ ἕδιος ἀπὸ τὴν φοιβερὰν νόσον, μᾶς λέγει τὰς ἔξης δι' αὐτήν. «Οἱ ἄνθρωποι, ἀπέθνησκον ὁ εἰς κατόπιν τοῦ ἄλλου. Οἱ νεκροὶ ενδίσκοντο ἔξηπλωμένοι εἰς τὸν δρόμους ὁ εἰς ἐπάνω εἰς τὸν ἄλλον. Ἄλλοι πάλιν ἐποιηθάνατο ἀ πτυνησκον πλησίον εἰς τὰς κορήνας, ὅπου ἐπῆγαν νὰ δροσίσουν δλίγον τὴν φλόγα, ἡ δποία τὸν ἔκαιε».

118. ΘΑΝΑΤΟΣ ΤΟΥ ΠΕΡΙΚΛΕΟΥΣ. ΔΗΜΑΓΩΓΟΙ

'Η μεγαλυτέρα ὅμως συμφορά, ἡ δποία ἔπληξε τότε τὰς Ἀθήνας, ἥτο δ θάνατος τοῦ Περικλέους, ἀπὸ τὴν νόσον αὐτήν.

429 π. X. 'Εκεῖνοι, οἱ ὅποιοι διεδέχθησαν τὸν Περικλέα εἰς τὴν ἀρχὴν δὲν ἦσαν καλοὶ ἄρχοντες. 'Ο Περικλῆς εἶχε κατορθώσει νὰ ἐνώσῃ τὰ δύο κόμματα, τῶν ἀριστοκρατικῶν καὶ τῶν πτωχοτέρων τάξεων, τοῦ δῆμου. Πρὸς δλους ἔλεγε τὴν ἀλήθειαν καὶ ἡναντιώνετο πολλάκις εἰς τὰς ἀπαιτήσεις των.

Οἱ διάδοχοί του ὅμως ἔκαμαν τὸ ἐναντίον. 'Εκολάκευσον

τὸν λαόν, διὰ νὰ καταλάβουν τὴν ἀρχήν. Τούτους ὁνομάζομεν δημαγωγούς, ἐπειδὴ προσεπάθουν μὲ κάθε τρόπον νὰ προσελκύσουν τὸν λαόν, τὸν δῆμον, μὲ τὸ μέρος τῶν.

Τοιοῦτος δημαγωγὸς ἐφάνη εἰς τὰς Ἀθήνας μετὰ τὸν θάνατον τοῦ Περικλέους ὁ **Κλέων**. Οὗτος δὲν κατήγετο ἀπὸ εὐγενῆ οἰκογένειαν. Ἡτο ἰδιοκτήτης βυρσοδεψείου καὶ ἄνθρωπος ἔμπαθής καὶ ὄρμητικός. Ἀντίπαλός του ἦτο ὁ **Νικίας** πιλούσιος καὶ ἀπὸ παλαιὰν εὐγενῆ οἰκογένειαν. Ὁ Νικίας ἦτο ὁ εὐγενέστερος καὶ συνετώτερος ἀπὸ τοὺς πολιτικούς ἄνδρας τότε, δὲν εἶχε δὲ καθόλου ἐγωισμόν. Οὗτος ἦτο ἀρχηγὸς τοῦ κόμματος, τὸ ὅποιον ἦθελε τὴν εἰρήνην μὲ τοὺς Σπαρτιάτας.

~~119. ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΕΙΣ ΤΟΥ ΔΗΜΟΣΘΕΝΟΥΣ ΚΑΙ ΤΟΥ ΒΡΑΣΙΔΟΥ~~

‘Ο στρατηγὸς τῶν Ἀθηναίων **Δημοσθένης** μὲ ἀθηναϊκὸν στόλον κατέλαβε τὴν **Πύλον**, εἰς τὰ παράλια τῆς Μεσσηνίας, εἰς τὸν κόλπον τοῦ Ναυαρίνου. Τότε εἰς τὴν νῆσον 425 π. Χ. **Σφακτηρίαν**, ἥχμαλωτίσθησαν 420 δπλῖται, ἐκ τῶν ὅποιων 181 ἦσαν σπουδαῖοι τῆς Σπάρτης πολῖται.

Οἱ Σπαρτιάται ἐταράχθησαν σφόδρα ἀπὸ τὸ πάθημά των αὐτὸ καὶ ἐπρότειναν εἰρήνην εἰς τοὺς Ἀθηναίους. ‘Ἄλλ’ οὕτοι ἐξ αἰτίας τοῦ Κλέωνος ἀπέρριψαν τὰς προτάσεις τῶν Σπαρτιατῶν καὶ ἔχασαν οὕτω μεγάλην εὐκαιρίαν νὰ εἰρηνεύσουν καὶ νὰ κρατήσουν τὴν θέσιν, τὴν ὅποιαν εἶχον καὶ πρότερον μεταξὺ τῶν Ἑλλήνων.

Τὸ ἄλλο γεγονός εἶναι ἡ ἐκστρατεία τοῦ **Βρασίδου** εἰς τὴν Θράκην. Διὰ πρώτην φορὰν ἡ Σπάρτη μὲ τὸν σπουδαῖον αὐτὸν στρατηγὸν ἀπεφάσισε νὰ κτυπήσῃ τὴν δύναμιν τοῦ Ἀθηναϊκοῦ κράτους εἰς τὰς ἀποικίας. Ὁ Βρασίδας ἦτο ὁ ἄνθρωπος, τὸν ὅποιον ποτὲ ἄλλοτε δὲν ἐγγώρισεν ἡ Σπάρτη. Εἶχε πολλὰς ἀρετάς. Ἐκτὸς ἀπὸ τὴν ὀγδοεύαν του, ἦτο σπουδαῖος ρήτωρ καὶ ἐπειθε πολὺ μὲ τὸν λόγον του. Ἐπίσης ἦτο ἀκούραστος καὶ ἀποφασιστικός. Οἱ ἄρχοντες τῆς πατρίδος του δὲν ἦσαν πάντοτε σύμφωνοι μὲ τὰ μεγάλα σχέδια, τὰ ὅποια συνελάμβανε τὸ ἐπιχειρηματικόν του πνέομα.

‘Ο Βρασίδας μὲ τὴν ὑποστήριξιν τοῦ βασιλέως τῆς Μακεδονίας Περδίκου, ἐπεχείρησε μεγάλην καὶ δύσκολον ἔκστρατείαν.

Ἐβάδισε γρήγορα διὰ μέσου τῆς Θεσσαλίας καὶ ἔφθασεν εἰς τὴν Μακεδονίαν μέχρι τῶν ἐκβολῶν τοῦ Στρυμόνος ποταμοῦ, ὅπου ἐκυρίευσε σπουδαίαν ἀποικίαν τῶν Ἀθηναίων, τὴν Ἀμφίπολιν.

~~Ἐναντίον τοῦ Βρασίδου ἔξεστράτευσεν δὲ Κλέων. Εἰς μάχην δέ, ή ὅποια ἔγινεν ἐκεῖ, δὲ Ἀθηναϊκὸς στρατὸς ἐνικήθη καὶ οἱ δύο στρατηγοὶ Κλέων καὶ Βρασίδας ἔπεσαν κατ’ αὐτήν. Τότε εἰς τὰς Ἀθήνας ἐκέρδισε τὸ κόμμα τοῦ Νικίου καὶ ὑστερον ἀπὸ δέκα ἔτη ἐμφυλίου πολέμου ἔγινεν εἰρήνη, ή ὅποια ὠνομάσθη Νικίειος εἰρήνη.~~ Τοιουτοτρόπως ἐτελείωσεν ἡ πρώτη περίοδος τοῦ πολέμου, τὴν ὅποιαν ὀνομάζομεν Ἀρχιδάμειον πόλεμον, ἀπὸ τὸν βασιλέα τῆς Σπάρτης Ἀρχίδαμον.

120. ΔΕΥΤΕΡΑ ΠΕΡΙΟΔΟΣ ΤΟΥ ΠΟΛΕΜΟΥ. Ο ΑΛΚΙΒΙΑΔΗΣ

ΕΚΣΤΡΑΤΕΙΑ ΕΙΣ ΣΙΚΕΛΙΑΝ (415-413 π. Χ.)

‘Αλλ’ ή εἰρήνη αὕτη δὲν διήρκεσε πολὺν καιρόν. Εἰς τὰς Ἀθήνας ἀρχηγὸς τοῦ κόμματος, τὸ ὅποιον ἦθελε νὰ ἔξακολουθήσῃ ὁ πόλεμος ἐναντίον τῆς Σπάρτης, ἔγινεν δὲ Ἀλκιβιάδης.

‘Ο Ἀλκιβιάδης.

μίαν μάλιστα ἀπὸ αὐτᾶς ἐπληγώθη.

‘Ο Ἀλκιβιάδης μὲ τὴν μεγάλην του φιλοδοξίαν κατώρθωσε

νὰ πείσῃ τοὺς συμπατριώτας νὰ κάμουν μίαν δλεθρίαν ἐκστρατείαν. Ἐσκέφθη νὰ πραγματοποιήσῃ ἐν ὄνειρον νὰ κυριεύσῃ δλόκληρον τὴν Σικελίαν, δπου οἱ Ἀθηναῖοι εἶχον συμμάχους πόλεις ἀπὸ τῆς ἐποχῆς τοῦ Περικλέους, νὰ κάμῃ τὰς Ἀθήνας ἡγεμόνα δλου τοῦ Ἑλληνισμοῦ ἀπὸ τὴν ἀνατολὴν ἔως τὴν δύσιν.

Ἡ εύκαιρία ἐδόθη. Ἡ "Ἐγεστα, πόλις τῆς Σικελίας, φίλη καὶ σύμμαχος τῶν Ἀθηναίων, ἐζήτησε τὴν βοήθειάν των εἰς τὸν πόλεμον, τὸν δποῖον ἔκαμεν ἐναντίον τῶν γειτόνων τῆς Σελινούντιων. Οἱ κάτοικοι τῆς Σελινούντος ὑπεστηρίζοντο ἀπὸ τοὺς Συρακουσίους, οἱ δποῖοι ἥσαν φίλοι τῶν Κορινθίων καὶ Λακεδαιμονίων.

Οἱ Ἀθηναῖοι πολιταὶ, χωρὶς νὰ γνωρίζουν οὔτε πόσον μεγάλη ἦτο ἡ Σικελία, οὔτε πόσον πληθυσμὸν εἶχε, συνεφώνησαν μὲ τὴν γνώμην τοῦ Ἀλκιβιάδου καὶ ἀπεφάσισαν τὴν ἐκστρατείαν αὐτῆν.

415 π. X. Ἰσχυρὸς στόλος ἀπὸ 134 τριηρεῖς καὶ 10.000 στραπλήθους, τὸν ἄριστα ὀπλισμένον, ἀνεχώρησε μὲ τὰς εύχας τοῦ Πειραιῶς, διὰ τὸν μεγάλον πλοῦν. Ἀρχηγοὶ τῆς ἐκστρατείας ἦσαν ὁ Ἀλκιβιάδης, ὁ Νικίας καὶ ὁ Λάμαχος.

121. Η ΚΑΤΑΣΤΡΟΦΗ

"Αλλ' οἱ ἔχθροι τοῦ Ἀλκιβιάδου κατηγόρησαν αὐτὸν ἐπὶ ἀσεβείᾳ, οἱ Ἀθηναῖοι δὲ ἔκαμαν τότε τὴν παραφροσύνην νὰ στείλουν εἰς τὴν Σικελίαν πλοῖον καὶ νὰ δόηγήσῃ τὸν Ἀλκιβιάδην εἰς τὰς Ἀθήνας, διὰ νὰ δικασθῇ.

"Ο Ἀλκιβιάδης ὅμως κατώρθωσε νὰ δραπετεύσῃ εἰς τὴν Σπάρτην, ἐκεῖ δὲ ἐπρόδωσεν εἰς τοὺς Σπαρτιάτας τὰ σχέδια τῶν Ἀθηναίων καὶ ἔδωσεν δλεθρίας συμβουλάς διὰ τὴν πατρίδα του.

Οὕτως αἱ ἐπιχειρήσεις τῶν Ἀθηναίων εἰς τὴν Σικελίαν ἀπέτυχον. Οἱ Σπαρτιάται ἔστειλαν βοήθειαν εἰς τοὺς Συρακουσίους, οἱ δποῖοι εἶχον λάβει ἐν τῷ μεταξὺ πολὺ θάρρος, ὁ ἀθη-

ναϊκός δὲ στρατός καὶ ὁ σιόλος ἡττήθη ἀπὸ τοὺς Συρακουσίους καὶ τοὺς συμμάχους των καὶ ἔπαθεν ἐκεῖ τροφήν.

413 π. X. μερωτάτην καταστροφήν.
‘Ο ιστορικὸς Θουκυδίδης περιγράφει μὲ τὰ μελανώτερα χρώματα τὴν καταστροφὴν αὐτῆν, λέγει δέ, δτι εἶναι τὸ σπου-

Νόμισμα Συρακουσίων.

Ἐκόπη εἰς ἀνάμνησιν τῆς νίκης τοῦ 413 π. Χ. καὶ θεωρεῖται ἐν ἀπὸ τὰ ἀριστουργήματα τῆς ἀρχαίας σφραγιδογλυφικῆς τέχνης.

δαιότερον καὶ τὸ μεγαλύτερον γεγονός ἀπὸ ὅσα συνέβησαν καθ' ὅλον τὸν πόλεμον καὶ ἀπὸ ὅσα ἤκουσε.

122. ΤΡΙΤΗ ΠΕΡΙΟΔΟΣ ΤΟΥ ΠΟΛΕΜΟΥ

ΔΕΚΕΛΕΙΚΟΣ ΠΟΛΕΜΟΣ. Η ΑΠΟΣΤΑΣΙΑ ΤΩΝ ΣΥΜΜΑΧΩΝ

“Οταν ἔφθασεν εἰς τὰς Ἀθήνας ἡ εἴδησις τῆς τρομερᾶς καταστροφῆς μεγάλη ἀπελπισία κατέλαβεν τοὺς Ἀθηναίους. Ἔβλεπον τὸν ναύσταθμον νὰ ἔχῃ πολὺ ὀλίγα πλοῖα καὶ τὰ ταμεῖα τοῦ κράτους χωρὶς χρήματα. “Ολα ἔφανέρωναν, δτι τίποτε δὲν ἔσωζε πλέον τοὺς Ἀθηναίους κατὰ τὴν παροῦσαν στιγμήν.

Ἐν τούτοις οἱ Ἀθηναῖοι ἔλαβον τὴν ἀπέφασιν μὲ τὰ μέσα, τὰ ὅποια εἶχον νὰ μὴ ύποχωρήσουν. Ἀπέναντι τοῦ κινδύνου, ὁ δόποιος τόσον αἰφνιδίως παρουσιάσθη, ἥσαν πρόθυμοι νὰ φανοῦν πειθαρχικοὶ εἰς ὅλα. Ἡτο δῆμος πλέον ἀργά.

Θλιβερὰ πραγματικῶς γεγονότα συνέβησαν κατὰ τὰ ἐννέα ἔτη, μετά τὴν καταστροφὴν εἰς τὴν Σικελίαν.

Τὴν ἄνοιξιν τοῦ 413 π. Χ. οἱ Σπαρτιάται εἰσέβαλον εἰς τὴν Ἀττικὴν καὶ κατέλαβον τὴν **Δεκέλειαν**. Ἀφοῦ δὲ ὠχύρωσαν αὐτὴν ἔκαμνον ἐπιδρομάς καὶ ἡμπόδιζον τοὺς Ἀθηναίους νὰ

ἐργάζωνται εἰς τὰ μεταλλεῖα τοῦ Λαυρείου, τὰ ὅποια ἦσαν ἡ κυριωτέρα τῶν πηγὴ πλούτου. Διὰ τοῦτο τὴν περίοδον αὐτὴν τοῦ πολέμου, ὁνομάζομεν **Δεκελεικὸν πόλεμον.**

Πολλαὶ νῆσοι ἐξ' ἄλλου εἰς τὸ Αἴγαῖον πέλαγος ἀπέστησαν ἀπὸ τὴν ἀθηναϊκὴν συμμαχίαν. Ἐπίσης εἰς τὴν Μικρὰν Ἀσίαν ἀπεχώρησαν αἱ σύμμαχοι πόλεις ἡ μία κατόπιν τῆς ἄλλης.

Τὸ χειρότερον δύμας ἦτο, ὅτι οἱ Σπαρτιάται ἔκαμαν συμμαχίαν μὲ τοὺς Πέρσας, οἱ ὅποιοι ἐβοήθησαν αὐτοὺς νὰ κατασκευάσουν στόλον, διὰ νὰ πολεμήσουν τοὺς Ἀθηναίους καὶ κατὰ θάλασσαν.

123. ΑΙ ΤΕΛΕΥΤΑΙΑΙ ΝΙΚΑΙ ΤΩΝ ΑΘΗΝΑΙΩΝ Ο ΑΛΚΙΒΙΑΔΗΣ ΕΠΙΣΤΡΕΦΕΙ ΕΙΣ ΤΑΣ ΑΘΗΝΑΣ

Παρὰ τὰ τόσα ἀτυχήματα, τὰ ὅποια ἔπληξαν τότε τὰς Ἀθήνας, ἔλαμψε καὶ πάλιν διὰ μερικὰ ἔτη ἡ δύναμίς των. Εἰς τὴν Μίλητον, ἡ ὅποια ἀπεστάτησεν ἀπὸ τὰς Ἀθήνας, ὁ ἀθηναϊκὸς στρατὸς ἐκέρδισε σπουδαίαν νίκην. Ἡ νίκη αὐτὴ ἐσταμάτησε τὰς ἐπιτυχίας τῶν ἔχθρῶν τοῦ ἀθηναϊκοῦ κράτους.

Ο πόλυπλάνητος Ἀλκιβιάδης ἐφίλονείησε μὲ τοὺς Σπαρτιάτας, ἔφυγεν ἀπὸ τὴν Σπάρτην καὶ ἐπῆγεν εἰς τὸν Πέρσην σατράπην Τισσαφέρνην. Ἐκεῖ ἐφρόντισε μὲ κάθε τρόπον νὰ διαβάλῃ τοὺς Σπαρτιάτας καὶ νὰ τοὺς βλάψῃ. Κατόπιν κατώρθωσε μὲ μεγάλην ἐπιτηδειότητα νὰ συμφιλιωθῇ μὲ τοὺς συμπατριώτας του, οἱ ὅποιοι ἐλησμόνησαν τὸ παρελθόν καὶ διώρισαν αὐτὸν στρατηγόν. Ἐπὶ δὲ χρονικὸν διάστημα οἱ Ἀθηναῖοι μὲ τὸ θάρρος καὶ τὴν στρατηγικὴν τέχνην τοῦ Ἀλκιβιάδου ἔγιναν καὶ πάλιν κύριοι τῆς θαλάσσης.

‘Η σπουδαιοτέρα ναυμαχία ἔγινε πλησίον τῶν νησί⁴⁰⁶ π. Χ. σίδων, τῶν Ἀργινουσῶν, μεταξὺ Μυτιλήνης καὶ Μικρᾶς Ἀσίας. Κατ' αὐτὴν ἐνικήθη ὁ στόλος τῶν Λακεδαιμονίων καὶ ἐφονεύθη καὶ ὁ ναύαρχός των, ὁ Καλλικρατίδας. Ἐξησφαλίσθη δὲ τότε καὶ ἡ συγκοινωνία μὲ τὸν Εὔξεινον Πόντον καὶ ἡ εἰσαγωγὴ ἀπ' ἐκεῖ σίτου.

124. Ο ΛΥΣΑΝΔΡΟΣ ΚΑΙ Η ΚΑΤΑΣΤΡΟΦΗ ΕΙΣ ΑΙΓΟΣ ΠΟΤΑΜΟΥΣ

Άλλα τὰ πράγματα ἥλλαξαν πολὺ πρὸς βλάβην τῶν Ἀθηναίων. Ὁ βασιλεὺς τῆς Περσίας ἔστειλε σατράπην εἰς τὴν Μικράν Ἀσίαν ἀντὶ τοῦ Τισσαφέρνους, τὸν νεώτερον υἱόν του, τὸν Κύρον, δό όποιος ἦτο πολὺ δραστήριος καὶ φιλόδοξος. Συγχρόνως οἱ Σπαρτιάται ἐξέλεξαν ναύαρχον τὸν Λύσανδρον. Οὗτος ἦτο σπουδαῖος στρατιωτικὸς καὶ διπλωμάτης, ἥλθεν δὲ εἰς συνεννοήσεις μὲ τὸν Κύρον καὶ ἐκέρδισε τὴν ἐμπιστοσύνην του.

Οἱ Ἀθηναῖοι μετ' ὀλίγον ἔκαμαν τὴν ἀπερισκεψίαν εἰς τὴν κρίσιμον ἐκείνην στιγμὴν νὰ παύσουν τὸν Ἀλκιβιάδην, τὸν καλύτερον καὶ πλέον ἵκανὸν στρατηγὸν τότε, ἀπὸ τὴν στρατηγίαν. Ὁ Ἀλκιβιάδης ἀπεσύρθη εἰς τὸν Ἐλλήσποντον, ἀπὸ ὅπου ἥδυνατο νὰ παρακολουθῇ ὅσα συνέβαινον.

Ο ναύαρχος Κόνων, δό όποιος διεδέχθη τὸν Ἀλκιβιάδην, ἦτο ἵκανὸς στρατηγός, ἀλλὰ δὲν ἦτο τόσον ἴσχυρός, ὡστε νὰ πολεμήσῃ ἐναντίον τῶν δύο ἡνωμένων δυνάμεων τοῦ Λυσάνδρου καὶ τοῦ Κύρου.

405 π. X. Δύο ἔτη μετὰ τὸν διορισμόν του ὡς ναυάρχου δό Λύσανδρος ἐνίκησε τοὺς Ἀθηναίους μέσα εἰς τὸν Ἐλλήσποντον, εἰς τοὺς Αἰγαίους ποταμούς, ἀπέναντι τῆς Λαμψάκου. Εἰς τοὺς Αἰγαίους ποταμούς εύρισκετο στόλος Ἀθηναϊκὸς ἀπὸ 150 πλοῖα, ἐνῷ ὁ στόλος τοῦ Λυσάνδρου, ἀπὸ 200 πλοῖα τῶν Λακεδαιμονίων, ἦτο ἡγκυροβολημένος εἰς τὸν λιμένα τῆς Λαμψάκου.

Οἱ Ἀθηναῖοι στρατηγοί, μεταξὺ τῶν δόποιών ἦτο καὶ ὁ Κόνων, ἔκαμαν τὴν ἀπερισκεψίαν νὰ μὴ δώσουν προσοχὴν εἰς τὰς ὄρθας συμβουλὰς τοῦ ἐκεῖ πλησίον εύρισκομένου ἐξορίστου Ἀλκιβιάδου. Ἀφηναν δὲ τὰ πληρώματα τῶν πλοιών νὰ ἐξέρχωνται εἰς τὴν ξηρὰν καὶ νὰ ἀναζητοῦν τροφάς.

Ο Λύσανδρος εὗρε τὴν εὐκαιρίαν, ὅτε σχεδὸν ὅλαι αἱ ἀθηναϊκαὶ τριήρεις ἦσαν ἄδειαι ἀπὸ ἄνδρας, καὶ ἐπέπεσαν ἐναντίον αὐτῶν. Μόνον ἐννέα τριήρεις, μεταξὺ τῶν δόποιών καὶ ἡ τοῦ Κόνωνος, κατώρθωσαν νὰ σωθοῦν. "Ολαι αἱ ἄλλαι συνελήφθησαν. Ἡ δὲ Πάραλος ἐπορεύθη εἰς Πειραιᾶ, διὰ νὰ ἀναγγείλῃ τὴν φοβερὰν καταστροφήν.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΙΔ'.

ΟΙ ΣΠΑΡΤΙΑΤΑΙ ΗΓΕΜΟΝΕΣ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΟΣ

125. ΤΟ ΤΕΛΟΣ ΤΟΥ ΠΟΛΕΜΟΥ

‘Η μεγάλη νίκη τῶν Σπαρτιατῶν εἰς τοὺς Αἰγάδος πόταμοὺς ἐσημείωσε καὶ τὸ τέλος τοῦ πολέμου. ’Εντὸς δὲ λίγου χρόνου ὁ Λύσανδρος ἐπολιόρκησε τὸν Πειραιᾶ, ἐνῷ σπαρτιατικὸς στρατὸς ἀπέκλεισε τὰς Ἀθήνας ἀπὸ τὴν ξηράν. “Υστερον ἀπὸ μερικούς μῆνας, οἱ Ἀθηναῖοι, οἱ δοποῖοι ύπέφερον πολὺ ἀπὸ πεῖναν, ἡναγκάσθησαν νὰ ζητήσουν σπονδᾶς ἀπὸ τοὺς Λακεδαιμονίους.

Εἰς τὸ συνέδριον τῆς Κορίνθου, οἱ Κορίνθιοι καὶ οἱ Θηβαῖοι ὑπεστήριξαν νὰ μὴ γίνουν σπονδαὶ μὲ τοὺς Ἀθηναίους, ὅλλα νὰ καταστραφοῦν ἐντελῶς αἱ Ἀθῆναι. Οἱ Λακεδαιμόνιοι δῆμοις μὲ σωφροσύνην δὲν συνεφώνησαν εἰς τὴν πρότασιν αὐτήν. Εἶπον, ὅτι δὲν πρέπει νὰ καταστραφῇ πόλις ἔλληνική, ἡ ὁποία εἰς μεγάλους κινδύνους προσέφερε μεγάλας ύπηρεσίας εἰς τὴν Ἑλλάδα. Ὁ κόσμος διλος, δοποῖος ἀγαπᾷ σήμερον τὰς Ἀθήνας, πρέπει νὰ εἶναι εὐγνώμων εἰς τὴν Σπάρτην. Μὲ τὴν θαυμασίαν στάσιν, τὴν ὁποίαν ἐκράτησε τότε εἰς τὸ συνέδριον, ἐσώθη δὲ ὁραῖος πολιτισμὸς τῶν Ἀθηνῶν. Ἐάν ύπερίσχυον αἱ γνῶμαι τῶν ἄλλων καὶ κυρίως τῆς Κορίνθου, ἡ δοποία ἐπολέμει μόνον διὰ τὸ ἐμπόριον της δὲν θὰ εἴχομεν τίποτε ἀπὸ τὸν πολιτισμὸν τοῦ Πειραιῶν. Ἡ διαγωγὴ αὐτὴ ἡ ἀξιοπρεπής καὶ μεγαλόψυχος, δῆμος ἥρμοζεν εἰς Σπαρτιάτας, εἶναι ἀξία θαυμασμοῦ.

Κατ’ αὐτὸν τὸν τρόπον ἐτελείωσεν ὁ τρομερὸς αὐτὸς ἀδελφικὸς πόλεμος. Ποτὲ ἄλλοτε δὲν ἔγιναν τόσαι μεγάλαι καταστροφαὶ εἰς τὴν πατρίδα μας, δόσον κατὰ τὸν φοβερὸν ἐκείνον πόλεμον. Πόλεις ἐρημώθησαν ἀπὸ κατοίκους, ἄνδρες ἔξωρί-

σθησαν, σφαγαὶ ἀνθρώπων συχναὶ ἔγιναν. Ἡ γεωργικὴ παραγωγὴ ἡλαττώθη, διότι δὲν ύπῆρχον ἐργατικαὶ χεῖρες, τὸ ἐμπόριον περιωρίσθη καὶ τὰ μεγάλα ἀστικὰ κέντρα παρήκμασαν.

Ἡ Ἑλλὰς τότε ἐξησθένησε πολὺ καὶ ἡ πρόοδος τοῦ πολιτισμοῦ, δὸς ποῖος πρὶν ἀπὸ ὅλῃ γαῖᾳ ἔτη εἶχε φθάσει εἰς τὴν ἀκμήν του, ἐσταμάτησε.

126. Η ΕΙΡΗΝΗ ΚΑΙ ΟΙ ΤΡΙΑΚΟΝΤΑ ΤΥΡΑΝΝΟΙ ΕΙΣ ΤΑΣ ΑΘΗΝΑΣ.

Οἱ Λακεδαιμόνιοι καὶ οἱ σύμμαχοι συνεφώνησαν νὰ κάμουν εἰρήνην μὲ τοὺς Ἀθηναίους, ἀλλ᾽ ὑπὸ τὸν ὄρον οὗτοι νὰ κρημνίσουν τὰ μακρὰ τείχη καὶ τὰ ὀχυρώματα τοῦ Πειραιῶς, νὰ παραδώσουν τὰ πολεμικά των πλοῖα πλὴν δώδεκα, καὶ νὰ ἔχουν τοὺς ἴδιους φίλους καὶ ἔχθρούς μὲ τὴν Σπάρτην. Τοιουτοτρόπως διελύετο ἡ περίφημος συμμαχία τῶν Ἀθηνῶν, ἡ δοπία διήρκεσε πλέον τῶν 70 ἑτῶν.

Τὸ παλαιὸν πολίτευμα κατηργήθη εἰς τὰς Ἀθήνας καὶ τριάκοντα τύραννοι διωρίσθησαν ὡς κυβέρνησις τῶν Ἀθηνῶν. Ὁ 404 π. X. σπουδαιότερος καὶ σκληρότερος ἀπὸ ὅλους ἦτο ὁ Κριτίας. Ἀλλ᾽ οἱ τριάκοντα ἔκαμπαν πολλὰ ἔγκλήματα. Πολλοὺς κατεδίκασαν εἰς θάνατον χωρὶς δίκην καὶ πολλοὺς ἔξωρισαν.

Κατὰ τὴν ἄνοιξιν τοῦ 403 π. X. δὸς Ἀθηναῖος ἐξόριστος Θρασύβουλος μὲ ὅλίγους συντρόφους κατώρθωσε νὰ ἐλευθερώσῃ τὴν πατρίδα του ἀπὸ τὸν ζυγὸν τῶν τυράννων.

Εἰς μάχην, ἡ δοπία ἔγινεν εἰς τὰ ὑψώματα τῆς Μουνιχίας τοῦ Πειραιῶς, ὅπου ἐφονεύθη καὶ ὁ Κριτίας, οἱ τριάκοντα τύραννοι ἐνικήθησαν καὶ ἔφυγον εἰς τὴν Ελευσῖνα. Τότε ἐξελέγησαν εἰς τὰς Ἀθήνας δέκα ἄνδρες, διὰ νὰ καταπαύσουν τὸν ἐμφύλιον πόλεμον.

127. ΟΙ ΛΑΚΕΔΑΙΜΟΝΙΟΙ ΑΡΜΟΣΤΑΙ.

Οἱ Σπαρτιάται ἀφοῦ ἐνίκησαν τοὺς Ἀθηναίους, ἔγιναν αὐτοὶ οἱ ἡγεμόνες ὅλης τῆς Ἑλλάδος καὶ τῶν ἐλληνικῶν πόλεων, αἱ ὅποιαι εὑρίσκοντο εἰς ἄλλα μέρη.

Εἰς τὰς συμμάχους των πόλεις ἔστειλαν ἀνὰ ἔνα σπαρτιά-

την διοικητήν, ένα **άρμοστήν**. Οὗτοι ήσαν περισσότερον τυραννικοί, παρά δύσον ήσαν ἄλλοτε οἱ Ἀθηναῖοι εἰς αὐτούς. Ταχέως δὲ ἐμισήθησαν ἀπὸ τὰς Ἑλληνικάς πόλεις, τὰς ὅποιας ἐκυβέρνων. Διὰ τοῦτο ἡ ἡγεμονία τῆς Σπάρτης μόνον εἴκοσιν ἐπτά ἔτη διήρκεσε.

128. Ο ΣΩΚΡΑΤΗΣ ΚΑΙ ΟΙ ΜΑΘΗΤΑΙ ΤΟΥ.

Οι ἄνθρωποι ἥλπιζον, ὅτι καλύτεραι ήμέραι θὰ ἥρχοντο εἰς τὰς Ἀθήνας μετὰ τὴν ἀλλαγὴν τοῦ πολιτεύματος.

Δυστυχῶς οἱ Ἀθηναῖοι ἔκαμαν τότε μίαν πολὺ κακὴν πρᾶξιν. Μὲ ψευδῆ κατηγορίαν οἱ Ἀθηναῖοι δικασταὶ κατεδίκασαν εἰς θάνατον τὸν μεγαλύτερον ἀνθρωπὸν, τὸν ὃποῖον εἶχε τότε ὅλη ἡ Ἑλλάς, τὸν φιλόσοφον **Σωκράτην**.

Οὗτος ἐγεννήθη εἰς ἐν χωρίον πλησί ον τῶν Ἀθηνῶν. Ὁ πατέρας του Σωφρονίσκος ἦτο γλύπτης καὶ κατεσκεύαζεν ἀνδριάντας. Τὴν ἴδιαν ἐργασίαν ἔκαμνε καὶ ὁ Σωκράτης, ὅταν ἦτο νέος.

‘Ο Σωκράτης δὲν εἶχε λάβει μεγάλην μόρφωσιν, δπως οἱ πλούσιοι Ἀθηναῖοι, διότι ἦτο πολὺ πτωχός. Ὁ θεός δύμως τὸν εἶχε προικίσει μὲ μεγάλον νοῦν. Μὲ βαθεῖαν σκέψιν ἔξήταζε τὰ διάφορα πράγματα εἰς τὸν κόσμον. Ἡρώτα μέσα του : «τί εἶναι τοῦτο ἡ ἐκεῖνο καὶ διὰ ποιῶν λόγον ἔγινε». Ἡγάπα δηλαδὴ νὰ μανθάνῃ καὶ νὰ γνωρίζῃ καλὰ διὰ τὸν ὑπῆρχεν εἰς τὸν κόσμον· ἦτο μὲ ἄλλους λόγους φίλος τῆς σοφίας, φιλόσοφος.

“Ολοι οἱ ἄνθρωποι ἀνεγνώριζον ἀμέσως εἰς τοὺς δρόμους καὶ εἰς τὴν ἀγορὰν τὸν ἄνθρωπον μὲ τὴν ἰδιότροπον μύτην καὶ μὲ τὰ πτωχικὰ φορέματα.

‘Ο Σωκράτης ἐπήγαινε εἰς τὰς παλαιότερας καὶ εἰς τὰ γυμναστήρια, δπως δλοι οἱ Ἀθηναῖοι καὶ ἐπολέμησεν ώς ὁπλίτης κατὰ τὸν Πελοποννησιακὸν πόλεμον. Εἰς τὴν μάχην, ἡ ὅποια

Ο Σωκράτης

ἔγινεν εἰς τὴν Ποτίδαιαν τῆς Χαλκιδικῆς, οἱ Ἀθηναῖοι στρατιώται ἐθαύμασαν τὴν ἀντοχὴν τοῦ Σωκράτους.

Εἰς τὰς ἡμέρας τοῦ Σωκράτους οἱ ἄνθρωποι δὲν εἶχον ἐνδιαφέρον δι’ ἄλλα καλύτερα πράγματα, παρὰ μόνον διὰ τὸ κόμμα, εἰς τὸ ὅποιον ἀνήκον. Ἐπειδὴ δὲ ὁ κάθε πολίτης ἔμίσει φοβερὰ τοὺς ἄλλους, οἱ ὅποιοι ἀνήκον εἰς τὸ ἀντίθετον κόμμα, διὰ τοῦτο οἱ ἄνθρωποι εἶχον χάσει τὸ πραγματικόν των ἐνδιαφέρον διὰ τὸ ἔδιον τὸ κράτος. Δὲν ἥδυναντο δὲ νὰ ἐννοήσουν, τί εἶναι πραγματικῶς καλὸν ἢ κακόν, τί εἶναι δίκαιον καὶ τί ἀδικον. Διὰ τὸν λόγον αὐτὸν διέπραξαν μεγάλα σφάλματα κατὰ τὴν διάρκειαν τοῦ Πελοποννησιακοῦ πολέμου. Μέσα εἰς τὴν σκοτεινὴν ἐκείνην ἐποχὴν τῶν παθῶν, ἐφάνη ἡ μεγάλη μορφὴ τοῦ Σωκράτους.

129. Η ΔΙΔΑΣΚΑΛΙΑ ΚΑΙ Ο ΘΑΝΑΤΟΣ ΤΟΥ ΣΩΚΡΑΤΟΥΣ

«Ἐὰν κανεὶς μὲ δῆθινεν, ἔλεγεν, νὰ προτιμήσω μεταξὺ δύο πραγμάτων· νὰ ἀδικοῦμαι ἐγώ, ἢ νὰ ἀδικῶ ἄλλους, θὰ ἐπροτίμων νὰ ἀδικοῦμαι ἐγώ μᾶλλον παρὰ νὰ ἀδικῶ.»

‘Ο συνήθης τόπος, δπου ὁ Σωκράτης διήρχετο σχεδὸν δλην τὴν ἡμέραν, ἦτο ἡ ἀγορά. Ἐκεῖ συνηθροίζοντο οἱ περισσότεροι Ἀθηναῖοι. ‘Ο Σωκράτης συνωμίλει μὲ κάθε πολίτην, τὸν ὅποιον συνήντα. Κατὰ τὴν συνομιλίαν ἔθετον ἐρωτήματα, ἡκολούθει δὲ συζήτησις μεταξὺ αὐτοῦ καὶ τοῦ συνομιλητοῦ του. Τὰ ζητήματα τῶν συνομιλιῶν του ἥσαν· τί εἶναι ἀρετή, τί εἶναι δικαιοσύνη, τί εἶναι πατρίς.

Ἐπίσης συνεζήτει περὶ τῆς ψυχῆς, ἡ ἐποία εἶναι τὸ πολυτιμότερον πρᾶγμα εἰς τὸν ἄνθρωπον καὶ ἄλλα. Σπουδαῖαι ἥσαν αἱ συζητήσεις τοῦ Σωκράτους μὲ τοὺς σοφιστάς. Πολλοὶ ἀπὸ τοὺς νέους ἔγιναν φίλοι τοῦ Σωκράτους καὶ ἐπήγαινον συχνά μαζί του, διὰ νὰ μανθάνουν ὠφέλιμα πράγματα.

‘Ο Σωκράτης δὲν ἐλάμβανε χρήματα ἀπὸ τοὺς μαθητάς του, ὅπως ἔκαμνον οἱ σοφισταί. Οὔτε δὲ ἐπεδίωκε νὰ λάβῃ ἀξίωμα εἰς τὴν πολιτείαν. Εἰς δλην του τὴν ζωὴν ἔζησεν ως διπτωχότερος ἄνθρωπος.

’Απέκτησεν δύμως πολλούς ἔχθρούς, οἱ δόποῖοι τὸν ἐσυκοφάντησαν καὶ ἔφερον αὐτὸν εἰς τὸ δικαστήριον διὰ νὰ δικασθῇ.

’Εκεῖ δὲ Σωκράτης μὲ τὸν συνηθισμένον τρόπον, μὲ
399 π. X. τὸν δόποῖον συνήθως συνεζήτει, ἀπέκρουσε τὴν κατηγορίαν. ’Αλλὰ οἱ δικασταὶ τὸν κατεδίκασαν νὰ πίῃ τὸ κώνειον.

”Οταν δὲ Σωκράτης εύρισκετο εἰς τὴν φυλακήν, δὲ Κρίτων, εἶς ἀπὸ τοὺς μαθητάς του, ἐπρότεινεν εἰς τὸν διδάσκαλόν του νὰ δραπετεύσῃ ἀπὸ τὴν φυλακὴν καὶ νὰ ὑπάγῃ εἰς ἄλλο μέρος, δῆπου θὰ ἥτο δυνατὸν νὰ ζήσῃ ἥσυχος. ’Ο Κρίτων ἦτο πλούσιος ’Αθηναῖος καὶ ἥτο πρόθυμος νὰ προσφέρῃ πολλὰ χρήματα, διὰ νὰ ἐλευθερώσῃ τὸν ἀγαπημένον του διδάσκαλον. ’Ο Σωκράτης δύμως εἰς ὡραίαν συζήτησιν μὲ τὸν Κρίτωνα ἀπέδειξεν, δτὶ οἱ πολῖται ἔχουν ιερὰν ὑποχρέωσιν νὰ ὑπακούουν εἰς τοὺς νόμους τῆς πατρίδος. ’Η πατρίς, εἶπεν δὲ Σωκράτης εἰς τὸν Κρίτωνα, εἶναι τὸ πολυτιμότερον, τὸ σεμνότερον καὶ τὸ ἀγιώτερον πρᾶγμα καὶ ἀπὸ τὸν πατέρα καὶ ἀπὸ τὴν μητέρα καὶ ἀπὸ ὅλους τοὺς προγόνους.

Τὰς τελευταίας ἡμέρας, αἱ δόποῖαι ἔμενον ἀπὸ τὰ 70 ἔτη τῆς ἡλικίας του, ἐπέρασεν δὲ Σωκράτης ἥσυχος μέσα εἰς τὴν φυλακήν. ’Εκεῖ ἐπήγαινον τακτικὰ οἱ μαθηταὶ του καὶ συνεζήτουν μαζί του, ὅπως πάντοτε.

130. ΠΛΑΤΩΝ

”Ο Πλάτων ἦτο δὲ σπουδαιότερος ἀπὸ τοὺς μαθητὰς τοῦ Σωκράτους καὶ κατήγετο ἀπὸ ἀριστοκρατικὴν καὶ πλουσίαν οἰκογένειαν. ”Ἐγραψε δὲ τὰς περισσοτέρας συζητήσεις, τὰς δόποίας ἔκαμεν δὲ ἀγαπημένος του διδάσκαλος μὲ τοὺς σοφιστὰς καὶ τοὺς μαθητάς του. Ταύτας περιγράφει μὲ τόσην ζωὴν δὲ Πλάτων, ὃστε νομίζομεν, δτὶ εἴμεθα παρόντες καὶ ἡμεῖς εἰς αὐτάς.

Τὰ βιβλία τοῦ Πλάτωνος μὲ τὰς βαθείας σκέψεις των,

όνομάζονται διάλογοι. Εἶναι δὲ ἀπὸ τὰ ὡραιότερα βιβλία, ὅσα ἔγραφησαν εἰς δλους τοὺς αἰῶνας. Ἀπὸ τὰ βιβλία αὐτὰ μανθάνομεν τὰς ἰδέας τοῦ Σωκράτους.

131. Ο ΞΕΝΟΦΩΝ ΚΑΙ Η ΑΝΑΒΑΣΙΣ ΤΟΥ ΚΥΡΟΥ

“Αλλος σπουδαῖος μαθητὴς τοῦ Σωκράτους ὑπῆρξεν ὁ Ξενοφῶν ὁ Ἀθηναῖος.

‘Ο Ξενοφῶν δὲν εἶχε μὲν τὸν μεγάλον φιλοσοφικὸν νοῦν τοῦ Πλάτωνος, ἀλλ’ ἔγραψεν ὡραῖα συγγράμματα μὲν μεγάλην ἀπλότητα, ὡστε νὰ δύνανται οἱ ἄνθρωποι μὲν εὔκολίαν νὰ τὰ ἀναγινώσκουν.

Εἰς ἐν βιβλίον του γράφει ὅσα ἐνεθυμεῖτο ἀπὸ τὰς συζητήσεις, τὰς ὅποιας ἔκαμνεν ὁ διδάσκαλός του μὲ τοὺς μαθητὰς του. Διὰ τοῦτο τὸ βιβλίον αὐτὸ δόνομάζεται **‘Απομνημονεύματα.**” Άλλο βιβλίον τοῦ Ξενοφῶντος εἶναι τὰ **‘Ἐλληνικά**, ὅπου συνεχίζει τὴν ἴστορίαν τοῦ Πελοποννησιακοῦ πολέμου, ἀπὸ ἐκεῖ ποὺ ἀφῆσεν αὐτὴν ὁ Θουκυδίδης.

Τὸ σπουδαιότερον ὅμως ἀπὸ τὰ βιβλία του εἶναι ἡ **‘Ανάβασις** τοῦ Κύρου. Ἀπὸ τὸ βιβλίον αὐτὸ μανθάνομεν τὴν ἀκόλουθον ἐνδιαφέρουσαν ἴστορίαν.

“Οταν ἀπέθανεν ὁ Δαρεῖος, ἔγινε βασιλεὺς εἰς τὴν Περσίαν ὁ μεγαλύτερος υἱός του, ὁ **‘Αρταξέρξης**. Ὁ νεώτερος ἀδελφός, ὁ Κῦρος, ὁ δόποιος ἥτο σατράπης εἰς τὰς Σάρδεις, ἥτο ἔξυπνότερος καὶ ἵκανώτερος ἀπὸ τὸν ἀδελφόν του. Ἔσκεφθη δὲ νὰ γίνῃ αὐτὸς δῆλης τῆς Περσίας βασιλεὺς. “Οταν ἐτελείωσεν ὁ Πελοποννησιακὸς πόλεμος, ὁ Κῦρος μὲ δέκα περίπου χιλιάδας μισθιόφρους **‘Ἐλληνας**, τοὺς **μυρίους**, καὶ μὲ ἄλλον πολὺν στρατὸν ἀπὸ τὴν **‘Ασίαν**, ἐπορεύθη ἐναντίον τῆς πρωτευούσης τοῦ περσικοῦ κράτους. **‘Η κυβέρνησις τῆς Σπάρτης** ὑπεσχέθη εἰς αὐτὸν μυστικά νὰ τὸν βοηθήσῃ.

‘Ο Ξενοφῶν συνώδευσε τοὺς **‘Ἐλληνας** μισθιόφρους ὅχι ὡς ἀξιωματικός, ἀλλ’ ὡς προσωπικὸς φίλος ἐνὸς ἀπὸ τοὺς **‘Ἐλληνας στρατηγούς**.

‘Ο στρατὸς τοῦ Κύρου ἔφθασε μέχρι τῆς Βαβυλῶνος,

δπου συνηντήθη μὲ πολυαριθμότερον στρατὸν τοῦ βασιλέως.
401 π. Χ. Εἰς τὴν μάχην παρὰ τὰ **Κούναξα**, ἐνίκησαν οἱ
 ἀλλ' ἔφονεύθη ὁ Κῦρος.

132. Η ΚΑΘΟΔΟΣ ΤΩΝ ΜΥΡΙΩΝ

Οἱ δέκα χιλιάδες "Ελληνες, οἱ μύριοι, μετὰ τὸν θάνατον τοῦ Κύρου εἶδον, ὅτι δὲν εἶχον πλέον λόγον νὰ ἔξακολουθήσουν ἐκεῖ τὸν ἄγῶνα. Ἀπεφάσισαν νὰ ἐπιστρέψουν εἰς τὰς πατρίδας των. Οἱ Πέρσαι ὅμως μὲ προδοσίαν κατώρθωσαν νὰ

Θάλαττα! Θάλαττα!
(Eἰνώρ γεωτέρου ζωγράφου.)

φονεύσουν δλους τοὺς στρατηγοὺς τῶν Ἑλλήνων. Κατὰ τὴν δύσκολον ἐκείνην στιγμὴν ἔξελέγη στρατηγὸς ὁ Ξενοφῶν, ὁ ὅποιος ἀνέλαβε νὰ δῦνηγήσῃ τοὺς Ἑλληνας ὀπίσω εἰς τὴν πατρίδα των.

Τέσσαρας μῆνας ἐβάδιζον οἱ μύριοι μέσα εἰς ἔχθρικὰς χώρας καὶ ἐπάνω εἰς χιονοσκεπῆ δύρη διαρκῶς πολεμοῦντες. Τέλος μίαν ἡμέραν ἀντήχησεν ἡ φωνὴ «θάλαττα! θάλαττα! Ἐκεῖνοι

οἱ ὁποῖοι ἐβάδιζον ἐμπρός, εἶχον ἵδει τὴν θάλασσαν τοῦ Εὔ-
ξείνου πόντου. Αὐτὴ εἶναι ἡ περίφημος κάθιδος
401 π. X. τῶν μυρίων.

Ἡ συνεκστρατεία αὐτὴ τῶν δέκα χιλιάδων Ἑλλή-
νων ὠφέλησε πολύ, διότι οἱ Ἑλληνες ἔμαθον τὴν δδόν, ἡ ὁποία
ἔφερεν εἰς τὸ μυθικὸν βασίλειον τῶν Περσῶν. Δυνάμεθα δὲ νὰ
εἴπωμεν, ὅτι οἱ ὀλίγοι ἔκεινοι Ἑλληνες νικήται τῆς Ἀναβά-
σεως τοῦ Κύρου ἔγιναν οἱ πρωτοπόροι μιᾶς ἄλλης ἐκστρατείας,
τὴν ὁποίαν ἔκαμεν ἀργότερον δὲ Μακεδῶν βασιλεὺς Ἀλέξαν-
δρος δὲ Μέγας.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΙΕ'.

ΟΙ ΠΕΡΣΑΙ ΑΝΑΜΕΙΓΝΥΟΝΤΑΙ ΕΙΣ ΤΑ ΠΡΑΓΜΑΤΑ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΟΣ

133. ΟΙ ΣΠΑΡΤΙΑΤΑΙ ΠΟΛΕΜΟΥΝ ΤΟΥΣ ΠΕΡΣΑΣ. Ο ΑΓΗΣΙΛΑΟΣ

‘Ολιγα ἔτη μετὰ τὸν Πελοποννησιακὸν πόλεμον, νέοι ἐμφύλιοι σπαραγμοὶ διήρεσαν καὶ πάλιν τοὺς “Ἐλληνας εἰς ἔχθρικὰ στρατόπεδα.

‘Η διαίρεσις αὕτη τῶν ‘Ἐλλήνων, ύπηρξεν ὁ καλύτερος σύμμαχος διὰ τὸν βασιλέα τῆς Περσίας, ὁ ὄποιός εὗρε τότε τὴν εὐκαιρίαν νὰ ἀναμειχθῇ εἰς τὰ πράγματα τῆς ‘Ἑλλάδος πρὸς ὀφέλειαν τοῦ κράτους του.

Βλέπομεν λοιπὸν καὶ πάλιν εἰς ποῖον ἔξευτελισμὸν ὡδῆγησε τοὺς “Ἐλληνας ἡ διχόνοια, τὴν ὄποιαν εἶχον τότε μεταξύ των. Ἐνῷ ἄλλοτε ἡνωμένοι ὅλοι ἐνίκησαν τοὺς Πέρσας, τότε ἐδέχοντο τὴν βοήθειάν των, διὰ νὰ πολεμοῦν μεταξύ των !

Οἱ Σπαρτιάται μετὰ τὸν θάνατον τοῦ Κύρου ἥλθον εἰς φανεράν ρῆξιν μετὰ τοῦ Πέρσου βασιλέως, διότι ἐβοήθησαν τὰς Ἱωνικὰς πόλεις, αἱ ὄποιαι δὲν ἤθελον νὰ ύποταχθοῦν εἰς τὸν Τισσαφέρνην, ὁ ὄποιος εἶχε λάβει τότε τὴν θέσιν τοῦ Κύρου.

‘Από τινων ἔτῶν εἰς τὴν Μικρὰν Ἀσίαν εύρισκετο ὁ 396 π. Χ. βασιλεὺς τῆς Σπάρτης Ἀγησίλαος. Οὗτος ἦτο μικρὸς κατὰ τὸ ἀνάστημα καὶ χωλός. Εἰς τὸ ἴσχνὸν ὅμως καὶ μικρὸν ἐκεῖνο σῶμα, εύρισκοντο μεγάλαι ἀρεταί. Εἶχεν ἀσκηθῆ ἀπὸ μικρὸς εἰς τὴν σπαρτιατικὴν σκληραγωγίαν καὶ τὴν πειθαρχίαν. Διὰ τοῦτο ἦτο ἀπλοῦς εἰς τοὺς τρόπους του καὶ τὴν ἐνδυμασίαν του, εὔπειθης εἰς τὰς ἀρχὰς τῆς Σπάρτης καὶ πολὺ εὐγενής.

‘Ο ’Αγησίλαος εἶχεν ἐπιτυχίας εἰς τὸν πόλεμον ἐναντίον τῶν σατραπῶν τῆς Μικρᾶς ’Ασίας καὶ ἐσχεδίαζε μεγάλας ἐπιχειρήσεις ἐναντίον τῶν Περσῶν.

Οἱ Πέρσαι δύμως, ἐπειδὴ εἶχον ἀντιληφθῆ τὴν δυσαρέσκειαν τῶν ἑλληνικῶν πόλεων πρὸς τοὺς Σπαρτιάτας, μάλιστα δὲ τῶν Θηβαίων, ἔστειλαν εἰς τὴν Ἑλλάδα τὸν Τιμόκρατην. Οὗτος ἦλθε μὲ χρήματα πολλά, διὰ νὰ διοργανώσῃ τὸν πόλεμον ἐναντίον τῆς Σπάρτης. Τοιουτορόπως ὁ ’Αγησίλαος θὰ ἡναγκάζετο νὰ φύγῃ ἀπὸ τὴν Μικρὰν ’Ασίαν.

Ἐπίσης ὁ ’Αθηναῖος ναύαρχος Κόρων, δὲ ὅποῖος εὑρίσκετο εἰς τὴν Κύπρον, ἔλαβε χρήματα ἀπὸ τὸν βασιλέα τῶν Περσῶν καὶ ἔκαμε στόλον, μὲ τὸν ὅποῖον κατενίκησε τὰ πλοῖα τῶν Σπαρτιατῶν καὶ κατέλαβε τὴν Ρόδον. Ἀπὸ τότε ἡ Σπάρτη ἔχασε τὰς συμμάχους της πόλεις εἰς τὴν Μικρὰν ’Ασίαν.

’Ο Κόρων κατόπιν ἐπέστρεψεν εἰς τὸν Πειραιᾶ καὶ ἐβοήθησεν, ὥστε νὰ κτισθοῦν καὶ πάλιν τὰ μακρὰ τείχη καὶ τὰ ἄλλα ὅχυρά ματα τοῦ Πειραιῶς. Τὰ σπουδαῖα αὐτὰ τείχη, 393 π. X. τὰ ὅποῖα πρὶν ἀπὸ 10 ἔτη ἐκρημνίζοντο ύπὸ τοὺς ἥχους τῶν αὐλητρίδων, τώρα ἀνηγείροντο μὲ χρήματα περσικά.

Ι34. ΝΕΟΙ ΕΜΦΥΛΙΟΙ ΠΟΛΕΜΟΙ. Ο ΚΟΡΙΝΘΙΑΚΟΣ ΠΟΛΕΜΟΣ

Πρῶτοι οἱ Θηβαῖοι ἐκήρυξαν τὸν πόλεμον ἐναντίον τῆς Σπάρτης. Εἰς τὴν Ἀλίαρτον δὲ τῆς Βοιωτίας πλησίον τῆς Κωπαΐδος λίμνης ἔγινε κρατερὰ μάχη, κατὰ τὴν ὅποιαν ἐνικήθη ὁ σπαρτιατικὸς στρατὸς καὶ ἐφονεύθη ὁ Λύσανδρος καθὼς καὶ τὰ καλύτερα παληκάρια τῆς Σπάρτης.

Τότε αἱ Θῆβαι, αἱ ’Αθῆναι, ἡ Κόρινθος καὶ τὸ ”Αργος ἔκαμαν συμμαχίαν ἐναντίον τῶν Σπαρτιατῶν καὶ ἐκήρυξαν τὸν πόλεμον ἐναντίον τῆς Σπάρτης.

Οἱ Σπαρτιάται ἐπειδὴ εἶδον, ὅτι ὅλαι σχεδὸν αἱ πόλεις, αἱ ὅποιαι ἦσαν προηγουμένως σύμμαχοί των, ἐστράφησαν ἐναντίον των, ἡναγκάσθησαν νὰ παραγγείλουν εἰς τὸν ’Αγησίλαον νὰ ἐπιστρέψῃ εἰς τὴν πατρίδα.

‘Ο γηραιός Ἀγησίλαος μὲ μεγάλην ταχύτητα ἐπέρασε τὴν Θράκην, τὴν Μακεδονίαν καὶ τὴν Θεσσαλίαν. Εἰς τὴν Κορώνειαν, τῆς Βοιωτίας ἐνίκησε τὸν στρατὸν τῶν συμμάχων, ἀλλ’ ἐπληγώθη καὶ ὁ ἴδιος βαρέως.

‘Ο πόλεμος ἐξηκολούθησε μεταξὺ τῶν Σπαρτιατῶν καὶ τῶν συμμάχων εἰς τὴν χώραν τῶν Κορινθίων. Διὰ τοῦτο τὸν πόλεμον αὐτόν, ὁ ὄποιος διήρκεσεν ἐννέα ἔτη, ὀνομάζομεν Κορινθιακὸν πόλεμον. Εἰς τὸ διάστημα αὐτὸύ οἱ Ἀθηναῖοι εἶχον μεγάλας ἐπιτυχίας κατὰ θάλασσαν. Πολλαὶ δὲ πόλεις ἥλθον καὶ πάλιν μὲ τὸ μέρος τῶν Ἀθηναίων. ‘Η παλαιὰ συμμαχία τοῦ Ἀθηναϊκοῦ κράτους ἐφαίνετο νὰ ἀναζῇ καὶ πάλιν. Ἀλλὰ καὶ κατὰ ξηρὰν ὁ στρατηγὸς Ἰφικράτης εἶχεν ὄργανώσει πολὺ καλά τὸν ἀθηναϊκὸν στρατόν.

135. Η ΕΙΡΗΝΗ ΤΟΥ ΒΑΣΙΛΕΩΣ

Οἱ Σπαρτιάται, ὅταν εἶδον, ὅτι εἶχον ἀπομονωθῆναι καὶ ὅτι οἱ περισσότεροι Ἐλληνες εἶχον ἐνωθῆναι ἐναντίον των, ἐσκέφθησαν νὰ ζητήσουν τὴν συμμαχίαν τῶν Περσῶν.

‘Ο βασιλεὺς ἐπειδὴ ἔβλεπεν, ὅτι αἱ Ἀθῆναι ἐγίνοντο καὶ πάλιν δύναμις ἰσχυρὰ καὶ ἡτο κίνδυνος αἱ ἐλληνικαὶ πόλεις τῆς Μικρᾶς Ἀσίας νὰ ἐνωθοῦν μὲ αὐτάς, ἐπροτίμησε νὰ συμφιλιωθῇ μὲ τὴν Σπάρτην. Μὲ τὴν ἐπέμβασίν του ἔκλεισεν εἰρήνη μεταξὺ ὅλων τῶν ἑλληνικῶν πόλεων, ἡ ὄποια φέρει

386 π. X. τὸ ὄνομα του, ἡ βασιλέως εἰρήνη. Ἐπειδὴ δὲ διὰ τὴν συνεννόησιν μὲ τὸν βασιλέα εἶχε σταλῆ ἐκ μέρους τῶν Σπαρτιατῶν εἰς τὴν αὐλὴν τοῦ πέρσου βασιλέως ὁ ναύαρχος Ἀνταλκίδας, ἡ εἰρήνη αὐτὴ λέγεται καὶ Ἀνταλκίδειος εἰρήνη. Δι’ αὐτῆς αἱ Ιωνικαὶ πόλεις παρεχωροῦντο εἰς τὸν βασιλέα, ὅλαι δὲ αἱ πόλεις εἰς τὴν Ἐλλάδα ἐγίνοντο αὐτόνομοι. Ὁ βασιλεὺς δὲ εἶχε τὸ δικαίωμα νὰ κανονίζῃ τοὺς δρους τῆς εἰρήνης, τὴν ὄποιαν θὰ ἔκαμνον μεταξὺ των αἱ ἐλληνικαὶ πόλεις. Τοιουτοτρόπως δὲ βασιλεὺς ἐφαίνετο ὡσάν νὰ ἡτο κύριος τῆς Ἐλλάδος, οἱ δὲ “Ἐλληνες ὑπήκοοι του.

Τὸ μῆσος, τὸ ὄποιον εἶχον μεταξὺ των τότε αἱ ἐλληνικαὶ

πόλεις, δὲν ἄφηνεν αὐτάς νὰ ἴδουν, ὅτι ὑπεδούλωνον πράγματι τὴν πατρίδα των εἰς ξένον δεσπότην. Ὁ ἔγωισμός, τὸν ὁποῖον εἶχον τότε οἱ ἀρχαῖοι μας πρόγονοι, ποῖος νὰ ὑπερισχύσῃ τοῦ ἀλλού, ἔφεραν τὴν καταστρεπτικὴν διαιρέσιν μεταξύ των. Διηρημένοι λοιπὸν καὶ τότε ὑπέγραψαν εἰς τὰ Σοῦσα τὴν πολιτικὴν των καταδίκην.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΙΓ'.

ΑΙ ΘΗΒΑΙ ΓΙΝΟΝΤΑΙ ΙΣΧΥΡΩΝ ΚΡΑΤΟΣ

136. Ο ΠΕΛΟΠΙΔΑΣ ΚΑΙ Ο ΕΠΑΜΕΙΝΩΝΔΑΣ

Αι θῆβαι χρεωστοῦν τὴν μεγάλην δύναμίν των, κατ' ἐκείνους τοὺς χρόνους, εἰς δύο σπουδαίους ἄνδρας· τὸν Πελοπίδαν καὶ τὸν Ἐπαμεινώνδαν.

Ο Πλούταρχος, ὁ ὅποιος μᾶς ἔγραψε διὰ τὸν βίον των, διηγεῖται πολὺ ἐνδιαφέροντα πράγματα δι' αὐτούς. Ο Πελοπίδας ἀνετράφη μέσα εἰς πολὺν πλοῦτον καὶ νεώτατος ἔγινε κάτοχος μεγάλης περιουσίας. Τὴν περιουσίαν του ὅμως αὐτὴν δὲν ἔχρησιμοποίει διὰ τὸν ἔαυτόν του, ἀλλ' ἔβοήθει τοὺς πτωχούς. Ἐδείκνυε τοιουτορόπως, ὅτι ἦτο κύριος τῶν χρημάτων καὶ ὅχι διοῦλος αὐτῶν. "Ολην του τὴν ζωὴν ἀφιέρωσεν εἰς τὸ νὰ ὑπηρετῇ τὴν πατρίδα. Διὰ τοῦτο ἡ περιουσία του ἥλαττώθη πολύ.

Ο Ἐπαμεινώνδας, ὁ φίλος τοῦ Πελοπίδου, ἦτο ἀντιθέτως συνηθισμένος εἰς τὴν πενίαν, τὴν ὅποιαν ἐκληρονόμησεν ἀπὸ τοὺς γονεῖς του. Ἐπειδὴ ὅμως ἦτο φιλόσοφος καὶ ἡσχολεῖτο μὲ ἀνώτερα πράγματα, δὲν ἔδιδε προσοχὴν εἰς τὴν πενίαν του. Τὰ φορέματά του ἦσαν πολὺ ἀπλούστατα καὶ τὸ φαγητόν του πολὺ λιτόν. Ἐνόμιζε δὲ ἐντροπὴν νὰ φαίνεται, ὅτι ἔξοδεύει διὰ τὸν ἔαυτόν του περισσότερα ἀπὸ διὰ τὸν ἔξοδευεν ὁ πτωχότερος ἄνθρωπος τῶν Θηβῶν. Ἡτο ὅμως ἀκούραστος εἰς τοὺς κόπους καὶ εἰς τὰς ἐκστρατείας. Εἶχε μεγάλην πολιτικὴν ἴκανότητα καὶ ἦτο σπουδαῖος στρατηγός. Μὲ τὴν εύγλωττιαν του δὲ κατώρθωνε νὰ πείθῃ τοὺς ἀνθρώπους.

Καὶ οἱ δύο ἄνδρες, λέγει ὁ Πλούταρχος, εἶχον πολλὰς

άρετάς, διὰ τῶν ὅποίων ἔγιναν ἔνδοξοι. Τὸ μεγαλύτερον ὅμως προτέρημα καὶ τῶν δύο, ἥτο ἡ ἀγάπη τοῦ ἐνὸς πρὸς τὸν ἄλλον. Μέσα εἰς τὰς τόσας στρατηγίας, εἰς πολέμους καὶ εἰς τόσας πολιτικάς ἐνεργείας, διετήρησαν μέχρι τέλους θερμὴν πάντοτε τὴν φιλίαν των.

Ἡ ἀληθινὴ αἰτία τούτου ὁφείλεται εἰς τὸ ὅτι δὲν ἔζήτουν μὲ τὰς πράξεις των δόξαν ἥ πλοιότον, τὰ δποῖα φέρνουν τὸν καταστρεπτικὸν φθόνον. Ἐλλ' εἶχον καὶ οἱ δύο τὸν ἴδιον μεγάλον πόθον. Ἐπεθύμουν νὰ ἴδουν τὴν πατρίδα των λαμπράν καὶ ἴσχυράν. Διὰ τοῦτο τὰ κατορθώματα τοῦ ἐνὸς ὁ ἄλλος τὰ ἔθεωρει ὡς ἴδικά του.

137. Ο ΠΕΛΟΠΙΔΑΣ ΕΛΕΥΘΕΡΩΝΕΙ ΤΗΝ ΠΑΤΡΙΔΑ ΤΟΥ

Δὲν εἶχον ἀκόμη παρέλθει τέσσαρα ἔτη ἀφ' ὅτου ἔγινεν ἡ εἰρήνη τοῦ βασιλέως, δτε σοβαρὸν ἐπεισόδιον συνέβη εἰς Θῆβας. Σπαρτιατικὸς στρατὸς διήρχετο κάποτε ἀπὸ τὴν Βοιωτίαν καὶ μετέβαινεν εἰς τὴν Θράκην. Οἱ ἀρχηγοὶ τοῦ φιλοσπαριατικοῦ κόμματος εἰς τὰς Θήβας, ἥλθον εἰς συνεννόησιν μὲ τὸν ἀρχηγὸν τοῦ σπαρτιατικοῦ στρατοῦ, χίλιοι πεντακόσιοι δὲ Λακεδαιμόνιοι στρατιῶται κατέλαβον τὴν Ἀκρόπολιν τῷ 382 π. Χ. Θηβῶν, τὴν Καδμείαν. Μὲ τὴν προστασίαν τοῦ σπαρτιατικοῦ στρατοῦ τὸ φιλοσπαριατικὸν κόμμα κατώρθωσε νὰ ἀναλάβῃ τὴν κυβέρνησιν τῶν Θηβῶν καὶ νὰ ἔξορίσῃ τοὺς πολιτικούς του ἀντιπάλους, οἱ ὅποιοι εὗρον καταφύγιον εἰς τὰς Ἀθήνας.

Μεταξὺ τούτων ἦτο καὶ ὁ Πελοπίδας. Οὗτος δὲν ἦδύνατο νὰ βλέπῃ τὴν ταπείνωσιν τῆς πατρίδος του, μὲ μίαν δὲ θαρραλέαν πρᾶξιν κατώρθωσε να ἀνατρέψῃ τὴν κυβέρνησιν τῶν Θηβῶν καὶ νὰ ἐλευθερώσῃ τὴν πατρίδα του ἀπὸ τὴν σπαρτιατικὴν κατοχὴν.

Ἡ νίκη τοῦ Πελοπίδου ἐνεθάρρυνε τοὺς Θηβαίους, οἱ ὅποιοι δὲν ἐφοβοῦντο πλέον τὸν Σπάρτιατικὸν στρατόν. Ἀπὸ τότε ἐδόθη τὸ σύνθημα φανεροῦ πολέμου τῶν Θηβαίων καὶ τῶν Σπαρτιατῶν. Ἀπὸ τότε ἀρχίζει διὰ τὰς Θήβας ἔνδοξος ἐποχή.

138. ΑΘΗΝΑΙ ΚΑΙ ΘΗΒΑΙ

Τότε οἱ Ἀθηναῖοι εὗρον τὴν κατάλληλον εὔκαιρίαν καὶ ἐπανέκτησαν τὴν ἐπιρροήν τῶν ἐπὶ τῶν ἄλλων πόλεων. Εἰς τὴν ἀρχὴν ὀλίγαι πόλεις προσετέθησαν εἰς τὴν συμμαχίαν τῶν Ἀθηναίων. Ἀλλ’ ὅταν μὲν αὐτάς ἡνώθησαν αἱ νῆσοι Χίος, Μυτιλήνη, Ρόδος καὶ Βυζάντιον, τότε ἀπετελέσθη ἴσχυρὰ ἐνω-

σις ὑπὸ τὴν ἡγεμονίαν τῶν Ἀθηναίων. Αὕτη εἶναι ἡ
378 π. X. δευτέρα Ἀθηναϊκὴ συμμαχία. Ἀλλὰ καὶ οἱ Θηβαῖοι
 κατώρθωσαν μὲν τὰς στρατιωτικὰς ἐπιτυχίας τοῦ
 Ἐπαμεινώνδου, (δὸποιος ἦτο τότε ὁ μεγαλύτερος ἄνθρωπος τῆς
 Ἑλλάδος), νὰ ἐνώσουν ὀλας τὰς βοιωτικὰς πόλεις εἰς μίαν συμ-
 μαχίαν ὑπὸ τὴν ἡγεμονίαν τῶν. Ἐπόμενον δὲ ἦτο νὰ ἀῃ διατη-
 ρηθῇ πολὺ ἡ συμμαχία τῶν δύο αὐτῶν Ἀθηναίων καὶ τῶν
 Θηβαίων, ἔνεκα ἀντιζηλίας, καὶ διελύθη μετὰ ἑπτὰ ἔτη.

139. Η ΜΑΧΗ ΕΙΣ ΤΑ ΛΕΥΚΤΡΑ

Τὸ θέρος τοῦ 371 π. X. μὲ τὴν μεσολάβης:ν τοῦ βασιλέως
 τῆς Περσίας ἔγινεν εἰς τὴν Σπάρτην συνέδριον ὀλων τῶν ἐλλη-
 νικῶν πόλεων. Εἰς τὸ συνέδριον αὐτὸ ἀπεφασίσθη νὰ κλείσῃ εἰρή-
 νη μεταξὺ ὀλων τῶν Ἑλληνικῶν πόλεων, ὑπὸ τὸν δρον νὰ εἶναι
 αὗται αὐτόνομοι. “Ολοι οἱ ἀντιπρόσωποι ὑπέγραψαν τὴν εἰρή-
 νην αὐτὴν πλὴν τῶν Θηβαίων.

371 π. X. Τότε ὁ βασιλεὺς τῆς Σπάρτης **Κλεόμβροτος** ἐξεστράτευσε
 ἐναντίον τῆς Βοιωτίας, διὰ νὰ ἔξαναγκάσῃ τοὺς Θη-
 βαίους νὰ παραδεχθοῦν τὴν εἰρήνην.

Τὸν Ἰούλιον τοῦ ἰδίου ἔτους εἰς τὰ **Λεῦκτρα** τῆς Βοιω-
 τίας ἔγινε μία ἀπὸ τὰς σπουδαιοτέρας μάχας τῆς ἀρχαιότητος.
 Ὁ Θηβαϊκὸς στρατὸς ὑπὸ τὴν ἀρχηγίαν τοῦ Ἐπαμεινώνδου,
 ἀν καὶ ἦτο ὀλιγώτερος ἀπὸ τὸν σπαρτιατικὸν ἐνίκησεν ἐκεῖ
 νίκην λαμπράν.

Εἰς τὰ Λεῦκτρα ὁ Ἐπαμεινώνδας ἐφήρμοσε σπουδαῖον
 στρατηγικὸν σχέδιον, μὲ τὸ ὄποιον ἐνίκησε τὸν ἀνδρεῖον σπαρ-
 τιατικὸν στρατόν. Παρέταξε δηλαδὴ τὸν στρατόν του κατά

τοιούτον τρόπον, ώστε τὸ δεξιὸν τῆς παρατάξεως, τὸ ὅποιον θὰ ἔκαμνε τὴν ἐπίθεσιν, εἶχεν ἐνισχυθῆ μὲν πυκνὰς τάξεις.

Τὸ ἀριστερὸν τῆς παρατάξεως, τὸ ὅποιον ἦτο ἀσθενέστερον, ἐπρεπε κατὰ τὴν ἐπίθεσιν τοῦ ἀπέναντι ἔχθρικοῦ στρατεύματος, νὰ κρατῇ ἄμυναν.

“Οταν τὸ δεξιόν, τὸ ὅποιον ὥρμα μετὰ σφιδρότητος, ἔτρεπεν εἰς φυγὴν τὸ ἀπέναντι τῆς ἔχθρικῆς παρατάξεως, ἐστρεφεν πρὸς τὰ ὅπιστα πρὸς βοήθειαν τοῦ ἀμυνομένου τμήματος καὶ τοιωτοτρόπως ὁ ἔχθρος εὑρίσκετο μεταξὺ δύο ἀντιπάλων.

Τὸ σχέδιον αὐτὸν ἔχρησιμοποίησαν ἀργότερον καὶ ἄλλοι τῆς ἀρχαιότητος στρατηγοί, ἀκόμη δὲ καὶ εἰς τοὺς νεωτέρους χρόνους. Καλεῖται δὲ λοξὴ φάλαγξ.

Οἱ Σπαρτιάται ἐπολέμησαν μὲν μεγάλην ἀνδρείαν, ἀλλὰ ἐπαθον φοβερὰν καταστροφήν. Ὁ βασιλεὺς Κλεόμβροτος καὶ 400 Σπαρτιάται ἔπεσαν εἰς τὴν μάχην. Μὲ μεγάλας δὲ ἀπωλείας ἔφυγον εἰς τὴν πατρίδα τῶν.

Ἔτοι ἡ τελευταία ἡμέρα μᾶς ἑορτῆς εἰς τὴν Σπάρτην, δταν οἱ Ἐφοροι ἔμαθον τὴν συμφορὰν εἰς τὰ Λεῦκτρα. Ἐν τούτοις, ἀν καὶ πολὺ ἐλυπήθησαν, δὲν διέκοψαν τὸν χορὸν τῶν ἀνδρῶν. Τὴν ἄλλην ἡμέραν, μᾶς λέγει δὲ Ξενοφῶν ὅτι παρουσιάσθησαν ἔξω εἰς τὴν ἀγορὰν συγγενεῖς τῶν φονευθέντων εἰς τὴν μάχην μὲ φαιδρὸν πρόσωπον.

Ἐάν ἐνθυμηθῶμεν μὲ πόσην ἀπελπισίαν καὶ μὲ ποίους θρήνους ἐδέχθησαν οἱ Ἀθηναῖοι τὴν εἴδησιν τῆς συμφορᾶς τῶν εἰς τοὺς Αἴγιος ποταμούς, θὰ ἴδωμεν πόσον καρτερικός καὶ γενναῖος ἦτο ὁ χαρακτὴρ τῶν Σπαρτιατῶν εἰς παρομοίαν συμφοράν.

140. Ο ΕΠΑΜΕΙΝΩΝΔΑΣ ΕΚΣΤΡΑΤΕΥΕΙ ΕΙΣ ΠΕΛΟΠΟΝΝΗΣΟΝ ΘΑΝΑΤΟΣ ΤΟΥ ΠΕΛΟΠΙΔΟΥ

Μετὰ τὴν λαμπρὰν αὐτὴν νίκην αἱ Θῆβαι ἔγιναν τὸ ἵσχυρότερον κράτος τῆς Ἑλλάδος, πολλαὶ δὲ πόλεις προσετέθησαν εἰς τὴν συμμαχίαν των. Ἡ δύναμις τῆς Σπάρτης ἀπὸ τότε κατέπεσεν.

Ο Ἐπαμεινώνδας ὀλίγους μῆνας μετὰ τὴν μάχην ἐβάδισεν

ἐναντίον τῆς Πελοποννήσου καὶ ἔφθασε μέχρι τῆς Σπάρτης. Αἱ Σπαρτιάτισσαι συνήθωσ ἐκαυχῶντο, ὅτι ποτὲ δὲν εἶδον καπνὸν νὰ ἔξερχεται ἀπὸ ἔχθρικὸν στρατόπεδον. Αὐτὴν δημοσίᾳ τὴν φορὰν εἶδον τὸν Θηβαϊκὸν στρατὸν νὰ πολιορκῇ τὴν ἔνδοξον πόλιν των.

‘Ο ’Επαμεινώνδας δὲν ἐπεχείρησε νὰ κυριεύσῃ τὴν γενναίαν Σπάρτην, ἀλλ’ ἡλευθέρωσε τὴν Μεσσηνίαν, ἡ διποία ἐπὶ 300 ἔτη ἐστέναζεν ύπὸ τὸν ζυγὸν τῶν Σπαρτιατῶν. Μία νέα τώρα

πόλις ἴσχυρὰ ἐκτίσθη πλησίον τοῦ ὅρους Ἰθώμη,
369 π. X. ἡ Μεσσήνη, ἡ διποία ἔγινε τὸ κέντρον τοῦ νέου Μεσσηνιακοῦ κράτους.

“Οταν δὲ ’Επαμεινώνδας ἀπηλευθέρωνε τὰς πόλεις, αἱ διποῖαι ἥσαν ἔως τότε ύποτεταγμέναι εἰς τοὺς Σπαρτιάτας, δὲ Πελοπίδας ἔξεστράτευσεν ἐναντίον τῆς Θεσσαλίας καὶ τῆς Μακεδονίας. Τρεῖς ἐκστρατείας ἐκαμεν δὲ Πελοπίδας εἰς τὴν Θεσσαλίαν. Εἰς μίαν δημοσίᾳ μάχην ἐκεῖ ἐφονεύθη, σχνῷ τὰ στρατεύματά του ἐνίκησαν.

141. Η ΜΑΧΗ ΕΙΣ ΤΗΝ MANTINEIAN Ο ΘΑΝΑΤΟΣ ΤΟΥ ΕΠΑΜΕΙΝΩΝΔΟΥ

Διὰ τετάρτην φορὰν δὲ ’Επαμεινώνδας ἦναγκάσθη νὰ ἐκστρατεύσῃ εἰς τὴν Πελοπόννησον.

Εἰς τὴν Μαντίνειαν τῆς Ἀρκαδίας ἥλθεν ἀντιμέτωπος πρὸς τὸν στρατὸν τὸν Σπαρτιατῶν, ἥνωμένον μὲ τοὺς συμμάχους των. Ἐκεῖ ἐδόθη μεγάλη μάχη, εἰς τὴν 362 π. X. διποίαν ἐνίκησαν τὰ στρατεύματα τοῦ ’Επαμεινώνδου, ἀλλ’ ὁ Ἰδιος ἐπληγώθη θανασίμως. Ἡ αἰχμὴ ἐνὸς δόρατος ἐπέρασε τὸ στῆθος του καὶ οἱ ιατροὶ εἶπον, ὅτι ἐὰν ἔξαγάγουν τὸ δόρυ, θά ἀποθάνῃ.

Εἰς τὴν σκηνὴν τοῦ μεγάλου τραυματίου εἶχον συγκεντρωθῆ ὁι φίλοι του. “Ολοι ἥσαν καταλυπημένοι, διότι ἔχανον τὸν μεγάλον τῶν στρατηγόν.

‘Ο ἑτοιμοθάνατος ’Επαμεινώνδας ἐζήτησε νὰ φέρουν ἐμπρὸς τὴν ἀσπίδα του καὶ ἡρώτησε, πῶς πηγαίνει ἡ μάχη. «Ο ἔχθρὸς

ἐνικήθη», ἥτο δὲ ἀπάντησις. Οἱ ὁφθαλμοὶ τοῦ στρατηγοῦ ἔλαμψαν ἀπὸ χαράν. «Τώρα ἂς ἀποθάνω», εἶπε καὶ διέταξε νὰ ἀφαιρέσουν ἀπὸ τὸ στῆθος του τὸ δόρυ. Κανεὶς δμως δὲν ἐτόλματό τότε ἔσυρε μόνος τὴν αἰχμὴν καὶ αἷμα πολὺ ἤρχισε νὰ τρέχῃ. 'Αποθνήσκεις, 'Επαμεινώνδα, ἐφώναξεν εἶς ἀπὸ τοὺς φίλους του, χωρὶς νὰ ἀφήσῃς τέκνα, τὰ δποῖα νὰ φέρουν τὸ ὄνομά σου τὸ ἔνδοξον.

'Αλλὰ ἀπὸ τώρα ἀρχίζω νὰ ζῶ, εἶπεν δὲ 'Επαμεινώνδας.

Ο θάνατος τοῦ 'Επαμεινώνδου.
(Εἰκόνα ρεωτέρου ζωγράφου.)

Αἱ δύο θυγατέρες μου, ἡ μάχη εἰς τὰ Λεῦκτρα καὶ εἰς τὴν Μαντίνειαν, θὰ μὲν δοξάζουν εἰς τοὺς αἰῶνας.

Μὲ τὸν θάνατον τοῦ 'Επαμεινώνδου ἐναυάγησαν τὰ μεγάλα σχέδια, τὰ δποῖα εἶχε συλλάβει δὲ μέγας οὗτος πολιτικός. 'Η δύναμις τῶν Θηβῶν ἐξέπεσεν ἀπὸ τότε. Εἰς τὴν 'Ελλάδα δὲν ὑπῆρχε πλέον κανὲν ἴσχυρὸν κράτος. Οὕτε καὶ αὐταὶ αἱ 'Αθῆναι.

“Ολαι αἱ πόλεις εἶχον ἔξαντληθῆ πολὺ ἀπὸ τοὺς μακρούς των ἐμφυλίους πολέμους.

142. Ο ΙΣΟΚΡΑΤΗΣ

Κατὰ τοὺς κακούς ἐκείνους καιρούς, εἰς τὴν Ἐλλάδα ἔζησαν πατριῶται Ἐλληνες, οἱ δόποιοι μὲν μεγάλην των λύπην ἔβλεπον τὴν πατρίδα των νὰ εἶναι διηρημένη καὶ τόσον κουρασμένη. Μεγάλην δὲ ἐντροπὴν ἥσθανοντο νὰ βλέπουν τὸν βασιλέα τῶν Περσῶν, ὡσάν δεσπότην τῆς πατρίδος των. Μέγαν δὲ πόθον εἶχον νὰ ἴδουν τὴν πατρίδα των ἡνωμένην ὅλην εἰς ἐν ἰσχυρὸν κράτος.

Ἐκεῖνος, δόποιος περισσότερον ἀπὸ τοὺς ἄλλους συνέλαβε τὴν ἴδεαν αὐτὴν καὶ τὴν ὑπεστήριξεν εἰς τοὺς λόγους του πρὸς τὸν λαόν, ἦτο δόριος ρήτωρ **Ισοκράτης**.

Οὗτος ἔλαβεν ἀπὸ μικρὸς σπουδαίαν μόρφωσιν καὶ εἶχε διδασκάλους τοὺς μεγαλυτέρους ἀπὸ τοὺς σοφιστάς. Ἡκουσε δὲ καὶ τὸν ἴδιον τὸν Σωκράτην. Ἔγινεν ἵκανώτατος ρήτωρ καὶ εἶχε καὶ σχολὴν ρητορικήν, ὅπου ἐμαθήτευσαν σπουδαῖοι ἄνδρες, οἱ δόποιοι ἥσχολοῦντο καὶ μὲ τὰ πολιτικά. Εἰς τοὺς λόγῳς τοῦ **Ισοκράτους** ἀναγινώσκομεν ὡραίας ἴδεας διὰ τὸ συμφέρον ὅλης τῆς Ἐλλάδος.

Εἰς ἕνα λόγον του, δόποιος λέγεται **Πανηγυρικός**, δόποιος συμβουλεύει τοὺς Ἐλληνας νὰ δμονοήσουν μεταξύ των καὶ ὅλοι μαζὶ νὰ πολεμήσουν τὸν βάρβαρον.

Ἄλλὰ ποῖος μεγάλος στρατηγὸς θὰ ἦνωνε τοὺς Ἐλληνας δλους καὶ θὰ ὀδήγει αὐτοὺς ἐναντίον τῶν βαρβάρων; Αὐτὸς κατὰ τὴν γνώμην τοῦ **Ισοκράτους** ἦτο δόνεος βασιλεὺς κράτους **Ἐλληνικοῦ**, πρὸς βορρᾶν τῆς Ἐλλάδος. Ἡτο δό βασιλεὺς τῶν Μακεδόνων **Φίλιππος**.

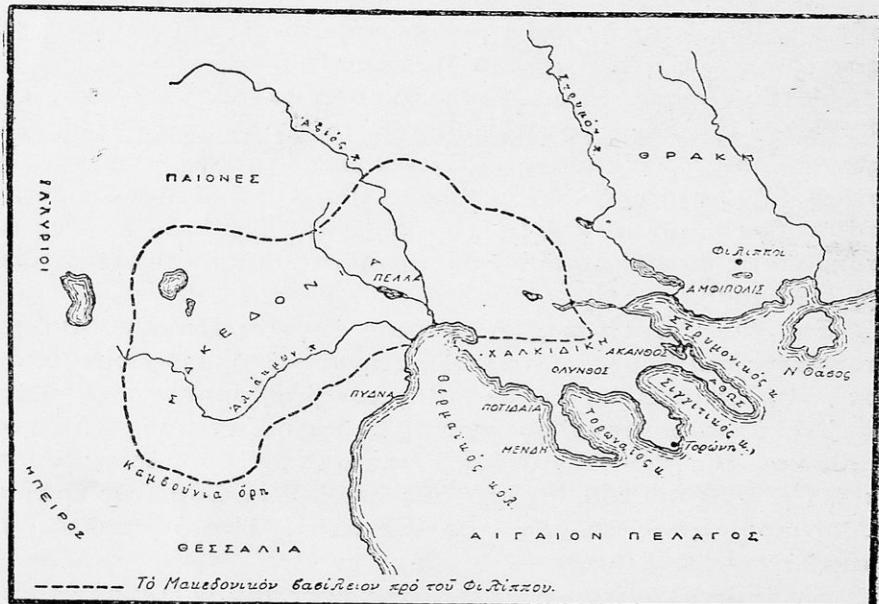
Εἰς ἐπιστολὴν του δό **Ισοκράτης** πρὸς τὸν Φίλιππον γράφει: «βασιλεῦ, νὰ μιμηθῆς τὸν γενάρχην σου **Ἡρακλέα** καὶ μαζὶ μὲ τοὺς Ἐλληνας νὰ ἐκστρατεύσῃς ἐναντίον τῶν βαρβάρων.»

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΙΖ'.

ΦΙΛΙΠΠΟΣ Ο ΜΑΚΕΔΩΝ ΕΝΩΝΕΙ ΟΛΗΝ ΤΗΝ ΕΛΛΑΔΑ

143. ΟΙ ΑΡΧΑΙΟΙ ΜΑΚΕΔΟΝΕΣ

Πέραν ἀπὸ τὸν φημισμένον "Ολυμπὸν εύρίσκεται μεγάλη ἐλληνικὴ χώρα. Αὕτη εἶναι τὸ περισσότερον δρεινή, ἔχει ὅμως

Χάρτης τῆς Μακεδονίας.

καὶ μερικὰς πλουσίας πεδιάδας, τὰς ὅποιας διαρρέουν τρεῖς μεγάλοι ποταμοί, ὁ Ἀλιάκμων, ὁ Ἀξιός καὶ ὁ Στρυμών. Ἡ χώρα αὕτη εἶναι ἡ Μακεδονία μας.

Εἰς τοὺς ἀρχαίους χρόνους τὴν Μακεδονίαν κατώκει ἐλληνικὴ φυλή, οἱ **Μακεδόνες**. Οὗτοι ἐπὶ πολλούς αἰῶνας ἦσαν διεσκορπισμένοι εἰς τὰ ὁρεινὰ μέρη τῆς χώρας των καὶ ἔζων οἱ περισσότεροι ὡς βοσκοὶ προβάτων. Ἡσαν δὲ καὶ γεωργοί. Διὰ τοῦτο δὲ δὲν ἦσαν τόσον πολιτισμένοι, δπως οἱ "Ἐλληνες τῆς λοιπῆς Ἐλλάδος.

"Οταν οἱ Μακεδόνες ὀλίγον κατ' ὀλίγον ἐπεξετάθησαν εἰς τὰ παράλια, ἐγνώρισαν τοὺς "Ἐλληνας, οἱ ὅποιοι εἶχον ἀποκίας εἰς τὰ παράλια τῆς χώρας των καὶ ἔμαθον πολλὰ πράγματα ἀπὸ τὸν πολιτισμὸν των. Οἱ Μακεδόνες ὡμίλουν ἰδιαιτέραν ἐλληνικὴν διάλεκτον, τὴν ὅποιαν ὅλοι οἱ ἄλλοι "Ἐλληνες ἤννόουν καὶ ἀπέκτησαν σπουδαῖους βασιλεῖς, οἱ ὅποιοι εἰς τὴν ἀρχὴν εἶχον τὴν πρωτεύουσάν των εἰς τὴν σημερινὴν **"Εδεσσαν**. Ἡ **"Εδεσσα** ἐλέγετο καὶ **Αίγαι**. Καὶ τὰ δύο αὐτὰ ὀνόματα σημαίνουν «πόλις ὑδάτων». Πραγματικῶς εἰς τὴν ὡραίαν αὐτὴν πόλιν τῆς Μακεδονίας τρέχουν ἄφθονα ὕδατα.

144. ΑΡΧΕΛΑΟΣ (413 - 399 π. Χ.)

Πολὺ σπουδαῖος βασιλεὺς τῆς Μακεδονίας ὑπῆρξεν ὁ **'Αρχέλαος**. Ἐπὶ τῆς ἐποχῆς του ἡ Μακεδονία προώδευσε πολὺ, διότι καὶ δρόμοι σπουδαῖοι ἔγιναν ἐκεῖ καὶ πολλὰ οἰκοδομήματα. Τελειότερον δὲ διωργανώθη τότε ὁ μακεδονικὸς στρατός, ὁ πεζικὸς καὶ ὁ ἵππικός. Τὸ σπουδαιότερον ὅμως εἶναι, ὅτι ὁ **'Αρχέλαος** ἔφερεν εἰς τὴν χώραν του τὸν πολιτισμὸν τῆς Ν. **"Ἐλλάδος**. **'Αθηναῖοι** ποιηταὶ ἦλθον τότε εἰς τὴν Μακεδονίαν, μαζὶ δὲ μὲ αὐτοὺς καὶ ὁ **Εύριπίδης**. Ἐπίσης εἰς τὴν Μακεδονικὴν αὐλὴν ἦλθεν ὁ **ζωγράφος Ζεῦξις**, ὁ ὅποιος ἐζωγράφισε τὰ ἀνάκτορα τοῦ βασιλέως εἰς τὴν νέαν πρωτεύουσαν, τὴν **Πέλλαν**, καὶ ἄλλοι φιλόσοφοι.

"Ολοι οἱ βασιλεῖς τῆς Μακεδονίας ὑπῆρξαν σπουδαῖοι καὶ ὡδήγησαν τὸν νέον καὶ δραστήριον αὐτὸν λαὸν εἰς τὴν πρόσθιον. **'Ο σπουδαιότερος** ὅμως ἀπ' ὅλους ἦτο ὁ **Φίλιππος**.

‘Ο Φίλιππος ἦτο υἱὸς τοῦ Ἀμύντου Β' καὶ ἦτο περίπου 24
ἐτῶν, ὅταν ἔγινε βασιλεὺς τῆς Μακεδονίας. ³ Ήτο
360 π. Χ. ὑψηλός, ὡραῖος καὶ εἶχεν εὐγενεῖς τρόπους. Δὲν ἦτο
ὅμως πολὺ φίλος τῆς ἀληθείας καὶ μετεχειρίζετο
κάθε τρόπον διὰ νὰ ἐπιτύχῃ τὸν σκοπὸν του.

Τόση ἦτο ἡ ἴκανότης του εἰς τὰ στρατιωτικὰ καὶ τὴν πολιτι-
κήν, ὥστε διστορικὸς τῶν χρόνων του, δι Θεόπομπος, θεωρεῖ
αὐτὸν ὡς τὸν μεγαλύτερον ἄνδρα ἀπὸ ὅσους ἐφάνησαν εἰς τὴν
Εὐρώπην.

‘Ο Φίλιππος.

(Εἰκὼν ἐκ μακεδονικοῦ
ρυμίσματος.)

“Οταν ἦτο μικρὸς ὡδηγήθη ἀπὸ τὸν
Πελοπίδα μαζὶ μὲ ἄλλους ὅμηρους εἰς τὰς
Θήβας, ὅπου ἔζησε μερικὰ ἔτη. Αἱ Θήβαι
ὑπῆρξαν δι’ αὐτὸν σπουδαῖον στρατιωτι-
κὸν Σχολεῖον. Μὲ τὸν στρατιωτικὸν του
νοῦν παρηκολούθησε τὴν στρατιωτικὴν τα-
κτικὴν τοῦ Ἑπαμεινῶνδου καὶ ἔμαθε πολ-
λὰ στρατιωτικὰ πράγματα. Ἐγνώρισεν
ἐπίσης πολὺ καλὰ τὴν κατάστασιν, εἰς
τὴν ὁποίαν εύρισκοντο αἱ ἐλληνικαὶ πολι-
τεῖαι.

“Οταν ἔγινε βασιλεὺς τῆς Μακεδονίας,
συνήντησε πολλὰς δυσκολίας ἐξ αἰτίας τῶν
μνηστήρων τοῦ θρόνου, κατώρθωσεν ὅμως νὰ διοργανώσῃ τὸν
μακεδονικὸν στρατὸν καὶ νὰ συγκροτήσῃ τὴν μακεδονικὴν φά-
λαγγα. Αὕτη ἦτο ὅμοία μὲ τὴν ἐλληνικήν, μὲ τὴν διαφοράν,
ὅτι ἡ μακεδονικὴ φάλαγξ εἶχε δέκα ἐξ πυκνὰς γραμμάς, διπλα-
σίας δηλαδὴ ἀπὸ τὴν ἐλληνικήν.

Οἱ στρατιῶται ἔφερον δόρυ μακρὸν ἐξ μέτρα, τὸ δόποῖον ἐλέ-
γετο σάρισσα καὶ διὰ τοῦτο ἐλέγοντο σαρισσοφόροι. Ἡ σά-
ρισσα ἐκρατεῖτο τοιουτοτρόπως, ὥστε προεξεῖχε πολὺ ἀπὸ τὸ
σῶμα τοῦ κάθε λογχοφόρου.

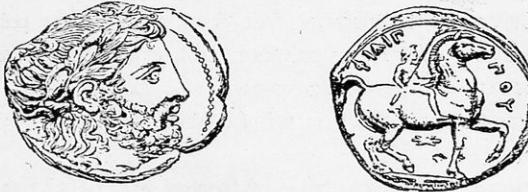
Μὲ τὸ πειθαρχημένον πεζικὸν καὶ ἵππικὸν στρατόν του δι Φί-
λιππος ἐνίκησε τοὺς ἐπικινδύνους ἔχθρούς, οἱ ὁποῖοι εύρισκοντο

πρὸς βιορρᾶν τοῦ κράτους του. Εἰς διάστημα δὲ ἐνὸς ἔτους κατώρθωσε νὰ στερεώσῃ τὸ κράτος του καὶ ἐσωτερικῶς καὶ ἔξωτερικῶς. 'Αλλ' ἡ φιλοδοξία του νὰ κάμη αὐτὸ μέγα καὶ ἴσχυρόν, δὲν ἄφηνεν αὐτὸν ἥσυχον.

146. ΑΙ ΚΑΤΑΚΤΗΣΕΙΣ ΤΟΥ ΦΙΛΙΠΠΟΥ

'Ο Φίλιππος ἐκυρίευσε τὴν περίφημον ἀποικίαν τῶν Ἀθηναῖων εἰς τὸν Στρυμόνα ποταμὸν Ἀμφίπολιν, καὶ ἔγινε κύριος τῆς πλουσίας χώρας, ἡ ὁποία εὑρίσκετο μεταξὺ τοῦ Στρυμόνα π. Χ. μόνος καὶ Νέστου. Ἐκεῖ πλησίον τῆς σημερινῆς Καβάλλας, ὑπῆρχε σπουδαία πόλις. Ταύτην ὁ Φίλιππος ὠνόμασε Φιλίππους.

Μὲ τὴν κατάκτησιν τῆς χώρας αὐτῆς ὁ Φίλιππος ἔγινε κύ-

Νόμισμα τοῦ Φιλίππου.

ριος τοῦ χρυσοφόρου ὅρους Παγγαίου καὶ εὗρε νέας πηγὰς χρυσοῦ. Λέγουν, ὅτι ἀπὸ τὰ μεταλλεῖα σύτὰ τοῦ Παγγαίου ἐκέρδιζε πολλὰ ἐκατομμύρια σημερινῶν χρυσῶν δραχμῶν κατ' ἔτος. Τότε ἐκόπησαν καὶ νέα μακεδονικὰ νομίσματα χρυσᾶ.

Ταῦτα ἀντικατέστησαν τὸ περσικὸν νόμισμα, τὸν δαρεικόν, ὁ ὁποῖος ἐκυκλοφόρει τότε εἰς ὅλην τὴν Ἑλλάδα. Ἀπὸ τότε ἔπαισε νὰ κυκλοφορῇ ξένον νόμισμα εἰς τὴν Ἑλλάδα.

Μὲ τὰ χρηματικὰ αὐτὰ μέσα, τὰ ὁποῖα πλούσια εἰσήρχοντο εἰς τὸ κράτος του, ὁ Φίλιππος κατεσκεύασε πλοῖα. Περίφημα ἦσαν τὰ πολεμικά του πλοῖα μὲ τὰς τέσσαρας καὶ πέντε σειρὰς κωπῶν, καθὼς καὶ αἱ πολιορκητικά του μηχαναί.

'Ἐπίσης μανθάνομεν, ὅτι ὁ Φίλιππος εἰς πολλὰς πόλεις τῆς Ἑλλάδος ἐξώδευε πολλὰ χρήματα καὶ ἔκαμνε προπαγάνδαν. Πολλοὶ εἰς τὰς πόλεις αὐτὰς ἤσαν, φίλοι τοῦ Φιλίππου καὶ ἐπραγάνδιζον διὰ τὴν ἔνωσιν ὅλης τῆς Ἑλλάδος ὑπὸ τὸν Φίλιππον.

Τοιουτοτρόπως δέ Φίλιππος μὲ τὴν ὁξυτάτην του διπλωματίαν καὶ τὴν στρατιωτικήν του ἵκανότητα κατώρθωσε νὰ κάμῃ τὸ Κράτος του πολὺ ἴσχυρὸν καὶ κατὰ ἔηρὰν καὶ κατὰ θάλασσαν. Πολλοὶ ἄνδρες εἰς τὴν Ἑλλάδα προέβλεπον, ὅτι δέ Μακεδῶν βασιλεὺς ὀλίγον κατ' ὀλίγον θὰ ἐγίνετο κύριος ὅλης τῆς Ἑλλάδος, ἡ ὁποία, ὅπως ἐμάθομεν, εἶχεν ἔξαντληθῆ ἀπὸ τοὺς ἐμφυλίους πολέμους. Μόνον δὲ αἱ Ἀθῆναι ἐφαίνοντο κάπως ἴσχυραι μὲ τὸν στόλον, τὸν ὁποῖον εἶχον καὶ μὲ τοὺς συμμάχους των.

‘Αλλ’ οἱ Ἀθηναῖοι κουρασμένοι ἀπὸ τοὺς πολέμους δὲν εἶχον καμμίαν πλέον προθυμίαν νὰ σπεύσουν ἐκεῖ, ὅπου ἐκάλει αὐτοὺς τὸ συμφέρον τῆς ἴδιας των πόλεως. Τότε δὲ ἐφάνη εἰς τὰς Ἀθήνας κόρμα, τὸ ὁποῖον δὲν εἶχε κανὲν ἔνδιαφέρον διὰ τὰ ἔξωτερικὰ ζητήματα τοῦ κράτους. Τὸ χειρότερον ὅμως ἀπὸ ὅλα ἦτο, ὅτι οἱ Ἀθηναῖοι ἐπαυσαν νὰ ἀσχολοῦνται μὲ τὰ στρατιωτικὰ καὶ ἐπλήρωνον ξένους ναύτας καὶ στρατηγούς, διὰ νὰ χρησιμοποιοῦν αὐτοὺς ὡς μισθοφόρους εἰς τὰ πλοῖα των. Οἱ ὕδιοι δὲ ἡρέσκοντο νὰ ἀσχολοῦνται μὲ ἑορτὰς καὶ πανηγύρεις καὶ μὲ ἄλλα θεάματα.

Τὴν μακαρίαν ἡσυχίαν τῶν Ἀθηναίων ἥθελησε τότε νὰ ταράξῃ εἰς νέος πολιτικός δέ **Δημοσθένης**.

147. Ο ΔΗΜΟΣΘΕΝΗΣ

‘Ο Δημοσθένης κατήγετο ἀπὸ πολὺ πλουσίαν οἰκογένειαν τῶν Ἀθηνῶν, ἥτο δὲ μόλις ἐπτά ἔτῶν, ὅταν δέ πατήρ του ἀπέθανε. Τὴν μεγάλην περιουσίαν, τὴν ὁποίαν ἀφῆκεν εἰς αὐτὸν δέ πατήρ του, ἐσπατάλησαν οἱ κακοὶ κηδεμόνες του.

‘Απὸ μικρός εἶχε πολλὰ σωματικὰ ἐλαττώματα, τὰ ὁποῖα κατώρθωσε μόνος νὰ διορθώσῃ μὲ ἐπίμονον ἀσκησιν.

‘Ο Δημοσθένης ἐμελέτα πολὺ τὸν Θουκυδίδην καὶ ἥθελε νὰ μιμῆται τοὺς λόγους, τοὺς ὁποίους ἀπήγγελλεν δέ Πειρικλῆς εἰς τὴν Ἐκκλησίαν. Ἡτο δὲ τόσον ἐπιμελής, ὡστε πολὺ μέρος τῆς νυκτὸς ἐμελέτα ἦ ἔγραφε. Διὰ τοῦτο κάποιος εἶπε· «τοῦ Δημοσθένους οἱ λόγοι λυχνίας δζουσιν».

‘Ο Δημοσθένης ὑπῆρξεν δέ μεγαλύτερος ρήτωρ τῆς ἀρχαιό-

τητος, ἔγραψε δὲ και λόγους, τους ὁποίους ἀπήγγειλεν εἰς τὰ Δικαστήρια. Μάλιστα ὅταν ἦτο 18 ἑτῶν, παρουσιάσθη εἰς τὸ Δικαστήριον και κατήγγειλε τους κηδεμόνας τῆς περιουσίας τοῦ πατρός του. Οἱ σπουδαιότεροι ὄμως λόγοι του εἶναι πολιτικοί. Πολλοὶ ἀπὸ τους λόγους αὐτοὺς δυνάμεθα νὰ εἴπωμεν, ὅτι εἶναι κεραυνοὶ ἐναντίον τοῦ Φίλιππου.

‘Ο Δημοσθένης περισσότερον ἀπὸ τους ἄλλους ἔβλεπεν, ὅτι ὁ Φίλιππος εἶχε σκοπὸν νὰ κυριεύσῃ τὴν Ἑλλάδα, μαζὶ δὲ και τὴν ἔνδοξον πατρίδα του. Ἐλυπεῖτο δὲ πολύ, διότι ἔβλεπε τοὺς συμπατριώτας του νὰ λησμονοῦν τὸ ἔνδοξον παρελθόν των. Διὰ τοῦτο προσεπάθει μὲ τους λόγους του νὰ ύψωσῃ τὸ φρόνημα τῶν Ἀθηναίων συμπολιτῶν του και νὰ κάμη αὐτοὺς νὰ πολεμήσουν μὲ δλα των τὰ μέσα ἐναντίον τοῦ Φίλιππου και ύπέρ τῆς ἀνεξαρτησίας των. Σπουδαῖοι εἶναι οἱ πύρινοι λόγοι του ἐναντίον τοῦ Φίλιππου, οἱ δόποιοι λέγονται Φιλιππικοί και Ολυνθιακοί.

Οι λόγοι τοῦ Δημοσθένους εἶναι σπουδαῖοι, διότι ἔχουν μεγάλην ρητορικὴν τέχνην. Μέσα δὲ εἰς αὐτοὺς φανερώνεται μέγας πατριώτης, δό δόποιος τρέφει θερμὴν ἀγάπην πρὸς τὴν πατρίδα.

‘Αλλὰ και οἱ ἀντίθετοι πολιτικοὶ τοῦ Δημοσθένους, ὅπως ὁ ρήτωρ **Αἰσχίνης** και δ στρατηγὸς Φωκίων, οἱ δόποιοι ύπεστήριζον τότε τὸν Φίλιππον, ἥσαν και αὐτοὶ καλοὶ πατριῶται. Ἐβλεπον, ὅτι ἡ Ἑλλὰς ἔχειρειάζετο τότε ἔνα μονάρχην, δό δόποιος θὰ ἤνωνεν δλους τους “Ἑλληνας. Ο Φίλιππος δὲ τότε παρουσιάσθη δῶς σωτὴρ κατὰ τους κακοὺς ἐκείνους καιρούς.

Ο Δημοσθένης.

148. Ο ΙΕΡΟΣ ΠΟΛΕΜΟΣ

Δὲν παρῆλθε πολὺς χρόνος, ἀφ’ ὅτου ὁ Φίλιππος ἔγινε κύ-

ριος τῆς Ἀμφιπόλεως, ὅτε νέος πόλεμος ἀδελφικὸς ἔγινεν εἰς τὴν Ἑλλάδα.

356 π. X. Ο πόλεμος αὐτὸς ἐπειδὴ ἔγινε διὰ κάποιαν ύποθεσιν τοῦ Μαντείου τῶν Δελφῶν, ὡνομάσθη Ἱερὸς πόλεμος.

Τότε ὁ Φίλιππος εὗρε τὴν κατάλληλον εύκαιριαν νὰ ἀναμειχθῇ εἰς τὰ πολιτικὰ πράγματα τῆς Ἑλλάδος.

Οἱ εὐγενεῖς τῆς Θεσσαλίας ἔζήτησαν τὴν βοήθειάν του καὶ ὁ Φίλιππος μὲ στρατὸν εἰσῆλθεν εἰς τὴν Θεσσαλίαν καὶ ἔγινε κύριος αὐτῆς. Κατόπιν ἐπροχώρησε μέχρι τῶν Θερμοπυλῶν.

352 π. X. Λαβῶν. Ἀπὸ ἑκεῖ ἥθελε νὰ προχωρήσῃ καὶ εἰς τὴν ἄλλην Ἑλλάδα, ἀλλὰ στρατὸς συμμαχικὸς τῶν Ἀθηναίων Σπαρτιατῶν καὶ Φωκέων ἐσταμάτησεν αὐτὸν εἰς τὰς Θερμοπύλας καὶ δὲν τὸν ἄφησε νὰ προχωρήσῃ.

Ο Φίλιππος ἀφοῦ ἐτακτοποίησε τὰ πράγματα τῆς Θεσσαλίας, ἐπέστρεψεν εἰς τὴν Μακεδονίαν. Ἀπὸ ἑκεῖ δὲ τὴν ἄνοιξιν τοῦ ἴδιου ἔτους ἐξεστράτευσεν εἰς τὴν Θράκην καὶ ἐπεξέτεινε τὸ κράτος του μέχρι τῆς Προποντίδος.

149. Ο ΦΙΛΙΠΠΟΣ ΚΑΤΑΣΤΡΕΦΕΙ ΤΗΝ ΟΛΥΝΘΟΝ

Οἱ Ὀλύνθιοι, οἱ ὄποιοι, ὅπως εἴπομεν, εἶχον μεγάλην δύναμιν εἰς τὴν Χαλκιδικὴν καὶ ἥσαν ἵσχυρὸν κράτος, μὲ μεγάλην ἀνησυχίαν ἔβλεπον τὴν δύναμιν τοῦ Φιλίππου νὰ αὐξάνῃ τόσον πολὺ. Διὰ τοῦτο ἔκαμαν φιλίαν καὶ συμμαχίαν μὲ τοὺς Ἀθηναίους, διὰ νὰ προστατεύσουν τὰ συμφέροντα τοῦ κράτους των.

Ο Φίλιππος εὗρε τότε τὴν εύκαιριαν, τὴν δόποιαν ἐπερίμενε. Διέλυσε τὴν συμμαχίαν, τὴν ὄποιαν εἶχε κάμει προηγουμένως μὲ τὴν Ὀλυνθον καὶ ἐξεστράτευσεν ἐναντίον αὐτῆς μὲ ἵσχυρὸν στρατὸν.

Ἡ ἵσχυρὰ Ὀλυνθος ἐκυριεύθη πρὶν προφθάσουν οἱ Ἀθηναῖοι νὰ στείλουν βοήθειαν. Φοβερὰ καταστροφὴ ἐπερίμενε τότε τὴν περίφημον πόλιν.

Ἡ τόσον πλουσία καὶ ἵσχυρὰ ἄλλοτε πρωτεύουσα τῶν πόλεων τῆς Χαλκιδικῆς Χερσονήσου, μετεβλήθη εἰς ἐρείπια. "Οσοι

δέ ὁ Ολύνθιοι ἔσωθησαν ἀπὸ τὴν καταστροφήν, ἔγιναν
348 π. X. διόλοι. Καὶ αἱ παραθαλάσσιοι δὲ πόλεις, αἱ δ-
 ποῖαι ἥσαν ὑπὸ τὴν ἔξουσίαν τῆς ἔγιναν τότε ὑπο-
 τελεῖς εἰς τὸν Φίλιππον.

150. Ο ΦΙΛΙΠΠΟΣ ΦΘΑΝΕΙ ΠΛΗΣΙΟΝ ΤΩΝ ΘΗΒΩΝ

Μίαν ἐσπέραν οἱ Ἀθηναῖοι μὲν μεγάλην ἔκπληξιν ἔμαθον, ὅ-
 τι ὁ Φίλιππος κατέλαβε τὴν μεγαλυτέραν πόλιν τῆς Φωκίδος,
 τὴν Ἐλάτειαν. Αὕτη εύρισκετο εἰς πολὺ σπουδαίαν θέσιν· δη-
 λαδὴ εἰς τὸν δρόμον, ὁ δποῖος ἔφερεν ἀπὸ τὰς Θερμοπύλας εἰς
 τὴν Βοιωτίαν.

“Οταν τὴν ἄλλην ἡμέραν συνηθροίσθησαν ἐκτάκτως οἱ Ἀ-
 θηναῖοι εἰς τὴν Ἐκκλησίαν τοῦ δήμου, ὁ Δημοσθένης ἀνέβη εἰς
 τὸ βῆμα καὶ ἐξήγησε τὸν σκοπόν, τὸν δποῖον εἶχεν ὁ Φίλιππος
 νὰ καταλάβῃ τὴν σπουδαίαν ἐκείνην θέσιν. Μὲ τὸν πύρινον δὲ
 λόγον του ἐνέπνευσε θάρρος εἰς τοὺς Ἀθηναίους, καὶ συνεβού-
 λευσεν αὐτοὺς νὰ ἐκστρατεύσουν, δσοι ἔχουν ἡλικίαν στρατεύ-
 σιμον, καὶ νὰ βοηθήσουν τοὺς ἄλλοτε ἔχθρούς των Θηβαίους,
 εἰς τοὺς ὄποιους πολὺ πλησίον ἦτο ὁ κίνδυνος.

151. Η ΜΑΧΗ ΕΙΣ ΤΗΝ ΧΑΙΡΩΝΕΙΑΝ ΤΗΣ ΒΟΙΩΤΙΑΣ

Οἱ Ἀθηναῖοι ἔλαβον θάρρος καὶ διέταξαν δλους, δσοι ἡ-
 δύναντο νὰ φέρουν ὅπλα, νὰ σπεύσουν πρὸς τὴν Βοιωτίαν.

Οἱ Θηβαῖοι ἐθαύμασαν τὴν ταχύτητα, μὲ τὴν δποίαν ἔφθα-
 σαν οἱ Ἀθηναῖοι στρατιῶται. Μαζὶ δὲ μὲ αὐτοὺς ἐστρατοπέδευ-
 σαν εἰς τὴν Χαιρώνειαν τῆς Βοιωτίας, πλησίον τῶν συνόρων τῆς
 Φωκίδος καὶ ἀνέμενον τὸν μακεδονικὸν στρατόν.

Ο Φίλιππος ἔφθασεν εἰς τὴν Χαιρώνειαν μὲ τριάκοντα
 χιλιάδας πεζοὺς καὶ ὅχι ὀλιγωτέρους ἀπὸ δύο χιλιάδας ἵππεῖς.
 Καὶ οἱ δύο στρατοὶ εἶχον πολεμικὸν φρόνημα ὑψηλόν. ‘Ἄλλ’ ὁ
 βασιλεὺς Φίλιππος εἶχε περισσότερον καὶ καλύτερον στρατὸν
 ἀπὸ τοὺς “Ἐλληνας, μεγαλυτέραν δὲ στρατηγικὴν ἴκανότητα.
 ‘Υπερεῖχε δὲ καὶ εἰς κάτι ἄλλο ἀκόμη. Εἶχε μαζί του τὸν ἔνδο-

ξον διάδοχον τοῦ μακεδωνικοῦ θρόνου, τὸν υἱόν του Ἀλέξανδρον, ὁ ὄποιος ἦτο τότε 18 ἔτῶν καὶ διηγέρει τὴν ἀπέναντι τῶν Θηβαίων πτέρυγα μὲ τοὺς καλυτέρους μακεδόνας στρατηγούς. Ὁ Φίλιππος ὠδήγει τὴν ἄλλην πτέρυγα καὶ ἥτο ἀπέναντι τῶν

Ἀθηναίων. Μάχη πεισματώδης ἔγινε τότε εἰς τὴν 338 π. Χ. Χαιρώνειαν, ἡ ὄποια διήρκεσε πολλὰς ὥρας. Οἱ

Ἐλληνες καὶ οἱ Μακεδόνες ἐπολέμησαν μὲ μεγάλην γενναιότητα καὶ ἡ νίκη ἐφαίνετο δι' ὥρισμένον χρόνον ἀμφίροπος.

Ο Ἀλέξανδρος θέλει νὰ δεῖξῃ εἰς τὸν πατέρα του, πόσον ἀνδρεῖος εἶναι πολεμεῖ δὲ μὲ τόσην ὄρμήν, ὡστε τὸ ἀπέναντι του στράτευμα, τὸ ὄποιον ἐπολέμει ἐπίσης μὲ ἡρωισμὸν, φαίνεται ὅτι θὰ διασπασθῇ. Ὁ Φίλιππος πολεμεῖ ἐπίσης μὲ μεγάλην ἀνδρείαν καὶ κινδυνεύει εἰς τὰς πρώτας γραμμάς. Δὲν θέλει νὰ ἀφῆσῃ εἰς κανένα τὴν δόξαν τῆς νίκης, οὕτε καὶ εἰς τὸν υἱόν του τὸν ἔδιον. Κατὰ πρῶτον ἀπώθησε τοὺς ἀπέναντι του καὶ ἡνάγκασε αὐτοὺς νὰ τραποῦν εἰς φυγὴν. Οὕτω λοιπὸν ἔγινε πρωτουργὸς τῆς νίκης.

Χίλιοι Ἀθηναῖοι ἐφονεύθησαν κατὰ τὴν μάχην αὐτὴν καὶ δύο χιλιάδες ἡχιμαλωτίσθησαν. Πολλοὶ ἐπίσης ἀπὸ τοὺς Θηβαίους ἐφονεύθησαν καὶ περισσότεροι συνελήφθησαν αἰχμάλωτοι.

Ο Φίλιππος μετὰ τὴν μάχην ἐπέτρεψε νὰ ταφοῦν οἱ νεκροί. Οἱ δὲ Ἀθηναῖοι καὶ οἱ Θηβαῖοι ἔθαψαν μαζὶ τοὺς ἡρωας νεκρούς των.

Εἰς ἐκεῖνο τὸ μέρος ἀργότερον ἐστήθη μαρμάρινος λέων πρὸς τιμὴν τῶν ἀνδρείως πεσόντων κατὰ τὴν μάχην. Τὸν λέοντα αὐτὸν βλέπομεν σήμερον ἀπὸ μακράν, καθὼς ταξιδεύομεν μὲ τὸν σιδηρόδρομον.

152. ΘΑΝΑΤΟΣ ΤΟΥ ΦΙΛΙΠΠΟΥ

Ο Φίλιππος ἐτιμώρησεν αὐστηρῶς τοὺς Θηβαίους διὰ τὴν ἀποστασίαν των καὶ ἐτοποθέτησε μακεδονικὴν φρουρὰν εἰς τὴν Καδμείαν. Πρὸς τοὺς Ἀθηναίους συμπεριεφέρθη μὲ ἐπιείκειαν, διότι ἐσέβετο τὸν πολιτισμόν των καὶ ἥθελε νὰ κερδίσῃ τὴν

ύλικήν καὶ ἡθικήν των βιόήθειαν διὰ τὰ μεγάλα του σχέδια. Οἱ Ἀθηναῖοι πράγματι τόσον πολὺ ἐνεθουσιάσθησαν ἀπὸ τὴν διαγωγὴν αὐτὴν τοῦ Φίλιππου, ὥστε ἔστησαν εἰς τὴν ἀγορὰν τὸ ἄγαλμά του. Εἰς αὐτὸν δὲ καὶ τὸν υἱόν του Ἀλέξανδρον ἀπένειψαν τὸ δικαίωμα τοῦ Ἀθηναίου πολίτου.

Κατόπιν ὁ Φίλιππος ἔκαμε συνέδριον εἰς τὴν Κόρινθον, ὅπου

Ο λέων τῆς Χαιρωνείας.

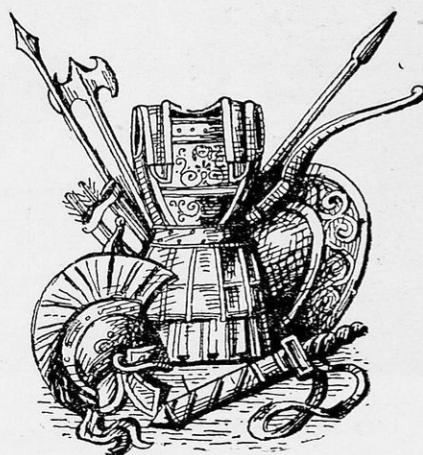
ἥλθον ἀντιπρόσωποι ὅλων τῶν Ἑλληνικῶν πόλεων. Σκοπὸς τοῦ συνεδρίου αὐτοῦ ἦτο ἡ συνένωσις ὅλων τῶν Ἑλλήνων
337 π. X. καὶ ἡ κοινὴ ἐκστρατεία αὐτῶν κατὰ τῶν Περσῶν.
 Τοιουτοτρόπως ἐξεπληρώνετο ὁ μέγας πόθος τοῦ Ἰσοκράτους. Μόνον ἡ Σπάρτη δὲν ἔστειλεν ἀντιπροσώπους.
 "Ολαι αἱ πόλεις ἔκαμαν μὲ τὸν Φίλιππον εἰρήνην καὶ ἔγιναν

σύμμαχοί του. Ἀνεκήρυξαν δὲ αὐτὸν ἡγεμόνα καὶ στρατηγὸν αὐτοκράτορα διὰ τὸν πόλεμον, τὸν ὅποιὸν θὰ ἔκαμνον ὅλοι οἱ Ἑλληνες ἐναντίον τῶν Περσῶν.

Οὐ Φίλιππος τότε εἶχε φθάσει εἰς τὸ μεγαλύτερον σημεῖον τῆς δόξης του. Κατόπιν ἐπέστρεψεν εἰς τὴν πρωτεύουσάν του, τὴν Πέλλαν, ὅπως παρασκευασθῇ διὰ τὴν μεγάλην ἐκστρατείαν.

Δὲν ἐπρόφθασεν ὅμως νὰ πραγματοποιήσῃ τὰ μεγάλα
336 π. X. του σχέδια, διότι ἐδολοφονήθη ἀπὸ κάποιον εὔγενη
Μακεδόνα καὶ ἀπέθανεν εἰς ἥλικίαν 47 ἑτῶν.

Εἰς τὸν θρόνον τώρα τὸν μακεδονικὸν ἀνῆλθεν ὁ υἱός του
Ἀλέξανδρος.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΙΗ'.

ΟΙ ΕΛΛΗΝΕΣ ΓΙΝΟΝΤΑΙ ΚΥΡΙΟΙ ΤΗΣ ΑΝΑΤΟΛΗΣ

153. ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΣ Ο ΜΕΓΑΣ

‘Ο ’Αλέξανδρος ύπηρξεν δι μεγαλύτερος στρατηλάτης ἀπὸ δσους ἐγνώρισεν δι ἀρχαῖος κόσμος. Κανεὶς δὲ ἄνθρωπος δὲν κατώρθωσε νὰ ύπερβῇ αὐτὸν εἰς τὴν ἀνδρείαν, τὴν ἀποφασι- στικότητα καὶ τὴν μεγαλοφυΐαν. Διὰ τοῦτο πολὺ δικαίως ἡ ‘Ιστορία ὠνόμασεν αὐτὸν «μέγαν».

‘Ο ’Αλέξανδρος ἐκληρονόμησε ἀπὸ τὸν πατέρα του μεγάλα προτερήματα· δηλαδὴ δίξεῖαν ἀντίληψιν, ἀκούραστον δραστη- ριότητα, θάρρος εἰς τοὺς κινδύνους, μεγάλην ἐπιμονὴν εἰς δι, τι ἐπεδίωκε καὶ μέγαν στρατιωτικὸν νοῦν. Ὡτο δύμας δεξύθυμος καὶ πολὺ δρμητικός. Τὰς ψυχικὰς αὐτὰς ἰδιότητας ἐκληρονό- μησεν ἀπὸ τὴν μητέρα του, ἡ ὅποια ἦτο ἀπὸ τὴν Ἡπειρον καὶ κατήγετο ἀπὸ μυθικὸν γένος, ἀπὸ δπου καὶ δ ’Αχιλλεύς. Ὡτο πολὺ φιλότιμος καὶ ἐσέβετο πολὺ τὰ θεῖα.

‘Η μουσικὴ συνεκίνει πολὺ τὴν εὐαίσθητον ψυχὴν τοῦ ’Αλε- ξάνδρου. “Οταν μίαν φορὰν δι μουσικὸς ’Αντιγενίδης ηὔλησε πολεμικὸν μέλος, τόσον πολὺ ἐνεθουσιάσθη, ὥστε ὥρμησεν εἰς τὰ δπλα.

154. Ο ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΣ ΕΙΣ ΜΙΚΡΑΝ ΗΛΙΚΙΑΝ

‘Ο ’Αλέξανδρος ἀπὸ μικρᾶς ἡλικίας ἔδειξε μέγα θάρρος εἰς τοὺς κινδύνους καὶ εἶχε πάντοτε εἰς τὸν νοῦν του τὴν ἰδέαν τοῦ πολέμου.

‘Ο Πλούταρχος, δι όποιος ἔγραψε διὰ τὸν βίον του, μᾶς

λέγει, δτι εἰς ἡλικίαν δώδεκα ἐτῶν κατώρθωσε νὰ δαμάσῃ ἄγριον θεσσαλικὸν ἵππον, τὸν **βουκέφαλον**.

"Ἀλλοτε πάλιν, δταν ἔλειπεν δ Φίλιππος ἀπὸ τὴν Μακεδονίαν, δ Ἀλέξανδρος ἐδέχθη πρέσβεις τοῦ βασιλέως τῶν Περσῶν. Ἐκεῖνοι ἐθαύμασαν τὴν εὐγένειαν τοῦ νεαροῦ διαδόχου καὶ τὴν εὐφυΐαν του, διότι δ Ἀλέξανδρος δὲν ἔκαμε καμμίαν παιδικὴν ἢ ἄλλην μικράν ἐρωτησιν εἰς αὐτούς, ἀλλ' ἥρωτα διὰ τὰς ὁδούς τοῦ περσικοῦ κράτους, πόσον μεγάλαι ἦσαν, καὶ ἔζητε νὰ μάθῃ διὰ τὸν βασιλέα, πῶς συμπεριεφέρετο εἰς τοὺς ἔχθρούς του καὶ πόση ἦτο ἡ δύναμις τοῦ περσικοῦ κράτους..."

"Οταν κάποτε δ Φίλιππος ἔξεστράτευσεν ἐναντίον τῆς Θράκης, δ Ἀλέξανδρος εἰς ἡλικίαν δέκα ἔξ ἐτῶν ἔμεινεν ἐπιτροπος τοῦ Μακεδονικοῦ θρόνου. Τότε ἐνίκησε μίαν φυλὴν εἰς τὸν Στρυμόνα, ἡ ὅποια ἐστασίασεν. Εἰς τὴν μάχην δὲ τῆς Χαιρωνείας, δπως ἐμάθομεν, διηύθυνε τὸ μακεδονικὸν ἵπποικὸν καὶ ἐφάνη τότε, δτι ἦτο γεννημένος νὰ διοικῇ.

155. ΠΩΣ ΕΞΕΠΑΙΔΕΥΘΗ Ο ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΣ

'Ο Φίλιππος ἐγνώριζε καλὰ τὴν δύσκολον φύσιν τοῦ υἱοῦ του καὶ προσεκάλεσε τοὺς καλυτέρους διδάσκαλους διὰ τὴν μόρφωσίν του. 'Ο σπουδαιότερος ὅμως διδάσκαλος τοῦ Ἀλέξανδρου ὑπῆρξεν δ μεγαλύτερος φιλόσοφος τῶν χρόνων ἐκείνων, δ Ἀριστοτέλης, ἀπὸ τὰ Στάγειρα τῆς Χαλκιδικῆς.

Οὗτος δὲ ἦτο μαθητὴς τοῦ Πλάτωνος καὶ ὑπῆρξεν ὅχι μόνον δ διδάσκαλος τοῦ ἀρχαίου κόσμου, ἀλλὰ καὶ τῶν χρόνων μετὰ Χριστόν, τὸν ὡνόμαζον διδάσκαλον κάθε γνώσεως. Τὰ ἔργα του μελετῶνται καὶ σήμερον μὲν διδασφέρον καὶ θαυμασμόν.

'Ο Ἀριστοτέλης ἐνέπνευσεν εἰς τὸν μαθητήν του ἐνθουσιασμὸν διὰ κάθε ὥρατον καὶ μέγα.

Τόσον πολὺ ἡγάπα δ Ἀλέξανδρος τὸν διδάσκαλόν του, ὥστε ἔλεγεν: «εἰς μὲν τὸν πατέρα μου ὀφείλω τὸ ζῆν, εἰς δὲ τὸν διδάσκαλόν μου τὸ καλῶς ζῆν».

'Ο Ἀλέξανδρος εἶχε μεγάλην ἐπιθυμίαν νὰ μελετᾷ καὶ νὰ μανθάνῃ. Τὸ βιβλίον ὅμως, τὸ ὅποιον ἡγάπα περισσότερον

ἀπ' ὅλα δὲ Ἀλέξανδρος, ἥτο δὲ Ἰλιάς τοῦ Ὄμηρου. Τὰ κατορθώματα τῶν ἡρώων τῆς Ἰλιάδος συνεκίνουν αὐτὸν πολὺ καὶ διήγειρον τὴν φαντασίαν του. Περισσότερον δύμας ἀπὸ ὅλους τούς ἡρωας ἡγάπα καὶ ἐθαύμαζε τὸν Ἀχιλλέα. Διὰ τοῦτο ἔφερε πάντοτε κάτω ἀπὸ τὸ προσκεφάλαιόν του μαζί μὲ τὸ ἔγχειρίδιον καὶ τὸ ἀγαπητόν του βιβλίον τῆς Ἰλιάδος.

156. Η ΜΟΡΦΗ ΤΟΥ ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΥ

“Οπως δὲ ψυχή του ἥτο τόσον πλουσία ἀπὸ ἀρετάς, τοιουτορπώς ὡραία ἥτο καὶ δη μορφή του. Ἀπὸ τὰς πολλὰς εἰκόνας, αἱ ὄποιαι σώζονται τοῦ Ἀλεξάνδρου, σχηματίζομεν τὴν ἐντύπωσιν, ὅτι ἥτο πολὺ ὡραῖος. Οἱ ὡραῖοι του ὁφθαλμοὶ ἥσαν ύγροι καὶ δη κεφαλή του μὲ τοὺς πλουσίους βοστρύχους ἔκλινεν ὀλίγον πρὸς τὰ ἀριστερά. Αἱ σπουδαιότεραι εἰκόνες τοῦ Ἀλεξάνδρου εἶναι ἐκεῖναι, τὰς ὄποιας ἔκαμεν δὲ **Λύσιππος**. ‘Ο καλλιτέχνης οὗτος εἰς χάλκινον ἀνδριάντα τοῦ Ἀλεξάνδρου παρουσιάζει αὐτὸν ὅρθιον μὲ τὸ βλέμμα πρὸς τὰ ἄνω. Μὲ τὴν χεῖρα του κρατεῖ τὴν λόγχην, μὲ τὴν ὄποιαν ἐκυρίευσεν τὴν Ἀσίαν, στρέφει δὲ τὸ πρόσωπόν του πρὸς τὸν οὐρανόν, ώστε νὰ λέγῃ εἰς τὸν Δία: «εἰς τὴν γῆν ἔξουσιάζω ἔγω, Ζεῦ, σὺ δὲ ἔξουσιάζε εἰς τὸν Ολυμπὸν».

‘Ο Μέγας Ἀλέξανδρος.

157. Ο ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΣ ΣΤΡΑΤΗΓΟΣ ΤΩΝ ΕΛΛΗΝΩΝ Η ΚΑΤΑΣΤΡΟΦΗ ΤΩΝ ΘΗΒΩΝ

‘Ο Ἀλέξανδρος, ὅταν ἀνῆλθεν εἰς τὸν Μακεδονικὸν θρόνον ἥτο μόλις εἴκοσιν ἔτῶν. Ποτὲ βασιλεὺς δὲν συνήντησε τόσας δυσκολίας εἰς τὴν ἀρχὴν τῆς βασιλείας του, διὰς δὲ νεαρὸς οὗτος βασιλεύει.

‘Ἐν πρώτοις εἰς τὴν ‘Ἐλλάδα μερικαὶ πόλεις, μόλις ἔμαθον

τὸν θάνατον τοῦ Φιλίππου, ἔδειξαν, δτὶς ἥθελον νὰ γίνουν ἀνεξάρτητοι ἀπὸ τοὺς Μακεδόνας. 'Ο 'Αλέξανδρος τότε μὲ ἵσχυρὸν στρατὸν ἐπορεύθη εἰς τὴν Ἑλλάδα καὶ εἰς συνέδριον, τὸ δόποῖον ἔγινεν εἰς τὴν Κόρινθον, ἀνηγορεύθη, ὅπως ἄλλοτε ὁ πατήρ του, στρατηγὸς αὐτοκράτωρ ὅλων τῶν Ἑλλήνων.

Κατόπιν ἔξεστράτευσεν ἐναντίον τῶν γειτόνων βαρβάρων λαῶν, οἱ δόποιοι ἡπείλουν τὸ κράτος του. 'Ενῷ δὲ ἐπολέμει νικηφόρως ἐναντίον των, διεδόθη δτὶς δ 'Αλέξανδρος ἀπέθανε. Τότε αἱ Θῆβαι ἐπανεστάτησαν καὶ ἐπολιόρκησαν τὴν μακεδονικὴν φρουρὰν εἰς τὴν Καδμείαν.

'Ο 'Αλέξανδρος μόλις ἔμαθε τὴν ἐπανάστασιν τῶν Θηβαίων ἔσπευσεν ὡσὰν ἀστραπὴ κατὰ τῶν Θηβῶν. Εἰς φοβερὰν μάχην, κατὰ τὴν δόποιαν οἱ Θηβαῖοι ἐπολέμησαν γενναίως, δ 'Αλέξανδρος ἐκυρίευσε τὰς Θήβας. Τροιλερὸν ὑπῆρξε τὸ τέλος 335 π. X. τῆς πόλεως. 'Η πόλις ὀλόκληρος κατεστράφη, μόνον δὲ οἱ ναοὶ καὶ ἡ οἰκία τοῦ ποιητοῦ Πινδάρου ἐσώθησαν ἀπὸ τὴν καταστροφήν.

Πρὸς τοὺς 'Αθηναίους, οἱ δόποιοι ἐπίσης ἐπανεστάτησαν τότε, συμπεριεφέρθη ἐπιεικῶς. 'Ο 'Αλέξανδρος ἐσεβάσθη τοὺς πολίτας τῆς ἐνδόξου πόλεως, ἥ δόποία ἦτο ἥ μάτηρ τῶν γραμμάτων καὶ τῆς τέχνης. Οἱ "Ἐλληνες τότε ἔμαθον νὰ σέβωνται τὴν μεγάλην δύναμιν τοῦ νεαροῦ βασιλέως.

Κατόπιν ὁ 'Αλέξανδρος συνεκάλεσε τοὺς συνέδρους τῶν ἐλληνικῶν πόλεων εἰς τὴν Κόρινθον. Κατὰ τὸ συνέ- 336 π. X. δριον ἐκεῖνο ἀνεκηρύχθη οὗτος, ὅπως πρὶν δ πατήρ του, στρατηγὸς αὐτοκράτωρ ὅλων τῶν Ἑλλήνων διὰ τὸν πόλεμον ἐναντίον τῶν Περσῶν.

158. Ο ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΣ ΕΚΣΤΡΑΤΕΥΕΙ ΕΙΣ ΤΗΝ ΜΙΚΡΑΝ ΑΣΙΑΝ - ΤΟ ΠΕΡΣΙΚΟΝ ΚΡΑΤΟΣ

Δύο ἔτη ἀφ' ὅτου δ 'Αλέξανδρος ἀνῆλθεν εἰς τὸν μακεδονικὸν θρόνον, ἔξεστράτευσεν ἐναντίον τῆς Μικρᾶς Ασίας ἐπὶ κε- 334 π. X. φαλῆρος ὅλων τῶν Ἑλλήνων κατὰ τοῦ κοινοῦ ἔχθροῦ τῶν Περσῶν. Τὸ μέγα ὅνειρον τοῦ Φιλίππου ἐπραγματοποίει τώρα ὁ ἔνδοξος υἱός του.

Τριάκοντα χιλιάδες στρατός πεζικός ἀπὸ τὴν Μακεδονίαν καὶ τὴν ἄλλην Ἑλλάδα καθὼς καὶ πέντε χιλιάδες ἵππεῖς ἐβάδισαν διὰ τῆς Θράκης, διέβησαν τὸν Ἐλλήσποντον καὶ ἔφθασαν εἰς τὴν Μικρὰν Ἀσίαν. Εἰς τὴν Τροίαν ὁ Ἀλέξανδρος προσέφερε θυσίας εἰς τὴν Ἀθηνᾶν καὶ μεγάλας τιμάς ἐπάνω εἰς τὸν τάφον τοῦ Ἀχιλλέως. Ἐμακάρισε δὲ τὸν ἥρωα, ὁ ὅποιος ἔτυχε νὰ ἔχῃ τόσον πιστὸν φίλον ὅπως τὸν Πάτροκλον, ὅταν ἔζη, καὶ μέγαν κήρυκα τῆς δόξης του, τὸν "Ομηρον, ὅταν ἀπέθαινε.

Τὸ περσικὸν κράτος, ὅταν ὁ Ἀλέξανδρος ἐξεστράτευσεν ἐναντίον του, δὲν εύρισκετο τότε εἰς τὴν μεγάλην τοῦ ἀκμήν, ὅπως πρίν. Εἰς τὴν βασιλικὴν αὐλὴν ἐγίνοντο συχνὰ δολοφονίαι καὶ εἰς τὸ κράτος ἐπαναστάσεις. Μερικοὶ σατράπαι ἥθελον νὰ εἶναι ἀνεξάρτητοι καὶ πολλὰς φορὰς ἐπολέμουν μεταξύ των. Βασιλεύς τότε τοῦ κράτους τοῦ Περσικοῦ ἦτο ὁ Δαρεῖος ὁ Κοδομανός, ἀγαθός καὶ γενναῖος βασιλεύς.

159. Η ΜΑΧΗ ΕΙΣ ΤΟΝ ΓΡΑΝΙΚΟΝ ΠΟΤΑΜΟΝ.

Ἡ πρώτη μάχη μεταξύ τοῦ στρατοῦ τοῦ Ἀλεξάνδρου καὶ τῶν Περσῶν ἔγινε πλησίον μικροῦ ποταμοῦ, ὁ ὅποιος χύνεται εἰς τὴν Προποντίδα, τοῦ Γρανικοῦ ποταμοῦ. Ἐκεῖ οἱ Πέρσαι σατράπαι εἶχον συναθροίσει στρατὸν ἀπὸ 40.000 ἀνδρας, ἥλπιζον δὲ ὅτι θὰ σταματήσουν τὴν προέλασιν τοῦ στρατοῦ τοῦ νεαροῦ μακεδόνος στρατηλάτου.

Ο Ἀλέξανδρος ἐπέρασε τὸν ποταμὸν καὶ ἐπέπεσε κατὰ τοῦ Περσικοῦ ἵππικοῦ, τὸ ὅποιον ἦτο εἰς τὸ ἀπέναντι μέρος παρατεταγμένον. Κατὰ τὴν μάχην ἐκείνην ὁ Ἀλέξανδρος μαζὶ μὲ τοὺς ὑπασπιστάς του ἐπολέμησε μεταξύ τῶν πρώτων μὲ μεγάλην ἀνδρείαν. Ο ἴδιος δὲ ἐφόνευσε προκρίτους Πέρσας.

Ἄλλ' εἰς μίαν στιγμὴν τὸ δόρυ του ἐθραύσθη καὶ ἐκινδύνευσε νὰ φονευθῇ ἀπὸ τὸν σατράπην Σπιθριδάτην. Κατὰ τὴν

Σχέδιον μάχης Γρανικοῦ.

κρίσιμον ἔκεινην στιγμὴν ἐπρόλαβεν ὁ στρατηγὸς Κλεῖτος, ἀπέκοψε τὴν χεῖρα τοῦ Σπιθειδάτου καὶ ἔσωσε τὴν ζωὴν τοῦ βασιλέως. Μετὰ σκληρὸν ἀγῶνα οἱ Πέρσαι ύπέστησαν τρομερὰν ἥτταν.

Οὐ Αλέξανδρος μετὰ τὴν ἔνδοξον ταύτην νίκην, ἔστειλεν εἰς τὰς Ἀθήνας 300 περσικὰς πανοπλίας, ὡς ἀφιέρωμα εἰς τὴν Ἀθηνᾶν. Ἡ ἀφιέρωσις συνωδεύετο καὶ μὲ τὸ γράμμα. «Ἀλέξανδρος Φιλίππου καὶ οἱ Ἑλληνες, πλὴν Λακεδαιμονίων, ἀπὸ τῶν βαρβάρων τῶν τὴν Ἀσίαν κατοικούντων».

160. Ο ΓΟΡΔΙΟΣ ΔΕΣΜΟΣ

Μετὰ τὴν νίκην εἰς τὸν Γρανικόν, ὁ Ἀλέξανδρος, ἔγινε κύριος ὁλοκλήρου τῆς Μικρᾶς Ἀσίας, ὅπου ὑπῆρχον, ὅπως γνωρίζομεν, πολλαὶ ἐλληνικαὶ πόλεις. Ἡ χώρα αὕτη οὐδέποτε πλέον ὑπέκυψεν εἰς τὸν περσικὸν ζυγόν. Κατόπιν ὁ Ἀλέξανδρος ἐπορεύθη πρὸς βορρᾶν, εἰς τὴν πρωτεύουσαν τῆς Φρυγίας, τὸ Γόρδιον, ὅπου ἐπέρασεν ὁ στρατός του τὸν χειμῶνα. Ἐκεῖ ἔδειξαν εἰς τὸν Ἀλέξανδρον τὸν περίφημον Γόρδιον δεσμόν. Οὗτος ἦνων τὸν ζυγὸν μιᾶς ἀμάξης μὲ τὸ τιμόνι. Ἡτο δὲ κατὰ τοιούτον τρόπον συμπεπλεγμένος, ὥστε δὲν ἦτο δυνατὸν νὰ εύρῃ τις οὔτε ἀρχὴν οὔτε τέλος.

Ἡ ἄμαξα ἦτο πολὺ παλαιὰ καὶ εὐρίσκετο εἰς τὸ ἄκρον τῆς πόλεως. Ἀνῆκε δὲ εἰς τὸν Γόρδιον καὶ τὸν υἱόν του Μίδαν, τοὺς πρώτους βασιλεῖς τῆς Φρυγίας. Ἀρχαῖος χρησμὸς ἔλεγεν, ὅτι ἔκεινος ὁ ὄποιος θὰ λύσῃ τὸν δεσμὸν θὰ γίνη ἄρχων τῆς Ἀσίας.

Οὐ Ἀλέξανδρος μὲ τὸ ξίφος του ἔκοψε τὸν δεσμὸν καὶ εἶπεν· «δεσμὸς ἐλύθη».

161. Η ΝΙΚΗ ΤΩΝ ΕΛΛΗΝΩΝ ΠΑΡΑ ΤΗΝ ΙΣΣΟΝ

Τὴν ἄνοιξιν τοῦ ἄλλου ἔτους ὁ Ἀλέξανδρος ἐπέρασε τὰ στενὰ τοῦ ὄρους Ταύρου καὶ ἐβάδισεν ἐναντίον τῆς Κιλικίας.

Ἐν τῷ μεταξὺ ὁ Δαρεῖος εἶχε κάμει μεγάλας στρατιωτικὰς προετοιμασίας εἰς τὴν Βαβυλῶνα. Μεγάλη δὲ περσικὴ στρατιὰ

μὲ άρχηγὸν τὸν ἕδιον τὸν Δαρεῖον, ἔβάδισε τότε ἐναντίον τοῦ στρατοῦ τοῦ Ἀλεξάνδρου.

Οἱ δύο στρατοὶ συνηντήθησαν εἰς τὰ στενὰ τῆς Κιλικίας, δπου δ Δαρεῖος εἶχε κάμει τὸ σφάλμα νὰ παρατάξῃ 333 π. X. μόνον ἐν μέρος τῆς πολυαριθμοῦ στρατιᾶς του εἰς τὰς ὅχθας τοῦ ποταμοῦ Πινάρου, πρὸς νότον τῆς πόλεως Ἰσσοῦ.

Ο Ἀλέξανδρος πρὸ τῆς μάχης συνήθροισε τοὺς ἀρχηγοὺς τοῦ ἑλληνικοῦ στρατεύματος, ώμιλησεν εἰς αὐτοὺς διὰ τὸν ἄγῶνα, τὸν δποῖον πρόκειται νὰ κάμουν καὶ ἐξήγησε τὸ λάθος

Ἡ μάχη τῆς Ἰσσοῦ.

Μωσαϊκόν, τὸ δποῖον εύρεθη τὸ 1831 εἰς τὴν ἵταλικὴν πόλιν Πομπηίαν. Εὑρίσκετο εἰς τὴν Ἀλεξάνδρειαν κατ' ἀρχάς, κατόπιν δὲ οἱ Ρωμαῖοι τὸ μετέφερον εἰς τὴν Ἰταλίαν. Εἶναι ἀντίγραφον ἀπὸ παλαιότερον ἔργου.

τοῦ Δαρείου. Ὅπενθύμισεν εἰς τοὺς Ἐλληνας, ὅτι αὐτοὶ μὲν μάχονται περὶ τοῦ κοινοῦ συμφέροντος ὅλων τῶν Ἐλλήνων, ἐνῷ οἱ στρατιῶται τοῦ Δαρείου κινδυνεύουν διὰ μισθόν. Ἔφερε πρὸς τούτοις εἰς τὴν μνήμην των τὸ κατόρθωμα τῶν μυρίων τοῦ Ξενοφῶντος, οἱ δποῖοι χωρὶς ἴππικὸν ἐνίκησαν τὸν μέγαν βασιλέα, ἐνῷ αὐτοὶ τώρα εἶχον ἴσχυρὸν ἴππικόν.

Ο Ἀλέξανδρος μὲ τὸ ἴππικὸν καὶ τὸ δεξιὸν τῆς φάλαγγος, τὸ δποῖον δ ἕδιος διηγύθυνε, ἐπέρασε τὸν ποταμὸν καὶ ἐπέπε-

σεν ώς κεραυνὸς ἐναντίον τοῦ ἀριστεροῦ κέρατος τῶν Περσῶν. Οὗτοι δὲν ἡδυνήθησαν νὰ ἀνθέξουν εἰς τὴν ὁρμητικὴν ἐπίθεσιν τοῦ Ἀλεξάνδρου καὶ ἐτράπησαν εἰς φυγὴν. Μαζὶ μὲν αὐτοὺς ἔφυγε καὶ ὁ Δαρεῖος, ὁ ὅποιος κατελήφθη ὑπὸ τρόμου μὴ αἰχμαλωτισθῆ. Κατ’ ἀρχὰς μὲ τὸ ἄρμα του καὶ ἔφιππος κατόπιν, ἔσπευσε νὰ σωθῇ. Εἰς κανὲν δὲ μέρος δὲν ἐστάθη παρὰ μόνον ὅταν διέβη τὸν Εύφρατην ποταμόν. Ἡ τεραστία στρατιὰ τοῦ Δαρείου, ὅταν ἐγκατελείφθη ἀπὸ τὸν ἀρχηγόν της βασιλέα, διελύθη καὶ κατεστράφη. Οἱ Ἑλληνες κατὰ τὸ ἥμισυ ὀλιγώτεροι ἀπὸ τὸν στρατὸν τοῦ Δαρείου ἐνίκησαν τότε εἰς τὴν Ἰσόδν λαμπρὰν νίκην.

Τὸ στρατόπεδον τοῦ Δαρείου μὲν τὰ ἄπειρα καὶ πλούσια λάφυρα τοῦ ἔχθροῦ, περιῆλθεν εἰς χεῖρας τῶν Ἑλλήνων νικητῶν. Ἐκεῖ συνελήφθησαν ἐπίσης αἰχμαλώτοι, ἡ μήτηρ, ἡ σύζυγος καὶ τὰ τέκνα τοῦ Δαρείου.

Οἱ Ἀλέξανδρος ἔδειξεν ὅλην τὴν εὐγένειαν τῆς ψυχῆς του πρὸς τὰς βασιλίσσας αἰχμαλώτους. Ἐλυπήθη πράγματι διὰ τὴν οἰκτρὰν τύχην των καὶ παρηγόρησεν αὐτάς. Διέταξε δὲ νὰ τιμῶνται αἱ γυναῖκες πάντοτε, ὅπως καὶ πρίν, ὡς βασίλισσαι. Ἡ λαμπρὰ διαγωγὴ τοῦ Ἀλεξάνδρου πρὸς τὴν οἰκογένειαν τοῦ ἀντιπάλου του βασιλέως ἔκαμε τότε ἐξαιρετικὴν ἐντύπωσιν εἰς ὅλους.

162. Η ΠΟΛΙΟΡΚΙΑ ΚΑΙ Η ΑΛΩΣΙΣ ΤΗΣ ΤΥΡΟΥ

Οἱ Ἀλέξανδρος δὲν κατεδίωξε τὸν Δαρεῖον, ἀλλ’ ἡθέλησε πρῶτον νὰ ἐξασφαλίσῃ τὴν κυριαρχίαν του εἰς ὅλην τὴν παραλίαν τῆς Μικρᾶς Ἀσίας καὶ κατόπιν νὰ ἐξακολουθήσῃ τὴν καταδίωξιν τοῦ Δαρείου. Τοῦτο ἔκαμε, διότι οἱ Πέρσαι ἦσαν ἀκόμη κυρίαρχοι τῆς θαλάσσης καὶ ὑπῆρχε φόβος νὰ παρακινήσουν εἰς ἐπανάστασιν τὴν Ἑλλάδα. Ἐβάδισε λοιπὸν πρὸς τὴν Φοινίκην, διὰ δὲ τῆς **Σιδῶνος** ἔφθασεν εἰς τὴν Τύρον. Αὕτη ἦτο σπουδαιότατος ναυτικὸς λιμὴν τῆς Συρίας καὶ εὑρίσκετο ἐπὶ νησίδος. Ἡτο ὡχυρωμένη πολὺ καλὰ καὶ ἐπροστατεύετο ἀπὸ 80 πλοῖα.

Οι Τύριοι ποτὲ οὔτε εἰς τοὺς κυριάρχους των Πέρσας δὲν ἔπειτεψαν νὰ εἰσέλθουν εἰς τὴν πόλιν των.

‘Ο ’Αλέξανδρος συνήντησεν ἐκεῖ τὴν σοβαροτέραν ἀντίστασιν ἀπὸ ὅλας ὅσας συνήντησε κατὰ τὴν ἐκστρατείαν του εἰς τὴν Ἀσίαν.

Ἐπὶ ἐπτὰ μῆνας διήρκεσεν ἡ πολιορκία τῆς Ἰσχυρᾶς ἐκείνης πόλεως. ‘Ο ’Αλέξανδρος ἐπειδὴ δὲν εἶχεν ἄρκετὰ πλοῖα, διὰ νὰ προσβάλῃ αὐτὴν ἀπὸ τὴν Θάλασσαν, κατεσκεύασε τεῖχος ἐντὸς τῆς Θαλάσσης καὶ ἤνωσε τὴν νῆσον μὲ τὴν ξηράν.

332 π. X. Μετεχειρίσθη δὲ σπουδαίας μηχανάς, διὰ τῶν ὁποίων ἔγινε κύριος τῆς πόλεως. Ἡ πολιορκία τῆς Τύρου θεωρεῖται ώς τὸ σπουδαιότερον ἀπὸ ὅλα τὰ πολιορκητικὰ ἔργα, δόσα ἀναφέρει ἡ ἱστορία.

163. ΑΙ ΠΡΟΤΑΣΕΙΣ ΤΟΥ ΔΑΡΕΙΟΥ ΠΡΟΣ ΤΟΝ ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΝ

‘Ἐνῷ ὁ ’Αλέξανδρος εύρισκετο εἰς τὸ τέλος τῆς πολιορκίας τῆς Τύρου, ἥλθον πρὸς αὐτὸν πρέσβεις ἀπὸ τὸν Δαρεῖον. Οἱ πρέσβεις ἔφερον εἰς τὸν ’Αλέξανδρον χιλιάδας ταλάντων, ώς λύτρα διὰ τὴν ἀπελευθέρωσιν τῆς μητρός, τῆς συζύγου καὶ τῶν παίδων τοῦ Δαρείου. Εἶπον δὲ ὅτι ὁ Δαρεῖος παρεχώρει εἰς αὐτὸν ὅλην τὴν χώραν ἀπὸ τοῦ Εύφρατου ποταμοῦ μέχρι τῆς Ἑλληνικῆς θαλάσσης καὶ ἔδιδεν εἰς αὐτὸν ώς σύζυγον τὴν θυγατέρα του. Ἡρκει μόνον ὁ ’Αλέξανδρος εἰς τὸ ἔξῆς νὰ εἶναι φίλος καὶ σύμμαχος τοῦ Δαρείου.

’Αλλ’ ὁ νεαρὸς βασιλεὺς εἰς τὸν νοῦν του εἶχε συλλάβει μέγα σχέδιον· ἥθελε νὰ ίδρυσῃ εἰς τὴν Ἀσίαν κράτος ἀπέραντον καὶ νὰ διαδώσῃ εἰς αὐτὸν ἔλληνικὸν πολιτισμόν, τὰ ἔλληνικὰ γράμματα καὶ τὴν ὡραίσαν ἔλληνικὴν τέχνην. Ἀπέρριψε λοιπὸν τὰς προτάσεις τοῦ Δαρείου καὶ ἀπεφάσισε νὰ κυριεύσῃ ὅλόκληρον τὸ Ἀσιατικὸν κράτος.

164. Ο ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΣ ΓΙΝΕΤΑΙ ΚΥΡΙΟΣ ΤΗΣ ΑΙΓΥΠΤΟΥ Η ΙΔΡΥΣΙΣ ΤΗΣ ΑΛΕΞΑΝΔΡΕΙΑΣ

‘Ο ’Αλέξανδρος κατόπιν ἐπορεύθη νοτιώτερον, διὰ νὰ

συμπληρώσῃ τὴν κατάκτησιν ὅλης τῆς παραλίας.

Ἐβάδισε λοιπὸν διὰ μέσου τῆς Παλαιστίνης μὲ τὸν σκοπὸν νὰ φθάσῃ εἰς τὴν Αἴγυπτον. Ἀλλὰ πόλις ἵσχυρά, ἡ Γάζα, ἥμποδίζε τὸν δρόμον του. Ταύτην δὲ Ἀλέξανδρος ἐκυρίευσε μετὰ διμηνον πολιορκίαν.

Ἀπὸ ἐκεὶ δὲ Ἀλέξανδρος ἐβάδισε μὲ εὔκολίαν πρὸς τὴν Αἴγυπτον. Οἱ Αἴγυπτοι μὲ μεγάλην εύχαριστησιν ἔδεχθησαν τὸν Ἀλέξανδρον, διότι δὲν ἦθελον νὰ εἶναι ύπὸ τὸν ζυγὸν τῶν Περσῶν.

Μία ἀπὸ τὰς σημαντικωτέρας πράξεις τοῦ Ἀλεξάνδρου εἰς τὴν Αἴγυπτον, εἶναι ἡ ἴδρυσις εἰς τὰς ἐκβολὰς 331 π. Χ. τοῦ Νείλου ποταμοῦ νέας πρωτευούσης ἀντὶ τῆς παλαιᾶς, τῆς Μέμφιδος.

Ἡ νέα πόλις, ἡ ὁποία ἀπὸ τὸ ὄνομά του, ὠνομάσθη Ἀλεξάνδρεια, εύρισκετο εἰς λαμπρὰν θέσιν καὶ ἦτο πολὺ κατάλληλος διὰ τὴν ναυτιλίαν καὶ τὸ ἐμπόριον. Οἱ ἴδιοι ἐπέβλεψεν εἰς τὰ σχέδια τῶν ὁδῶν τῆς νέας πόλεως καὶ ἐσκέφθη νὰ καταστήσῃ αὐτὴν κέντρον τοῦ ἐμπορίου μεταξὺ Ἑλλάδος καὶ τῆς Ἀνατολῆς.

Ἀπὸ τὴν Αἴγυπτον δὲ Ἀλέξανδρος ἐπορεύθη διὰ τῆς ἐρήμου καὶ ἔφθασεν εἰς μίαν "Οασιν, ὅπου εύρισκετο ἱερὸν τοῦ θεοῦ Ἀμμονος. Οἱ ἱερεῖς τοῦ Μαντείου ἔχαιρέτησαν τὸν μέγαν βασιλέα καὶ στρατηλάτην ὡς υἱὸν τοῦ θεοῦ.

165. Ο ΜΕΓΑΣ ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΣ ΔΙΑΒΑΙΝΕΙ ΤΟΝ ΕΥΦΡΑΤΗΝ ΚΑΙ ΤΙΓΡΙΝ ΠΟΤΑΜΟΝ. Η ΣΥΝΑΝΤΗΣΙΣ ΜΕ ΤΟΝ ΣΤΡΑΤΟΝ ΤΟΥ ΔΑΡΕΙΟΥ

Ο Ἀλέξανδρος ἀφοῦ ἐτακτοποίησε τὴν διοίκησιν τῆς Αἰγύπτου ἐπέστρεψεν εἰς τὴν Φοινίκην, ὅπου ἔκαμε μεγάλας 331 π. Χ. ἐτοιμασίας διὰ τὴν καταδίωξιν τοῦ Δαρείου. Κατόπιν διέβη τὸν Εὐφράτην ποταμόν, διέσχισε τὴν Μεσοποταμίαν καὶ διέβη κατόπιν τὸν Τίγριν ποταμόν.

Ο Δαρεῖος ἐν τῷ μεταξύ, ἀφοῦ ἀπερρίφθησαν αἱ προτάσεις του, ἀπεφάσισε νὰ δοκιμάσῃ καὶ πάλιν τὴν τύχην τῶν ὅπλων του. Συνήθροισε τότε πολυάριθμον στρατὸν πεζικὸν καὶ

ίππικόν. 'Ο ίστορικός Ἀρριανὸς ἀναφέρει, ὅτι ὁ πεζικὸς στρατὸς ἦτο ἐν ἑκατομμύριον. Τεσσαράκοντα δὲ χιλιάδες ἦσαν οἱ ἵππεῖς του. 'Αλλὰ αὐτὴν τὴν φορὰν ὁ Δαρεῖος εἶχε καὶ ἐν ἄλλῳ σπουδαῖον ὅπλον, τὰ δρεπανηφόρα ἄρματα. Ταῦτα ἦσαν 200 καὶ ἡ ἐνέργειά των ἐφαίνετο πολὺ φοβερά. Τὸ δρεπανηφόρον ἄρμα εἶχε ἴσχυροὺς τροχοὺς καὶ ἄξονα μακρόν· ἀπὸ τὸ ἐν δὲ καὶ τὸ ἄλλο μέρος τοῦ τροχοῦ εἶχε δρέπανα σιδηρᾶ δύο πήχεων, καθώς καὶ κάτω ἀπὸ τὸν ἄξονα, τὰ ὅποια ἔβλεπον πρὸς τὴν γῆν. Διὰ πρώτην φορὰν τότε μανθάνομεν, ὅτι εἰς τὸν στρατὸν τοῦ Δαρείου ἔχρησιμοποιήθησαν καὶ δέκα πέντε ἐλέφαντες.

'Ο στρατὸς τοῦ Ἀλεξάνδρου ἀπετελεῖτο ἀπὸ 40.000 πεζοὺς καὶ ἑπτὰ χιλιάδας ἵππεῖς. Οἱ δύο στρατοὶ συνηντήθησαν εἰς ἀνοικτὴν πεδιάδα πλησίον εἰς τὴν πόλιν Γαυγάμηλα, ὅχι μακράν ἀπὸ τὸ μέρος, ὅπου εύρισκετο ἡ ἀρχαία Νινευή.

166. Η ΝΙΚΗ ΤΩΝ ΕΛΛΗΝΩΝ ΠΑΡΑ ΤΑ ΓΑΥΓΑΜΗΛΑ

Τὸ δεξιὸν τῆς ἑλληνικῆς παρατάξεως εἶχεν ὁ ἴδιος ὁ Ἀλέξανδρος ὑπὸ τὴν διοίκησίν του, ἐνῷ ἀρχηγὸς τοῦ ἀριστεροῦ ἦτο ὁ στρατηγὸς Παρμενίων.

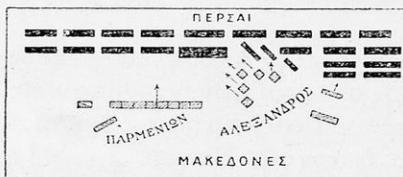
Ἡ στρατιὰ τοῦ Δαρείου ἐπειδὴ ἦτο πολυαριθμοτέρα ἀπὸ τὴν ἑλληνικὴν ἐσχημάτιζε μεγάλην γραμμήν. Εἰς τὸ μέσον δὲ αὐτῆς εύρισκεται ὁ Δαρεῖος. Ἐμπρός του εἶναι τοποθετημένα πεντήκοντα δρεπανηφόρα ἄρματα καὶ οἱ ἐλέφαντες. Τὸ ἐκλεκτότερον δὲ τοῦ στρατεύματός του περιστοιχίζει αὐτέν.

Εἶναι ἡ τελευταία νύξ τοῦ Σεπτεμβρίου. 'Ο ἑλληνικὸς 331 π. Χ. στρατὸς ἀναπαύεται ἀπὸ τὴν μακρὰν πορείαν, ἐνῷ δὲ Ἀλέξανδρος πρὸ τῆς σκηνῆς του μετὰ τοῦ μάντεως Ἀριστάνδρου λερουργεῖ καὶ προσφέρει θυσίας. 'Ο στρατηγὸς Παρμενίων καὶ οἱ πρεσβύτεροι ἀπὸ τοὺς ἑταίρους παρατηροῦν τὸ στρατόπεδον τῶν ἔχθρῶν, τὸ ὅποιον φωτίζεται μὲ βαρβαρικὰς λαμπάδας. 'Ο θόρυβος δὲ ὁ ὅποιος ἀκούεται ἀπ' αὐτό, δύοιαζει μὲ ἥχον, τὸν ὅποιον κάμνει ἀχανὲς πέλαγος. Μεγάλην ἔκπληξιν αἰσθάνονται ἀπὸ ὅσα βλέπουν. Μία δὲ ἀμφιβολία κατέ-

χει αύτούς. Πῶς εἶναι δυνατόν ό στρατός των νὰ νικήσῃ μίαν τόσον μεγάλην δύναμιν εἰς μάχην φανεράν;

Προσέρχονται τότε πρὸς τὸν Ἀλέξανδρον καὶ συμβουλεύουν αὐτὸν νὰ κάμῃ τὴν ἐπίθεσιν κατὰ τοῦ ἔχθροῦ τὴν νύκτα. Ἐκεῖνος δύμας ἀπέρριψε τὴν γνώμην αὐτὴν καὶ εἶπεν «οὐ κλέπτω τὴν νίκην». Τόσον εἶναι βέβαιος περὶ τῆς νίκης τῶν ἑλληνικῶν ὅπλων.

“Οπως καὶ εἰς τὰς ἄλλας μάχας, τοιουτοτρόπως καὶ κατὰ τὴν μάχην ἐκείνην ό Ἀλέξανδρος ἐφήρμοσε τὸ σχέδιον τῆς λοξῆς ἐπιθέσεως, τὸ διποίον εἶχεν ἐπινοήσει, ὅπως ἐμάθαμεν, ό

‘Η μάχη παρὰ τὰ Γαυγάμηλα· τῶν παράταξιν κατώρθωσαν νὰ ἀνοίξουν ρῆγμα εἰς τὴν παράταξιν τῶν Περσῶν.

‘Ἀμέσως κατόπιν ὅλη ἡ τάξις, ὥσὰν σφήν, ὕρμησε κατὰ τοῦ κέντρου τῆς περσικῆς παρατάξεως, ὅπου εύρισκετο ὁ Δαρεῖος. Οὗτος μόλις εἶδε τὸν Ἀλέξανδρον, ἐφοβήθη τόσον πολύ, ὡστε πρῶτος ἔδωσε τὸ σύνθημα τῆς φυγῆς.

‘Η περσικὴ παράταξις διελύθη καὶ ὅλος ό στρατός ἐτράπη εἰς φυγήν. Ἀναρίθμητοι ἦσαν οἱ νεκροί καὶ οἱ αἰχμάλωτοι, τοὺς διποίους ἄφησαν ἐκεῖ οἱ Πέρσαι, πλούσια δὲ τὰ λάφυρα.

‘Ο ἑλληνικὸς στρατὸς καὶ κατὰ τὴν μάχην ἐκείνην ἐνίκησε λαμπρὰν νίκην, ἡ δόποια ἔκρινεν δριστικῶς τὴν διάλυσιν τοῦ τόσον ἴσχυροῦ ἄλλοτε περσικοῦ κράτος.

167. Ο ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΣ ΓΙΝΕΤΑΙ Ο ΜΕΓΑΣ ΒΑΣΙΛΕΥΣ ΤΗΣ ΠΕΡΣΙΑΣ

‘Ο Ἀλέξανδρος κατόπιν ἐβάδισε πρὸς νότον καὶ ἐφθασεν εἰς τὴν Βαβυλῶνα, ὅπου ἔγινε δεκτὸς μὲ πολλὴν μεγαλοπρεπειαν. Ιερεῖς, ἀξιωματούχοι καὶ ό λαός τῆς περιφήμου πόλεως,

ύπεδέχθησαν τὸν νικηφόρον στρατηλάτην μετὰ πολλῶν τιμῶν.

Απὸ ἐκεῖ ἐπορεύθη εἰς τὰ Σοῦσα, διου ἀνέπαυσε τὸν στρατὸν του. Κατόπιν ἔβαδισε καὶ ἔφθασεν εἰς τὴν πλέον ἵεράν ἀπὸ τὰς πρωτευούσας τοῦ Περσικοῦ κράτους, τὴν Περσέπολιν, τὴν ὅποιαν ἐκυρίευσε κατόπιν μικρᾶς ἀντιστάσεως. Ἐκεῖ ὁ Ἀλέξανδρος ἀνεκήρυξε τὸν ἑαυτόν του βασιλέα τοῦ κράτους τῶν Περσῶν. "Εγινε κύριος ὅλου τοῦ θησαυροῦ, τὸν ὅποιον εὗρεν ἐκεῖ καὶ κατέκαυσε τὸ μεγαλοπρεπὲς βασιλικὸν ἀνάκτορον. Τοιουτοτρόπως ἐτιμώρησε τοὺς Πέρσας, οἱ ὅποιοι ἄλλοτε ἐπυρπόλησαν τὰς Ἀθήνας καὶ τὴν Ἀκρόπολιν.

168. ΚΑΤΑΔΙΩΞΙΣ ΚΑΙ ΘΑΝΑΤΟΣ ΤΟΥ ΔΑΡΕΙΟΥ

Μετὰ ἔνα μῆνα, ὁ Ἀλέξανδρος ἐξεστράτευσεν ἐναντίον τῆς Μηδίας, διου εἶχε καταφύγει ὁ Δαρεῖος. Ἄλλ' ὅταν ἔφθασεν ἐκεῖ

330 π. X. παλον. 'Ο σατράπης τῆς Βακτριανῆς (σημερινοῦ Ἀφγανιστάν) Βῆσσος, συνέλαβε τὸν Δαρεῖον, ἔκλεισεν αὐτὸν εἰς φυλακὴν καὶ ἀνεκήρυξε τὸν ἑαυτόν του βασιλέα.

'Ο Ἀλέξανδρος κατεδίωξε τὸν Βῆσσον. 'Ἄλλ' ἐνῷ ἐπλησίαζεν δι στρατὸς τοῦ Ἀλεξάνδρου, δι πέρσης σατράπης ἐτράπη εἰς φυγήν, ἀφοῦ προηγουμένως ἐφόνευσε τὸν Δαρεῖον.

'Ο Ἀλέξανδρος ὅταν εἶδε τὸ πτῶμα τοῦ ἀτυχοῦς ἀντιπάλου, κατῆλθεν ἀπὸ τὸν ἵππον, ἔλαβε τὴν χλαμύδα του καὶ περιετύλιξεν αὐτό. Παρέδωσε δὲ τὸ πτῶμα τοῦ Δαρείου εἰς τὴν βασίλισσαν μητέρα του καὶ διέταξε νὰ ταφῇ μὲ ὅλας τὰς βασιλικὰς τιμάς. Αὕτην τὴν οἰκτρὰν τύχην εἶχεν ὁ τελευταῖος βασιλεὺς τῶν Περσῶν.

Μετὰ τὸν θάνατον τοῦ Δαρείου, ὁ Ἀλέξανδρος εἰς διάστημα δύο ἑτῶν ἐξεστράτευσεν ἀνατολικώτερον, εἰς τὴν Βακτριανὴν καὶ τὴν Σογδιανὴν (σημερινὸν Ἀφγανιστάν 330—328 π. X. καὶ Τουρκεστάν). Τὰς χώρας αὐτὰς ἐκυρίευσε κατόπιν πολέμων. Ἐκεῖ συνέλαβε καὶ κατεδίκασεν εἰς θάνατον τὸν Βῆσσον διὰ τὸν φόνον τοῦ Δα-

ρείου. Ἐκεῖ ὕδρυσε διαφόρους πόλεις, αἱ ὅποιαι ὑπῆρξαν πολὺ σπουδαῖαι διὰ τὴν διάδοσιν εἰς τὰ μέρη ἐκεῖνα τοῦ ἔλληνικοῦ πολιτισμοῦ καὶ διὰ τὸ ἐμπόριον. Σπουδαία ὑπῆρξεν ἡ Ἀλεξάνδρεια ἡ ἐπ' ἐσχάτῃ, ἐπὶ τοῦ Ἰαξάρτου ποταμοῦ, τὸ τελευταῖον ὄριον τῶν κατακτήσεών του πρὸς βορρᾶν τῆς Ἀσίας.

“Εξ ἔτη παρῆλθον ἀφ' ὅτου ὁ Ἀλέξανδρος ἔξεστράτευσεν εἰς τὴν Ἀσίαν. Εἰς τὸ δλίγον αὐτὸ διάστημα κατώρθωσε μὲ δλίγας χιλιάδας Ἐλλήνων, νὰ νικήσῃ τὴν κατὰ πολὺ ἀνωτέραν δύναμιν τοῦ Πέρσου βασιλέως. Τώρα εἰς ἡλικίαν 26 ἐτῶν ἔγινεν ὁ Ἰδιος βασιλεὺς τοῦ ἀχανοῦς βασιλέος. Ἡ δόξα του ἔφθασεν εἰς τὸ μεγαλύτερον σημεῖον. Ὁ Κορίνθιος Δημάρατος, δταν εἶδεν εἰς τὴν Βαβυλώνα τὸν Ἀλέξανδρον νὰ κάθεται ἐπὶ τοῦ βασιλικοῦ θρόνου τῆς Ἀσίας, εἶπε μὲ δάκρυα εἰς τοὺς ὁφθαλμούς· «πόσην μεγάλην εὐχαρίστησιν ἔστερήθησαν οἱ ἀποθανόντες Ἐλληνες, πρὶν ὕδουν τὸν Ἀλέξανδρον νὰ κάθεται εἰς τὸν θρόνον τοῦ Δαρείου».

Πράγματι ὅλοι οἱ Ἐλληνες ἥσθάνθησαν τότε μεγάλην ύπερηφάνειαν, δταν εἶδον, δτι ἡ Ἐλλάς, ἡ ὅποια δλίγα ἔτη πρὶν ἔξετείνετο ἀπὸ τῶν Θερμοπυλῶν μέχρι τοῦ Ταινάρου, τώρα ἔξετείνε τὰ ὄρια τῆς μέχρι τῆς μυθικῆς Βαβυλώνος. Μὲ συγκίνησιν πράγματι βλέπομεν, δτι οἱ Ἐλληνες ἐνῷ πρὶν ἀπὸ δέκα ἔτη ἀλληλοεσπαράσσοντο κατὰ τὸν ιερὸν πόλεμον δι' ἀσημάντους ἀφορμάς, τώρα ὅλοι ἡνωμένοι ὑπὸ τὸν μέγαν στρατηλάτην των βασιλέα, ἐπολέμησαν εἰς τὰ Γαυγάμηλα διὰ τὴν κυριαρχίαν τοῦ μεγάλου κράτους τῶν Περσῶν. “Ολοι τότε οἱ σπουδαιότεροι Ἐλληνες καὶ ὁ Ἰδιος ἀκόμη ὁ Δημοσθένης ἀνεγνώρισαν τὸν Ἀλέξανδρον ὡς εὑεργέτην τοῦ Ἐλληνισμοῦ.

169. ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΣ ΕΚΣΤΡΑΤΕΥΕΙ ΚΑΤΑ ΤΗΣ ΙΝΔΙΚΗΣ

‘Ο ἀκούραστος στρατηλάτης μετὰ τὴν κατάκτησιν τῆς Περσίας δὲν ἔμεινεν ἥσυχος. Μὲ μεγάλην στρατιὰν ἀπὸ Ἐλληνας 327 π. Χ. καὶ Ἀσιάτας, ἔξεκίνησεν ἀπὸ τὴν Βακτριανὴν καὶ ἔκυρίευσεν ὅλας τὰς χώρας μέχρι τοῦ Ἰνδοῦ ποταμοῦ. Κατόπιν διέβη τὸν Ἰνδὸν ποταμὸν καὶ ἔπειτα τὸν Ὅδα-

σπην, δπου κατεπολέμησε τὸν γενναῖον βασιλέα τῆς μυθικῆς Ἰνδικῆς, τὸν Πῶρον.

Κατόπιν ἐβάδισεν ἀνατολικώτερον καὶ ἔφθασε μέχρι τοῦ τελευταίου ποταμοῦ τῆς Ἰνδικῆς. Τότε ἐφαντάσθη, δτι εύρισκετο εἰς τὰ ἀνατολικώτερα δρια τοῦ κόσμου καὶ ἥθελε νὰ προχωρήσῃ ἀκόμη πρὸς τὰ ἐμπρός. Οἱ στρατιῶται του ὅμως, ἐπειδὴ ἐβάδιζον τόσα ἔτη διαρκῶς πολεμοῦντες, καὶ ἥσαν ἀσυνήθιστοι εἰς τὸ κλῖμα τῶν χωρῶν ἐκείνων, εἶχον ἀποκάμει πλέον καὶ ἡρνήθησαν νὰ προχωρήσουν.

170. Ο ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΣ ΔΙΑΠΛΕΕΙ ΤΟΝ ΙΝΔΟΝ ΠΟΤΑΜΟΝ ΤΟ ΤΑΞΙΔΙΟΝ ΤΟΥ ΝΕΑΡΧΟΥ

’Ο Ἀλέξανδρος τότε ἀπεφάσισε νὰ ἐπιστρέψῃ εἰς τὴν Βαβυλῶνα. Διέταξε δὲ νὰ κτισθοῦν, εἰς τὸ τελευταῖον ἐκεῖνο δριον τῶν κτήσεών του, δηλαδὴ εἰς τὰς ὄχθας τοῦ ποταμοῦ τῆς Ἰνδικῆς, δώδεκα βωμοί, πολὺ πλατεῖς καὶ πολὺ ὑψηλοί, ὡς σημεῖον τοῦ τέλους τῆς ἐκστρατείας του πρὸς ἀνατολάς. Ἐπάνω δὲ εἰς αὐτοὺς ἔκαμε θυσίας πρὸς τοὺς θεοὺς καὶ ὡργάνωσεν ἀγῶνας. Κατόπιν μὲν μέρος τοῦ στρατοῦ του εἰσῆλθεν εἰς τὰ πλοῖα, τὰ δόποια εἶχον ἐτοιμασθῆ, καὶ ἐπλευσε πρὸς τὸ κάτω μέρος τοῦ Ἰνδοῦ ποταμοῦ. Οἱ ἄλλοι στρατιῶται ἐβάδιζον πεζῇ εἰς τὰς δύο ὄχθας τοῦ ποταμοῦ καὶ συνώδευον τὸν στόλον.

’Ο στρατὸς καὶ ὁ στόλος ἔφθασαν μετὰ δέκα μῆνας σγεδὸν μέχρι τῶν ἐκβολῶν τοῦ Ἰνδοῦ ποταμοῦ.

Τότε εἰς τὸν νοῦν του ἐγεννήθη ἡ ἰδέα νὰ εὕρῃ θαλάσσιον δρόμον, ὁ δόποιος θάση συνέδεε τὰς ἀπομεμακρυσμένας κτήσεις τοῦ μὲ τὸ ἄλλο τμῆμα τοῦ κράτους του πρὸς δυσμάς. Τὴν ἐκτέλεσιν τοῦ σχεδίου αὐτοῦ ἀνέθεσεν εἰς τὸν κρῆτα ναύαρχον Νέαρχον.

Οὗτος ἀφοῦ ἔφθασεν εἰς τὰς ἐκβολὰς τοῦ Ἰνδοῦ, διέπλευσε τὴν Ἀραβικὴν θάλασσαν καὶ τὸν Περσικὸν κόλπον. Τὸ ταξείδιον αὐτὸ τοῦ Νεάρχου, τὸ δόποιον διήρκεσε τρεῖς μῆνας ἔχει μεγάλην σπουδαιότητα, διότι οἱ ἀνθρωποὶ ἔμαθον συντομώτερον δρόμον, καθὼς καὶ περὶ νέων ἀγνώστων χωρῶν καὶ λαῶν.

171. Η ΠΟΡΕΙΑ ΔΙΑ ΤΗΣ ΕΡΗΜΟΥ ΓΕΔΡΩΣΙΑΣ

‘Ο Ἀλέξανδρος μὲ τὸν στρατόν του ἀπεβιβάσθη εἰς τὴν Ἑγρὰν καὶ ἐβάδισε διὰ μέσου τῆς ἀνύδρου χώρας Γεδρωσίας, τοῦ σημερινοῦ Βελουτχιστάν.

Οἱ στρατιῶται καθὼς βαδίζουν τὴν ἔρημον, ὑποφέρουν πολὺ ἀπὸ δίψαν. Πολλοὶ στρατιῶται δὲν ἀντέχουν καὶ πίπτουν λιπόθυμοι. Οἱ ἵππεῖς ἐπὶ τῶν ἵππων των εἶναι ἡμιλιπόθυμοι. Ὁ βασιλεὺς συμπάσχει καὶ αὐτὸς μετὰ τῶν στρατιωτῶν του. Ἄλλ’ αἴφνης εὑρίσκεται ὀλίγον ὕδωρ διὰ τὸν βασιλέα, τὸ ὄποιον φέρουν εἰς αὐτὸν διὰ νὰ πίῃ. Ὁ Ἀλέξανδρος λαμβάνει τὸ κράνος, ὅπου ὑπῆρχε τὸ ὕδωρ καὶ τὸ χύνει. Ὁ μέγας βασιλεὺς δὲν θέλει νὰ σβήσῃ τὴν δίψαν του, ἀφοῦ δ στρατός του ὑποφέρει. Οἱ στρατιῶται λαμβάνουν θάρρος ἀπὸ τὴν ἀξιοθαύμαστον αὐτὴν πρᾶξιν τοῦ βασιλέως των, λησμονοῦν τὴν δίψαν των καὶ βαδίζουν μὲ ἐνθουσιασμόν.

172. Ο ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΣ ΕΠΙΣΤΡΕΦΕΙ ΕΙΣ ΤΑ ΣΟΥΣΑ

‘Ο Ἀλέξανδρος μὲ τὸν στρατόν του, ἀφοῦ ἐπέρασε τὴν Γεδρωσίαν καὶ Καραμανίαν, ἐφθασεν εἰς τὴν Περσέπολιν καὶ ἀπὸ ἐκεῖ κατὰ τὸν Φεβρουάριον εἰς τὰ Σοῦσα.

324 π. X. Ἐκεῖ ἔκαμε τοὺς γάμους του μὲ τὴν κόρην τοῦ Δαρείου **Στάτειραν**. Ἔδωσε δὲ καὶ εἰς ἄλλους πλούσια δῶρα, ὅσοι ἥθελον νὰ λάβουν ὡς συζύγους περσίδας. Διὰ τοῦ τρόπου αὐτοῦ ἥθελε νὰ ἐνώσῃ διὰ συγγενείας τοὺς δύο λαούς.

Τότε ἥθέλησε νὰ στείλῃ εἰς τὰς πατρίδας των ἐν τμῆμα στρατοῦ του ἐκ τῶν γεροντοτέρων. Τοῦτο δμως δυσηρέστησε τοὺς Μακεδόνας, οἱ ὄποιοι ἐβλεπον, ὅτι δ Ἀλέξανδρος ἐπεριποιεῖτο τοὺς Πέρσας καὶ εἶχε καταρτίσει σῶμα στρατιωτῶν ἀπὸ αὐτούς. Ἡ δυσαρέσκεια ἐφθασε μέχρις ἐπαναστάσεως. Ἄλλ’ δ Ἀλέξανδρος ἐτιμώρησεν αὐστηρῶς τοὺς πρωταιτίους καὶ ἐπέπληξε πικρῶς τοὺς ἄλλους στρατιώτας. Οὕτως ἡ πειθαρχία ἐπανῆλθε καὶ πάλιν εἰς τὸν στρατόν, δ ὄποιος μετενόησε

καὶ μὲ δάκρυα ἔζητησεν ἀπὸ τὸν βασιλέα του συγγνώμην. Δέκα χιλιάδες Μακεδόνες, οἱ ὁποῖοι δὲν ἦσαν πλέον ίκανοι στρατιῶται ἐστάλησαν εἰς τὴν Μακεδονίαν ὑπὸ τὴν ὁδηγίαν τοῦ πιστοῦ φίλου του **Κρατεροῦ**. Εἰς τούτους ὁ Ἀλέξανδρος ἔδωκε πλούσια δῶρα.

173. Ο ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΣ ΦΘΑΝΕΙ ΕΙΣ ΤΟ ΑΝΩΤΑΤΟΝ
ΣΗΜΕΙΟΝ ΤΗΣ ΔΟΞΗΣ ΤΟΥ

‘Ο Ἀλέξανδρος περὶ τὰ τέλη Αύγούστου ἔφθασεν εἰς τὰ Ἐκβάτανα, ὅπου ἔκαμε μεγαλοπρεπεῖς ἀγῶνας. Εἰς ἐκείνην τὴν 324 π. Χ. ὥμως τὴν πόλιν ἐπρόκειτο ἡ καρδία του νὰ δοκιμάσῃ τὴν μεγαλυτέραν λύπην. ‘Ο φίλος του στρατηγὸς Ἡφαιστίων, τὸν δόποιον πόλῳ ἡγάπτα, ἀπέθανεν.

Τὸν χειμῶνα ἔφυγε κατεβεβλημένος ἀπὸ τὴν λύπην καὶ ἐπῆγεν εἰς τὴν Βαβυλῶνα. Ἐπτὰ ἔτη εἶχον παρέλθει, ἀφ' ὅτου ὁ Ἀλέξανδρος διὰ πρώτην φορὰν εἶχεν ἐπισκεφθῆ αὐτήν. Τὴν πόλιν αὐτὴν ἐσκέπτετο νὰ καταστήσῃ πρωτεύουσαν τοῦ τεραστίου του κράτους. Ἐκεῖ ἐσκέπτετο νὰ κάμῃ ἐτοιμασίας διὰ νέαν ἐκστρατείαν κατὰ τῆς Ἀραβίας.

Ἡ φήμη τοῦ Ἀλεξάνδρου διὰ τὰ μεγάλα του κατορθώματα εἶχε φθάσει εἰς τὰ πέρατα τοῦ κόσμου τότε. Ἀπὸ ὅλα τὰ μέρη τοῦ κόσμου ἥλθον ἀντιπρόσωποι τῶν διαφόρων κρατῶν, διὰ νὰ χαιρετήσουν τὸν μέγαν βασιλέα. Ἀπὸ τὴν Ἑλλάδα μετέβησαν πρέσβεις ἐστεφανωμένοι, οἱ ὁποῖοι προσέφερον χρυσοῦς στεφάνους εἰς αὐτόν. ‘Ο Ἀλέξανδρος διέταξε τότε νὰ ἐπιστραφοῦν δλα τὰ ἀγάλματα καὶ ἀναθήματα, τὰ ὁποῖα εἶχε λάβει ἄλλοτε ὁ Ξέρξης ἀπὸ τὴν Ἑλλάδα.

174. Ο ΘΑΝΑΤΟΣ ΤΟΥ ΜΕΓΑΛΟΥ ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΥ

Μεγάλα σχέδια ἡτοίμαζε ὁ Ἀλέξανδρος διὰ τὴν διοίκησιν τοῦ ἀπεράντου κράτους του. Ἀλλὰ ἡ μοῖρα ἐφθόνησε τὴν μεγάλην του δόξαν. Ἀπὸ τοὺς μεγάλους κόπους καὶ τὴν λύπην, τὴν δοποῖαν ἥσθάνθη διὰ τὸν θάνατον τοῦ πιστοῦ του φίλου, ἥσθενησεν αἴφνιδίως.

Ἐπὶ πολλὰς ἡμέρας ὁ μέγας βασιλεὺς ἦτο ἐξηπλωμένος ἐπὶ τῆς κλίνης ἀσθενής. Ὅψηλὸς πυρετὸς ἐβασάνιζεν αὐτόν. Ἀλλὰ καὶ εἰς τὴν κλίνην του ἀσθενής, δὲν ἔπαιε νὰ φροντίζῃ διὰ τὸν στρατόν του καὶ νὰ σκέπτεται διὰ τὴν νέαν του ἐκστρατείαν. Τὴν μίαν φοράν, ὀλόκληρον ἡμέραν, ἥκουε τὸν Νέαρχον νὰ λέγῃ εἰς αὐτὸν διὰ τὸν μεγάλον του πλοῦν, καὶ τὴν μεγάλην θάλασσαν. Ἀλλοτε πάλιν ἐκάλει τοὺς διοικητὰς καὶ συνωμίλει μὲ αὐτοὺς διὰ τὰς κενὰς θέσεις τοῦ στρατεύματος καὶ παρήγγελλε νὰ τοποθετήσουν εἰς αὐτὰς ἄνδρας ἵκανούς.

Τὴν 24ην τοῦ μακεδονικοῦ μηνὸς Δαισίου (Ιουνίου) ἡ κατάστασις τοῦ βασιλέως ἐχειροτέρευσεν. Εἰς τοὺς ἀνωτέρους ἀξιωματικούς, οἱ ὅποιοι εἰσῆλθον εἰς τὸ δωμάτιόν του 323 π. Χ. δὲν ὠμίλει. Ἡ αὐτὴ κατάστασις ἐξηκολούθησε καὶ τὴν ἄλλην ἡμέραν.

Οἱ στρατιῶται, οἱ ὅποιοι ἐπὶ ἡμέρας εἶχον νὰ ἔδουν τὸν λατρευτὸν των ἀρχηγόν, εἶχον πολὺ ἀνησυχήσει. Ἐπειδὴ δὲ ἐνόμισαν ὅτι ἀπέθανε, μετέβησαν εἰς τὰς θύρας τῶν ἀνακτόρων, ἐφώναζον καὶ ἡπείλουν, ἔως ὅτου ἡνοίχθησαν αἱ θύραι, διὰ νὰ εἰσέλθουν. Τότε ὁ καθεὶς στρατιώτης μὲ τὴν σειράν, φορῶν μόνον τὸν χιτῶνα, ἐπέρασε ἐμπρὸς ἀπὸ τὴν κλίνην τοῦ ἐτοιμοθάνάτου βασιλέως.

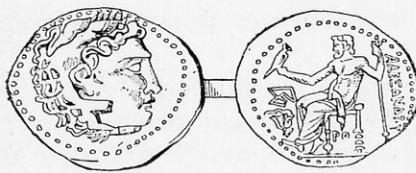
Ο Ἀλέξανδρος μὲ βλέμμα πλῆρες ἀγάπης διὰ τελευταίαν φοράν ἔβλεπε τοὺς ἀγαπημένους του συντρόφους, τοὺς ὅποίους ὠδήγησε πάντοτε εἰς τὴν δόξαν.

Μετὰ δύο ἡμέρας ὁ Ἀλέξανδρος ἀπέθανε, νεώτατος μόλις 33 ἐτῶν, καὶ χωρὶς νὰ ἀφήσῃ διάδοχον. Αἱ τελευταῖαι του λέξεις, ὅταν τὸν ἡρώτησαν εἰς ποῖον ἀφήνει τὴν βασιλείαν, ἥσαν «τῷ κρατίστῳ». Ἐξήγαγε δὲ τὸν δακτύλιόν του καὶ ἔδωσεν αὐτὸν εἰς τὸν στρατηγὸν Περδίκαν. Τὸ πτῶμα τοῦ Ἀλεξάνδρου ἐκομίσθη εἰς Ἀλεξάνδρειαν, ὅπου ἐτάφη μεγαλοπρεπῶς.

Ο Μέγας Ἀλέξανδρος ὑπῆρξεν ὁ μεγαλύτερος στρατηλάτης τοῦ ἀρχαίου κόσμου. Μὲ τὰς κατακτήσεις του δὲ ἀπετελέσθη ἐν τεράστιον Κράτος, τὸ ὅποιον ἐξετείνετο ἀπὸ τὴν Ἐλάσσα μέχρι τῶν Ἰνδιῶν.

Αἱ κατακτήσεις του ἔχουν καὶ ἄλλην μεγάλην σπουδαιό-

τητα, διότι οἱ ἄνθρωποι τότε ἔμαθον περὶ Χωρῶν καὶ θαλασσῶν
δόδῶν, αἱ δποῖαι ἥσαν εἰς αὐτοὺς ἀγνωστοι ἔως τότε. Πολλοὶ
ἄνδρες σοφοὶ ἀπὸ τὴν ἀκολουθίαν τοῦ Βασιλέως εἰς τὴν
μεγάλην του ἐκστρατείαν, ἔκαμαν διαφόρους ἔξερευνήσεις
εἰς τὰς νέας χώρας καὶ προσέφερον μεγάλας ὑπηρεσίας εἰς τὴν
Βοτανικὴν καὶ τὴν Γεωγραφίαν. Οἱ σπουδαιότεροι ἔξ αὐτῶν
ἥσαν οἱ ναύαρχοι Νέαρχος καὶ Ἀνδροσθένης.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΙΘ'.

ΜΕΓΑΛΟΙ ΚΑΛΛΙΤΕΧΝΑΙ ΤΩΝ ΧΡΟΝΩΝ ΤΟΥ ΜΕΓΑΛΟΥ ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΥ

175. Ο ΠΡΑΞΙΤΕΛΗΣ

Κατά τούς χρόνους, κατά τούς όποιους ἔζησεν διά Μέγας Ἀλέξανδρος, ἡκμασαν εἰς τὴν Ἑλλάδα μεγάλοι καλλιτέχναι. Ἐκ τούτων οἱ περιφημότεροι ύπηρξαν οἱ ἔξης:

‘Ο Πραξιτέλης ἦτο διο μεγαλύτερος γλύπτης τῆς ἀρχαιότητος. Ὅτιο νιὸς τοῦ γλύπτου Κηφισοδότου καὶ κατήγετο ἀπὸ τὴν Ἀττικήν. Περὶ τοῦ πατρός του γνωρίζομεν, ὅτι κατεσκεύασεν ὥραῖον ἄγαλμα, τὸ διοῖον παριστὰ τὴν θεὰν Εἰρήνην νὰ κρατῇ εἰς τὸν ἀριστερὸν της βραχίονα μικρὸν παιδίον, τὸν Πλοῦτον.

‘Ο Πραξιτέλης εἰργάσθη κυρίως εἰς τὰς Ἀθήνας. “Ἄν καὶ μετεχειρίσθη πολὺ τὸν χαλκὸν εἰς τὰ ἔργα του, ἐν τούτοις προετίμα νὰ ἔργαζεται τὸ μάρμαρον. Ἐπάνω εἰς αὐτὸν ἔγνωριζε νὰ ἀποτυπώνῃ τὸν πλοῦτον τῆς ἀνθρωπίνης ψυχῆς. Οἱ θεοί του, ἔχουν κάτι ἀπὸ τὴν ἀνθρωπίνην χάριν.

“Ἐν ἀπὸ τὰ ἔργα του εἶναι διο περίφημος Ἐρμῆς, διο διοῖος εύρεθη εἰς τὴν Ὁλυμπίαν. Τὸ ἄγαλμα ἦτο ἀφιερωμένον εἰς τὸν ναὸν τῆς Ἡρας (εἰκὼν σελ. 202).

‘Ἐὰν λάβωμεν ὑπὸ δόψιν τοὺς ὥραίους χρωματισμούς, τοὺς διοῖους εἶχε τὸ ἄγαλμα τότε, ἡμποροῦμεν νὰ φαντασθῶμεν τὶ ἀριστούργημα τέχνης ἦτο τὸ θαυμάσιον αὐτὸν ἔργον. ‘Ο Πραξιτέλης ἔδιδε μεγάλην σημασίαν εἰς τοὺς χρωματισμούς. Λέγουν μάλιστα ὅτι εἶχε συνεργάτην τὸν περίφημον ζωγράφον Νικίαν.

“Ἐν ἄλλῳ ἀπὸ τὰ ὥραιότερα ἔργα τοῦ Πραξιτέλους, εἶναι ἡ Κνιδία Ἀφροδίτη.

‘Ο καλλιτέχνης Σκόπας κατήγετο ἀπὸ τὴν Πάρον. ‘Ο πατήρ του ἦτο ἐπίσης πλάστης. Ἐπροτίμα, δπως καὶ διο Πραξιτέ-

λης, νὰ κατασκευάζῃ ἀγάλματα μαρμάρινα. Εἰς τὰς ἔξιδανικευμένας μορφὰς τῶν θεῶν καὶ ἡρώων, τὰς ὅποιας ἐπλαττεν, ἐγνώριζε νὰ δίδῃ πάθος, δσον κανεὶς πρὸ αὐτοῦ δὲν ἥμπόρεσε νὰ ἐμφύσησῃ εἰς τὸν λίθον.

Ἐν ἀπ’ αὐτά, τὰ ὅποια ἐσώθησαν, εἶναι καὶ τὸ ἄγαλμα τοῦ ἡρωὸς τῆς μυθολογίας **Μελεάγρου**.

Ἄλλος σπουδαῖος γλύπτης τῶν χρόνων τοῦ Μ. Ἀλεξάνδρου, νεώτερος ἀπὸ τὸν Πραξιτέλην, εἶναι ὁ **Λύσιππος**. Υἱὸς ἀπλοῦ σιδηρουργοῦ, κατώρθωσε μὲ τὴν ίδιαν του δύναμιν νὰ γίνῃ περίφημος γλύπτης τῆς ἐποχῆς του. Κατήγετο δὲ ἀπὸ τὴν Σικυῶνα, ὅπου εἰργάσθησαν οἱ γλύπται Πολύκλειτος καὶ **Σκόπας**. Ὁ Λύσιππος ἐμελέτησε πολὺ τὴν φύσιν καὶ ἔλεγεν, ὅτι κανένα ἄλλον διδάσκαλον δὲν εἶχε, παρὰ μόνον αὐτήν. Λέγουν ὅτι ὅλα τὰ ἔργα τοῦ Λυσίππου φθάνουν τὰ 1500. Ἡσαν δὲ χάλκινα ἀγάλματα θεῶν, ἀθλητῶν καὶ προσωπογραφίαι.

Τὸ τελειότερον ἔργον τοῦ Λυσίππου ὑπῆρξε χαλκοῦς ἀνδριάς, ὁ ὅποιος παριστάνει ἀθλητήν. Οὗτος μετὰ τὴν

Ἡ Εἰρήνη καὶ ὁ Πλοῦτος τοῦ Κηφισιδότου.

(*Μαρμάρινον ἀντίγραφον*).

Εἰς τὸ ἄγαλμα τοῦτο τὸ ὠραῖον πρόσωπον τῆς θεᾶς ἐκφράζει τὴν βαθεῖαν καὶ ἐντελῶς ἀνθρωπίνην μητρικὴν στοργήν, ἐνῷ ὁ Πλοῦτος, μικρὸς παῖδιον, εἰς μὲν τὴν ἀριστερὰν χεῖρα κρατεῖ τὸ κέρας τῆς Ἄμαλθείας, τὸ γεμάτον ἀπὸ καρπούς, τὴν δὲ δεξιὰν ἔκτείνει μὲν παιδικὴν ἀφέλειαν καὶ χάριν πρὸς τὸ πρόσωπον τῆς θεᾶς, ὡσάν νὰ θέλῃ νὰ θωπεύσῃ αὐτήν.

Κεφαλὴ τοῦ Ἐρμοῦ τοῦ Πρα-
ξιτέλους (εἰς τὴν Ὀλυμπίαν).

τέραν πρόδον εἰς τὴν γλυπτικὴν ἀνδριάντας τοῦ Ἀλεξάνδρου. Τὸ πρόσωπον τοῦ μεγάλου Βασιλέως εἶναι ἐστραμμένον πρὸς τὸν οὐρανόν, εἰς τὴν χεῖρα δὲ κρατεῖ λόγχην, μὲ τὴν δόποίαν ἐκυρίευσε τὴν Ἀσίαν.

Τὴν ἐντύπωσιν, ποὺ ἔκαμνε ἡ στάσις αὐτὴ τοῦ ἀνδριάντος, περιγράφει κάπιοις παλαιώδες ποιητής, ὁ δόποῖος εἰς τοὺς στίχους του λέγει, ὅτι ὁ χαλκοῦς ἀνδριάς φαίνεται ὥσάν νὰ λέγῃ: «Ἐις τὴν γῆν ἔξου-
σιάζω ἐγώ, Ζεῦ, σύ δὲ ἔξου-
σιάζε εἰς τὸν Ὀλυμπὸν.»

νίκην ἀποξέει μὲ τὴν ξύστραν (στλεγγίδα) τὸ ἔλαιον καὶ τὴν σκόνην ἀπὸ τὸ σῶμα του. Ὁ ἀνδριάς οὗτος ἦτο περίφημος εἰς τὴν ἀρχαιότητα καὶ ἔφερε τὸ ὄνομα Ἀποξύμενος. Τούτου ἔχομεν σήμερον μαρμάρινον ἀντίγραφον.

Εἰς τὸ ἄγαλμα παρατηρεῖται κίνησις καὶ ἐλευθερία. Ἡ κόμη τῆς κεφαλῆς εἶναι ἀτακτος, οἱ βραχίονες δὲ ἀπλώνονται πρὸς τὰ ἐμπρός καὶ δὲ ἀριστερὸς διασταυρώνει τὸ στῆθος.

Ο Λύσιππος ἔφερε μεγαλυ-

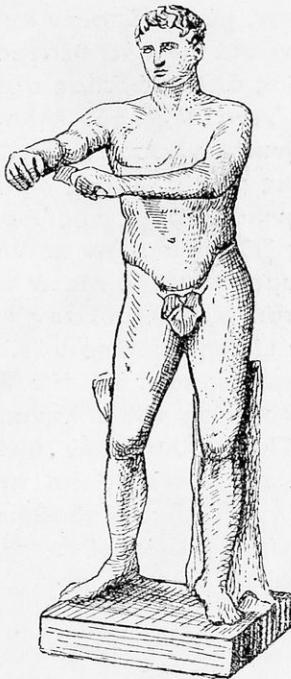

Κεφαλὴ Μελεάγρου.

Εἰς τὴν ἀνωτέρω εἰκόνα ἔχομεν μόνον τὴν κεφαλήν του. Μεγάλην ἐντύπωσιν μᾶς κάμνει ἡ ὥραία του κόμη καὶ ἡ ἔκφρασίς του ἀκόμη περισσότερον ζωηρεύει τὴν ἔκφρασιν τῶν ὀφθαλμῶν.

176. Ο ΖΩΓΡΑΦΟΣ ΑΠΕΛΛΗΣ

Κατὰ τὴν γνώμην τῶν ἀρχαίων ὁ μεγαλύτερος "Ἐλλην ζωγράφος ὑπῆρξεν ὁ Ἀπελλῆς ἀπὸ τὴν Κολοφῶνα, υἱὸς ἐπίσης τεχνίτου, τοῦ Πυθέα. Τὴν ζωγραφικὴν ἐδιδάχθη ὁ Ἀπελλῆς εἰς τὴν Ἔφεσον. Κατόπιν μετέβη εἰς Σικυῶνα καὶ ἔγινε μαθητὴς τοῦ σπουδαίου ζωγράφου Παμφίλου, ὁ ὁποῖος κατήγετο ἀπὸ τὴν Ἀμφίπολιν. Ἡ ἀκμὴ τοῦ συμπίπτει μὲ τοὺς χρόνους τοῦ Μεγάλου Ἀλεξάνδρου, ὁ ὁποῖος ἐπρότιμα, ὅπως ὁ ζωγράφος αὐτὸς κατασκευάζῃ τὰς εἰκόνας του. Ὁ Ἀπελλῆς εἶχε κατασκευάσει καὶ εἰκόνα τοῦ Φιλίππου. Ἀπὸ τὰ ἔργα του περίφημοι ὑπῆρξαν αἱ εἰκόνες τοῦ Μεγάλου Ἀλεξάνδρου. Πρὸ παντὸς ἐθαυμάζετο ἐκείνη, εἰς τὴν ὁποίαν εἰκονίζεται ὁ βασιλεὺς μὲ τὸν κεραυνὸν τοῦ Διὸς εἰς τὴν χεῖρα.

·Ο ἀποξυόμενος
τοῦ Λυσίππου.

177. ΟΙ ΕΛΛΗΝΙΣΤΙΚΟΙ ΧΡΟΝΟΙ

Εἰς τὸ ἀχανὲς κράτος τοῦ Μεγάλου Ἀλεξάνδρου εἰς διάστημα δῶδεκα περίπου ἑτῶν ὑδρύθησαν πολλαὶ πόλεις, περίπου ἔβδοι μήκοντα, πολλαὶ ἀπὸ τὰς ὁποίας ἔφερον τὸ ὄνομά του. Εἰς αὐτὰς κατώκησαν Ἐλληνες ἀπὸ τὸν στρατόν του, οἱ ὁποῖοι δὲν ἦσαν ίκανοι πλέον νὰ παρακολουθοῦν τὰς ἐκστρατείας του, καὶ ἄλλοι ἔμποροι. Αἱ πόλεις αύται ὑπῆρξαν πολὺ σπουδαῖαι διὰ τὴν ἀσφάλειαν τοῦ ἀπεράντου κράτους του καὶ διὰ τὴν πρόσδον τοῦ ἐμπορίου.

Τὸ σπουδαιότερον ὅμως ἦτο, ὅτι οἱ "Ἐλληνες κάτοικοι τῶν νέων πόλεων, μὲ τὸν τρόπον μὲ τὸν ὁποῖον ἐπολιτεύοντο, μὲ τὴν

τέχνην, μὲ τὴν δποίαν ἐγνώριζον νὰ κτίζουν τοὺς ναούς των, τὰ γυμνάσιά των, τὰ θέατρά των καὶ τὰς οἰκίας των, καθὼς καὶ μὲ τὰς ἄλλας ώραίς συνηθείας των, ἔφερον εἰς τοὺς κατόικους τῆς Ἀνατολής τὸν ἑλληνικὸν πολιτισμόν. Ἐπίσης διέδιδον τὴν ἑλληνικὴν γλῶσσαν. Ἐνῷ, δπως γνωρίζομεν, εἰς τὰς διαφόρους πόλεις τῆς Ἑλλάδος ὡμιλοῦντο διάφοροι διάλεκτοι, τότε εἰς τὰς ἑλληνικὰς πόλεις τῆς Ἀσίας ὅμιλεῖτο ὁμοία γλῶσσα ἀπὸ ὅλους τοὺς "Ἐλληνας. Τὴν κοινὴν ταύτην γλῶσσαν τῶν Ἑλλήνων ὀνομάζομεν κοινήν. Μετὰ τὸν θάνατον τοῦ Ἀλεξάνδρου οἱ διάδοχοί του ἐξηκολούθησαν νὰ κτίζουν νέας πόλεις καὶ νὰ τοποθετοῦν εἰς τὴν διοίκησιν "Ἐλληνας καὶ Μακεδόνας διοικητάς. Πολλαὶ πόλεις τότε εἰς τὴν Ἀσίαν καὶ τὴν Αἴγυπτον ἔγιναν σπουδαῖα κέντρα τοῦ ἑλληνικοῦ πολιτισμοῦ.

Ποτὲ ἄλλοτε δὲν ἦνώθη τόσον ἡ Δύσις μὲ τὴν Ἀνατολήν. Ἀπὸ τὴν Σικελίαν καὶ τὴν κάτω Ἰταλίαν, μέχρι τῶν περάτων τῆς Ἀσίας, εἶχε διαδοθῆ ἡ ἑλληνικὴ γλῶσσα καὶ ὁ ἑλληνικὸς πολιτισμός. Διὰ τοῦτο τὴν ἐποχὴν ἐκείνην, μετὰ τὸν θάνατον τοῦ Μεγάλου Ἀλεξάνδρου, ὀνομάζομεν ἑλληνιστικὴν ἐποχήν.

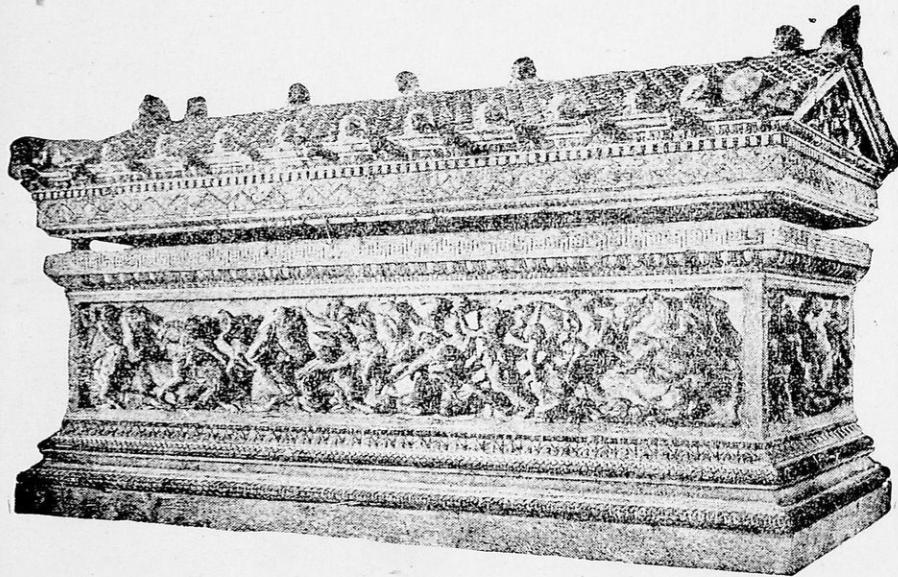
ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Κ.

Η ΚΛΗΡΟΝΟΜΙΑ ΤΟΥ ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΥ

178. ΟΙ ΠΤΟΛΕΜΟΙ ΤΩΝ ΔΙΑΔΟΧΩΝ

Η ΕΝ ΙΨΩΙ ΜΑΧΗ

Μετά τὸν θάνατον τοῦ Μεγάλου Ἀλεξάνδρου ἡκολούθη-

Ἡ σαρκοφάγος τοῦ Μεγάλου Ἀλεξάνδρου.

σεν ἐποχὴ πολέμων μεταξὺ τῶν στρατηγῶν του, διὰ τὴν διοίκησιν τοῦ ἀπεράντου κράτους. Εἰς μίαν δὲ μάχην, ἡ ὅποια ἔγινεν

εἰς τὴν Ἰψὸν τῆς Φρυγίας, ἀπεφασίσθη ὁριστικῶς ἡ τύχη τοῦ
301 π. X. Κράτους τοῦ Ἀλεξάνδρου. Ἡ Μακεδονία ἀπετέλεσεν
 ἡ Θράκη ἐπίσης ὑπὸ τὸν Λυσίμαχον, αἱ δὲ πόλεις εἰς τὴν ὑπόλοιπον Ἑλλάδα, ἔμειναν δπως καὶ πρίν. Εἰς τὴν Ἀνατολὴν ἐσχηματίσθησαν ἐπίσης ἄλλα βασίλεια, περὶ τῶν δποίων θὰ μάθωμεν κατωτέρω.

179. ΤΟ ΒΑΣΙΛΕΙΟΝ ΤΩΝ ΣΕΛΕΥΚΙΔΩΝ

Τὸ βασίλειον τῆς Συρίας ἦτο τὸ μεγαλύτερον ἀπὸ τὰ κράτη τῶν διαδόχων. Τὰ ὅριά του ἔφθασαν ἀπὸ τὴν Μικρὰν Ἀσίαν μέχρι τοῦ Ἰράν.

306 π. X. Πρῶτος βασιλεὺς τοῦ κράτους τῆς Συρίας ὑπῆρξεν ὁ Σέλευκος ὁ Α' ἀνθρωπὸς συνετὸς καὶ ὁ σπουδαιότερος ἀπὸ τοὺς διαδόχους τοῦ Μεγάλου Ἀλεξάνδρου. Οἱ διάδοχοί του ὀνομάζονται Σελευκίδαι καὶ διὰ τοῦτο τὸ κράτος ὀνομάσθηκαν κράτος τῶν Σελευκιδῶν. Οἱ βασιλεὺς οὕτος μὲ τὴν δραστηριότητά του καὶ τὴν σωφροσύνην του, κατώρθωσε νὰ κερδίσῃ τὴν ἐμπιστοσύνην καὶ τὴν ἀγάπην τῶν ἀλλοφύλων λαῶν καὶ νὰ διαδώσῃ τὸν ἑλληνικὸν πολιτισμὸν μέχρι τῆς Ἰνδικῆς πρὸς ἀνατολὰς καὶ μέχρι τῆς Κασπίας θαλάσσης πρὸς βορρᾶν.

Ο Σέλευκος μετέθεσε τὴν πρωτεύουσαν τοῦ κράτους του ἀπὸ τὴν Βαβυλῶνα εἰς νέαν πόλιν, τὴν Ἀντιόχειαν, τὴν δποίαν ὁ Ἄρειος ἴδρυσε πλησίον τοῦ ποταμοῦ Ὁρόντου, διὰ τοῦ δποίου ἔφθανον πλοῖα ἀπὸ διάφορα μέρη. Οὕτως ἡ πόλις αὕτη ἀπέβη ἐμπορική, μεγάλη καὶ πλουσία. Λιμήν της ἦτο ἡ Σελεύκεια εἰς τὰς ἐκβολὰς τοῦ Ὁρόντου.

Τὸ κράτος τῆς Συρίας ἦτο διηρημένον εἰς 72 τμῆματα, τὰ δποῖα ἐλέγοντο σατραπεῖαι. Εἰς κάθε μίαν σατραπείαν ἦτο εἰς ἄρχων Ἐλλην, δ ὁ δποῖος εἶχε πολιτικὴν καὶ στρατιωτικὴν ἔξουσίαν καὶ ὀνομάζετο στρατηγὸς πρώταρχος

280 π. X. Τὸν Σέλευκον διεδέχθη ὁ υἱός του Ἀντίοχος. Τὸ Κράτος τῶν Σελευκιδῶν ἔμεινε τὸ μεγαλύτερον ἀπὸ δλα καὶ τὸ ἰσχυρότερον μέχρι τῆς ὑποταγῆς του εἰς τοὺς Ρωμαίους (64 π. X.).

180. Ο ΠΤΟΛΙΤΙΣΜΟΣ ΕΙΣ ΤΟ ΚΡΑΤΟΣ ΤΩΝ ΣΕΛΕΥΚΙΔΩΝ

‘Ο Σέλευκος καὶ οἱ διάδοχοί του ἔκτισαν ἐβδομήκοντα πόλεις, κυρίως εἰς τὴν Συρίαν. Εἰς αὐτὰς κατώκησαν Ἐλληνες ἄποικοι, οἱ δόποιοι ὀῷμίλουν τὴν Ἑλληνικὴν γλῶσσαν, καὶ ἔκτιζον τὰς οἰκίας των καὶ τὰ δημόσια οἰκοδομήματα μὲ τὰ σχέδια, τὰ δόποια ἔχρησιμοποίουν εἰς τὴν Ἑλλάδα. Ἐπειδὴ δὲ ἦσαν καλοὶ ἔμποροι, ἔκαμπαν μεγάλας προϊόδους εἰς τὸ ἔμπόριον.

Ἡ σπουδαιοτέρα πόλις ὑπῆρξεν ἡ νέα πρωτεύουσα τοῦ βασιλείου, ἡ Ἀντιόχεια μὲ τοὺς τέσσαρας συνοικισμούς της. Ἡ πόλεις. Διὰ τοῦτο δὲ ὠνομάσθη τετράπολις. Κάθε συνοικισμὸς περιεβάλλετο μὲ τεῖχος, ὅλα δὲ τὰ τείχη συνέδεοντο μὲ ἐν κοινὸν τεῖχος. Ἡ κυρία ὁδὸς τῆς πρωτευούσης εἶχε μῆκος 30 σταδίων. Ἀπὸ τὸ ἐν δὲ καὶ τὸ ἄλλο μέρος τῆς ὁδοῦ ὑπῆρχον καταστήματα. Τὰ κτίρια ἔλαμπον ἀπὸ τὸν ὡραῖον λίθον καὶ τὰ χρυσᾶ κοσμήματα, μὲ τὰ δόποια ἦσαν στολισμένα. Λαμπραὶ ἦσαν αἱ στοιαὶ τῆς, οἱ ναοί της μὲ τοὺς ὡραίους κίονας καὶ τὰ ἀγάλματα.

Οἱ πρῶτοι κάτοικοί της ἦσαν Ἀθηναῖοι, Μακεδόνες, Κρήτες καὶ Κύπριοι. Ἀλλὰ καὶ ἄλλοι κάτοικοι ἀπὸ διάφορα ἔθνη συνηθροίσθησαν εἰς τὴν ἔνδοξον ἐκείνην πόλιν.

181. ΤΟ ΒΑΣΙΛΕΙΟΝ ΤΩΝ ΠΤΟΛΕΜΑΙΩΝ ΕΙΣ ΤΗΝ ΑΙΓΥΠΤΟΝ

Εἳς ἀπὸ τοὺς στρατηγοὺς τοῦ Μεγάλου Ἀλεξάνδρου, ὁ Πτολεμαῖος, ὁ υἱὸς τοῦ Λάγου, κατέλαβε τὴν Αἴγυπτον ἀμέσως μετὰ τὸν θάνατον τοῦ μεγάλου βασιλέως, ὅπου ἐδρυσε τὸ βασίλειον τῆς Αἴγυπτου. Οὗτος κατήγετο ἀπὸ τὴν Ἑορδαίαν τῆς Μακεδονίας (σημερινὴν Πτολεμαΐδα) καὶ ὑπῆρξεν ἀπὸ τοὺς ἱκανωτέρους στρατηγοὺς τοῦ Μ. Ἀλεξάνδρου. Ἐπωνομάσθη δὲ Σωτήρ. Ὁ Πτολεμαῖος προσέθεσεν ἀργότερον εἰς τὸ βασίλειόν του τὴν Παλαιστίνην, τὴν κάτω Συρίαν καὶ τὴν Κύπρον. Ἐπὶ τοῦ βασιλέως τού-

Πτολεμαῖος ὁ Σωτήρ.
(Ἀπὸ τετράδραχμον ρόμισμα.)

του καὶ τῶν διαδόχων του, τὸ βασίλειον τῆς Αἰγύπτου ὑπῆρξε, μὲ τὴν λαμπρὰν διοίκησίν των, πολὺ εὔτυχές μέχρι τῆς ὑποτάγῆς του εἰς τοὺς Ρωμαίους (30 π. Χ.).

“Οπως γνωρίζομεν, ἡ Αἴγυπτος ἦτο χώρα πλουσία εἰς σῖτον. Τούτου ἀφθονος τότε ποσότης ἐστέλλετο εἰς ἄλλας χώρας. Τὰ ἀλεξανδρινὰ ἐμπορικὰ πλοῖα ἔπλεον διὰ μέσου τῆς Ἐρυθρᾶς θαλάσσης καὶ ἔφθανον μέχρι τῶν Ἰνδιῶν.

Οἱ βασιλεῖς Πτολεμαῖοι ἐλατρεύοντο, ὅπως καὶ οἱ παλαιοὶ βασιλεῖς τῆς Αἰγύπτου, ὡς θεοί.

182. Η ΠΡΩΤΕΥΟΥΣΑ ΑΛΕΞΑΝΔΡΕΙΑ

Ἡ πρωτεύουσα τοῦ βασιλείου τῶν Πτολεμαίων, ἡ Ἀλεξάνδρεια, ὑπῆρξε πολὺ μεγάλη ἐμπορικὴ πόλις καὶ εἰς ἑκατοντάδας χιλιάδων ἀνήρχετο ὁ πληθυσμός τῶν κατοίκων της. Τὸ ἔτος 60 π.Χ. ὁ πληθυσμός της ἔφθασεν εἰς ἥμισυ ἑκατομμύριον.

Μεγάλαι καὶ πλατεῖαι ὁδοὶ διεσταυροῦντο ἐντὸς τῆς πόλεως, ὡραῖοι δὲ ἀνθόκηποι καὶ μεγαλοπρεπῆ κτίρια ἐστόλιζον αὐτήν. Τὸ σπουδαιότερον δῆμος ἦτο ὁ τεράστιος λιμὴν της. Ἐκεῖ ἔφθανον πλοῖα ἀπὸ ὅλα τὰ μέρη τοῦ κόσμου. Ἀπὸ τὰς βρετανικὰς νήσους ἔφθανον πλοῖα μὲ φορτίον ἀπὸ κασσίτερον. Ἀλλα ἐπίσης ἥρχοντο ἀπὸ τὴν Κίναν μὲ φορτία μετάξης καὶ ἄλλα ἀπὸ τὰς Ἰνδίας μὲ φορτία βάμβακος, ἀπὸ πολυτίμους λίθους καὶ ἀπὸ μπαχαρικά.

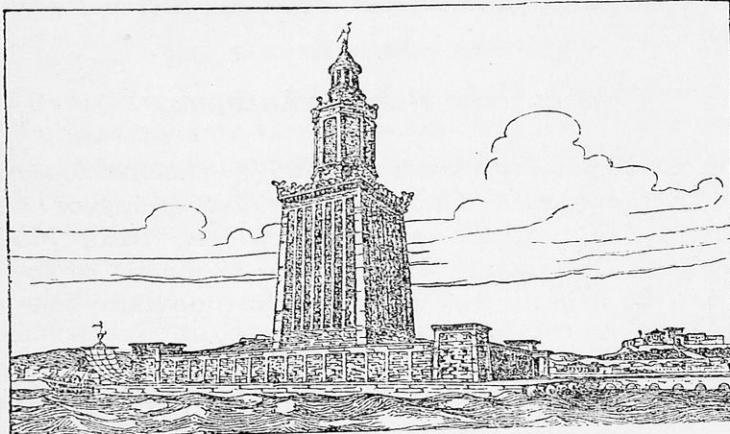
Εἰς τὴν Ἀλεξάνδρειαν ὑπῆρχον τότε καὶ τράπεζαι διὰ νὰ διευκολύνουν τοὺς ἐμπόρους.

183. Ο ΠΕΡΙΦΗΜΟΣ ΑΛΕΞΑΝΔΡΙΝΟΣ ΦΑΡΟΣ

Οἱ ναῦται, οἱ δῆμοι ἔπλεον πρὸς τὴν Ἀλεξάνδρειαν, ἀπὸ μακρὰν ἔβλεπον ζωηρὸν φῶς, τὸ ὅποιον ἡκτινοβόλει ἀπὸ τὴν κορυφὴν ὑψηλοτάτου πύργου. Οὗτος ἦτο κατεσκευασμένος ἐπάνω εἰς μικρὰν νῆσον, ἡ ὅποια ἦτο ἐμπρὸς ἀπὸ τὸν λιμένα τῆς Ἀλεξανδρείας καὶ ἐκαλεῖτο φάρος. Διὰ τὸν λόγον αὐτὸν καὶ ὁ πύργος ὠνομάσθη φάρος. Ἡτο κατεσκευασμένος ἀπὸ λευκὸν

λίθον ἐπάνω εἰς ἀπότομον βράχον καὶ εἶχεν ὅψος, ὅπως λέγουν, 300 πήχεων. Τὸ φῶς του δὲ ἔφθανεν εἰς πολλὰ μίλια μακρὰν τῆς θαλάσσης.

Δώδεκα ἔτη ἔχρειάσθη ὁ περίφημος τεχνίτης **Σώστρατος** νὰ οἰκοδομήσῃ τὸν πελώριον πύργον, ὅπου κατέστησεν αἰώνιον τὸ ὄνομά του μὲ τὴν ἐπιγραφήν, τὴν δποίαν ἔχάραξεν «Σώστρα-

Ο 'Αλεξανδρινὸς Φάρος.

τος Κνίδιος Δεξιφάνους θεοῖς σωτῆριν ὑπὲρ τῶν πλοιϊζομένων». Ο πύργος οὗτος μὲ τοὺς πολλούς του ὀρόφους ἐθεωρήθη ἐν ἐκ τῶν ἐπτὰ θαυμάτων τοῦ κόσμου.

182. ΤΟ ΜΟΥΣΕΙΟΝ ΚΑΙ Η ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ ΤΗΣ ΑΛΕΞΑΝΔΡΕΙΑΣ

Μεταξὺ τῶν μεγαλοπρεπῶν δημοσίων κτιρίων τῆς Ἀλεξανδρείας, ὅπως ἥσαν τὰ γυμνάσια, τὰ λουτρά, τὰ στάδια, αἱ ἀγοραὶ καὶ ἄλλα, ἔξειχον δύο σπουδαῖα οἰκοδομήματα, τὸ Μουσεῖον καὶ ἡ Βιβλιοθήκη τῆς Ἀλεξανδρείας.

Τὸ Μουσεῖον ἀπετελεῖτο ἀπὸ πολλὰ οἰκοδομήματα, ἀφιερωμένα εἰς τὰς Μούσας. Ἐκεῖ συνηθοίζοντο οἱ φιλόσοφοι, οἱ ἐπιστήμονες καὶ οἱ σπουδασταὶ ἀπὸ δλα τὰ μέρη, ἀπὸ τὴν Ἑλλάδα, ἀπὸ τὴν Μικρὰν Ἀσίαν, ἀπὸ τὴν Ἰουδαίαν, τὴν Βα-

βυλῶνα καὶ ἀπὸ αὐτὰς ἀκόμη τὰς Ἰνδίας. Λέγουν ὅτι μίαν φοράν συνηθροίσθησαν εἰς τὴν Ἀλεξάνδρειαν 14.000 σπουδασταί.

Πλησίον τοῦ Μουσείου ύπηρχον βιτανικὸς καὶ ζωολογικὸς κῆπος, καθὼς καὶ ἴδιαίτερα διαμερίσματα δι' ἀνατομικὰς καὶ ἀστρονομικὰς μελέτας. Τὸ σπουδαιότερον ὅμως ἀπὸ ὅλα τὰ οἰκοδομήματα ἦτο ἡ περίφημος βιβλιοθήκη τῆς Ἀλεξανδρείας, ἡ ὁποία λέγουν, ὅτι εἶχε πλέον τῶν 500.000 χειρογράφων ἀπὸ πάπυρον.

185. ΟΙ ΣΟΦΟΙ ΤΗΣ ΑΛΕΞΑΝΔΡΕΙΑΣ

Οἱ περισσότεροι σοφοὶ κατὰ τὴν ἐποχὴν ἑκείνην εύρισκοντο εἰς τὴν Ἀλεξάνδρειαν. "Ολοὶ ἡσαν συγκεντρωμένοι εἰς τὸ Μουσεῖον, τὸ ὅποῖον ἔλαβε τὸ ὄνομα ἀπὸ τὰς θεάς **Μούσας** καὶ ἔζων μαζί. Οἱ βασιλεῖς Πτολεμαῖοι ἔβοήθουν πολὺ τοὺς σοφοὺς διὰ τὰς μελέτας των καὶ τὰς ἐπιστημονικάς των ἐρεύνας. Διὰ τοῦτο δὲ ἔδιδον εἰς αὐτοὺς μισθόν.

Τὸ κύριον ἔργον τῶν σοφῶν ἦτο νὰ μελετοῦν καὶ νὰ κάμνουν διαφόρους ἐπιστημονικάς ἀνακαλύψεις. Ἄλλα ἔκαμνον καὶ δημοσίας διδασκαλίας. Οἱ κυριώτεροι ἔξ αὐτῶν ἡσαν οἱ ἔξι: ὁ μαθηματικὸς **Εὔκλείδης**, ὁ ὅποῖος ἔγραψεν τὴν γεωμετρίαν. Τὸ βιβλίον τοῦ Εὐκλείδου εἶναι τόσον σπουδαῖον, ὥστε μεταχειριζόμεθα αὐτὸν ἀκόμη καὶ σήμερον.

Εἰς τὴν Ἀλεξάνδρειαν ἐσπούδασεν ἐπίσης ὁ **Ἀρχιμήδης** ἀπὸ τὰς Συρακούσας, ὁ ὅποῖος ἔκαμε σπουδαίας ἀνακαλύψεις καὶ ἔφεῦρε σπουδαίας μηχανάς. Ἄλλος μαθηματικὸς καὶ γεωγράφος ύπηρξεν ὁ **Ἐρατοσθένης**, ὁ ὅποῖος πρώτος ἐσκέφθη διὰ τὸ σχῆμα τῆς γῆς. Ἄλλοι ἐπίσης ἀστρονόμοι, ποιηταὶ καὶ ἴστορικοι ἔζησαν εἰς τὴν Ἀλεξάνδρειαν.

"Ο μεγαλύτερος ποιητὴς τῶν χρόνων ἑκείνων, ἦτο ὁ **Θεόκριτος**, τοῦ ὅποίου τὰ ποιμενικὰ ποιήματα, τὰ **Εἰδύλλια**, οἱ ἄνθρωποι καὶ σήμερον ἀκόμη ἀναγινώσκουν μὲ πολλὴν ἀγάπην καὶ εὐχαρίστησιν.

Μεγάλος ἐπιστήμων ύπηρξεν ὁ γραμματικὸς **Ἀρίσταρχος**, ὁ ὅποῖος ἐμελέτησε περισσότερον ἀπὸ τοὺς ἄλλους τὰ ἀρχαῖα

μας συγγράμματα καὶ ἔκαμε πολλὰς διορθώσεις εἰς αὐτά. Αύτὸς ὥρισε καὶ τοὺς γραμματικοὺς κανόνας.

Οἱ σοφοὶ τῆς Ἀλεξανδρείας μετέφραζον, ἐπίσης εἰς τὴν ἔλληνικήν γλῶσσαν, ἕργα ὅπως εἶναι καὶ ἡ μετάφρασις ἀπὸ τὴν Ἰουδαϊκήν γλῶσσαν τῆς Ἀγίας Γραφῆς (Παλαιᾶς Διαθήκης), ἡ ὃποια λέγεται μετάφρασις τῶν ἔβδομήκοντα.

186. Η ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΙΣ ΤΩΝ ΝΕΩΝ

Οἱ ἄνθρωποι κατὰ τὴν ἐποχὴν αὐτὴν ἐνδιαφέρονται πολὺ διὰ τὴν μόρφωσιν τῶν νέων. Πολλοὶ πλούσιοι δίδουν μεγάλα ποσὰ καὶ ἀφήνουν σημαντικὰ κληροδοτήματα διὰ τὸν σκοπὸν αὐτόν. Τὰ σχολεῖα δὲν εἶναι πλέον, ὅπως εἰς παλαιοτέρους χρόνους, ἴδιωτικαὶ ἐπιχειρήσεις.

Πολίτης πλούσιος τῆς Μιλήτου τὸ 200 περίπου π. Χ. ἔδωσε 10 τάλαντα ἀργύρου, ἀπὸ τοὺς τόκους τῶν δόποίων ἐπρεπε νὰ συντηρῶνται τέσσαρα σχολεῖα καὶ τέσσαρες διδάσκαλοι τῆς γυμναστικῆς. "Ἐν μέρος ἀπὸ τὸ ἐτήσιον εἰσόδημα ἦτο διατεθειμένον διὰ θρησκευτικὰς πομπὰς καὶ θυσίας, εἰς τὰς ὁποίας ἐπρεπε νὰ λαμβάνουν μέρος οἱ νέοι τῆς πόλεως.

"Άλλος γενναῖος πολίτης ἀπὸ τὴν νῆσον Τέων ἐκληροδότησε 30.000 δραχμάς, διὰ νὰ πληρώνωνται ἀπὸ τοὺς τόκους τρεῖς διδάσκαλοι κατώτεροι, δύο γυμνασταί, εἷς διδάσκαλος διὰ τὴν διδασκαλίαν τῆς κιθάρας καὶ δύο διδάσκαλοι τῶν στρατιωτικῶν ἀσκήσεων.

Οἱ παῖδες ἐμάνθανον εἰς τὰ σχολεῖα ἀνάγνωσιν, καλλιγραφίαν, ὕδικήν, κιθάραν, μουσικὰ σημεῖα διὰ φωνητικὴν καὶ ἐνόργανον μουσικήν, ἵχνογραφίαν καὶ ἀπαγγελίαν τραγικῶν τεμαχίων. Ἐπίσης μαθηματικὰ καὶ γενικὰ μαθήματα, τὴν πολυμαθίαν.

Οἱ διδάσκαλοι ἐξελέγοντο δι' ἐν ἔτος, ὅπως καὶ οἱ ἄλλοι ὑπάλληλοι τοῦ κράτους. Τὸ 159 π. Χ. ὁ δῆμος τῶν Δελφῶν ἔκαμεν ἔκκλησιν εἰς τὸν βασιλέα τῆς Περγάμου "Ἄτταλον Β' δι' οἰκονομικὴν βοήθειαν ὑπὲρ τῆς ἐκπαιδεύσεως τῶν παιδίων των. 'Η μεγαλειότης του ἔδωρησε τότε 18.000 δραχμὰς διὰ τὸν σκοπὸν αὐτὸν.

Αλλά εἰς τοὺς ἐλληνιστικοὺς χρόνους οἱ νέοι ἐσπούδαζον καὶ ἀνώτερα μαθήματα, ὅπως φιλοσοφίαν καὶ ἄλλας ἐπιστήμας. Δυνάμεθα λοιπὸν νὰ εἴπωμεν, ὅτι οἱ νέοι ἐλάμβανον τότε, ὅπως θὰ ἐλέγομεν σήμερον, πανεπιστημιακὴν μόρφωσιν.

187. Η ΕΦΗΒΕΙΑ

Ἐκτὸς ἀπὸ τὴν μόρφωσιν, τὴν ὁποίαν ἐλάμβανον οἱ νέοι εἰς τὰ κατώτερα σχολεῖα καὶ τὰς ἀνωτέρας σχολάς, ὑπῆρχε καὶ μία ὄργανωσις, εἰς τὴν ὁποίαν μετεῖχον ὅλοι οἱ ἔφηβοι, νέοι, οἱ ἔχοντες ἡλικίαν 18-20 ἑτῶν: Ἡ ὄργανωσις αὕτη, ἡ ὁποία φέρει τὸ ὄνομα ἔφηβεία, εἰς παλαιοτέρους χρόνους ἐσήμαινε ὑποχρεωτικὴν στρατιωτικὴν ἐκπαίδευσιν. Εἰς τοὺς ἐλληνιστικοὺς ὅμιλους χρόνους ἔπαιυσε νὰ εἶναι ὑποχρεωτικὴ καὶ ἔλαβε μεγαλυτέραν πρόδοιον. Οἱ ἔφηβοι ἐνεγράφοντο εἰς τὴν ὄργανωσιν αὐτὴν δι' ἐν ἔτος καὶ ἡ σχολοῦντο μὲ τὰ ἀθλητικὰ καὶ ἄλλα μαθήματα, τὰ δποῖα μορφώνουν τὴν ψυχήν. Δηλαδὴ προετοιμάζοντο διὰ τὴν στρατιωτικὴν τῶν θητείαν, τὴν ὑπηρεσίαν πρὸς τὴν πατρίδα.

Τὴν γενικὴν διοίκησιν τῆς ἔφηβείας εἶχεν ὁ κοσμητής, ὁ ὁποῖος ἔξελέγετο δι' ἐν ἔτος. Οὗτος εἶχεν ὅλην τὴν εὐθύνην καὶ ἔδιδε λόγον τῶν πράξεών του εἰς τὸ τέλος τοῦ ἔτους ἐνώπιον ἐνὸς συμβουλίου τῆς πόλεως. Οἱ διδάσκαλοι διωρίζοντο ἀπὸ τὴν πόλιν καὶ ἔδιδασκον τοὺς ἔφηβους σωματικὴν ἀγωγὴν καὶ ἀθλητικά. Ἀλλ' οἱ ἔφηβοι ὑπεχρεοῦντο νὰ παρακολουθοῦν τὰς ρητορικὰς καὶ φιλοσοφικὰς σχολάς καθ' ὅλον τὸ ἔτος τῆς ἔφηβείας τῶν.

Οἱ ἔφηβοι ἔζων ως πραγματικοὶ σύντροφοι καὶ ἐφρόντιζον οἱ ἔδιοι διὰ τὴν ὄργανωσίν των. Ἐξέλεγον βαθμοφόρους τῶν τοὺς περισσότερον ἴκανούς μεταξύ των, καὶ ἀνέθετον εἰς αὐτοὺς διάφορα καθήκοντα. Οἱ διάφοροι βαθμοὶ τῆς ἔφηβείας ἦσαν ἄρχων, πολέμαρχος, θεσμοθέτης καὶ ἄλλοι. Τὸ σύστημα αὐτὸ τῆς ἔφηβείας ἐπεκράτησεν εἰς κάθε κοινότητα τῆς Ἑλλάδος, τῆς Μικρᾶς Ἀσίας, τῆς Συρίας, εἰς τὴν Ἀλεξάνδρειαν καὶ εἰς ἄλλας πόλεις.

Περίφημον ύπηρξε τὸ μέγαρον τῆς Ἐφηβείας εἰς τὰς Ἀθήνας, τὸ Πτολεμαῖον, τὸ ὅποιον ἕδρυσεν ὁ Πτολεμαῖος Βος τὸν Ζον π. Χ. αἰῶνα. Ἡτο τὸ ἀρχαιότερον κέντρον καὶ, ὅπως θὰ ἐλέγομεν σήμερον, τὸ ἐπιτελεῖον τῆς Ἐφηβείας. Τὸ κτίριον αὐτὸ τὸ εἶχεν ἴδιαίτερα διαμερίσματα, ὅπου ἡσκοῦντο οἱ ἔφηβοι εἰς τὰ ἀθλητικά, ἐπίσης βιβλιοθήκην καὶ μεγάλην αἴθουσαν διὰ διαλέξεις.

Οἱ ἔφηβοι διεκρίνοντο διὰ τὴν μεγάλην πειθαρχίαν, τὴν ὅποιαν ἔδείκνυον πρὸς τοὺς ἀνωτέρους τῶν, καὶ διὰ τὴν κοσμιότητά των ἔξω εἰς τὴν πολιτείαν. Ἑμποροῦμεν λοιπὸν νὰ εἴπωμεν, ὅτι ἡ σημερινὴ Ἐθνικὴ Ὁργάνωσις τῶν νέων εἰς τὴν χώραν μας καὶ εἰς ἄλλας χώρας τῆς Εύρωπης, εἶναι κληρονομία ἀπὸ τὸ ἔνδοξον παρελθόν τῆς πατρίδος μας.

188. Η ΠΟΛΙΣ ΠΕΡΓΑΜΟΣ ΚΑΤΑ ΤΗΝ ΕΛΛΗΝΙΣΤΙΚΗΝ ΕΠΟΧΗΝ

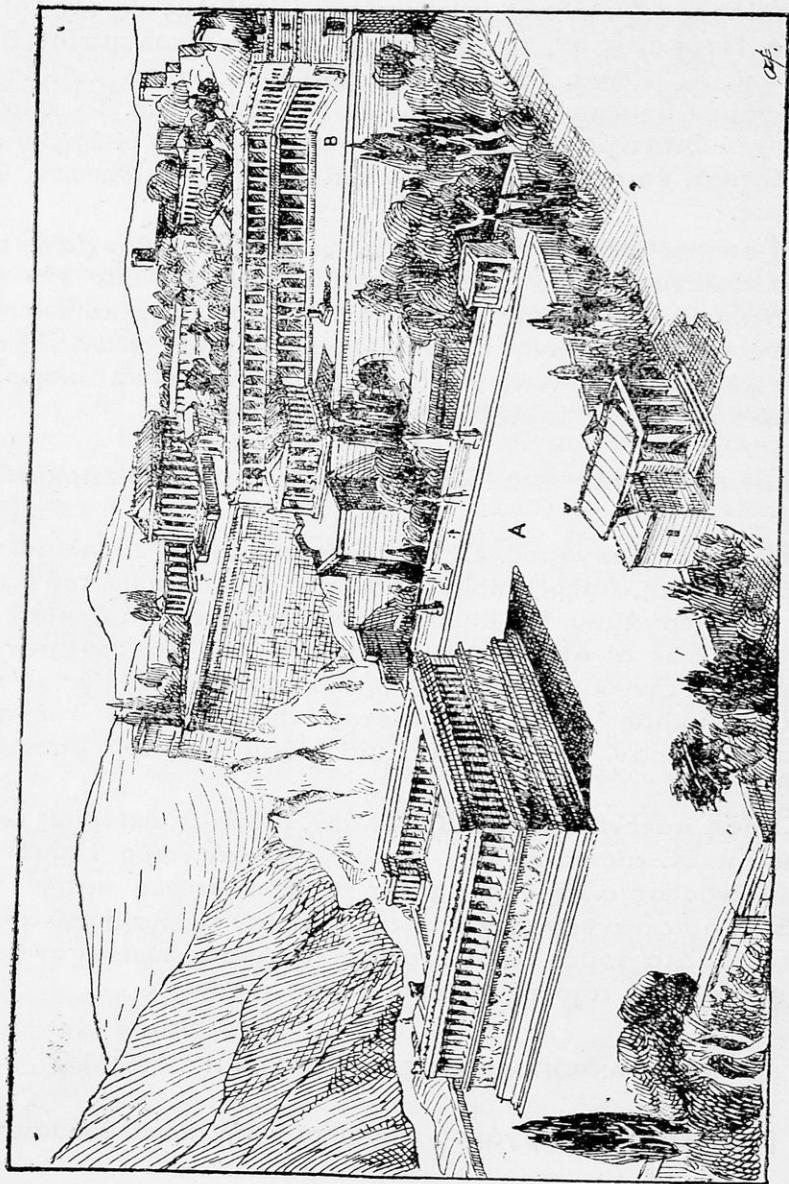
Ἡ πόλις Πέργαμος, εἰς τὴν βορειοδυτικὴν παραλίαν τῆς Μικρᾶς Ἀσίας, ύπηρξε πολὺ σπουδαία πρωτεύουσα τοῦ βασιλείου τῆς Περγάμου. Τὰ δημόσια οἰκοδομήματα, τὰ ὅποια ἔφερον εἰς τὸ φῶς αἱ ἀνασκαφαὶ δεικνύουν τὴν λαμπρότητα τῆς πόλεως καὶ τὴν δύναμιν τοῦ ἑλληνικοῦ πολιτισμοῦ εἰς τὰς πόλεις τῆς Μικρᾶς Ἀσίας. Τὸ κράτος τῆς Περγάμου ἀπέκτησε τὴν μεγαλυτέραν του δύναμιν καὶ δόξαν ἐπὶ τοῦ βασιλέως Ἀττάλου Α'.

Οὗτος κατενίκησε βάρβαρον λαόν, ὁ ὅποιος ἐπέδραμε κατὰ τὸν Ζον π. Χ. αἰῶνα εἰς τὴν Μικρὰν Ἀσίαν, τοὺς Γαλάτας.

Ἡ ἔνδοξος αὕτη νίκη ύπηρξε τὸ ἡρωικῶτερον κατόρθωμα ἀπὸ δλα, δσα μανθάνομεν ἀπὸ τὴν ἱστορίαν τοῦ λαμπροῦ αὐτοῦ βασιλείου. Διὰ τοῦτο τὰ ἀγάλματα, τὰ ὅποια εύρεθησαν ἐκεῖ, ἐνθυμίζουν κάτι ἀπὸ τὰ ἡρωικὰ ἐκεῖνα γεγονότα.

189. Η ΑΚΡΟΠΟΛΙΣ ΤΗΣ ΠΕΡΓΑΜΟΥ. Η ΤΕΧΝΗ

Οἱ βασιλεῖς τῆς Περγάμου ἐκδόσμησαν τὴν πρωτεύουσάν των

Ακρόπολις τῆς Περγάμου. (Αραιούστασις.)

μὲ λαμπρὰ οἰκοδομήματα, τὰ δόποῖα ὡς πρὸς τὴν ἀρχιτεκτονικήν των συνηγωνίζοντο μὲ τὰ οἰκοδομήματα τῶν Ἀθηνῶν.

Αἱ ἀνασκαφαὶ μᾶς ἀπεκάλυψαν ἀγοράν, θέατρον, γυμνάσιον καὶ κιονοστοιχίας. Σπουδαῖος ἦτο ὁ κολοσσιαῖος βωμὸς ἐπάνω εἰς τὴν Ἀκρόπολιν, ἀφιερωμένος εἰς τὸν Δία Σωτῆρα.

’Απὸ τὰ ἔργα, τὰ δόποῖα ἐσώθησαν, συμπεραίνομεν, ὅτι ἡ τέχνη εἶχε προοδεύσει πολὺ εἰς τὴν πόλιν ἐκείνην.

190. Η ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ ΤΗΣ ΠΕΡΓΑΜΟΥ. ΑΙ ΠΕΡΓΑΜΗΝΑΙ

’Επάνω εἰς τὴν Ἀκρόπολιν ύπηρχε καὶ ἡ περίφημος βιβλιοθήκη τῆς Περγάμου, ἡ δόποία εἶχε 200.000 βιβλία. Τὰ βιβλία αὐτά, ἥ χειρόγραφα, προηγουμένως ἐγράφοντο ἐπάνω εἰς πάπυρον. ’Ἐπειδὴ ὅμως ἡ ἔξαγωγὴ τοῦ παπύρου ἀπηγορεύθη ἀπὸ τοὺς Αἰγυπτίους, διὰ τοῦτο οἱ βασιλεῖς τῆς Περγάμου ἀντικατέστησαν τὸν πάπυρον μὲ ἄλλην ὕλην, τὴν περγαμηνήν. Αὕτη ἦτο κατειργασμένον δέρμα ζῷου, ἐπὶ τοῦ δόποίου ἡμποροῦσαν γὰρ γράφουν.

191. Η ΡΟΔΟΣ ΚΑΙ Η ΣΧΟΛΗ ΤΗΣ. Ο ΛΑΟΚΟΩΝ

’Η Ρόδος ύπηρξεν ἄλλο Κράτος ἐπίσης σπουδαῖον καὶ σημαντικὸν κέντρον τοῦ Ἑλληνικοῦ πολιτισμοῦ κατὰ τὴν Ἑλληνιστικὴν ἐποχήν. Περίφημος ύπηρξε διὰ τὴν ρητορικὴν τῆς σχολὴν καὶ διὰ τὸν ναυτικὸν τῆς **κώδικα**.

’Ο κόσμος ἔθιαύμαζε τότε εἰς τὴν Ρόδον κολοσσιαῖον ἄγαλμα, τὸ δόποῖον ἔθεωρεῖτο ἐν ἀπὸ τὰ ἐπτὰ θαύματα τοῦ κόσμου. Τοῦτο ἦτο ὁ φημισμένος **κολοσσὸς τῆς Ρόδου**.

’Εκεῖνο ὅμως, τὸ δόποῖον φανερώνει εἰς ποῖον βαθμὸν ἔφθασεν ἡ τέχνη εἰς τὴν Ρόδον, εἶναι τὸ σύμπλεγμα τοῦ Λαοκόντος, ἔργον τοῦ καλλιτέχνου Ἀγησάνδρου καὶ τῶν δύο υἱῶν τοῦ.

Εἰς τὴν Ρόδον λέγουν ὅτι ἔγινεν καὶ τὸ ἄγαλμα ἡ **Νίκη Σαμοθράκης**.

Ταύτην λέγουν, ὅτι ἀφιέρωσεν ὁ Δημήτριος ὁ Πολιορκητὴς

εἰς μνήμην μεγάλης θαλασσίας νίκης, τὴν δύοιαν ἐκέρδισε πλησίον τῆς Κύπρου ἐναντίον τοῦ Πτολεμαίου.

‘Η θεὰ ποὺ παριστάνει τὸ ἄγαλμα, ἵσταται εἰς τὴν πρώραν

‘Η Νίκη τῆς Σαμοθράκης.

πλοίου, τὰ πτερά της εἶναι ἀνοιγμένα καὶ μὲ τὴν μίαν χεῖρα κρατεῖ σάλπιγγα εἰς τὰ χεῖλη της.

Τὸ θαυμάσιον αὐτὸ ἔργον παρουσιάζει δρμὴν καὶ ύπερφάνειαν.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΚΑ'.

Η ΚΥΡΙΩΣ ΕΛΛΑΣ ΜΕΧΡΙ ΤΗΣ ΥΠΟΤΑΓΗΣ ΤΗΣ ΕΙΣ ΤΟΥΣ ΡΩΜΑΙΟΥΣ

192. Ο ΛΑΜΙΑΚΟΣ ΠΟΛΕΜΟΣ
ΘΑΝΑΤΟΣ ΤΟΥ ΔΗΜΟΣΘΕΝΟΥΣ

Μετά τὸν θάνατον τοῦ Μεγάλου Ἀλεξάνδρου, οἱ "Ἐλληνες ἐδοκίμασαν καὶ πάλιν νὰ ἀνακτήσουν τὴν αὐτονομίαν των. Ἐκῆρυξαν λοιπὸν τὸν πόλεμον ἐναντίον τοῦ ἀντιβασιλέως τῆς Μακεδονίας Ἀντιπάτρου. Ὁ πόλεμος αὐτὸς ὧνος 323—321 π. Χ. μάσθη Λαμιακὸς πόλεμος, ἐπειδὴ εἰς τὴν ἄρχην δὲ Ἀντίπατρος ἐνικήθη καὶ ἀπεκλείσθη εἰς Λαμίαν. Τὸ ἀποτέλεσμα τοῦ πολέμου τούτου ὑπῆρξε καταστρεπτικὸν διὰ τοὺς "Ἐλληνας. Ὁ Δημοσθένης δέ, δὲ ὁ ποιῶς εἶχε παρακινήσει τοὺς Ἀθηναίους εἰς τὸν πόλεμον αὐτὸν, ἦναγκάσθη νὰ φύγῃ ἀπὸ τὰς Ἀθήνας καὶ νὰ καταφύγῃ εἰς τὴν Καλαυρίαν, τὸν σημερινὸν Πόρον, διόπου μέσα εἰς τὸν ναὸν τοῦ Ποσειδῶνος, κινδυνεύων νὰ συλληφθῇ καὶ νὰ παραδοθῇ εἰς τὸν Ἀντίπατρον, ἔπιε δηλητήριον.

'Αργότερον δὲ Δῆμος Ἀθηναίων ἔστησε χαλκοῦν ἀνδριάντα τοῦ Δημοσθένους, εἰς τὴν βάσιν τοῦ ὄποίου ἐγράφη τὸ κατωτέρω εἰς μετάφρασιν ἐπίγραμμα.

«Ἐάν δὲ δύναμις τοῦ σώματός σου, Δημοσθένη, ἥτο δοῃ καὶ τοῦ νοῦ σου, ποτὲ δὲν θὰ ἐγίνετο τῆς Ἑλλάδος κύριος δὲ Μακεδῶν στρατηλάτης».

193. ΤΟ ΒΑΣΙΛΕΙΟΝ ΤΗΣ ΜΑΚΕΔΟΝΙΑΣ

Μετά τὴν μάχην ἐν Ἰψῷ, ἡ Μακεδονία ἀπετέλεσεν ἰδιαίτερον βασιλειὸν ὑπὸ τὸν Κάσσανδρον.

Οὗτος ἴδρυσε πλησίον τῆς ἀρχαίας Θέρμης, εἰς τὸν μυχὸν τοῦ Θερμαϊκοῦ κόλπου σπουδαίαν πόλιν, εἰς τὴν ὁποίαν ἔδωσε τὸ ὄνομα τῆς συζύγου του, ἀδελφῆς τοῦ Μεγάλου
315 π. X. Ἀλεξάνδρου, Θεσσαλονίκη. Ἐφόρντισε δέ, καὶ οἱ διάδοχοί του νὰ ἔχουν ὑπὸ τὴν ἔξουσίαν των ὅλας τὰς πόλεις τῆς Ἑλλάδος.

Ο σπουδαιότερος ἀπὸ τοὺς βασιλεῖς τῆς Μακεδονίας μετὰ τὸν Κάσσανδρον ἦτο ὁ Δημήτριος ὁ πολιορκητής.

Ο Δημήτριος ὑπῆρξε πολὺ σπουδαῖος καὶ δραστήριος στρατηγός. Διὰ τὰς μεγάλας του δὲ στρατιωτικὰς ἀρετὰς καὶ διὰ τὰς μηχανάς, τὰς ὁποίας ἐπενόει κατὰ τὰς πολιορκίας, ὠνομάσθη πολιορκητής.

Μὲ τὰς πολεμικὰς του ἐπιχειρήσεις, ἐπὶ πολλὰ ἔτη ἐκράτησε τὸν κόσμον εἰς διαρκῆ ἀνησυχίαν.

Μετὰ τὸν Δημήτριον, βασιλεὺς τῆς Μακεδονίας ἔγινεν ὁ υἱὸς του Ἀντίγονος ὁ Γονατᾶς, συνετός, μετριο-
284 π. X. παθῆς καὶ ἐπίμονος βασιλεὺς. Τότε ἡ Θράκη, τῆς ὁποίας δὲ βασιλεὺς εἶχεν ἀποθάνει, ἥνωθη μὲ τὴν Μακεδονίαν εἰς ἐν βασίλειον.

Οἱ διάδοχοί του, οἱ δοποῖ οἱ ἀπὸ τὸ ὄνομά του ἐκλήθησαν Ἀντιγονίδαι, εἶναι οἱ τελευταῖοι βασιλεῖς τῆς Μακεδονίας καὶ ἐβασίλευσαν μέχρι τοῦ 168 π. X.

Οὗτοι ἦσαν φιλόδοξοι βασιλεῖς καὶ προσεπάθησαν νὰ διατηρηθοῦν εἰς τὸν θρόνον μὲ κάθε τρόπον. Οἱ δύο τελευταῖοι βασιλεῖς τῆς Μακεδονίας ἦσαν ὁ Φίλιππος Ε' καὶ υἱός του Περσεύς.

194. ΟΙ ΓΑΛΑΤΑΙ ΕΙΣΒΑΛΛΟΥΝ ΕΙΣ ΤΗΝ ΕΛΛΑΔΑ

Ἐνῷ εἰς τὴν Ἑλλάδα καὶ τὴν Ἀσίαν οἱ φιλόδοξοι μονάρχαι ἐπολέμουν μεταξύ των, ἀπροσδόκητος ἔχθρος, οἱ Γα-
279 π. X. λάται ἢ Κέλται, εἰσέβαλον εἰς τὴν Ἑλλάδα.

Οὗτοι περιπλανώμενοι εἶχον φθάσει, ὅταν ἀκόμη ἔζη δὲ Μέγας Ἀλέξανδρος, μέχρι τοῦ κάτω μέρους τοῦ Δουνάβεως

ποταμοῦ. Κατόπιν δὲ εἰσέβαλον εἰς τὴν Θράκην, ὅταν αὕτη δὲν ἀπετέλει ἰδιαίτερον βασίλειον.

’Απὸ ἐκεῖ λεηλατοῦντες καὶ καταστρέφοντες, ἔφθασαν διὰ μέσου τῆς Μακεδονίας καὶ τῆς Θεσσαλίας μέχρι τοῦ Μαντείου τῶν Δελφῶν. Εἰς τὴν Μακεδονίαν ἐπεκράτησε τότε μεγάλη ἀναρχία. ’Αλλ’ ὅλοι οἱ “Ελληνες ἡνώθησαν καὶ ἐνίκησαν τοὺς βαρβάρους, ὥστε δὲν ἦδυνήθησαν οὗτοι νὰ λεηλατήσουν τὸ Μαντείον. Τέλος οἱ Γαλάται ἡναγκάσθησαν νὰ ὀπισθοχωρήσουν πρὸς βορρᾶν πάλιν.

Εἰς τὴν Θράκην, εἰς τὴν πόλιν **Λυσιμάχειαν**, ἔπαθον τρομεράν τῆταν ἀπὸ τὸν Ἀντίοχον τὸν Γονατᾶν, ὁ 277 π. Χ. ὅποῖος κατ’ αὐτὸν τὸν τρόπον ἐξησφάλισε τὴν βασιλείαν του.

Οἱ “Ελληνες ἔωρταζον εἰς τοὺς Δελφούς, εἰς μνήμην τῆς νίκης των κατὰ τῶν βαρβάρων ἐκείνων, τὰ **Σωτήρια**.

Οἱ Γαλάται κατόπιν διέβησαν εἰς τὴν Μικρὰν Ἀσίαν, ὅπου ἐνικήθησαν, ὅπως εἴδομεν, ἀπὸ τοὺς βασιλεῖς τῆς Περγάμου.

195. ΠΥΡΡΟΣ Ο ΒΑΣΙΛΕΥΣ ΤΗΣ ΗΠΕΙΡΟΥ

Εἰς τοὺς χρόνους, εἰς τοὺς ὅποίους εύρισκόμεθα, ἡ ”Ηπειρος υπῆρξε σπουδαῖον βασίλειον. Τὴν δύναμίν της καὶ τὴν δόξαν της ὀφείλει εἰς σπουδαῖον βασιλέα, τὸν ὅποῖον ἀπέκτησε τότε, τὸν **Πύρρον**.

Οὗτος δέκα ἑπτά περίπου ἐτῶν ἔζησε πλησίον τοῦ Δημητρίου τοῦ πολιορκητοῦ, ἀπὸ τὸν ὅποῖον ἐδιδάχθη τὴν πολεμικὴν τέχνην καὶ ἔλαβε μέρος εἰς τὴν ἐν ’Ιψῳ μάχην ύπὸ τὰς διαταγάς του.

’Ο Πύρρος ἐπεξέτεινε τὸ κράτος του πρὸς δυσμάς, ὅπου κατέλαβεν ἀκόμη καὶ τὴν Κέρκυραν, ἐνῷ πρὸς ἀνατολὰς ἀπέσπασεν ἀπὸ τὸ κράτος τῶν Μακεδόνων μερικὰς χώρας, 296 π. Χ. αἱ ὅποῖαι ἀνῆκον προηγουμένως εἰς τὸ βασίλειον τῆς Ἡπείρου. ’Η Μακεδονία εἶχε χάσει πλέον τὴν προτέραν της δύναμιν.

’Ο βασιλεὺς Πύρρος, ἥτο τότε διεπεισότερον τολμηρὸς καὶ

άγαθός στρατηγὸς ἀπὸ δλους τοὺς ἄλλους, ὅσοι ἔζων τότε.
 Ἀπὸ τοὺς σκληρούς χρόνους τῆς νεότητός του εἶχεν ἀποκτήσει
 τὴν συνήθειαν νὰ ὑποχρεώνῃ τοὺς ἀνθρώπους καὶ νὰ τοὺς ἀγα-
 πᾶ. Ἡτο ἀκόμη εὐγενῆς καὶ εὐαίσθητος· εἶχε δὲ τὸ πλεονέκτη-
 μα νὰ διμιλῇ ὡραῖα, διότι εἶχε μορφωθῆ μὲ τὰ ἐλληνικὰ γράμ-
 ματα. Τὴν πρωτεύουσάν του Ἀμβρακίαν ἐκόσμησε μὲ ὡραῖα
 ἔργα τέχνης.

196. Ο ΠΥΡΡΟΣ ΕΚΣΤΡΑΤΕΥΕΙ ΕΙΣ ΤΗΝ ΚΑΤΩ
 ΙΤΑΛΙΑΝ ΚΑΙ ΣΙΚΕΛΙΑΝ

‘Ο Πύρρος ἦτο ἐπίσης πολὺ φιλόδοξος, καὶ διὰ τοῦτο δὲν
 ἔμενε ποτὲ ἥσυχος. Ἡθελε νὰ ἐπεκτείνῃ τὰ ὅρια τοῦ βασιλείου

Πύρρος (*Ἐπὶ ἀρχαίον νομίσματος.*)

του μακρὰν καὶ νὰ κάμῃ τὴν Ἡπειρον κυρίαρχον τῆς Ἑλλάδος.

Διὰ τοῦτο εὐχαρίστως ἐδέχθη πρόσκλησιν τῶν Ἑλλήνων
 ἀποίκων τῆς σπουδαίας ἀποικίας Τάραντος εἰς τὴν κάτω Ἰτα-
280 π. X. λίαν. Ὁ Πύρρος μὲ ἀριστα ἡσκημένον στρατὸν καὶ
 μὲ πολλούς ἐλέφαντας, ἐπῆγεν εἰς τὴν κάτω Ἰταλίαν,
 κατὰ πρόσκλησιν τῶν Ἑλλήνων τοῦ Τάραντος, οἱ ὁποῖοι ἐπο-
 λέμουν ἐναντίον τῶν Ρωμαίων. Εἰς δύο μάχας ἐνίκησε τὸν
 γενναῖον στρατὸν τῶν Ρωμαίων, ἐναντίον τῶν δποίων ἐπολέ-
 μουν οἱ Ταραντῖνοι.

Αἱ νικηφόροι αὕται μάχαι, κατὰ τὰς δποίας ὁ Πύρρος
 ἔχασε πολὺ μέρος τοῦ στρατεύματός του, ἔχουν πολὺ μεγάλην
 σημασίαν εἰς τὴν ἴστορίαν, διότι διὰ πρώτην φορὰν τότε τὸ
 νέον καὶ ἰσχυρὸν κράτος τῶν Ρωμαίων ἥλθεν εἰς σύγκρουσιν μὲ
 τὸν ἐλληνικὸν κόσμον.

Τό δημοσιευτόν τοῦ Πύρρου, νὰ γίνῃ κύριος ὅλων τῶν Ἑλλήνων
275 π. X. τῆς Δύσεως ἀπέτυχεν. Εἰς μίαν πόλιν τῆς κάτω
 Ἰταλίας ἐνικήθη ἀπὸ τὸν ρωμαϊκὸν στρατὸν καὶ
 ἡναγκάσθη νὰ ἐπιστρέψῃ εἰς τὴν Ἡπειρον.

197. Ο ΠΥΡΡΟΣ ΕΚΣΤΡΑΤΕΥΕΙ ΕΝΑΝΤΙΟΝ ΤΗΣ ΜΑΚΕΔΟΝΙΑΣ
 ΚΑΙ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΟΣ. ΘΑΝΑΤΟΣ ΑΥΤΟΥ

‘Ο Πύρρος δὲν ἔμεινεν ἥσυχος εἰς τὸ βασίλειόν του, ἀλλ’
 ἔδοκιμασε νὰ γίνῃ κύριος τῆς Μακεδονίας. ’Εξεστράτευσε
272 π. X. λοιπὸν ἐναντίον καὶ ἐλεηλάτησε πολὺ μέρος αὐτῆς.
 Κατὰ τοῦ στρατοῦ τοῦ Πύρρου ἀντεπεξῆλθεν ὁ βα-
 σιλεὺς τῆς Μακεδονίας Ἀντίγονος.

Κατόπιν ἐβάδισεν ἐναντίον τῆς Πελοποννήσου καὶ ἐποιιόρ-
 κησε τὴν Σπάρτην. ‘Η ἡρωικὴ αὐτὴ πόλις ἔφαίνετο, ὅτι ἐκινδύ-
 νύνευε νὰ κυριευθῇ ὑπὸ τοῦ Πύρρου. Καμμία πλέον ἐλπὶς σω-
 τηρίας δὲν ἔφαίνετο διὰ τὴν Σπάρτην.

Εἰς τὴν κρίσιμον ἔκεινην ὥραν ἔσωσε τὴν Σπάρτην ὁ ἡρω-
 σμὸς τῶν γυναικῶν. Αἱ Σπαρτιάτιδες ἔμαθον, ὅτι ἡ γερουσία
 συνεδρίαζε τὴν νύκτα καὶ ἐσκέπτετο νὰ στείλῃ τὰ παιδία καὶ
 αὐτὰς εἰς τὴν Κρήτην, διὰ νὰ μὴ πέσουν εἰς τὰς χεῖρας τῶν
 ἔχθρῶν.

Τότε αἱ γυναῖκες ἔδειξαν ἡρωικὸν θάρρος καὶ εἶπον εἰς
 τοὺς ἄνδρας τῶν, ὅτι δὲν εἶναι ὁρθὸν καὶ δίκαιον νὰ ζήσουν
 ἔκειναι καὶ νὰ χαθῇ ἡ Σπάρτη. ’Απεφάσισαν λοιπὸν νὰ ὑπερα-
 σπίσουν τὴν ἀγαπητήν των πόλιν μὲ κάθε θυσίαν. Τὴν ἄλλην
 ἡμέραν μὲ τοὺς ἄνδρας τῶν ἐπολέμησαν μὲ γενναιότητα καὶ
 ἀπέκρουσαν τὸν ἔχθρον. ‘Η Σπάρτη ἔσωσε καὶ τότε τὴν πα-
 λαιάν της δόξαν, χάρις εἰς τὰς ἡρωίδας γυναῖκας της, ἐκ τῶν
 δόπιών σπουδαῖα εἰς τὸν ἀγῶνα ἔγιναν ἡ Χιλωνὶς καὶ ἡ
 Ἀρχιδάμεια.

‘Απὸ τὴν Σπάρτην κατὰ τὸ φθινόπωρον ὁ Πύρρος ἐπο-
272 π. X. ρεύθη ἐναντίον τοῦ Ἀργους. ’Αλλ’ εἰς μάχην κρα-
 τεράν, ἡ δόπια ἔγινεν εἰς τὰς δόδούς τῆς πόλεως, οἱ
 Ἀργεῖοι ἐπολέμησαν γενναῖως, αὐτὸς δὲ ὁ Πύρρος ἔφονεύθη

διὰ κεραμίδος, τὴν ὁποίαν ἔρριψεν ἐναντίον του ἡ μήτηρ στρατιώτου, ὁ ὁποῖος ἐμάχετο πρὸς τὸν βασιλέα.

Μετὰ τὸν θάνατον τοῦ Πύρρου ὁ βασιλεὺς Ἀντίγονος ἔγινε καὶ πάλιν κύριος τῶν κτήσεων, τὰς ὁποίας εἶχεν ἀφαιρέσει ἀπὸ τὸ κράτος του ὁ Πύρρος.

Ἐπὶ τοῦ βασιλέως Ἀντιγόνου ἡ Μακεδονία ἦτο μέγα καὶ ἥνωμένον βασίλειον, τόσον, ὅσον δὲν ἦτο ἄλλοτε, ἀφ' ὃτου ἀπέθανεν ὁ Ἀλέξανδρος ὁ μέγας.

Ἡ κυριαρχία τῆς ὅμως ἐπὶ τῆς Ἑλλάδος δὲν εἶχεν ἔξασφαλισθῆ. Διὰ ποῖον λόγον, θὰ ἴδωμεν κατωτέρω.

198. ΑΙ ΔΥΟ ΣΥΜΠΟΛΙΤΕΙΑΙ ΕΙΣ ΤΗΝ ΕΛΛΑΔΑ

Οἱ κάτοικοι τῆς κυρίως Ἑλλάδος ποτὲ ἄλλοτε δὲν εἶχον ἐνωθῆ μεταξύ τῶν τόσον, ὅσον κατὰ τὴν ἐποχὴν ἐκείνην. Περισσότερον τότε παρὰ ἄλλοτε ἐννόησαν, ὅτι μόνον ἡ ἔνωσις ἦτο δυνατὸν νὰ ἔξασφαλίσῃ εἰς αὐτοὺς τὴν ἐλευθερίαν. Διὰ τοῦτο πολλαὶ πόλεις ἥνωθησαν μεταξύ τῶν καὶ ἀπετέλεσαν σύνδεσμον πόλεων, τὴν συμπολιτείαν. Σκοπός αὐτῆς ἦτο ἡ ἀπελευθέρωσις τῶν πόλεων ἀπὸ τὴν μακεδονικὴν διοίκησιν.

Δύο τοιαῦται συμπολιτεῖαι ἔσχηματίσθησαν τότε εἰς τὴν Ἑλλάδα, ἡ Αἰτωλικὴ καὶ ἡ Ἀχαϊκὴ. Τὴν πρώτην ἀπετέλεσαν αἱ πόλεις πρὸς βορρᾶν τοῦ Κορινθιακοῦ κόλπου, τὴν δὲ ἄλλην αἱ πόλεις τῆς Πελοποννήσου. Αἱ Ἀθῆναι καὶ ἡ Σπάρτη ἔξηντλημέναι ἀπὸ τοὺς μακρούς τῶν πολέμους δὲν ἔλαβον πρωτεύουσαν θέσιν εἰς τὴν ἔνωσιν αὐτὴν τῶν πόλεων, ἀλλ' οὕτε καὶ μέρος εἰς αὐτήν.

199. ΑΙΤΩΛΙΚΗ ΣΥΜΠΟΛΙΤΕΙΑ

Ἡ ἔνωσις αὐτὴ τῶν Αἰτωλῶν ἀπέκτησε μεγάλην σημασίαν ἀπὸ τὸν καιρὸν τῆς ἐπιδρομῆς τῶν Γαλατῶν. Τότε ἡ Αιτωλικὴ συμπολιτεία προσέφερε πολὺ σπουδαίαν βοήθειαν εἰς τὴν κατανίκησιν τῶν βαρβάρων ἐκείνων ἐπιδρομέων καὶ μάλιστα ὅταν ἤπειλησαν οὗτοι τοὺς Δελφούς.

“Ολοι οἱ πολῖται τῆς Αἰτωλικῆς συμπολιτείας ἥσαν μέλη τῆς συνελεύσεως, ἡ ὁποία ἔξελεγε τοὺς ἄρχοντας.

‘Η συνέλευσις ἦτο τὸ κυρίαρχον σῶμα τῆς συμπολιτείας καὶ ἀπεφάσιζε διὰ τὸν πόλεμον καὶ τὴν εἰρήνην. Συνήρχετο δὲ δύο φορὰς κανονικῶς τὸ ἔτος πρὸς ἐκλογὴν ἀρχόντων.

Ἐκ τούτων ὁ πρῶτος ἐλέγετο **στρατηγός**. Οὗτος ἦτο ὁ πολιτικὸς καὶ στρατιωτικὸς ἀρχηγὸς τῆς συμπολιτείας. ‘Η ἔξουσία του διήρκει ἐπὶ ἓν ἔτος. Ἐκτὸς τοῦ στρατηγοῦ, ἔξελέγετο **ἴππαρχος, ταμίας, γραμματεὺς** καὶ ἓν συμβούλιον, οἱ ἀπόκλητοι. Αἱ πόλεις τῆς συμπολιτείας εἶχον τὰ ἴδια μέτρα, τὰ ἴδια σταθμά καὶ τὸ ἴδιον νόμισμα. Κέντρον τῆς συμπολιτείας ἔγιναν οἱ Δελφοί. Μέλη δὲ αὐτῆς αἱ πόλεις τῆς κεντρικῆς Ἑλλάδος, ἀπὸ τοῦ Μαλιακοῦ κόλπου μέχρι τοῦ Κορινθιακοῦ καὶ τῶν ἐκβολῶν τοῦ Ἀχελώου ποταμοῦ.

200. ΑΧΑΪΚΗ ΣΥΜΠΟΛΙΤΕΙΑ

Σπουδαιότερος ὅμως ὑπῆρξεν ὁ σύνδεσμος τῶν πόλεων, αἱ ὁποῖαι ἀπετέλεσαν τὴν Ἀχαϊκὴν συμπολιτείαν. Μέλη ταύτης
281—146 π. X. ἔγιναν αἱ περισσότεραι πόλεις τῆς Πελοποννήσου. ‘Η Ἀχαϊκὴ συμπολιτεία εἶχε τὸ καλύτερον πολίτευμα. Ἐκάστη πόλις τῆς συμπολιτείας ἦτο ἕτη πρὸς τὰς ἄλλας καὶ ἀνεξάρτητος. ‘Η κυβέρνησις ὅλης τῆς συμπολιτείας ἀπετελεῖτο ἀπὸ ἓνα **στρατηγόν**, ἓν συμβούλιον ἀπὸ δέκα πρόσωπα, τοὺς **δημιουργούς**, οἱ ὁποῖοι εἶχον διοικητικὴν ἔξουσίαν, καὶ ἀπὸ μίαν βουλὴν ἥ **σύγκλητον**, ἡ ὁποία ἀπετελεῖτο απὸ 120 πρόσωπα. ‘Η βουλὴ εἶχεν ὡς ἔργον νὰ παρασκευάζῃ ζητήματα διὰ τὴν συνέλευσιν καὶ ἔφρόντιζε διὰ τὰς ἔξωτερικὰς ὑποθέσεις. Τέλος ὑπῆρχε καὶ συνέλευσις ὅλων τῶν πολιτῶν, ὃσοι εἶχον ἡλικίαν 30 ἑτῶν. Εἰς τὴν συνέλευσιν αὐτὴν ὁ πολίτης τῆς κάθε πόλεως εἶχε ψῆφον. Ἐπίσης ἔξελέγετο εἰς **ἴππαρχος**, ὅπως εἰς τὴν Αἰτωλικὴν συμπολιτείαν, καὶ εἰς ναύαρχος.

201. ΟΙ ΣΤΡΑΤΗΓΟΙ ΤΗΣ ΑΧΑΪΚΗΣ ΣΥΜΠΟΛΙΤΕΙΑΣ
ΑΡΑΤΟΣ ΚΑΙ ΦΙΛΟΠΟΙΜΗΝ

Τὴν μεγαλυτέραν της πρόσοδον ἡ Ἀχαϊκὴ συμπολιτεία ὁφείλει εἰς τοὺς δύο στρατηγούς της, τὸν Ἀρατὸν καὶ τὸν Φιλοποίμενα. Ὁ Ἀρατὸς ἥτο ἀπὸ τὴν Σικυῶνα,
271-213 π. X. τὴν ὁποῖαν ὁ Ἰδιος ἡνωσε μὲ τὴν Ἀχαϊκὴν συμπολιτείαν. Ὡς στρατηγὸς δὲ τῆς συμπολιτείας ἡλευθέρωσε τὴν Κόρινθον ἀπὸ τὴν μακεδονικὴν φρουρὰν καὶ προσήρτησεν αὐτὴν εἰς τὴν συμπολιτείαν. Ἐπίσης ἐπεξέτεινε τὴν δύναμιν τῆς συμπολιτείας εἰς πολλὰ μέρη τῆς Πελοποννήσου.

Ο Ἀρατὸς ἥτο συνετὸς ἀνὴρ καὶ διπλωμάτης. Ἐφάνη δὲ ὅτι θὰ ἔκαμεν ἀνεξάρτητον ὅλην τὴν Ἑλλάδα ἀπὸ τὴν Μακεδονικὴν διοίκησιν. Ἡτο ἀνώτερος χρημάτων καὶ πολλὰς φορὰς δὲν ἐδίστασε νὰ θυσιάσῃ τὴν περιουσίαν του ὅλοκληρον ὑπὲρ τοῦ κοινοῦ συμφέροντος.

Ο Φιλοποίμην ἥτο ἀπὸ τὴν Μεγαλόπολιν, ἀπὸ μικρᾶς δὲ ἡλικίας ἐνδιεφέρετο πολὺ διὰ τὰ στρατιωτικά. Ἀπὸ τὴν μελέτην δὲ τῶν στρατιωτικῶν βιβλίων τῆς ἐποχῆς
252—183 π. X. του καὶ μὲ τὰς σωματικὰς ἀσκήσεις ἀπέκτησεν εὐφυῖαν μεγάλην καὶ σωματικὴν δύναμιν. Πολὺ δὲ ἐνωρὶς ἔδειξεν, ὅτι εἶχε μεγάλα στρατιωτικά προτερήματα καὶ πολὺ ταχέως ἔγινε σπουδαῖος στρατιωτικός.

Οι πολῖται τῆς Ἀχαϊκῆς συμπολιτείας ἔξετίμησαν τὰς ἀρετὰς του καὶ ἔξέλεξαν αὐτὸν ἵππαρχον. Τότε εὗρεν ὁ Φιλοποίμην τὴν κατάλληλον εύκαιριαν νὰ διοργανώσῃ λαμπρὰ τὸ ἵππικὸν τῆς συμπολιτείας, τὸ ὁποῖον εύρισκετο εἰς παρακμὴν, καθὼς καὶ τὸν πεζικὸν στρατόν, καὶ εἰς τὸν ὁποῖον ἔδωσεν ὄπλισμὸν τῶν Μακεδόνων στρατιωτῶν ὃστε ἔκαμεν αὐτὸν ἴσοπαλον πρὸς τὸν μακεδονικόν.

Ο Φιλοποίμην ἥτο εύθυς εἰς τοὺς τρόπους καὶ λιτὸς εἰς τὴν δίαιταν καὶ τὴν ἐνδυμασίαν του. Διὰ τὰς ἀρετὰς του αὐτὰς καὶ διὰ τὴν πνευματικὴν εὐστροφίαν του ἥγαπάτο ἀπὸ ὅλους. Ο Πλούταρχος ὀνομάζει αὐτὸν τὸν τελευταῖον **Ἐλληνα.**

Ο Φιλοποίμην εἰς ἡλικίαν ἐβδομήκοντα ἐτῶν ἐφονεύθη γενναίως πολεμήσας ἐναντίον τῶν Μεσσηνίων, οἱ ὁποῖοι

εἶχον ἀποστατήσει ἀπὸ τῆς Ἀχαϊκῆς συμπολιτείας.

Ἐάν αἱ δύο συμπολιτεῖαι κατώρθωντο τότε νὰ ἐνωθοῦν διὰ τὸ συμφέρον ὅλης τῆς Ἑλλάδος, τότε θὰ ἦτο δυνατὸν νὰ κατορθωθῇ ἡ πολιτικὴ ἀνεξαρτησία τῆς Ἑλλάδος κατὰ τοὺς χρόνους ἑκείνους. Τὸ πνεύμα δύμως αὐτὸ δὲν εἶχον ποτὲ οἱ ἀρχαῖοι μας πρόγονοι. Ἡ διχόνοια μεταξύ των ἔγινε τότε ἀφορμὴ νὰ καταστραφῆ ἡ ἀρχαία μας πατρίς. Ἡ λαμπρὰ ἑκείνη ἐνωσις τῶν ἑλληνικῶν πόλεων κατήντησε νὰ γίνῃ ὅργανον τῆς δυνάμεως ἑκείνης, ἡ ὁποία ἐπρόκειτο νὰ ύποδουλώσῃ τὴν Ἑλλάδα· δηλαδὴ τῆς Ρώμης. Συνεμάχησαν λοιπὸν μὲν αὐτὴν ἐναντίον τῆς Μακεδονίας, διὰ νὰ συντρίψουν αὐτήν, κατόπιν δύμως κατεστράφησαν καὶ αἱ ἕδιαι αἱ συμπολιτεῖαι.

202. Η ΣΠΑΡΤΗ ΚΑΙ Η ΑΧΑΪΚΗ ΣΥΜΠΟΛΙΤΕΙΑ ΑΓΙΣ ΚΑΙ ΚΛΕΟΜΕΝΗΣ

Ἡ Σπάρτη ἡ ὁποία εἰς παλαιοὺς χρόνους ἦτο ἴσχυρά πόλις χάρις εἰς τὴν στρατιωτικήν της δύναμιν καὶ τὴν πειθαρχίαν τῶν κατοίκων της, εἶχε περιέλθει εἰς μεγάλην παρακμὴν κατὰ τὰς ἀρχὰς τοῦ 3ου αἰώνος π. Χ. Εἰς τοὺς χρόνους δύμως τῆς Ἀχαϊκῆς συμπολιτείας ἐγνώρισε καὶ πάλιν ἡμέρας δόξης χάρις εἰς δύο βασιλεῖς της, τὸν Ἀγιν καὶ Κλεομένην. Καὶ οἱ δύο εἰργάσθησαν, διὰ νὰ ἐπαναφέρουν τὴν πατρίδα των ἀπὸ τὴν παρακμὴν, εἰς τὴν ἀρχαίαν τῆς δόξαν καὶ δύναμιν.

Οἱ Ἀγις ἦτο χρηστὸς καὶ γενναῖος καὶ εἶχεν ἀνατραφῆ εἰς τὸν πλούσιον οἰκον του μὲ πολυτέλειαν καὶ μαλθακότητα. Ἀλλὰ πρὶν γίνῃ 20 ἐτῶν συνήθισεν εἰς τὴν ἀρχαίαν λακωνικὴν δίαιταν καὶ ἀπλότητα. «Δὲν ἐπιθυμῶ, ἔλεγε, τὴν βασιλείαν, ἐὰν δὲν δυνηθῶ μὲ σύτὴν νὰ ἀναστυλώσω τοὺς νόμους καὶ τὴν πάτριον ἀγωγῆν».

Τὸ ἔργον του ἡκολούθησε πιστῶς δ Κλεομένης, δ ὁποῖος εἶχε λάβει λαμπρὰν μόρφωσιν. Ο Κλεομένης κατώρθωσε νὰ μοιράσῃ μὲ δίκαιον τρόπον τὴν χώραν καὶ νὰ καταργήσῃ τὰ χρέη. Ἐπανέφερε δὲ τὴν ἀρχαίαν ζωήν τῶν Σπαρτιατῶν.

‘Ο Κλεομένης ἔκαμεν ἐπιτυχεῖς πολέμους ἐναντίον τῆς
 ’Αχαικῆς συμπολιτείας. ’Αλλ’ εἰς μάχην, παρὰ τὴν
 222 π. Χ. Σελλασίαν τῆς Λακωνίας, δ σπαρτιατικὸς στρατὸς
 ἐνικήθη ὑπὸ τοῦ ἡνωμένου στρατοῦ τῶν Μακεδόνων
 καὶ τῆς ’Αχαικῆς συμπολιτείας. ’Ο Κλεομένης κατέφυγεν εἰς τὴν
 Αἴγυπτον, δπου καὶ ἀπέθανεν.

Τοιουτοτρόπως ἡ Σπάρτη, ἡ ὅποια ἐπὶ 500 ἔτη εἶχεν ἔνδο-
 ξον ίστορίαν, ἔπεσεν ἀπὸ τότε εἰς ἀφάνειαν.

203. ΣΥΓΚΡΟΥΣΙΣ ΤΩΝ ΔΥΟ ΣΥΜΠΟΛΙΤΕΙΩΝ.

Ο ΣΥΜΜΑΧΙΚΟΣ ΠΟΛΕΜΟΣ

‘Η ’Αχαικὴ συμπολιτεία ἀφοῦ μὲ τὴν συμμαχίαν τῶν Μα-
 κεδόνων ἐνίκησε τοὺς Σπαρτιάτας, ἔλαβε καὶ πάλιν δσας πό-
 λεις εἶχε χάσει. ’Αλλ’ ἐνῷ ὁ ”Αρατος εἶχε κάμει τὴν ἔνωσιν
 τῶν πολιτειῶν, διὰ νὰ ἐπιτύχῃ τὴν ἀνεξαρτησίαν των ἀπὸ τὴν
 μακεδονικὴν κυριαρχίαν, τώρα ἡ ’Αχαικὴ συμπολιτεία μὲ τὴν
 συμμαχίαν, ποὺ ἔκαμε μὲ τὸν μακεδόνα βασιλέα, ὑπετάσσετο
 πραγματικῶς εἰς αὐτόν.

‘Ο Αντίγονος μάλιστα ὁ Δόσων, ἐπίτροπος τοῦ ἀνηλίκου
 βασιλέως Φιλίππου Ε’, ἥνωσεν δλας τὰς πόλεις τῆς ’Ελλάδος
 εἰς μίαν ἔνωσιν, τὴν ”Ἐνωσιν τῶν Ἑλλήνων. ’Ο δὲ βασιλεὺς
 τῆς Μακεδονίας ἐκηρύχθη στρατηγὸς τῶν Ἑλλήνων, δπως ἀλ-
 λοτε ὁ Φίλιππος καὶ ὁ Ἀλέξανδρος, καὶ διηγύθυνε πραγματικῶς
 τὴν ἔξωτερικὴν πολιτικὴν τῆς ’Ελλάδος. ’Απεφάσιζε δηλαδὴ
 περὶ πολέμου ἐναντίον τῶν ἔχθρῶν τῆς ἡνωμένης ’Ελλάδος καὶ
 ἐκανόνιζε τοὺς δρους τῆς εἰρήνης.

Εἰς τὴν ἔνωσιν δμως αὐτὴν δὲν ἔλαβον μέρος αἱ Αἰτωλικαὶ
 πόλεις. Διὰ τοῦτο δ βασιλεὺς τῆς Μακεδονίας καὶ αἱ πόλεις τῆς
 ’Αχαικῆς συμπολιτείας ἐκήρυξαν κατ’ αὐτῶν πόλεμον, δ δποῖος

220-217 π. Χ. ὡνομάσθη συμμαχικὸς πόλεμος καὶ διήρκεσε
 τρία ἔτη. Κατὰ τὴν συνεδρίασιν τῶν ἐμπολέμων
 εἰς τὴν Ναύπακτον διὰ τὴν εἰρήνην, ἀντήχησεν
 ἡ φωνὴ τοῦ Ναυπακτίου Ἀγελάου, ὡσάν φοβερὰ προειδοποίησις
 διὰ τὸν κίνδυνον, δ δποῖος ἡπείλει δλην τὴν ’Ελλάδα.

‘Ο καλὸς ἐκεῖνος ”Ελλην πατριώτης, δπως μᾶς λέγει δ

ιστορικός Πολύβιος, δ ὁ δποῖος ἔγραψε τὴν ἴστορίαν τῆς ἐποχῆς ἐκείνης, ἐξώρκισε τοὺς "Ἐλληνας νὰ παύσουν νὰ πολεμοῦν μεταξύ των καὶ νὰ ὅμονωήσουν. «"Οπως δὲ ἐκεῖνοι, οἱ δποῖοι περνοῦν τοὺς ποταμούς, ἔλεγε, συμπλέκουν τὰς χεῖρας των, διὰ νὰ μὴ τοὺς παρασύρῃ τὸ ρεῦμα, τοιουτοτρόπως καὶ αὐτοὶ ἡνωμένοι ἔπρεπε νὰ ἀποκρούουν τὰς ἔφόδους τῶν ἔχθρῶν καὶ νὰ σφῆζῃ ὁ εἰς τὸν ἄλλον». 'Ως ἄλλος δὲ Ἰσοκράτης συνεβούλευε καὶ αὐτὸς τὸν Μακεδόνα βασιλέα, νὰ φροντίσῃ διὰ τὴν ὄμονιαν δλων τῶν 'Ἐλλήνων.

Τὰ ἔξ 'Εσπερίας νέφη, τὰ δποῖα ἐφαίνοντο ἀπὸ τὴν Ἰταλίαν, ὅπως ἔλεγεν ὁ Ἀγέλαος, πράγματι ἐπλησίαζον ἀπειλητικὰ εἰς τὴν ἐξηντλημένην ἀπὸ τοὺς ἐμφυλίους πολέμους ἀρχαίαν μας πατρίδα.

'Η Ἐλλὰς ἐπρόκειτο ἐντὸς δλίγου χρόνου νὰ ὑποκύψῃ εἰς τὴν σιδηρᾶν δύναμιν τῆς Ρώμης, ἡ δποία θὰ ἐγίνετο κοσμοκράτειρα.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΚΒ'.

Ο ΕΛΛΗΝΙΚΟΣ ΠΟΛΙΤΙΣΜΟΣ ΕΞΑΠΛΟΥΤΑΙ ΕΙΣ ΤΗΝ ΔΥΣΙΝ

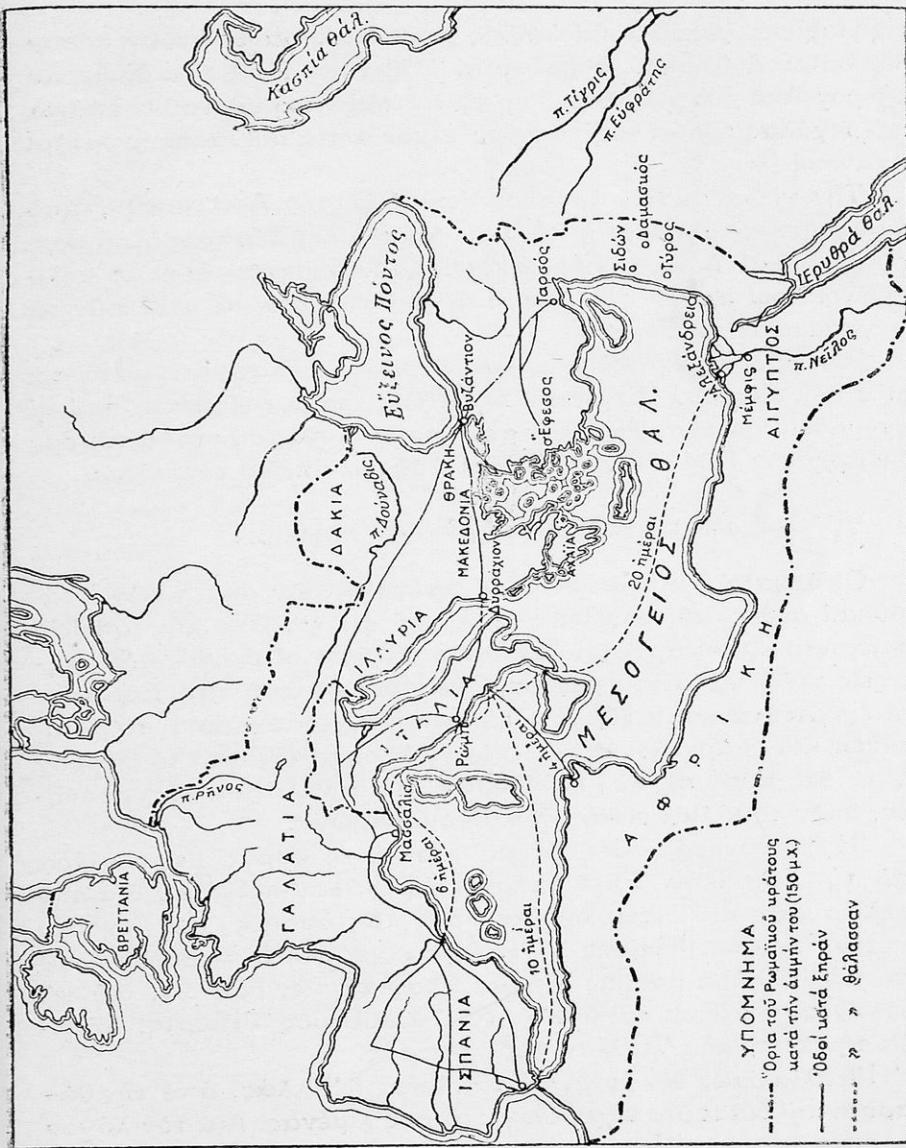
204. Η ΡΩΜΗ, Η ΑΙΩΝΙΑ ΠΟΛΙΣ

Εἰς τὸ προηγούμενον κεφάλαιον εἴδομεν, ὅτι μὲ τὰς κατακτήσεις τοῦ Μεγάλου Ἀλεξάνδρου, δὲ ἐλληνικὸς πολιτισμὸς ἔξηπλώθη εἰς ὅλην τὴν ἀνατολὴν καὶ ἐφώτισε τοὺς καθυστερημένους λαούς της.

Εἰς τὸ νέον μας κεφάλαιον θὰ ἴδωμεν, ὅτι οἱ "Ἐλληνες χάνουν τὴν πολιτικὴν τῶν ἀνεξαρτησίαν καὶ ὑποτάσσονται εἰς τοὺς Ρωμαίους. Τοῦτο δῆμος γίνεται ἀφορμὴ νὰ γνωρίσουν οἱ σπουδαῖοι αὐτοὶ κατακτηταὶ τῆς Ἐλλάδος τὰ ἐλληνικὰ γράμματα καὶ τὴν ἐλληνικὴν τέχνην καὶ νὰ διαδώσουν αὕτα κατόπιν εἰς ὅλους τοὺς λαούς τῆς Δύσεως μὲ τὰς μεγάλας τῶν κατακτήσεις.

'Απὸ δλας τὰς μεγάλας πόλεις τῆς Εύρωπης ἡ Ρώμη, ἡ πρωτεύουσα τῆς Ἰταλίας, ἔχει τὴν ἐνδοξοτέραν ιστορίαν. Εἰς πολὺ παλαιούς χρόνους ἡ πόλις αὕτη ἦτο μικρὰ τοποθεσία ἐπὶ τοῦ Τιβέρεως ποταμοῦ. 'Ολίγον κατ' ὀλίγον ἔγινεν ἡ πρώτη πόλις τῆς Εύρωπης καὶ τέλος ἡ πρωτεύουσα ἐνὸς τεραστίου κράτους.

Δὲν ὑπάρχει κανὲν μέρος σήμερον τῆς Εύρωπης καὶ τῆς Ἀσίας, εἰς τὸ δποῖον νὰ μὴ εύρισκεται ρωμαϊκὸν ἀρχαῖον μνημεῖον. 'Ερείπια λαμπρῶν κτιρίων, ρωμαϊκὰ λουτρά, θέατρα,

Χάρτης του Ρωμαϊκού κράτους.

τείχη ίσχυρά, γέφυραι καὶ ἀψίδες ρωμαϊκαί, φανερώνουν πόσον σπουδαῖοι ἄνθρωποι ὑπῆρξαν οἱ ἀρχαῖοι Ρωμαῖοι. Σήμερον ὅτερον ἀπὸ δύο χιλιάδας ἔτη τὰ αὐτοκίνητα περνοῦν ἐπάνω ἀπὸ μεγάλας ὁδούς, τὰς ὁποίας εἶχον κατασκευάσει ρωμαῖοι μηχανικοί.

Τὴν γλῶσσαν τῶν ἀρχαίων Ρωμαίων, τὴν **Λατινικήν**, ἀπό τὴν ὁποίαν κατάγονται ἡ Ἰταλική, ἡ γαλλική, ἡ Ἰσπανική, ἡ πορτογαλική καὶ ἡ ρουμανική, σπουδάζουν σήμερον ὅλοι οἱ πολιτισμένοι λαοὶ εἰς τὰ σχολεῖα, διὰ νὰ δύνανται νὰ μελετοῦν τὰ συγγράμματά των.

“Οπως οἱ σημερινοὶ τεχνῖται ἔχουν ὡς παραδείγματα τὰ ἔργα τῶν ἀρχαίων Ἑλλήνων τεχνιτῶν, τοιουτοτρόπως καὶ οἱ νομομαθεῖς σήμερον εἰς ὅλον τὸν κόσμον μελετοῦν τοὺς νόμους τῶν ἀρχαίων Ρωμαίων, οἱ ὁποῖοι ὑπῆρξαν πολὺ σπουδαῖοι.

205. ΠΟΙΟΙ ΉΣΑΝ ΟΙ ΑΡΧΑΙΟΙ ΡΩΜΑΙΟΙ;

Οἱ ἀρχαῖοι Ρωμαῖοι εἶναι οἱ πρόγονοι τῶν σημερινῶν Ἰταλῶν καὶ ἀνῆκον εἰς τὴν ίδιαν παλαιὰν φυλήν, ἀπὸ τὴν ὁποίαν κατήγοντο καὶ οἱ ἀρχαῖοι Ἑλληνες. “Οπως οἱ ἀρχαῖοι Ἑλληνες εἰς πολὺ παλαιούς χρόνους κατέβησαν ἀπὸ τὴν Εὐρώπην καὶ ἔγκατεστάθησαν εἰς τὴν ἐλληνικὴν χερσόνησον, τοιουτοτρόπως καὶ οἱ ἀρχαῖοι Ἰταλοὶ ἔφυγον καὶ αὐτοὶ ἀπὸ τὸ ψυχρὸν κλῖμα τῆς Εὐρώπης καὶ κατέβησαν εἰς τὴν Ἰταλικὴν χερσόνησον, διόπου τὸ κλῖμα εἶναι γλυκὺ τὸν χειμῶνα.

Ἡ χερσόνησος αὕτη εἶναι τέσσαρας φοράς μεγαλυτέρα ἀπὸ τὴν ἐλληνικήν. Ἐκεῖ ὑπάρχουν μεγάλαι πεδιάδες διὰ τὴν καλλιέργειαν τοῦ σίτου, δόμοίας πρὸς τὰς ὁποίας δὲν ἔχομεν εἰς τὴν Ἑλλάδα. Ἐπίσης ἡ Ἰταλία εἶχε πολὺ περισσοτέρας ἀπὸ τὴν Ἑλλάδα βοσκάς εἰς τὰς πλαγιάς τῶν βουνῶν, διὰ νὰ τρέφωνται πρόβατα καὶ ἀγελάδες. Ὁ ποταμὸς **Τίβερις**, διαρρέει τὴν κεντρικὴν Ἰταλίαν πρὸς δυσμάς.

Ἡ Ἰταλία δόμως δὲν διαμελίζεται, δῆπος ἡ Ἑλλάς, ἀπὸ τὴν θάλασσαν καὶ διὰ τοῦτο εἶχεν δλιγωτέρους λιμένας. Διὰ τὸν λόγον

αύτὸν ἡ γεωργία καὶ ἡ κτηνοτροφία προώδευσαν εἰς τὴν Ἰταλίαν πολὺ ἐνωρίτερον ἀπὸ τὸ ἐμπόριόν της.

Ο σπουδαιότερος λαὸς μεταξὺ τῶν ἵταλικῶν φύλων, τὰ ὅποια ἥλθον τότε εἰς τὸ κεντρικὸν καὶ τὸ νοτιώτερον μέρος τῆς Ἰταλίας, ἦσαν οἱ **Λατεῖνοι**. Οὗτοι κατώκησαν εἰς τὴν πεδιάδα πρὸς νότον τοῦ ποταμοῦ Τιβέρεως, ἡ ὅποια ὠνομάσθη **Λάτιον**, καὶ ἦσαν λαὸς γεωργικός. Ἀπὸ τούτους κατάγονται καὶ οἱ Ρωμαῖοι.

Χάρτης τῆς Ἰταλίας.

(Δεικνύων τοὺς ἀρχαίους λαοὺς τὸν κατοικήσαντας τὴν ἵταλικὴν χερσόν ὄντος).

206. ΟΙ ΓΕΙΤΟΝΕΣ ΛΑΟΙ ΤΩΝ ΑΡΧΑΙΩΝ ΙΤΑΛΩΝ

Ἐκτὸς ἀπὸ τοὺς ἀρχαίους Ἰταλούς, ἥλθον καὶ κατώκησαν εἰς τὴν δυτικὴν παραλίαν τῆς Ἰταλίας, οἱ **Ἐτροῦσκοι**, κατὰ πᾶσαν πιθανότητα ἀπὸ τὴν Μικρὰν Ασίαν. Ἐπειδὴ δὲ ἦσαν πολεμικὸς λαός, ἀπώθησαν ἄλλον ἵταλικὸν λαόν, τοὺς Ὀμβρίους ἐπάνω εἰς τὰ ὀρεινὰ μέρη καὶ κατέλαβον τὴν εὔφορον χώραν πρὸς βορρᾶν τοῦ Τιβέρεως ποταμοῦ. Ἔκεῖ οἱ **Ἐτροῦσκοι** ἔκτισαν μικράς πόλεις, τὰς ὅποιας περιέβαλον μὲ τεῖχος. Οἱ **Ἐτροῦσκοι** λέγονται καὶ **Τυρρηνοί**. Διὰ τοῦτο καὶ ἡ θάλασσα καλεῖται **Τυρρηνικὸν πέλαγος**. Ἐπίσης “Ἐλληνες ἄποικοι, ὅπως γνωρίζομεν, ἥλθον κατὰ τὸν δον αἰῶνα π. Χ. εἰς τὴν κάτω Ἰταλίαν καὶ ἔκτισαν πολλάς πόλεις, αἵ ὅποιαι προώδευσαν πολύ. Διὰ τοῦτο ἡ κάτω Ἰταλία ὠνομάσθη **Μεγάλη Ἐλλάς**.

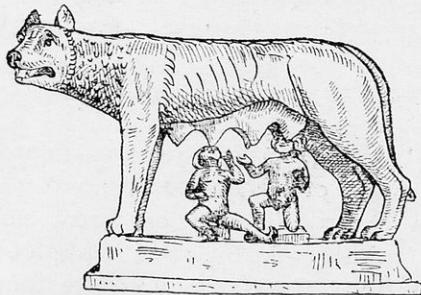
207. ΚΤΙΣΙΣ ΤΗΣ ΡΩΜΗΣ. ΟΙ ΑΡΧΑΙΟΙ ΡΩΜΑΙΟΙ

Πλησίον τοῦ Τιβέρεως ποταμοῦ ὥπάρχει πεδιάς, ἡ ὅποια περιβάλλεται ἀπὸ λόφους. Ἐπάνω εἰς ἔνα ἐξ αὐτῶν, τὸν Παλατίνον, λέγουν ὅτι ὁ Ρωμύλος ἔκτισε μικρὰν πόλιν, τὴν ὅποιαν περιέβαλε μὲν τεῖχος.

753 π. X. 'Υπάρχουν διάφοροι ἐνδιαφέροντες μῦθοι διὰ τὴν πολὺ παλαιὰν ἴστορίαν τῆς πόλεως αὐτῆς. Εἴς ἐξ αὐτῶν ἀναφέρει, ὅτι ὁ Αἰνείας, ἐκ τῶν μελῶν τῆς βασιλικῆς οἰκογενείας τῆς Τροίας, ἔφυγεν ἀπὸ ἐκεῖ, ὅταν οἱ "Ελληνες κατέλαβον τὴν πόλιν. Μετὰ πολλὰς δὲ περιπλανήσεις ἔφθασεν εἰς τὰ παράλια καὶ ὕδρυσε τὸ Λαβίνιον, πλησίον τοῦ Τιβέρεως ποταμοῦ.

Μετὰ τὸν θάνατον τοῦ Αἰνείου πολλοὶ βασιλεῖς ἐκυβέρνησαν. Ἀλλὰ κάποτε μεγάλη φιλονεικία ἐπεκράτησε μέσα εἰς τὸν βασιλικὸν οἶκον.

'Ο νεώτερος ἀδελφὸς τοῦ βασιλέως **Νουμίτορος**, ὁ **Ἀμούλιος**, ἔξεδίωξεν ἀπὸ τὸν θρόνον τὸν βασιλέα καὶ ἔγινεν αὐτὸς βασιλεύς. Διέταξε δὲ νὰ θέσουν εἰς μίαν σκάφην τὰ δύο νήπια τῆς θυγατρὸς τοῦ βασιλέως, Ρωμύλον καὶ **Ρέμον**, καὶ νὰ τὰ ρίψουν εἰς τὸν Τίβεριν. Τὸ ὄδωρ τοῦ ποταμοῦ ἔφερε τὴν σκάφην πρὸς τὴν ξηρὰν. Μία λύκαινα ἤκου-

Ἡ λύκαινα ἐν τῷ Καπιτωλίῳ.

σε τοὺς κλαυθμυρισμούς τῶν παιδίων, τὰ ἐπλησίασε καὶ ἔκτοτε ἐπήγαινε καὶ τοὺς προσέφερε τὸ γάλα τῆς.

Ποιμήν, ὁ ὅποιος κατά τύχην διήρχετο ἀπὸ ἐκεῖ, παρέλαβε τὰ παιδία καὶ τὰ ἀνέθρεψεν. "Οταν αὐτὰ ἔγιναν ἄνδρες, ἔξεδίωξαν ἀπὸ τὸν θρόνον τὸν Ἀμούλιον καὶ ἀπεφάσισαν νὰ κτίσουν εἰς τὸ μέρος, ὅπου ἐσώθησαν, πόλιν. Αὕτη ὡνομάσθη Ρώμη ἀπὸ τοῦ ἰδρυτοῦ της, δλίγον δὲ κατ' ὀλίγον ἐμεγάλωσε

πολὺ καὶ περιέλαβε καὶ τοὺς ἄλλους ἐξ λόφους. Διὰ τοῦτο ὀνομάσθη καὶ πόλις ἐπτάλοφος.

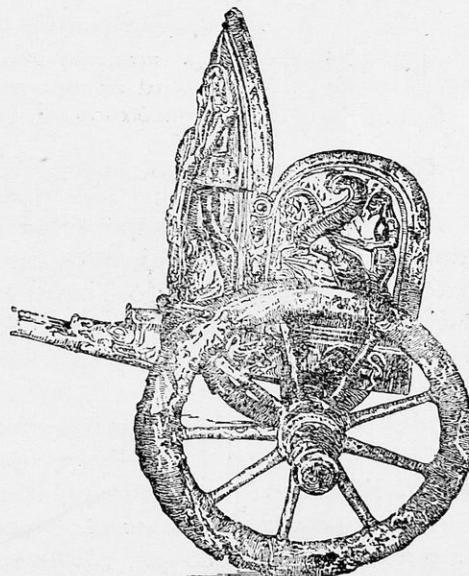
“Οπως οἱ πολὺ παλαιοὶ “Ελληνες, τοιουτοτρόπως καὶ οἱ ἀρχαῖοι Ρωμαῖοι ἔγιναν γεωργοὶ καὶ ὀλίγον κατ’ ὀλίγον ἔμποροι. Μὲ τὰ πλοῖα τῶν ἀντήλλασσον τὰ προϊόντα τῶν μὲ τοὺς Καρχηδονίους, τοὺς “Ελληνας καὶ τοὺς Ἐτρούσκους. Τὸ ἔμπόριον κατέστησεν αὐτοὺς πλουσίους. Ἀλλ’ ὅμως πολλὰς φοράς ἥνταγκάζοντο νὰ ἔρχωνται εἰς φιλονεικίας μὲ τοὺς γείτονάς των. Διὰ τοῦτο οἱ Ρωμαῖοι ἔμποροι καὶ γεωργοὶ ἔγινοντο στρατιώται καὶ ἥσαν ἔτοιμοι νὰ ὑπερασπίζωνται τὴν πατρίδα τῶν καὶ τὰ συμφέροντά των.

208. ΟΙ ΕΤΡΟΥΣΚΟΙ ΓΙΝΟΝΤΑΙ ΚΥΡΙΟΙ ΤΗΣ ΡΩΜΗΣ

‘Ολίγα ἔτη μετὰ τὴν κτίσιν τῆς Ρώμης εἰς ἀπὸ τοὺς ἀρχηγούς τῶν Ἐτρούσκων διέβη τὸν ποταμὸν καὶ ἔγινε κιριος τῆς Ρώμης.

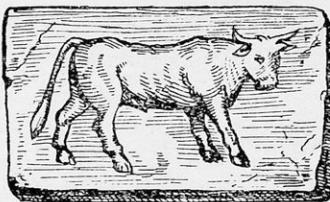
Κατόπιν οἱ Ἐτρούσκοι ἐπεξέτειναν τὴν κυριαρχίαν τῶν ἐπὶ ὅλης τῆς περιοχῆς τοῦ Λατίου. Τοιουτοτρόπως ἡ δύναμις τοῦ βασιλέως τῶν Ἐτρούσκων ἐφθανεν ἀπὸ τοῦ κόλπου τῆς Νεαπόλεως μέχρι τοῦ κόλπου τῆς Γενούης.

‘Απὸ τοὺς κατακτητάς τῶν Ἐτρούσκους οἱ Ρωμαῖοι ἔμαθον πολλὰ πράγματα. Ἐμαθον νὰ ἐπεξεργάζονται τὸν χαλκὸν καὶ τὸν ὀρείχαλκον, καθὼς καὶ νὰ κατασκευάζουν εἰς τὰ οἰκοδομήματά των ἀψίδας (καμάρες).

Ἐτρουσκικὴ ἄμαξα ἐξ ὀρειχάλκου.
(Τοῦ βού π. X. αἰώνος).

Οἱ Ἐτρούσκοι βασιλεῖς τῆς Ρώμης ἔκαμπαν πολλὰ σπουδαῖα ἔργα. Ἐπειδὴ πολὺ συχνὰ ἐπλημμύριζεν δὲ ποταμός, κατεσκεύασαν ὁχετούς καὶ διωχέτευον τὸ ὕδωρ. Τοιουτοτρόπως δὲν ἐλίμναζον πλέον ὕδατα καὶ τὸ μέρος ἔγινεν ὑγιεινόν. Τὰ ἔργα αὐτὰ εἶχον γίνει μὲ τόσην στερεότητα, ώστε ἀκόμη σώζονται. Ἐπίσης κατεσκεύασαν μεγαλοπρεπῆ ναὸν τοῦ θεοῦ Διός, ὃ ὅποιος διετηρεῖτο ἐπὶ πολλάς ἑκατονταετηρίδας.

Αρχαῖα ρωμαϊκὰ νομίσματα.

Ἡ εἰκὼν δεικνύει δύο παλαιά νομίσματα ἀπὸ χαλκούν. Ἀργότερον, ὅταν ἀνεπτύχθησαν αἱ ἐμπορικαὶ σχέσεις μὲ τοὺς Ἕλληνας, οἱ Ρωμαῖοι κατεσκεύασαν νομίσματα ἀπὸ ἄργυρον.

209. Ο ΤΕΛΕΥΤΑΙΟΣ ΒΑΣΙΛΕΥΣ ΤΗΣ ΡΩΜΗΣ. Η ΕΠΑΝΑΣΤΑΣΙΣ

Ἡ παράδοσις ἀναφέρει ἐπτὰ βασιλεῖς τῆς Ρώμης, μερικοὶ ἀπὸ τοὺς ὅποιους ἐκυβέρνησαν πολὺ καλὰ τὴν Ρώμην. Τελευταῖος βασιλεὺς ὑπῆρξεν ὁ Ταρκίνιος, τὸν ὅποιον οἱ Ρωμαῖοι ὠνόμασσαν ὑπερήφανον, διότι ἦτο σκληρὸς βασιλεὺς καὶ διφέκει σύμφωνα μὲ τὴν ἴδικήν του θέλησιν καὶ ὅχι κατὰ τὰς ρωμαϊκὰς συνηθείας.

Ο Ταρκίνιος ὁ ὑπερήφανος ἔκαμε πολλούς πολέμους καὶ κατέστησε τὴν Ρώμην πολὺ ἵσχυράν. Ἄλλ’ ὁ λαὸς δὲν 509 π. Χ. ἥδυνατο νὰ ὑποφέρῃ τὴν σκληρότητα τῶν Ἐτρούσκων βασιλέων καὶ κυρίως τοῦ Ταρκινίου. Ἔκαμε λοιπὸν ἐπανάστασιν καὶ ἔξεδωξε τὸν βασιλέα. Ἀπὸ τότε οἱ Ρωμαῖοι δὲν εἶχον πλέον βσιλεῖς. Ἡ κατάλυσις τῆς βασιλείας εἰς τὴν Ρώμην ἔγινε περίπου τὸν ἴδιον καιρόν, κατὰ τὸν ὅποιον ἔξωρίσθη καὶ ἀπὸ τὰς Ἀθήνας ὁ Ἰππίας.

210. ΕΛΕΥΘΕΡΑ ΡΩΜΑΪΚΗ ΠΟΛΙΤΕΙΑ

500—31 π. X. Μετὰ τὴν κατάλυσιν τῆς βασιλείας τὴν κυβέρνησιν ἀνέλαβον δύο ἄρχοντες, οἱ ὅποιοι ἐξελέγοντο ἀπὸ τὴν τάξιν τῶν εὐγενῶν, τῶν πατρικίων, δι’ ἓν ἔτος καὶ ἐλέγοντο ὑπατοι. Οὗτοι ἦσαν καὶ οἱ ἀρχηγοὶ τοῦ στρατοῦ κατὰ τὴν μάχην.

Οἱ ὑπατοι ἐβοήθοιντο εἰς τὰ ἔργα τῶν ἀπὸ συμβούλιον ἀπὸ γεροντοτέρους ἄνδρας, τὴν γερουσίαν, καὶ πολλὰς φορὰς οἱ πολῖται συνήρχοντο εἰς τὴν συνέλευσιν, διὰ νὰ ἐγκρίνουν τὰς ἀποφάσεις τῶν ὑπάτων καὶ τῆς γερουσίας. Τοιουτοτρόπως εἰς τὴν Ρώμην ἐκείνην τὴν ἐποχὴν τὸ πολίτευμα ἦτο σχεδὸν ὅμοιον μὲ τὸ πολίτευμα τῶν ἀρχαίων Ἀθηνῶν.

211. ΟΙ ΠΛΗΒΕΙΟΙ ΚΑΙ Ο ΜΥΘΟΣ ΤΟΥ ΑΓΡΙΠΠΑ

Ἡ πτωχοτέρα τάξις τοῦ λαοῦ, πληβεῖοι, ἦσαν πολὺ δυσηρεστημένοι, διότι δὲν εἶχον τὸ δικαίωμα νὰ λαμβάνουν μέρος εἰς τὴν διοίκησιν τῆς πολιτείας. Ἐπειδὴ δὲ εύρισκοντο εἰς ἀθλίαν κατάστασιν ἔνεκα τῶν χρεῶν των πρὸς τοὺς πατρικίους, ἐπανεστάτησαν καὶ ἔφυγον ἀπὸ τὴν Ρώμην.

Οἱ πατρίκιοι εἶδον, ὅτι δὲν ἤδυναντο νὰ ζήσουν χωρὶς τοὺς πληβείους. Διὰ τοῦτο ἔστειλαν εἰς αὐτοὺς τὸν **Μενένιον** Ἀγρίππαν, συνετὸν ἄνδρα, νὰ πείσῃ αὐτοὺς νὰ ἐπιστρέψουν εἰς τὴν Ρώμην.

‘Ο Ἀγρίππας ἐπεισε τοὺς πληβείους νὰ ἐπανέλθουν μὲ τὸν ἔξῆς μῆθον «κάποιε, εἶπε, τὰ μέλη τοῦ σώματος ἔκαμαν συνωμοσίαν κατὰ τῆς κοιλίας. Εἶπον ὅτι δὲν εἶναι δίκαιον αὐτὰ νὰ ἐργάζωνται δισοκῶς. καὶ ἡ κοιλία νὰ μένῃ ἥσυχος πάντοτε καὶ νὰ ἀπολαύῃ δλα δσα φέρουν τὰ ἄλλα μέλη τοῦ σώματος. Ἀπεφάσισαν λοιπὸν νὰ καταδικάσουν εἰς λιμοκτονίαν τὴν κοιλίαν. Οἱ πόδες δὲν θὰ ὠδήγουν εἰς ἐργασίαν, αἱ χεῖρες δὲν θὰ ἐφερον τίποτε καὶ τὸ στόμα θὰ ἔμενε κλειστόν. Πρόγαματι ἡ κοιλία ἥσθενησε, ἀλλὰ καὶ δλα τὰ μέλη τοῦ σώματος ἐξησθένησαν. Τώρα καὶ σεῖς πληβεῖοι, εἶπε, θέλετε νὰ ἐξασθενήσετε τοὺς πατρικίους. Ἀλλὰ γομίζετε, ὅτι καὶ σεῖς θὰ σωθῆτε;»

Οι πληβείοι ἀντελήφθησαν πόσον δρθοὶ ἦσαν οἱ λόγοι τοῦ φρονίμου αὐτοῦ ἀνθρώπου καὶ ἐδέχθησαν νὰ ἐπιστρέψουν, ἀφοῦ ἔκαμαν συμφωνίαν μὲ τοὺς πατρικίους, νὰ λαμβάνουν καὶ αὐτοὶ μέρος εἰς τὴν διοίκησιν τῆς πολιτείας.

212. ΟΙ ΡΩΜΑΙΟΙ ΔΗΜΑΡΧΟΙ

Οἱ πατρίκιοι ἔδωσαν εἰς τοὺς πληβείους τὸ δικαίωμα νὰ συνέρχωνται εἰς συνέλευσιν καὶ νὰ ἐκλέγουν δύο **δημάρχους**.

Οἱ Δήμαρχοι εἶχον καθῆκον νὰ προστατεύουν τὰ δίκαια τῶν πληβείων. Ἐὰν πόλιτης πληβεῖος ἀδίκως ἐτιμωρεῖτο, ἐζήτει τὴν προστασίαν τῶν Δημάρχων.

Οἱ Δήμαρχοι ἐκάθηντο εἰς τὴν εἴσοδον τῆς συνελεύσεως τῶν πατρικίων καὶ εἶχον τὴν δύναμιν νὰ ἀπορρίψουν ἐνα νόμον, ὃ ὅποιος δὲν ἦτο πρὸς τὸ συμφέρον τῶν πληβείων.

Αἱ θύραι τῶν οἰκιῶν των ἦσαν ἀνοικταὶ ἡμέραν καὶ νύκτα, διὰ νὰ εύρισκῃ πᾶς πολίτης ἄσυλον καὶ προστασίαν.

213. ΆΛΛΟΙ ΑΞΙΩΜΑΤΟΥΧΟΙ ΤΗΣ ΡΩΜΑΪΚΗΣ ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΑΣ

Οἱ ὑπατοὶ κατ' ἀρχὰς εἶχον εἰς τὰς χεῖρας των ὅλας τὰς ἔξουσίας. Ἀλλ' ἐπειδὴ πολλὰς φορὰς ἤναγκαζοντο ἔνεκα τῶν ἐκστρατειῶν των νὰ ἀπουσιάζουν ἀπὸ τὴν Ρώμην, διὰ τοῦτο ἐξελέγοντο καὶ ἄλλοι ἀρχοντες διὰ τὰς διαφόρους ύπηρεσίας τῆς πολιτείας. Οὗτοι ἦσαν οἱ **ταμίαι**, οἱ ὅποιοι ἐκράτουν τὸν δημόσιον θησαυρὸν καὶ δύο **τιμηταί**, οἱ ὅποιοι ἐκράτουν κατάλογον τῶν πολιτῶν, καὶ ἔκανόνιζον τοὺς φόρους συμφώνως μὲ τὴν περιουσίαν ἔκάστου. Ἐπίσης ἐπέβλεπον, μήπως κανένεν ἄσχημον πρᾶγμα ἐγίνετο εἰς τὴν πόλιν.

Πλὴν αὐτοῦ διωρίζετο καὶ εῖς **πραίτωρ**, ὁ ὅποιος ἐβοήθει τὸν ὑπατον εἰς τὰ δικαστικὰ του καθήκοντα. Ἀργότερον ὁ ἀριθμὸς τῶν πραιτόρων ηύξηθη.

"Οταν ἡ πολιτεία εύρισκετο εἰς κίνδυνον, τότε διωρίζετο εῖς **δικτάτωρ**. Οὗτος ἦτο ἄνθρωπος μεγάλης ἐμπιστοσύνης καὶ εἶχεν ἐπὶ ἔξι μῆνας ἀπόλυτον ἔξουσίαν.

Οι Ρωμαῖοι εἶχον μεγάλον σεβασμὸν εἰς τοὺς ἄρχοντάς των.¹ Ο ὑπατος ἐνδεδυμένος τὴν τήβεννον μὲ πορφυρᾶς γραμμᾶς παρουσιάζετο δημοσίᾳ ἀκολουθούμενος καὶ δώδεκα ἀπὸ ραβδούχους, οἱ ὅποιοι ἐκράτουν πέλεκυν μέσα εἰς δέσμην ράβδων. Αὗται ἐλέγοντο φάσκαι, ἡ δὲ λέξις φάσισμός, τὴν ὅποιαν ἀκούμεν σήμερον, προέρχεται ἀπὸ τὴν λέξιν αὐτῆν. Αἱ φάσκαι ἐσυμβόλιζον τὴν δύναμιν καὶ τὸ δικαίωμα τοῦ ὑπάτου, νὰ τιμωρῇ τὸν παρεκτρεπόμενον.

214. ΑΓΩΝΕΣ ΠΑΤΡΙΚΙΩΝ ΚΑΙ ΠΛΗΒΕΙΩΝ

Οι πληρεῖοι δὲν ἔπαιουσαν νὰ ἀγωνίζωνται ἐναντίον τῶν πατρικίων διὰ νὰ ἀποκτήσουν περισσότερα δικαιώματα εἰς τὴν πολιτείαν. Ἐπέτυχον δὲ νὰ λαμβάνουν μέρος εἰς τὴν συνέλευσιν ὅταν ἀπεφασίζοντο νέοι νόμοι καὶ νὰ ἐκλέγωνται διὰ τὰ ἀνώτερα ἀξιώματα τῆς πολιτείας, ἀκόμη καὶ ὑπατοι.

‘Αλλ’ οἱ ἀγῶνες ἐγίνοντο μεταξὺ τῶν δύο τάξεων μὲ σωφροσύνην. Πολὺ σπανίως ἔχυνετο ἀδελφικὸν αἷμα. Κάθε πολίτης ρωμαῖος, ὁ ὅποιος ἀνήκειν εἰς μίαν τάξιν, ἔθεώρει τὸν πολίτην τῆς ἀλλης τάξεως ὡς ἀδελφόν. Διὰ τοῦτο ὅταν δὲ ἔχθρὸς ἥπελει τὸ κράτος τῶν, ἀμέσως ἀφηνον τοὺς ἐσωτερικούς τῶν ἀγῶνας καὶ ἡνοῦντο δλοι ὡσὰν εἰς ἄνθρωπος, διὰ νὰ ὑπερασπίσουν τὴν ἀγαπητήν τῶν πατρίδα. Ἡ σωτηρία τῆς πατρίδος ἔθεωρεῖτο ἀπὸ δλους ὡς ἀνωτέρα ὑποχρέωσις ἀπὸ τοὺς μεταξὺ τῶν ἀγῶνας καὶ ὁ ὕψιστος νόμος.

Οι ἀγῶνες μεταξὺ πατρικίων καὶ πληρείων ἐδίδαξαν αὐτοὺς νὰ γίνουν αὐστηροὶ καὶ δίκαιοι. Συγχρόνως ἔκαμαν αὐτοὺς νὰ ἐννοήσουν καλύτερον τὰ καθήκοντα, τὰ ὅποια ἔχουν ὡς πολῖται μεταξὺ τῶν καὶ δλοι μαζὶ πρὸς τὸ κράτος. Δυνάμεθα λοιπὸν νὰ ἐννοήσωμεν τοὺς λόγους, ἔνεκα τῶν ὅποιων ἡ Ρώμη ἔγινε μέγα κράτος.

215. Η ΡΩΜΑΪΚΗ ΣΥΓΚΛΗΤΟΣ

Τὸ σπουδαιότερον σῶμα εἰς τὴν Ρώμην, ἥτο ἡ ρωμαϊκὴ σύγκλητος. Αὕτη ἀπετελεῖτο ἀπὸ 300 γέροντας, οἱ ὅποιοι εἶχον

χρηματίσει προηγουμένως ώς ταμίαι, τιμηταί, ὑπατοι κλπ. 'Επειδὴ δὲ καὶ οἱ πληθεῖοι ἡδύναντο, ὅπως εἴπομεν, νὰ ἐκλεγοῦν τοιοῦτοι, διὰ τοῦτο ώς μέλη τῆς Συγκλήτου ἔξελέγοντο καὶ ἀπὸ τὴν τάξιν τῶν πληθείων. 'Η Σύγκλητος εἶχε δύναμιν ἀνωτέραν ἀπὸ τὸν ὑπατὸν. "Εδιδε διαταγάς εἰς αὐτὸν καὶ ἐκुβέρνα αὐτὴν πραγματικῶς τὸ ρωμαϊκὸν κράτος.

Κατ' αὐτὸν τὸν τρόπον εἰς τὴν ἀνωτέραν διοίκησιν τοῦ κράτους κάθε πολίτης ἐλάμβανε μέρος εἰς οἰανδήποτε τάξιν καὶ ἀν ἀνήκεν.

216. ΟΙ ΡΩΜΑΙΟΙ ΓΙΝΟΝΤΑΙ ΚΥΡΙΟΙ ΤΟΥ ΛΑΤΙΟΥ

Οι Ρωμαῖοι κατ' ἀρχὰς ἥλθον εἰς πόλεμον μὲ λαοὺς συγγενεῖς, οἱ ὄποιοι κατώκουν εἰς τὴν περιοχὴν τοῦ Λατίου. Μὲ 405 π. Χ. τοὺς λαοὺς αὐτοὺς κατ' ἀρχὰς ἦσαν φίλοι καὶ ἀπετέλουν ἔνωσιν, τῆς ὄποιας ἡ Ρώμη ἦτο ἡ ἀρχιγός. 'Αλλὰ οἱ λαοὶ αὐτοὶ ἐφθόνησαν τὴν δύναμιν τῆς Ρώμης καὶ ἐπολέμησαν αὐτήν. Οἱ Ρωμαῖοι κατέλαβον τὴν μίαν πόλιν κατόπιν τῆς ἄλλης καὶ ἔγιναν κύριοι ὅλης τῆς χώρας τοῦ Λατίου.

217. Ο ΓΑΪΟΣ ΜΑΡΚΙΟΣ ΚΟΡΙΟΛΑΝΟΣ ΚΑΙ Ο ΚΙΓΚΙΝΑΤΟΣ

'Η παράδοσις ὁμιλεῖ διὰ δύο σπουδαίους Ρωμαίους, οἱ ὄποιοι ἀνεδείχθησαν κατὰ τοὺς πολέμους ἐκείνους. 'Ο εἶς ὠνομάζετο **Γάιος Μάρκιος**, ἀνῆκε δὲ εἰς τὸν ρωμαϊκὸν στρατόν, ὁ ὄποιος ἐποιιόρκει μίαν πόλιν, τὴν **Κοριόλην**. Οἱ κάτοικοι τῆς πόλεως ἔξῆλθον, διὰ νὰ πολεμήσουν ἐναντίον τῶν ἔχθρῶν, οἱ ὄποιοι ἐποιιόρκουν αὐτούς. 'Άλλ' ὁ ρωμαϊκὸς στρατὸς ἐνίκησε καὶ ἔτρεψεν αὐτούς εἰς φυγὴν. 'Ο Γάιος Μάρκιος ἤκολούθησεν αὐτούς μόνος μέχρι τῆς πόλεώς των κοὶ εἰσῆλθε μετὰ τῶν ἔχθρῶν ἐντὸς τοῦ τείχους. Μὲ τὴν γενναιότητά του δὲ κατώρθωσε νὰ ἀπωθήσῃ τοὺς ἔχθροὺς καὶ νὰ κρατήσῃ ἀνοικτὰς τὰς πύλας τοῦ τείχους, μέχρις ὅτου ἔφθασεν ὁ ρωμαϊκὸς στρατός. 'Απὸ τότε ὁ ἀνδρεῖος αὐτὸς ρωμαῖος πατρίκιος ὠνομάσθη **Κοριολανός**.

Περὶ τοῦ **Κιγκινάτου** μανθάνομεν, ὅτι ἔσωσε τὴν πατρίδα του ἀπὸ μεγάλον κίνδυνον. Κάποτε δυσάρεστοι ἀγγελίαι ἔφθα-

σαν εἰς τὴν Ρώμην. Ὁ ὑπατος **Μινούκιος** εἶχε περιεκυκλωθῆ^{μετά τοῦ στρατοῦ του ἀπὸ ἴσχυρὸν ἔχθρικὸν στρατὸν καὶ ἐκινδύνευε νὰ καταστραφῇ.} Ἡ **Σύγκλητος** ἀντελήφθη τότε, ὅτι μόνον εἰς ρωμαῖος ἦτο δυνατὸν νὰ σώσῃ τὴν πατρίδα. Αὐτὸς ἦτο δ πτωχὸς γεωργὸς Κιγκινᾶτος. Ἀπεφάσισαν λοιπὸν νὰ ἀνακηρύξουν τὸν Κιγκινᾶτον **δικτάτωρα** καὶ ἔστειλαν ἐπισήμους ἀπεσταλμένους νὰ ἀναγγείλουν εἰς αὐτὸν τὴν ἀπόφασιν τῆς Συγκλήτου.

Ο Κιγκινᾶτος, ὁ ὄποιος ὠδήγει τὸ ἄροτρον εἰς τὸν ἀγρόν του, εἶδεν ἀπὸ μακρὰν τοὺς ἀπεσταλμένους νὰ φοροῦν τὰς τήβεννους τῶν καὶ νὰ ἔρχωνται πρὸς αὐτόν. Τότε ἄφησε τὸ ἄροτρον, ἐφόρεσε τὴν τήβεννόν του καὶ ὑπεδέχθη τοὺς ἀπεσταλμένους τῆς Συγκλήτου, οἱ δοποῖοι τὸν ἔχαιρετησαν ὡς δικτάτωρα καὶ ἀνήγγειλαν εἰς αὐτὸν τὴν ἀπόφασιν τῆς Συγκλήτου.

Ο Κιγκινᾶτος ἔλαβε τὴν ἔξουσίαν καὶ ἡτοίμασε στρατὸν διὰ νὰ ὑπάγῃ εἰς βοήθειαν τοῦ στρατοῦ, ὁ ὄποιος ἐκινδύνευεν. Ἐξεστράτευσε λοιπὸν ἐναντίον τοῦ ἔχθροῦ καὶ εἰς μίαν νύκτα κατώρθωσε νὰ καταλάβῃ καταλλήλους θέσεις καὶ νὰ ἐτομάσῃ δλα διὰ τὴν ἐπίθεσιν. Τὴν πρωΐαν οἱ ἔχθροι εἶδον, ὅτι ἥσαν περιεκυκλωμένοι καὶ ἡναγκάσθησαν νὰ παραδοθοῦν.

Ο Κιγκινᾶτος μετὰ τοῦ νικηφόρου στρατοῦ του εἰσῆλθεν θριαμβευτικῶς εἰς τὴν Ρώμην. Τότε ἄφησε τὴν ἔξουσίαν τοῦ δικτάτωρος καὶ ἐπέστρεψεν εἰς τὴν πτωχὴν ἔπαυλίν του, ὅπου ἐξηκολούθησε τὴν καλλιέργειαν τοῦ ἀγροῦ του.

218. ΟΙ ΠΟΛΕΜΟΙ ΕΝΑΝΤΙΟΝ ΤΩΝ ΕΤΡΟΥΣΚΩΝ

Οἱ σπουδαιότεροι πόλεμοι, τοὺς δοποίους ἔκαμαν οἱ Ρωμαῖοι κατὰ τοὺς χρόνους ἐκείνους, ἥσαν οἱ πόλεμοι ἐναντίον τῶν Ετρούσκων. Ο γενναῖος καὶ πλούσιος αὐτὸς λαὸς ἥθελε νὰ κυριεύσῃ τὴν πλουσίαν Ρώμην, καθὼς καὶ τὴν περιοχὴν της. 'Αλλ' οἱ Ρωμαῖοι ἔκαμαν πολλοὺς πολέ-

Ἐτρούσκος πολεμιστής.

μους ἐναντίον των καὶ ὀλίγον κατ' ὀλίγον ἔγιναν κύριοι ὅλης τῆς χώρας τῶν Ἐτρούσκων.

219. Η ΕΠΙΔΡΟΜΗ ΤΩΝ ΓΑΛΑΤΩΝ

Δὲν εἶχον παρέλθει ἔξι ἔτη ἀφ' ὅτου ἐνίκησαν οἱ Ρωμαῖοι τούς Ἐτρούσκους, ὅτε νέος κίνδυνος ἡπείλησε τὴν Ρώμην.

Οἱ Γαλάται, λαός βάρβαρος, ἐπέδραμον ἐναντίον αὐτῆς. Οὗτοι κατέκουν εἰς τὰς πρὸς βορρᾶν χώρας τῆς Ἰταλικῆς Χερσονήσου. Ἐμάθομεν δέ, ὅτι ἐν τμῆμα αὐτῶν εἰσέβαλε καὶ εἰς τὴν Μακεδονίαν καὶ τὴν Ἑλλάδα ὀλίγα ἔτη ὑστερον.

Οἱ Γαλάται ἔξεκίνησαν ἀπὸ τὰ Ἀπέννινα ὅρη καὶ ἔξεχύθησαν εἰς τὰς Ἰταλικὰς πεδιάδας λεηλατοῦντες καὶ καίοντες τοὺς ἄγρούς. Τέλος ἔφθασαν εἰς τὴν Ρώμην. Οἱ Ρωμαῖοι, οἱ ὁποῖοι ἔχασαν πολλοὺς στρατιώτας εἰς προηγουμένας μάχας, εἶδον ὅτι δὲν ἥδυναντο νὰ ὑπερασπίσουν τὴν Ρώμην καὶ ἔφυγον, ἀφήσαντες τὴν πόλιν εἰς τὴν διάκρισιν τῶν ἔχθρῶν. Μόνον ὅλιγοι ἀνδρεῖοι ρωμαῖοι στρατιώται ἐκλείσθησαν εἰς ὀχυρὸν φρούριον, τὸ **καπιτώλιον**, ὅπου ὑπήρχεν ὁ ναὸς τοῦ Διὸς καὶ τῆς Ἡρας.

Οἱ Γαλάται εῦρον τὴν Ρώμην ἔρημον ἀπὸ κατοίκους καὶ τὴν κατέκαυσαν. Ἀλλὰ οἱ γενναῖοι ὑπερασπισταὶ 390 π. Χ. τοῦ Καπιτωλίου ἀπέκρουσαν τὰς ἐπανειλημμένας ἐπιθέσεις τῶν Γαλατῶν, ὥστε οἱ βάρβαροι δὲ κατώρθωσαν νὰ κυριεύσουν αὐτό. Τέλος ἦναγκάσθησαν νὰ φύγουν ἀπὸ τὴν Ἰταλίαν. Εἰς τοὺς ἀγῶνας ἐναντίον τῶν Γαλατῶν ἀνεδείχθη ὁ **Κάμιλος**, ὁ ὁποῖος εἶχε νικήσει καὶ τοὺς Ἐτρούσκους.

Ἡ καταστραφεῖσα Ρώμη καὶ πάλιν ἀνοικοδομήθη, ὅπως ἄλλοτε αἱ Ἀθῆναι, μετὰ τὴν φυγὴν τῶν Περσῶν ἀπὸ τὴν Ἑλλάδα. Ἀλλὰ τὰ βιβλία τῆς παλαιᾶς ἱστορίας τῶν Ρωμαίων ἔχάθησαν. Διὰ τοῦτο ὁ Ρωμαῖος ἱστορικὸς **Λίβιος**, ὁ ὁποῖος ἔγραψε τετρακόσια ἔτη ἀργότερον τὴν Ἰστορίαν τῆς Ρώμης, διὰ τὴν παλαιάν της ἐποχὴν γράφει ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον μυθικὰ πράγματα.

220. ΟΙ ΡΩΜΑΙΟΙ ΓΙΝΟΝΤΑΙ ΚΥΡΙΟΙ ΤΗΣ ΙΤΑΛΙΑΣ

Οι Ρωμαῖοι ἀφοῦ ἔγιναν κύριοι τῆς χώρας τοῦ Λατίου, ἥλθον κατόπιν εἰς πόλεμον μὲ τοὺς δρεινοὺς γείτονας λαούς.

‘Ο Ισχυρότερος ἐξ αὐτῶν ἦσαν οἱ **Σαμνῖται**. Οἱ

343—290 π.Χ. Ρωμαῖοι ἔκαμαν τρεῖς πολέμους ἐναντίον των, οἵ διοῖσι διήρκεσαν πεντήκοντα περίπου ἔτη.

Εἰς τὸ τέλος οἱ Σαμνῖται ὑπετάγησαν εἰς τοὺς Ρωμαῖους.

Κατόπιν οἱ Ρωμαῖοι ἀπεφάσισαν νὰ κυριεύσουν τὰς ἑλληνικὰς πόλεις, αἵ διοῖαι εὑρίσκοντο πρὸς νότον τῆς χώρας των καὶ μὲ τὰς διοῖας εἶχον ἐμπορικὰς διαφοράς. Αἱ ἑλληνικαὶ πόλεις, ἔβλεπον, ὅτι ἡ πειλοῦντο νὰ ὑποταχθοῦν εἰς τοὺς Ρωμαῖους, ἐζήτησαν βοήθειαν ἀπὸ τὴν Ἐλλάδα. ‘Ο Πύρρος, ὅπως ἐμάθομεν, ὁ βασιλεὺς τῆς Ἡπείρου, ἥλθε πρὸς βοήθειαν τῶν κατοίκων τῆς περιφήμου ἑλληνικῆς ἀποικίας τοῦ Τάραντος εἰς τὴν νότιον Ἰταλίαν. Ἀλλὰ, ὅπως εἴδομεν, ἀφοῦ ἐνίκησε τοὺς Ρωμαῖους εἰς δύο μάχας, εἰς τὸ τέλος ἐνικήθη καὶ ἡ ναγκάσθη νὰ ἐπιστρέψῃ εἰς τὸ βασίλειόν του.

Τοιουτοτρόπως ἡ Ρώμη ὕστερον ἀπὸ 200 ἔτῶν ἀγῶνας, κατὰ τοὺς διοῖους ἔχασε πολλόὺς ἀνδρείους πολεμιστάς, ἔγινε κυρία δληγς τῆς Ἰταλίας. ‘Ο πόλεμος δὲ μὲ τὸν βασι-

275 π.Χ. λέα Πύρρῳ ἥτο ἡ ἀρχὴ ἄλλων πολέμων μὲ τοὺς διοῖους ἔκαμε μὲ ἄλλα ἔθνη καὶ εἰς τὸ τέλος ἔγινε κοσμοκράτειρα.

221. ΠΩΣ ΟΙ ΡΩΜΑΙΟΙ ΕΚΥΒΕΡΝΩΝ ΤΟΥΣ ΚΑΤΑΚΤΗΕΝΤΑΣ ΛΑΟΥΣ

Οἱ Ρωμαῖοι δὲν ἦσαν μόνον ἴκανοὶ στρατιῶται εἰς τὸν πόλεμον, ἀλλ’ ἔγνωριζον νὰ διοικοῦν καλῶς τοὺς λαούς, τοὺς διοῖους κατέκτων. Ἐθεώρουν τοὺς ὑποτεταγμένους λαούς ώς συμμάχους των καὶ ἐπέτρεπον εἰς αὐτοὺς νὰ ἔχουν τὴν κυβέρνησίν των καὶ τοὺς ἀρχοντάς των. “Οπως δὲ οἱ Ρωμαῖοι πολιται, τοιουτοτρόπως καὶ οἱ λαοὶ αὐτοὶ εὕρισκον προστασίαν εἰς τὰς ἐργασίας των καὶ τὸ δίκαιον των εἰς τὰ δικαστήρια.

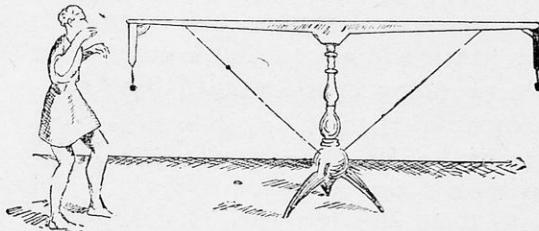
‘Η Ρώμη ὅμως εἶχε τὸ δικαίωμα νὰ ἀσκῇ ἔλεγχον εἰς τὰ

στρατιωτικά έκάστης πόλεως. Δέν ἐπέτρεπε δηλαδὴ νὰ πολεμοῦν ἡ νὰ κάμουν συμμαχίαν χωρὶς τὴν γνώμην τῆς Ρώμης.

Πόσην ἀγάπην ἦσθάνοντο οἱ κάτοικοι τῶν κατακτηθεισῶν χωρῶν διὰ τὴν Ρώμην, φανερώνουν οἱ λόγοι τοῦ ρήτορος Κικέρωνος, δύοιος κατήγετο ἀπὸ τὸ **"Αππιον"**. «Δὲν λησμονῶ, ἔλεγεν, δτι ἡ Ρώμη εἶναι ἡ μεγαλυτέρα μου πατρὶς καὶ τὸ χωρίον μου εἶναι μέρος τῆς Ρώμης.»

222. ΡΩΜΑΪΚΑΙ ΑΠΟΙΚΙΑΙ ΚΑΙ ΟΔΟΙ

Τὸ σπουδαιότερον πρᾶγμα, τὸ ὅποιον ἔστερεοποίησε τὴν κυριαρχίαν τῶν Ρωμαίων εἰς τοὺς νέους λαούς της, ἥσαν αἱ ἀποικίαι, τὰς δποίας ἡ Ρώμη ὤδρυεν εἰς τὰ διάφορα μέρη τῆς κατακτηθείσης χώρας.

Ρωμαϊκὸν ἐργαλεῖον διὰ τὴν ἰσοπέδωσιν τῶν ὁδῶν.

Χωρικοὶ ρωμαῖοι, οἱ δποίοι ἥσαν ὑποχρεωμένοι νὰ φέρουν ὅπλα καὶ εἶχον τὸ δικαίωμα νὰ λαμβάνουν μέρος εἰς τὴν κυβέρνησιν τοῦ κράτους, ἐστέλλοντο εἰς διάφορα μέρη τῶν νέων χωρῶν τοῦ ρωμαϊκοῦ κράτους. Οἱ ἀποικοι οὖτοι ἥσαν σχεδὸν οἱ φρουροὶ τῆς τάξεως καὶ τῆς εἰρηνικῆς ζωῆς εἰς τὰς νέας κτήσεις. Εἰργάζοντο μὲν μεγάλην ἐπιμέλειαν εἰς τοὺς ἀγρούς των καὶ ἐγίνοντο παραδείγματα καὶ εἰς τοὺς ἄλλους. Τοιουτοτρόπως οἱ νέοι λαοὶ ἐμάνθανον πολλὰ ἀπὸ τοὺς ρωμαίους ἀποίκους, ἐφρόντιζον νὰ γίνωνται ὅμοιοι μὲ αὐτοὺς καὶ ἥσαν εύχαριστημένοι, διότι ἥσαν ὑπὸ τὴν διοίκησιν τῆς Ρώμης.

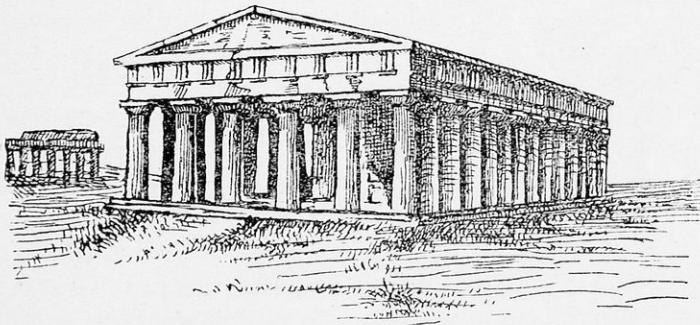
Οἱ Ρωμαῖοι διὰ νὰ κάμουν εὔκολον τὴν συγκοινωνίαν μεταξὺ τῆς Ρώμης καὶ τῶν ἄλλων πόλεων, κατεσκεύασαν ὁραίους

δρόμους. Μολονότι δὲν εἶχον τὰ μηχανικά μέσα, τὰ όποια ἔχομεν σήμερον διὰ τὴν κατασκευὴν τῶν ὁδῶν, ἐν τούτοις κατεσκεύαζον στερεούς καὶ πλατεῖς δρόμους, οἵ δόποιοι διετηρήθησαν ἐπὶ πολλὰς ἑκατονταετηρίδας.³ Άκομη καὶ σήμερον εὑρίσκομεν λείψανα τῶν ὡραίων αὐτῶν ρωμαϊκῶν ὁδῶν. Περίφημον εἶναι τὸ ρητόν: «ὅλαι αἱ ὁδοὶ ἄγουν εἰς Ρώμην».

223. Η ΝΙΚΗ ΤΟΥ ΕΛΛΗΝΙΚΟΥ ΠΟΛΙΤΙΣΜΟΥ

“Αν καὶ οἱ Ρωμαῖοι κατέκτησαν τὰς ἐλληνικὰς πόλεις τῆς κάτω Ἰταλίας, ἐν τούτοις ἡμποροῦμεν νὰ εἴπωμεν, δτὶ ὁ πολιτισμός, τὸν ὅποιον εἶχον ἀναπτύξει αἱ πλούσιαι ἐλληνικαὶ πόλεις εἰς τὰ μέρη ἐκεῖνα, κατέκτησε πράγματι τὴν Ρώμην.

Τὰ πλοῖα τῶν Ἑλλήνων ἀποίκων ἔπλεον πολὺ συχνὰ τὸν

Ναὸς εἰς Ποσειδωνίαν τῆς κάτω Ἰταλίας.

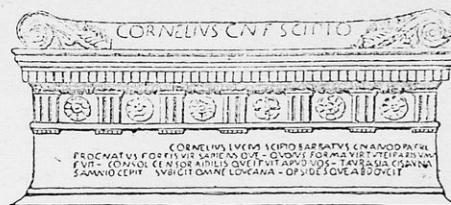
Ο ναὸς οὗτος ἐκτίσθη εἰς τὰς ἀρχὰς τοῦ έων π. χ. αἰῶνος καὶ σώζεται μέχρι σήμερον εἰς ἀρίστην κατάστασιν. Θεωρεῖται δὲ ἐν ἀπὸ τὰ σημαντικώτερα καὶ διδακτικώτερα μνημεῖα διὰ τὴν ιστορίαν τοῦ δωρικοῦ ρυθμοῦ.

Τίβεριν ποταμὸν καὶ ἔφερον ἐμπορεύματα. Απὸ τούτους οἱ Ρωμαῖοι ἔμαθον πολλὰ πράγματα, ὅπως τὴν γραφήν, τὸν τρόπον νὰ κατασκευάζουν πλοῖα καὶ νὰ κόπτουν νομίσματα. Απὸ τότε ἔπαυσαν τὴν ἀνταλλαγὴν τῶν προϊόντων καὶ ἔδιδον νομίσματα. Τὰ ὀνόματα πρὸς τούτοις τῶν θεῶν των ἦσαν ἐλληνικά.

Οἱ Ρωμαῖοι δὲ στρατιώται, οἵ δόποιοι ἐπολέμουν εἰς τὴν

Κάτω Ἰταλίαν, μὲν ἔκπληξιν καὶ θαυμασμὸν ἔβλεπον τοὺς μεγαλοπρεπεῖς καὶ ὡραίους ναοὺς εἰς τὰς Ἑλληνικὰς πόλεις, ὅπως εἰς τὸν Γάραντα καὶ τὴν Ποσειδωνίαν (Παῖστον).

Ἐκεῖ διὰ πρώτην φορὰν ἔβλεπον οὗτοι λαμπρὰ θέστρα, ὅπου ἐπαίζοντο ἔργα δραματικά. Οἱ ἀθλητικοὶ ἐπίσης ἀγῶνες, οἱ διποῖοι ἐγίνοντο εἰς τὰ ὡραῖα στάδια, χωρὶς ἄλλο ἐνεθουσίαζον τοὺς Ρωμαίους κατακτητάς. Ἀμέσως οὗτοι ἐνόησαν πόσον ἀνώτεροι ἀπὸ αὐτοὺς ἦσαν οἱ Ἔλληνες καὶ πόσον ὡραιοτέρα ἦτο ἡ ζωὴ των. Διὰ τοῦτο ἡγάπησαν τοὺς Ἔλληνας καὶ τὸν πολιτισμὸν των. Οἱ Ἔλληνες ἔγιναν διδάσκαλοι τῶν Ρωμαίων. "Οσον δὲ περισσότερον οἱ Ρωμαῖοι ἀργότερον ἐπεξέτεινον τὰς κατακτήσεις των, τόσον μεγαλυτέρα ύπηρξεν ἡ νίκη τοῦ ἐλληνικοῦ πολιτισμοῦ.

Σαρκοφάγος ἐλληνικὴ ἐν Ἰταλίᾳ.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΚΓ'.

ΟΙ ΡΩΜΑΙΟΙ ΓΙΝΟΝΤΑΙ ΚΟΣΜΟΚΡΑΤΟΡΕΣ

224. ΚΑΡΧΗΔΩΝ ΚΑΙ Η ΡΩΜΗ

Οι Ρωμαῖοι ἀφοῦ ἔγιναν κύριοι ὅλης τῆς Ἰταλίας καὶ ὅλων τῶν ἐλληνικῶν πόλεων, ἐφαίνοντο, ὅτι θὰ ἔγίνοντο πολὺ σπουδαῖα δύναμις καὶ κατὰ θάλασσαν.

Ἄλλ’ εἰς τὰ μεγάλα των σχέδια, νὰ γίνουν κυρίαρχοι ὅλης τῆς Μεσογείου θαλάσσης, εἶχον πολὺ ἴσχυρὸν ἀντίπαλον, τὴν Καρχηδόνα, ἀρχαίαν ἀποικίαν τῶν Φοινίκων. Αὕτη εὑρίσκετο εἰς τὴν ἀπέναντι τῆς Σικελίας παραλίαν τῆς Ἀφρικῆς εἰς τὴν περιοχὴν τῆς σημερινῆς Τύνιδος καὶ ἐκυριάρχει μὲ τὸ ἐμπόριόν της ὅλης τῆς θαλάσσης τῆς Μεσογείου.

Μεγάλη ἦτο ἡ δόξα καὶ ὁ πλοῦτος τῆς λαμπρᾶς αὐτῆς πόλεως. Ἡτο τρεῖς φοράς μεγαλυτέρα τῆς Ρώμης. Εἶχε εύρυχωρον λιμένα, εἰς τὸν διὰ νὰ εἰσέλθῃ τις ἔπρεπε νὰ περάσῃ ἀπὸ στενὴν εἴσοδον. Ὡραία ἦτο ἡ ἀγορά της ἡ εὐρεῖα μὲ τὸν μεγαλοπρεπῆ ναὸν τοῦ Ἀπόλλωνος καὶ τὰ ἄλλα ἱερά, τὰ ἀφιερωμένα εἰς παλαιοὺς φοινικικούς θεούς. Ἐπίσης τὰ λαμπρὰ λίθινα καὶ ύψηλὰ οἰκοδομήματά της, ἡ ἴσχυρά της ἀκρόπολις μὲ τὸν μέγαν ναόν, τὸν ἀφιερωμένον εἰς τὸν θεόν τοῦ πλούτου καὶ τῆς ύγείας, ὅλα αὐτὰ ἔκαμνον τὴν Καρχηδόνα ἀξιοθαύμαστον πόλιν.

Ἡ Καρχηδών, ἔνεκα τῆς κατὰ θάλασσαν δυνάμεως της, εἶχε κατακτήσει καὶ τὰς νήσους Σικελίαν, Κορσικὴν καὶ Σαρδηνίαν. Συχναὶ δὲ ἔριδες ἔγινοντο εἰς τοὺς λιμένας μεταξὺ Καρχηδονίων καὶ Ρωμαίων ναυτῶν. Ἐφαίνετο λοιπὸν ὅτι μίαν ἡμέραν ἡ Καρχηδών θὰ ἥρχετο εἰς σύγκρουσιν μὲ τὴν Ρώμην, ἡ

όποια είχε γίνει ισχυρά και έζήτει νὰ γίνη κυρία τῶν πλησίον της νήσων.

225. ΠΡΩΤΟΣ ΚΑΡΧΗΔΟΝΙΑΚΟΣ ΠΟΛΕΜΟΣ

Πράγματι! Μετά δέκα καὶ πλέον ἔτη ἀφ' ὅτου ἡ Ρώμη ἔγινε κυρία τῆς Ἰταλίας, αἱ δύο αὐταὶ ισχυραὶ δυνάμεις ἥλθον 246 π. X. εἰς σύγκρουσιν. Οἱ πόλεμοι, τοὺς ὁπυίους ἔκαμαν οἱ Καρχηδόνιοι καὶ οἱ Ρωμαῖοι λέγονται **Καρχηδονιακοί** διήρκεσαν δὲ πολλὰ ἔτη καὶ διαιροῦνται εἰς τρεῖς περιόδους. Κατὰ τὸν πρῶτον πόλεμον ἐπόλεμησαν καὶ τὰ δύο κράτη κατὰ θάλασσαν. Οἱ Ρωμαῖοι προσεπάθησαν νὰ ναυπηγήσουν στόλον ἵσον μὲ τὸν στόλον τῶν Καρχηδονίων. Ἐντὸς δὲλιγούν δὲ διαστήματος 120 πολεμικὰ ρωμαϊκὰ πλοῖα ἦσαν ἔτοιμα.

Μολονότι οἱ Ρωμαῖοι εἰς τὴν ἀρχὴν ἐνίκων, ἐν τούτοις τὰ πλοῖα τῶν ἔπαθον μεγάλην καταστροφὴν μακράν τῆς σικελικῆς παραλίας. Νέος δμως στόλος μεγαλύτερος ἀπὸ τὸν πρῶτον κατεσκευάσθη καὶ οἱ Ρωμαῖοι συνέχισαν τὸν 264—241 π. X. ἀγῶνα. Εἰς τὸ τέλος μετὰ 23 ἔτη οἱ Καρχηδόνιοι ἤναγκάσθησαν νὰ ζητήσουν εἰρήνην, κατὰ τὴν ὁποίαν οἱ Καρχηδόνιοι ἐπλήρωσαν χρηματικὸν ποσὸν ὡς ἀποζημίωσιν καὶ ἀνεγνώρισαν τὴν κυριαρχίαν τῆς Ρώμης ἐπὶ τῶν νήσων Σικελίας καὶ Σαρδηνίας.

226. Ο ΑΝΝΙΒΑΣ. Ο ΔΕΥΤΕΡΟΣ ΚΑΡΧΗΔΟΝΙΑΚΩΣ ΠΟΛΕΜΟΣ

Μετὰ 23 ἔτη εἰρίγης, ὁ πόλεμος μεταξὺ τῶν δύο αὐτῶν δυνάμεων ἐπανελήφθη, ἀλλὰ τὴν φορὰν αὐτὴν ὅχι κατὰ θάλασσαν.

Ἐνῷ δὲ κατὰ τὸν πρῶτον Καρχηδονιακὸν πόλεμον ἐκρίθη ποία ἐκ τῶν δύο δυνάμεων θὰ ἐγίνετο κυρία τῆς θαλάσσης, κατὰ τὸν δεύτερον πόλεμον ἐπρόκειτο νὰ ἀποφασισθῇ, ἐάν αἱ δύο αὐταὶ δυνάμεις θὰ ἥδυναντο νὰ ζήσουν ὡς ἔθνη. Διὰ τοῦτο ὁ πόλεμος οὗτος ἦτο μία γιγαντιαία πάλη μεταξὺ τῆς Ρώμης καὶ τῆς Καρχηδόνος.

Τάς δυνάμεις τῶν Καρχηδονίων κατευθύνει κατὰ τὸν πόλεμον αὐτὸν νέος στρατηγός, εἰς τὸ πρόσωπον τοῦ δποίου οἱ Ρωμαῖοι ἀντελήφθησαν ἐπικίνδυνον ἔχθρον. Οὗτος ἦτο δὲ Ἀννίβας, υἱὸς τοῦ στρατηγοῦ Ἀμίλκα, δὲ δποίος ἔδρασε κατὰ τὴν πρώτην περίοδον τοῦ πολέμου. Οὗτος ὑπῆρξεν ἀπὸ τοὺς μεγαλυτέρους στρατηγούς, τοὺς δποίους ἀναφέρει ἡ ἱστορία. Ὡς πρὸς τὴν στρατηγικὴν τέχνην ώμοιαζε πολὺ μὲ τὸν Μέγαν Ἀλέξανδρον. Ἡ ψυχὴ τοῦ Ἀννίβου διεπνέετο ἀπὸ μέγαν πατριωτισμόν. Ἐπειδὴ ἔβλεπεν, ὅτι ἡ Ρώμη ἐπεδίωκε νὰ ταπεινώσῃ τὴν ἀγαπημένην του πατρίδα, διὰ τοῦτο ἐπολέμει διὰ τὴν τιμὴν της, τὴν ἐλευθερίαν της, τὴν ὑπαρξίν της. Σφοδρὰ ἀγάπη πρὸς τὴν πατρίδα, μῆσος αἰώνιον πρὸς τὴν ἔχθράν της Ρώμην. Αὕτα ἥσαν τὰ σύμβολα εἰς τὴν ζωὴν του, καμμία δὲ ἀτομικὴ φιλοδοξία.

Ἐὰν οἱ συμπατριῶται του ἐδεικνύοντο ἀντάξιοι πρὸς τὸν μέγαν ἀρχηγόν των, χωρὶς ἄλλο ἡ Καρχηδὼν θὰ ἐγίνετο τὸ μεγαλύτερον κράτος κατὰ τὴν ἐποχὴν ἐκείνην.

Ἄλλ' ὅμως ἡ προσήλωσίς των εἰς τὰ ὄλικὰ ἀγαθὰ ἐκράτει τὸ πνεῦμα των πολὺ χαμηλὰ καὶ ἔγιναν αἴτιοι νὰ καταστραφῇ ἡ πατρίς των. Ὁ Ἀννίβας ἐπειδὴ εἶδεν, ὅτι ἡ Ρώμη εἶχε γίνει πολὺ ἵσχυρά δύναμις κατὰ θάλασσαν, ἀπεφάσισε νὰ πλήξῃ αὐτὴν εἰς τὴν ἴδιαν της χώραν. Διὰ τοῦτο εἰς ἡλικίαν 26 ἐπῶν ἐπεχείρησε μεγάλην ἐκστρατείαν, τὴν σπουδαιοτέραν ἀπὸ δσας ἀναφέρει ἡ ἱστορία. Τὴν ἄνοιξιν τοῦ ἔτους 218 π. Χ. μὲ πεζικὸν καὶ ἵππικὸν στρατόν, καθὼς καὶ μὲ ἐλέφαντας, ἔξεκίνησεν ἀπὸ τὴν Ἰσπανίαν, ἐπέρασε τὴν χώραν τῶν Γαλατῶν (τῆς σημερινῆς Γαλλίας καὶ Ἐλβετίας) καὶ διὰ τῶν χιονοσκεπῶν Ἀλπεων εἰσέβαλεν εἰς τὴν Ἰταλίαν. Μετὰ πολλὰς δὲ κακουχίας ἔφθασεν ἐπὶ τέλους εἰς τὰς πεδιάδας τῆς Ἰταλίας καὶ ἐβάδισε κατὰ τῆς Ρώμης.

Ο Ἀννίβας.

Οι Ρωμαῖοι, οἱ ὁποῖοι ποτὲ δὲν ἤδυναντο νὰ φαντασθοῦν μίαν τοιαύτην ἐκστρατείαν, ἔσπευσαν νὰ ἀποστέλλουν ἐναντίον τοῦ Ἀννίβου στρατόν. Ὁ Ἀννίβας, μολονότι οἱ στρατιῶται του ἦσαν πολὺ κουρασμένοι, προσέβαλε τὸν ρωμαϊκὸν στρατὸν ἀμέσως καὶ ἐνίκησεν αὐτόν.

Τὸ ἐπόμενον ἔτος ἐνίκησε τὴν ρωμαϊκὴν στρατιὰν εἰς τὴν μάχην, πλησίον τῆς **Τρανσιμένης λίμνης**. Κατόπιν δὲ ἐκέρδισεν ἄλλην λαμπρὰν νίκην εἰς τὰς **Κάννας**. Πολλοὶ γενναῖοι ρωμαῖοι στρατιῶται ἔπεσαν κατὰ τὴν μάχην ἐκείνην, εἰς τὴν Ράμην δὲ δὲν ὑπῆρχε τότε οὐδεμία οἰκογένεια, ἡ δποία νὰ μὴ πενθήσῃ τὸν θάνατον ἐνὸς παλικαριοῦ της.

Ἡ ἴστορία μετὰ τὴν μάχην τῶν Πλαταιῶν δὲν ἀναφέρει φοβερωτέραν καταστροφὴν ἀπὸ ἐκείνην, τὴν δποίαν ἔπαθον οἱ ρωμαῖοι εἰς τὰς Κάννας.

227. Η ΝΙΚΗ ΤΟΥ ΥΠΑΤΟΥ ΣΚΙΠΙΩΝΟΣ ΠΑΡΑ ΤΗΝ ΖΑΜΑΝ

Ο Ἀννίβας ἔμεινεν εἰς τὴν Ἰταλίαν 12 ἔτη, χωρὶς νὰ κερδίσῃ ἄλλην νίκην. Οἱ πατριῶται του δὲν ἔστελλον εἰς αὐτὸν νέας δυνάμεις. Κάποτε ἔφθασε καὶ μέχρι τῶν πυλῶν τῆς Ρώμης, ἀλλὰ δὲν εἶχεν ἀρκετάς δυνάμεις καὶ δὲν ἤδυνήθη νὰ κυριεύσῃ τὴν πόλιν. Προσεπάθησε λοιπὸν νὰ πείσῃ τὰς ρωμαϊκὰς πόλεις νὰ ἐπαναστατήσουν κατὰ τῆς Ρώμης.

Ἄλλὰ τότε ἔλοιβεν ἐντολὴν ἀπὸ τὴν πατρίδα του νὰ ἐπιστρέψῃ, διότι ρωμαϊκὸς στρατός μὲ δραχηγὸν τὸν **Πόπλιον Σκιπίωνα**, ἥπειλει τὴν Καρχηδόνα.

Ο Πόπλιος Σκιπίων ἦτο νέος καὶ δραστήριος στρατηγός. Εἶχε δὲ πολλὰς στρατιωτικὰς ἀρετὰς καὶ μεγάλην ἐλληνικὴν μόρφωσιν· ἦτο μάλιστα καὶ φίλος τοῦ ἴστορικοῦ Πολυβίου. Διὰ τὰς ἀρετὰς του αὐτὰς οἱ ρωμαῖοι ἐξέλεξαν αὐτὸν τότε ὑπατον, ὡς τὸν μόνον, ὁ δποίος θὰ ἤδυνατο νὰ πολεμήσῃ τὸν φοβερὸν ἔχθρὸν τῶν ρωμαίων.

Ο Ἀννίβας ἔσπευσε νὰ ἐπανέλθῃ, διὰ νὰ ὑπερασπίσῃ τὴν 202 π. X. Καρχηδόνα. Εἰς μίαν δὲ μάχην παρὰ τὴν Ζάμαν, πρὸς δυσμάς τῆς Καρχηδόνος, ὁ στρατὸς τοῦ Ἀννίβου ἔπαθε τρομερὰν καταστροφὴν ἀπὸ τὰ στρατεύματα τοῦ Σκιπίωνος.

Τοιουτοτρόπως οἱ Καρχηδόνιοι ἡναγκάσθησαν νὰ ζητήσουν εἰρήνην. Αὐτὴν τὴν φορὰν οἱ ὅροι τῆς εἰρήνης ἦσαν πολὺ αὐστηροί. Οἱ Καρχηδόνιοι ἔπρεπε νὰ παραδώσουν ὅλας τὰς ἀποκίας των εἰς τὴν Ἰσπανίαν καὶ τὴν Μεσόγειον, ὅλα τὰ πλοῖα των, πλὴν δέκα, νὰ πληρώνουν κατ' ἕτος φόρον εἰς τὴν Ρώμην καὶ νὰ μὴ κάμνουν πόλεμον χωρὶς τὴν συγκατάθεσιν τῶν Ρωμαίων.

‘Ο Σκιπίων ἐπέστρεψεν εἰς τὴν Ρώμην νικητὴς καὶ τροπαιοῦχος. Οἱ δὲ συμπατριῶται του τὸν ὠνόμασταν Ἀφρικανόν.’ Αντιθέτως ὁ Ἀννιβᾶς, ὁ τόσον ἄλλοτε ἔνδοξος στρατηγός, εἶχε θλιβερὸν τέλος. ‘Ἐπειδὴ οἱ Ρωμαῖοι ἐφοβοῦντο αὐτόν, ἐξηναγκάσθη νὰ ἀφήσῃ τὴν πατρίδα του. “Οπως δὲ ἄλλοτε ὁ Θεμιστοκλῆς, μετέβαινε καὶ αὐτὸς ἀπὸ τὸν ἔνα βασιλέα εἰς τὸν ἄλλον μέχρις ὅτου ἀπέθανεν εἰς τὴν ξένην.

228. ΤΡΙΤΟΣ ΚΑΡΧΗΔΟΝΙΑΚΟΣ ΠΟΛΕΜΟΣ.

Η ΚΑΡΧΗΔΩΝ ΚΑΤΑΣΤΡΕΦΕΤΑΙ

‘Η Καρχηδὼν ἀν καὶ ἐνικήθη ἀπὸ τοὺς Ρωμαίους καὶ ὑπεχρεώθη νὰ πληρώνῃ κατ’ ἕτος μεγάλην ἀποζημίωσιν, ἐν τούτοις δὲν ἐβράδυνε νὰ γίνῃ μὲ τὸ ἐμπόριόν της καὶ πάλιν ἰσχυρὰ δύναμις.

‘Η Ρώμη μὲ ὀνήσυχον βλέμμα παρηκολούθει τὴν αὔξησιν τῆς ἀντιπάλου πόλεως καὶ οἱ Ρωμαῖοι πολιτιται δὲν ἥδυναντο νὰ λησμονήσουν τὸν φόβον, τὸν ὃποιον ἦσθάνθησαν ἀπὸ τὸν Ἀννιβᾶν καὶ τὰς νίκας του. Εἶς γέρων ρωμαῖος συγκλητικὸς εἰς τὸ τέλος ἐκάστου λόγου του ἔλεγεν: «Ἐγὼ φρονῶ, ὅτι ἡ Καρχηδὼν πρέπει νὰ καταστραφῇ».

Σκιπίων ὁ Ἀφρικανός.

"Υστερον ἀπὸ πεντήκοντα δύο ἔτη νέος πόλεμος ἐξερράγη
146 π. Χ. μεταξὺ τῶν δύο αὐτῶν δυνάμεων. Αὐτὴν δὲ τὴν
 φοράν ἡ Ρώμη ἀπεφάσισε νὰ ἔξολοθρεύσῃ διὰ παν-
 τὸς τὴν Καρχηδόνα. Ὁ Σκιπίων ἐστάλη μετὰ στρατοῦ καὶ κατέ-
 λαβε τὴν πόλιν, ἡ ὁποία μὲ ἡρωισμὸν ἐπὶ τρία ἔτη ὑπερήσπισε
 τὴν ἐλευθερίαν τῆς. Τρομερὸν ὑπῆρξε τὸ τέλος τῆς ἀτυχοῦς
 Καρχηδόνος. Οἱ κάτοικοι τῆς ἐφονεύθησαν ἢ ἡχμαλωτίσθησαν,
 οἱ δὲ θησαυροί τῆς ἐστάλησαν εἰς τὴν Ρώμην. Ἐκεῖ ὅπου ἀλλοτε
 ἔβασιλευεν ἡ εύτυχία, ἡ χαρὰ καὶ ὁ πλοῦτος, δὲν ἔμεινε παρά
 στάκτη καὶ χέρσος γῆ.

Μετὰ τὴν τελείαν καταστροφὴν τῆς Καρχηδόνος, ἡ Ρώμη ἔγι-
 νε κυρίαρχος ὅλης τῆς πρὸς δυσμάς Μεσογείου θαλάσσης καὶ
 μεγάλου μέρους τῆς Ἰσπανίας.

229. ΜΑΚΕΔΟΝΙΚΟΙ ΠΟΛΕΜΟΙ. ΤΙΤΟΣ ΦΛΑΜΙΝΙΝΟΣ

Κατόπιν οἱ Ρωμαῖοι ἐστρεψαν τὰ βλέμματά των πρὸς ἀνα-
 τολάς. Κατ' ἀρχὰς δὲ ἐπολέμησαν τὸν βασιλέα τῆς Μακεδονίας
 Φίλιππον Ε', ὁ ὁποῖος ἀλλοτε εἶχε συμμαχήσει μὲ τὸν Ἀννίβαν.
 Ἐναντίον του διεξήγαγον δύο πολέμους, οἱ ὁποῖοι λέγονται εἰς
 τὴν ἴστορίαν **Μακεδονικοί**.

Κατὰ τόν δεύτερον Μακεδονικὸν πόλεμον ἐστάλη ἐναντίον
 τοῦ Μακεδόνος βασιλέως δὲ Ρωμαῖος **Τίτος Φλαμινῖνος**, ίκα-
 νὸς στρατηγὸς καὶ μὲ μεγάλην πολιτικὴν ἐπιδειξιότητα, μὲ
 στρατὸν δὲ προσέβαλε τὸν Φίλιππον εἰς ἓν μέρος τῆς Θεσσαλίας,
 τὰς **Κυνὸς κεφαλάς**. Ἡτο ἡ δευτέρα φορά, κατὰ τὴν ὁποίαν
 αἱ ρωμαϊκαὶ λεγεῶνες συνηντῶντο μὲ τὴν μακεδονικὴν φάλαγ-
 γα. Ὁ ἀγώνας ὑπῆρξε τραχύς, εἰς τὸ τέλος δὲ ὑπερίσχυσαν οἱ
 Ρωμαῖοι καὶ δὲ Φίλιππος ἡναγκάσθη νὰ ζητήσῃ εἰρήνην.

Οἱ ὅροι αὐτῆς ἦσαν σχεδὸν ἴδιοι μὲ τοὺς ὅρους τῆς εἰρήνης,
 τὴν ὁποίαν συνήψαν οἱ Ρωμαῖοι μὲ τοὺς Καρχηδονίους μετὰ τὸν
 δεύτερον Καρχηδονιακὸν πόλεμον. Δηλαδὴ δὲ Φίλιππος δὲν ἤδυ-
 νατο νὰ κάμῃ εἰς τὸ ἔξῆς πόλεμον χωρὶς τὴν Συγκατάθεσιν τῆς
 ρωμαϊκῆς συγκλήτου, ἡ Μακεδονία δὲ ἐγένετο ὑποτελὴς σύμ-
 μαχος τῶν Ρωμαίων. Ἐπίσης ἡ Ρώμη ἀνελάμβανε τὴν ὑπόστη-

ριξιν τῶν Ἐλληνικῶν πόλεων. Ἡ Ἐλλάς δηλαδὴ ἐγένετο προτεκτοράτον τῆς Ρώμης.

230. ΟΙΡΩΜΑΙΟΙ ΠΟΛΕΜΟΥΝ ΤΟΝ ΑΝΤΙΟΧΟΝ. Ο ΣΥΡΙΑΚΟΣ ΠΟΛΕΜΟΣ

‘Ο βασιλεὺς Συρίας, Ἀντίοχος, ὁ διάδοχος τοῦ Σελεύκου, κατέλαβετὴν Χαλκίδα, τὴν Στερεὰν Ἐλλάδα καὶ τὴν Θεσσαλονίκην. Τοῦτο ὅμως ἔφερεν αὐτὸν εἰς σύγκρουσιν μὲ τοὺς Ρωμαίους, οἱ δόποιοι δὲν ἤνείχοντο τὴν κυριαρχίαν του εἰς τὴν Ἐλλάδα.

Εἰς μίαν μάχην παρὰ τὰς Θερμοπύλας ὁ Ἀντίοχος ἐνικήθη ἀπὸ τὸν στρατὸν τῶν Ρωμαίων, ὁ δόποιος διεχείμαζεν εἰς τὴν Μακεδονίαν, καὶ ἤναγκάσθη νὰ φύγῃ ἀπὸ τὴν Ἐλλάδα.

‘Ο πόλεμος ἐσυνεχίσθη εἰς τὴν Μικρὰν Ἀσίαν.

Εἰς τὴν Μαγνησίαν τῆς Μικρᾶς Ἀσίας συνήφθη μεγάλη μάχη, κατὰ τὴν ὁποίαν δρωμαϊκὸς στρατὸς ἐνίκησε τὰ ἀσιατικὰ στρατεύματα τοῦ Ἀντιόχου. Ἡ νίκη αὐτὴ εἶχεν 190 π. Χ. ἰδιαιτέραν σημασίαν, διότι τότε εἰς τὸν στρατὸν τοῦ Ἀντιόχου ἦτο καὶ ὁ Ἀννίβας, ὁ δόποιος μὲ τὴν μεγάλην πεῖτραν του ἐβοήθησε τὸν βασιλέα Ἀντίοχον.

Τότε ὁ Ἀντίοχος ἤναγκάσθη νὰ παραχωρήσῃ εἰς τὴν Ρώμην τὸ πρός δυσμάς μέρος τῆς Ἀσίας. Τοιουτοτρόπως 168 π. Χ. ἐντὸς δώδεκα ἑτῶν ἡ Ρώμη ἔγινε κυρία δύο σπουδαίων τμημάτων ἀπὸ τὸ κράτος τοῦ Μεγάλου Ἀλεξανδροῦ. “Υστερὸν ἀπὸ δλίγα ἔτη καὶ ἡ Αἴγυπτος ὑπήχθη εἰς τὸ κράτος τῆς Ρώμης.

231. ΟΙ ΡΩΜΑΙΟΙ ΓΙΝΟΝΤΑΙ ΚΥΡΙΟΙ ΟΛΗΣ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΟΣ

Η ΚΑΤΑΣΤΡΟΦΗ ΤΗΣ ΚΟΡΙΝΘΟΥ

“Οπως οἱ Καρχηδόνιοι τοιουτοτρόπως καὶ οἱ Μακεδόνες δὲν ἤδύναντο νὰ ὑποφέρουν τὴν ταπείνωσιν, τὴν ὁποίαν ὑπέστησαν ἀπὸ τοὺς Ρωμαίους. Ὁ διάδοχος τοῦ Φιλίππου τοῦ Ε’, Περσεύς, δ τελευταῖος βασιλεὺς τῆς Μακεδονίας, περισσότερον

δραστήριος βασιλεὺς ἀπὸ τὸν πατέρα του ἥτο ἔτοιμος νὰ ἀπορρίψῃ τὸν ζυγὸν τῶν Ρωμαίων.

Νέος πόλεμος τότε ἔγινε μεταξὺ τῶν Ρωμαίων καὶ τοῦ Μακεδόνος βασιλέως, δ ὁποῖος διήρκεσε τρία ἔτη 171-168 π. Χ. καὶ λέγεται τρίτος μακεδονικὸς πόλεμος.

Κατὰ τὸν πόλεμον αὐτὸν ὁ ρωμαῖος στρατηγὸς Αἰμίλιος Παῦλος ἐνίκησε τὸν στρατὸν τοῦ Περσέως εἰς μάχην παρὰ τὴν Πύδναν, εἰς τὸν Θερμαϊκὸν κόλπον. Ἀπὸ 168 π. Χ. τότε ἡ Μακεδονία διηρέθη εἰς τέσσαρας διοικήσεις, τὰς μερίδας.

Μετὰ δέκα ὅκτω ἔτη ἔγινεν ἐπανάστασις εἰς τὴν Μακεδονίαν. Ἀποτέλεσμα τῆς ἐπαναστάσεως αὐτῆς ἥτο νὰ 149 π. Χ. κηρυχθῇ δριστικῶς ἡ Μακεδονία ἐπαρχία ρωμαϊκή.

~~Ολίγα~~ ἔτη κατόπιν ἡ Ρώμη ἐκήρυξε τὸν πόλεμον ἐναντίον τῆς Ἀχαϊκῆς συμπολιτείας. Κατὰ τὸν πόλεμον αὐτὸν ὁ στρατηγὸς τῶν Ρωμαίων Λεύκιος Μόμμιος, ίκανὸς στρατηγός, ἀλλ’ ἄξεστος, ἐνίκησε τὸν στρατηγὸν τῶν Ἀχαιῶν Δίαιον εἰς τὴν ~~Λευκόπετράν~~ πλησίον τοῦ Ἰσθμοῦ, κατόπιν δὲ κατέλαβε τὴν Κόρινθον.

Οἰκτρὸν ὑπῆρξε τότε τὸ τέλος τῆς μεγάλης καὶ πλουσιωτάτης αὐτῆς ἐμπορικῆς πόλεως. "Οσοι κάτοικοι εἶχον μείνει ἐκεῖ, ἐσφάγησαν καὶ ἡ πόλις κατεστράφη. Οἱ Ρωμαῖοι στρατιῶται ὀλίγην προσοχὴν ἔδιδον εἰς τὰ θαυμάσια ἔργα τῆς τέχνης, τὰ ὅποια εὑρον εἰς τὴν Κόρινθον. Ο ιστορικὸς Πολύβιος, δ ὁποῖος ἥτο παρὼν κατὰ τὴν καταστροφὴν λέγει· «εἴδον μὲ τὸν δρθαλμούς μουν ὥραιας εἰκόνας νὰ φίπτωνται κάτω καὶ νὰ θραύωνται. Ἐπάνω εἰς ἄλλας στρατιῶται ἔπαιζον κύβους».

Αὐτὸς δὲ ὁ ἀγροτικὸς Μόμμιος, ὅταν ἐστέλλοντο αἱ ἀνεκτίμητοι εἰκόνες καὶ τὰ ἀγάλματα εἰς τὴν Ρώμην, διὰ νὰ κοσμήσουν τὸν θρίαμβόν του, ἔδωσε τὴν ἔξῆς ἀλλόκοτον διαταγὴν· «Ἐκεῖνος, δ ὁποῖος ἤθελε χάσει μίαν ἐκ τῶν εἰκόνων, ἢ ἐν ἄγαλμα, ὑποχρεούται νὰ ἀντικαταστήῃ αὐτὸ μὲ ἄλλο ὅμοιον καὶ ἵσης ἀξίας».

Ἐκ τούτου βλέπομεν ὅτι οἱ Ρωμαῖοι ἥσαν ἄριστοι στρατιῶται, ἀλλ’ ἀπολίτιστοι.

Τοιουτοτρόπως τὸ ἕδιον ἀκριβῶς ἔτος, κατὰ τὸ ὅποιον κα-

τεστράφη ἡ Καρχηδών, κατεστράφη καὶ ἡ ἄλλη πόλις, πρὸς τὸ ἀνατολικὸν τῆς Μεσογείου μέρος ἡ Κόρινθος, ἡ ὅποια ἔνεκα τῆς προόδου της εἰς τὸ ἐμπόριον εἶχε γίνει ἵσχυρά, οἱ δὲ Ρω-
146 π. X. μαῖοι ἀνέμενον τὴν εὔκαιρίαν νὰ τὴν καταστρέψουν.
 Ἀπὸ τότε ὅλαι αἱ Ἑλληνικαὶ πόλεις ἔχασαν τὴν ἀνεξαρτησίαν τῶν. Αἱ ἀνησυχίαι, τὰς ὅποιας εἶχεν ὁ καλός ἔκεινος "Ἐλλην ὁ Ἀγέλαος, ἐφάνησαν τότε, ὅτι ἦσαν πολὺ δι-
 καιολογημέναι.

ΧΡΟΝΟΛΟΓΙΚΟΣ ΠΙΝΑΞ
ΤΩΝ ΚΥΡΙΩΤΕΡΩΝ ΓΕΓΟΝΟΤΩΝ ΤΗΣ
ΕΛΛΗΝΙΚΗΣ ΙΣΤΟΡΙΑΣ

Α. ΤΗΣ ΕΛΛΗΝΙΚΗΣ ΙΣΤΟΡΙΑΣ

Γ'. ΧΙΛΙΕΤΗΡΙΣ

3000 - 2000 π. Χ. Προμινωική περίοδος τής Κρήτης.

Β'. ΧΙΛΙΕΤΗΡΙΣ

2000 π. Χ.

Οἱ Ἀχαιοὶ ἐν Ἑλλάδι.

1600 π. Χ.

Εἴσοδος τοῦ κρητικοῦ πολιτισμοῦ εἰς τὴν Ἑλλάδα.

1500 π. Χ.

Ἀκμὴ Μινωικοῦ πολιτισμοῦ.

1400 π. Χ.

Ἀκμὴ Μυκηνῶν.

1100 π. Χ.

Κάθοδος Δωριέων.

Η'. ΑΙΩΝ

776 π. Χ.

Α' Ὄλυμπιάς. Ἀρχὴ τῶν ἴσιωρικῶν χρόνων.

700 π. Χ.

Κατάκτησις τῆς Μεσσηνίας ὑπὸ τῶν Σπαρτιατῶν.

Ξ'. ΑΙΩΝ

594 π. Χ.

Σόλων.

561 π. Χ.

Ο τύραννος Λυσίστρατος.

546 π. Χ.

Αἱ Ἰωνικαὶ πόλεις ὑπὸ τὸν Κῦρον.

Ε'. ΑΙΩΝ

498 π. Χ.

Καταστροφὴ τῶν Σάρδεων ὑπὸ τῶν Ἑλλήνων.

492 π. Χ.

Ἐκστρατεία τοῦ Μαρδονίου εἰς τὴν Ἑλλάδα.

490 π. Χ.

Ἡ ἐν Μαραθώνι μάχη.

480 π. Χ.

Ἡ ἐν Σαλαμῖνι ναυμαχία.

479 π. Χ.

Ἡ ἐν Πλαταιαῖς καὶ ἡ ἐν Μυκάλῃ μάχη.

478 π. Χ.

Ἰδρυσις τῆς πρώτης Ἀθηναϊκῆς συμμαχίας.

467 π. Χ.

Νίκη Κίμωνος παρὰ τὸν Εύρυμέδοντα.

461 - 429 π. Χ.

Περικλῆς.

449 π. Χ.

Κιμώνειος εἰρήνη.

446 π. Χ.

Ἀνοικοδόμησις Παρθενῶνος.

437 - 432 π. Χ.

Οἰκοδόμησις Προπυλαίων Ἀκροπόλεως.

431 - 421 π. Χ.

Α'. περίοδος Πελοποννησιακοῦ πολέμου.

425 π. Χ.

Κατάληψις Πύλου ἀπὸ τὸν ἀθηναϊκὸν στόλον.

415 - 413 π. Χ.

Ἡ εἰς Σικελίαν ἐκστρατεία τῶν Ἀθηναίων.

406 π. Χ.

Ἡ ἐν Ἀργινούσαις ναυμαχία.

405 π. Χ.

Ἡ ἐν Αἰγάλος ποταμοῖς καταστροφὴ τοῦ ἀθηναϊκοῦ στόλου.

401 π. Χ.

Ἀνάβασις Κύρου. Μάχη παρὰ τὰ Κούναξα.

Δ'. ΑΙΩΝ

- 396 π. X. Ἐπιχειρήσεις Ἀγησιλάου εἰς Μικρὰν Ἀσίαν.
 386 π. X. Ἡ βασιλέως εἰρήνη.
 378 π. X. Ἰδρυσις τῆς δευτέρας ἀθηναϊκῆς συμμαχίας.
 371 π. X. Ἡ ἐν Λεύκτροις μάχη.
 362 π. X. Ἡ ἐν Μαντινείᾳ μάχη.
 360 π. X. Ὁ Φίλιππος γίνεται βασιλεὺς τῆς Μακεδονίας.
 357 π. X. Συμμαχικός πόλεμος.
 348 π. X. Καταστροφὴ Ὁλύνθου.
 338 π. X. Ἡ ἐν Χαιρωνείᾳ μάχη.
 336 π. X. Θάνατος Φιλίππου.
 335 π. X. Ὁ Μέγας Ἀλέξανδρος καταστρέφει τὰς Θήβας.
 334 π. X. Μάχη παρὰ τὸν Γρανικὸν ποταμόν.
 333 π. X. Μάχη Ἰσσοῦ.
 331 π. X. Ἰδρυσις Ἀλεξανδρείας.
 331 π. X. Μάχη παρὰ τὰ Γαυγάμηλα.
 330 π. X. Θάνατος Δαρείου.
 327 π. X. Ἐκστρατεία κατὰ τῆς Ἰνδικῆς.
 324 π. X. Ἐπιστροφὴ εἰς Σοῦσα καὶ Βαβυλῶνα.
 323 π. X. Θάνατος τοῦ Μ. Ἀλεξάνδρου.
 323 - 321 π. X. Λαμιακός πόλεμος.
 315 π. X. Ἰδρυσις Θεσσαλονίκης.
 301 π. X. Μάχη ἐν Ἰψῷ.

Γ'. ΑΙΩΝ

- 279 π. X. Εἰσβολὴ τῶν Γαλατῶν εἰς τὴν Ἑλλάδα.
 275 π. X. Ἡ Ηττα τοῦ Πύρρου εἰς κάτω ἵταλίαν.
 372 π. X. Θάνατος Πύρρου.

B. ΤΗΣ ΡΩΜΑΪΚΗΣ ΙΣΤΟΡΙΑΣΗ'. ΑΙΩΝ

- 753 π. X. Κτίσις τῆς Ρώμης.

Ξ'. ΑΙΩΝ

- 509 π. X. Ἐπανάστασις ἐν Ρώμῃ. Κατάλυσις βασιλείας.

Δ'. ΑΙΩΝ

- 390 π. X. Καταστροφὴ τῆς Ρώμης ὑπὸ τῶν Γαλατῶν.
 343 - 290 π. X. Σαμνιτικοὶ πόλεμοι.

Γ'. ΑΙΩΝ

- 264 - 241 π. X. Πρῶτος Καρχηδονιακός πόλεμος.
 218 - 202 π. X. Δεύτερος » »

Β'. ΑΙΩΝ

- 197 π. X. Ἡ παρὰ τὰς Κυνὸς κεφαλὰς μάχη.
 168 π. X. Ἡ παρὰ τὴν Πύδναν μάχη.
 149 - 146 π. X. Τρίτος Καρχηδονιακός πόλεμος.
 146 π. X. Καταστροφὴ Κορίνθου. Ἡ Ἑλλὰς γίνεται ρωμαϊκὴ ἐπαρχία.

ΠΙΝΑΞ ΕΙΚΟΝΩΝ ΚΑΙ ΧΑΡΤΩΝ

Σελ.		Σελ.	
1.	Χάρτης τῆς Ἑλλάδος κατὰ τοὺς ἱστορικοὺς χρόνους	25. Δαρεῖος	79
2.	Τύποι Κρητῶν	26. Χάρτης τοῦ περσικοῦ κράτους ἐπὶ Δαρείου καὶ Ξέρδου	81
3.	Κρητικὸν ἀγγεῖον	27. Μιλιτιάδης	85
4.	Ἡ αἰθουσα τοῦ θρόνου	28. Ἐλληνες ὁπλῖται ἐν πο-ρείᾳ	85
5.	Μέρος ἀνακτόρου τῆς Κνωσοῦ	29. Ὁ Θεμιστοκλῆς	91
6.	Σφραγιδόλιθος κρητικὸς	30. Ἀθηναϊκὴ τριήρης	92
7.	Αἱ πυραμίδες καὶ ἡ Με-γάλη Σφίγξ	31. Χάρτης τοῦ στενοῦ τῆς Σαλαμίνος	108
8.	Ὁ Ὅμηρος	32. Μακρὰ τείχη ἀπὸ Ἀθη-νῶν μέχρι Πειραιῶς	109
9.	Ἡ Πύλη τῶν Λεόντων εἰς τὰς Μυκήνας	33. Ὁ Κίμων	110
10.	Μυκηναϊκὰ ἔγχειριδια	34. Ὁ Πειρικλῆς	112
11.	Εἴσοδος Μυκηναϊκοῦ τάφου	35. Ἐρέχθειον ἢ Στοά τῶν Κορῶν	115
12.	Κάτοψις θολωτοῦ τάφου	36. Ὁ Παρθενών	116
13.	Κυνήγιον ἀγριοχοίρου	37. Ἐσωτερικὸν τοῦ σηκοῦ τοῦ Παρθενῶνος μὲ τὸ ἄγαλμα τῆς Ἀθηνᾶς	117
14.	Ἀναπαράστασις ἀνακτό-ρου τῆς Τίρυνθος	38. Τὸ Θέατρον τοῦ Διονύσου	118
15.	Τύπος Φοίνικος	39. Κεφαλὴ ἀγάλματος Λη-μυνίας Ἀθηνᾶς	119
16.	Χάρτης τῶν ἀποικιῶν τοῦ Ζου καὶ 8ου π. Χ. αἰώνος	40. Ὁ Δισκοβόλος τοῦ Μύ-ρωνος	120
17.	Νομίσματα Κρότωνος, Ζάγκλης, Ἰμέρχας	41. Ὁ Δορυφόρος	121
18.	Ποσειδῶν	42. Δωρικὸς καὶ Ιωνικὸς ρυ-θμὸς	122
19.	Ἀπόλλων (Μπελντεβέρε)	43. Παράστασις ἐσωτερικοῦ Σχολείου τοῦ ἀγγειογρά-φου Δούριδος	123
20.	Ἀρτεμις	44. Κορινθιακὸς ρυθμὸς	124
21.	Δημήτηρ	45. Ἐλλην πελταστὴς	128
22.	Ἀναπαράστασις τῆς Ὁ-λυμπίας		
23.	Ἐλλανοδίκης στεφανώνει νικητὴν ἔφηβον		
24.	Ἄγαλμα ἀρχαῖκὸν		
		69	

Σελ.		Σελ.	
46. Παναθηναϊκὸν ἀγγεῖον	129	Πραξιτέλους	202
47. Ὁ Σοφοκλῆς	130	Κεφαλὴ Μελεάγρου	203
48. Ὁ Εὔριπίδης	130	72. Ὁ ἀποξυόμενος τοῦ Λυσίππου	203
49. Τὸ μνημεῖον τοῦ Λυσικράτους	132	73. Ἡ σαρκοφάγος τοῦ Μεγάλου Ἀλεξανδρού	205
50. Ὁ Περικλῆς ἀγορεύει εἰς τὴν Πινύκα	133	74. Πτολεμαῖος δ Σωτήρ	207
51. Σχέδιον ἀρχαίας οἰκίας	136	75. Ὁ Ἀλεξανδρινὸς Φάρος	209
52. Ἀναπαράστασις ἀρχαίας οἰκίας	137	76. Ἀκρόπολις τῆς Περγάμου	214
53. Χιτῶνες	139	77. Ἡ Νίκη τῆς Σαμοθράκης	216
54. Τεχνίται ἐργαζόμενοι	140	78. Πύρρος	220
55. Ὁ Ἀλκιβιάδης	146	79. Χάρτης τοῦ Ρωμαϊκοῦ κράτους	229
56. Νόμισμα Συρακουσίων	148	80. Χάρτης τῆς Ἰταλίας	231
57. Ὁ Σωκράτης	153	81. Ἡ λύκαινα ἐν τῷ Καπιτωλίῳ	232
58. Θάλαττα! Θάλαττα!	157	82. Ἐτρουσκικὴ ἄμαξα ἐξ δρειχάλκου	233
59. Ὁ θάνατος τοῦ Ἐπαμεινώνδου	168	83. Ἀρχαῖα ρωμαϊκὰ νομισματα	234
60. Χάρτης τῆς Μακεδονίας	170	84. Ἐτρούσκος πολεμιστὴς	239
61. Ὁ Φίλιππος	172	85. Ρωμαϊκὸν ἐργαλεῖον διὰ τὴν Ισοπέδωσιν τῶν δόδῶν	242
62. Νόμισμα τοῦ Φιλίππου	173	86. Ναὸς εἰς Ποσειδωνίαν τῆς κάτω Ἰταλίας	243
63. Ὁ Δημοσθένης	175	87. Σφραγιδόλιθος ἐλληνικὴ ἐν Ἰταλίᾳ	244
64. Ὁ λέων τῆς Χαιρωνείας	179	88. Ὁ Ἀννίβας	247
65. Ὁ Μέγας Ἀλέξανδρος	183	89. Σκιπίων δ Ἀφρικανὸς	249
66. Σχέδιον μάχης Γρανικοῦ	185		
67. Ἡ μάχη τῆς Ἰσσοῦ	187		
68. Ἡ μάχη παρὰ τὰ Γαυγάμηλα	192		
69. Ἡ Εἰρήνη καὶ δ Πλοῦτος τοῦ Κηφισιδότου	201		
70. Κεφαλὴ τοῦ Ἐρμοῦ τοῦ			

ΠΙΝΑΞ ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΩΝ

ΕΙΣΑΓΩΓΗ Σελ. 5

Κεφάλαιον Α.'

ΟΙ ΠΑΛΑΙΟΤΑΤΟΙ ΚΑΤΟΙΚΟΙ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΟΣ

(Σελ. 7—16

1. Ἡ χώρα μας. 2. Οι ἀρχαῖοι Κρήτες. 3. Τὸ ἀνάκτορον τῆς Κνωσοῦ—Μινωικὴ ἐποχὴ. 4. Ὁ Λαβύρινθος καὶ ὁ μῆθος τοῦ Μίνωας. 5. Οἱ θεοὶ τῶν ἀρχαίων Κρητῶν—Τὸ τέλος τῆς μινωικῆς ἐποχῆς. 6. Οἱ διδάσκαλοι τῶν ἀρχαίων Ἑλλήνων—Ο Αἰγαῖος Πολιτισμός.

Κεφάλαιον Β.'

ΟΙ ΓΕΙΤΟΝΕΣ ΤΩΝ ΚΡΗΤΩΝ

(Σελ. 17—20)

7. Αιγύπτιοι. 8. Ο ναός τοῦ Ἀμόν-Ρά.—Τὰ Ἱερογλυφικά. 9. Άι πυρα-
μίδες. 10. Άι ἀσχολίαι τῶν κατοίκων.

Κεφάλαιον Γ'.

ΟΙ ΠΡΩΤΟΙ ΕΛΛΗΝΕΣ ΕΙΣ ΤΗΝ ΕΛΛΑΔΑ

($\Sigma \varepsilon \lambda$, 21—33)

11. Οι Ἀχαιοί. 12. Ἡ Ἀργοναυτική ἐκστρατεία. 13. Ὁ Τρωικός πόλεμος.
14. Ὁ μηρος. 15. Ἡ Ὀμηρική Τροία. 16. Αἱ πολύχρυσοι Μυκῆναι. 17. Ἡ
Τίρυνς. 18. Ἡ μυκηναϊκὴ οἰκία. 19. Αἱ καθημεριναὶ ἔργασίαι. 20. Οἰκιακὴ
καὶ πολιτικὴ ζωὴ.

Κεφάλαιον Δ'.

Η ΚΑΘΟΔΟΣ ΤΩΝ ΔΩΡΙΕΩΝ

(Σελ. 34—37)

21. Ἡ ἐποχὴ τοῦ σιδήρου. 22. Οἱ Ἑλληνες χάνουν τὴν θαλασσοκρατορίαν των—Οἱ Φοίνικες.

Κεφάλαιον Ε.'

Η ΔΙΑΣΠΟΡΑ ΤΩΝ ΕΛΛΗΝΩΝ

(Σελ. 38—44)

23. Ὁ πρωτος ἐλληνικός ἀποικισμός. 24. Ἡ ζωὴ τῶν Ἑλλήνων εἰς τὴν

νέαν των πατρίδας. 25. Αἰολεῖς, "Ιωνεῖς καὶ Δωριεῖς. 26. Αἱ ἀποικίαι κατὰ τὸν 8ον καὶ 7ον π. Χ. αἰῶνα. 27. Ἐμπόριον καὶ βιοτεχνία.

Κεφάλαιον ΣΤ'.

ΟΙ ΚΟΙΝΟΙ ΔΕΣΜΟΙ ΤΩΝ ΕΛΛΗΝΩΝ

(Σελ. 45—52)

28. Ἡ Ἑλληνικὴ γλώσσα καὶ αἱ διάλεκτοι αὕτης. 29. Οἱ θεοὶ τῶν ἀρχαίων Ἑλλήνων. 30. Τὸ μαντεῖον τῶν Δελφῶν. 31. Ἔορται καὶ πανηγύρεις. 32. Οἱ Ὀλυμπιακοὶ ἀγῶνες—"Ἑλληνες καὶ βάρβαροι.

Κεφάλαιον Ζ'.

ΤΑ ΣΠΟΥΔΑΙΟΤΕΡΑ ΚΕΝΤΡΑ ΤΗΣ ΕΛΛΗΝΙΚΗΣ ΖΩΗΣ

(Σελ. 53—76)

33. Ἡ Σπάρτη καὶ ὁ Λυκοῦργος. 34. Πῶς ἀνετρέφοντο οἱ νέοι. 35. Ἡ Σπάρτη μέγα στρατόπεδον. 36. Σπαρτιάται. Περίοικοι: Εἴλωτες. 37. Οἱ Σπαρτιάται γίνονται κύριοι τῆς Μεσσηνίας. 38. Πῶς ἐκυβερνᾶτο ἡ Σπάρτη. 39. Αἱ Ἀθῆναι. 40. Ὁ βασιλεὺς Κόδρος θυσιάζεται διὰ τὴν πατρίδα του. 41. Πῶς ἐκυβερνῶντο οἱ ἀρχαῖοι Ἀθηναῖοι. 42. Διαίρεσις τῶν κοινωνικῶν τάξεων. 43. Ὁ νομοθέτης Σόλων. 44. Ἐμπρὸς εἰς τὴν Σαλαμῖνα. 45. Οἱ νόμοι τοῦ Σόλωνος. Ἡ ἀπελευθέρωσις τῶν δούλων. 46. Οἱ Ἀθηναῖοι πολίται διαιροῦνται εἰς 4 τάξεις. 47. Ἡ ἐκκλησία τοῦ Δήμου. Ἡ βουλὴ τῶν 400. 49. Ὁ Ἀρειος Πάγος. 50. Γενικὴ ἀμνηστεία. Κροῖσος καὶ Σόλων. 51. Τὰ κόμματα ἐν Ἀθήναις μετὰ τὸν Σόλωνα. 52. Πεισίστρατος. 53. Ἡ λαμπρὰ διοίκησις τοῦ Πεισίστρατου. 54. Οἱ Πειστρατίδαι. 55. Ὁ Κλεισθένης καὶ ἡ ἀθηναϊκὴ δημοκρατία. 56. Τὸ πολίτευμα τοῦ Κλεισθένους. 57. Θεσσαλοὶ καὶ Βοιωτοί. 58. Ἡ Κόρινθος καὶ ὁ Περίανδρος. 59. Ἡ Μεγάλη Ἑλλάς. 60. Συρακοῦσαι. 61. Οἱ "Ιωνεῖς φιλόσοφοι.

Κεφάλαιον Η'.

ΟΙ ΠΕΡΣΑΙ ΑΠΕΙΛΟΥΝ ΤΗΝ ΕΛΕΥΘΕΡΙΑΝ ΤΩΝ ΕΛΛΗΝΩΝ

(Σελ. 77—84)

62. Αἱ Ἑλληνικαὶ ἀποικίαι τῆς Μ. Ἀσίας καὶ ὁ Κροῖσος. 63. Τὸ περσικὸν κράτος. Ἀσσύριοι—Βασιλῶντοι. 64. Καμβύσης—Δαρεῖος. 65. Ἡ διοίκησις τοῦ Περσικοῦ κράτους. 66. Ὁ πολιτισμὸς τῶν Περσῶν. 67. Ἡ "Ιωνικὴ ἐπανάστασις. 68. Οἱ Πέρσαι καταπιγούν τὴν ἐπανάστασιν. Ἡ καταστροφὴ τῆς Μιλήτου. 69. Ὁ Μαρδόνιος ἐκστρατεύει ἐναντίον τῆς Ἐλλάδος. 70. Οἱ Πέρσαι φθάνουν εἰς τὸν Μαραθώνα.

Κεφάλαιον Θ'.

ΟΙ ΕΛΛΗΝΕΣ ΥΠΕΡΑΣΠΙΖΟΥΝ ΤΗΝ ΕΛΕΥΘΕΡΙΑΝ ΤΩΝ

(Σελ. 85—106)

71. Ὁ Μιλτιάδης. 72. Ποῖοι ἀντεπαρετάχθησαν εἰς τὸν Μαραθώνα.

73. Νίκη τῶν Ἑλλήνων. 74. Ἡ φυγὴ τῶν Περσῶν. 75. Ἡ νέα ἀπόπειρα τῶν Περσῶν. 76. Τιμὴ εἰς τοὺς πεσόντας. Θάνατος Μιλιτιάδου. 77. Δέκα ἔτη εἰρηνικά. 78. Ὁ Θεμιστοκλῆς. 79. Ὁ δίκαιος Ἀριστείδης. 80. Ὁ Ξέρξης φθάνει εἰς τὴν Ἑλλάδα. 81. Ὁ Λεωνίδας καὶ τὸ στενόν τῶν Θερμοπυλῶν. 82. Ἡ ύπεράσπισις τῶν Θερμοπυλῶν. 83. Ὁ ήρωικός θάνατος τῶν Σπαρτιατῶν. 84. Οἱ Ἀθηναῖοι ἀφήνουν τὴν πατρίδα των. Ὁ Ξέρξης καίει τὰς Ἀθήνας. 85. Τὸ Συμβούλιον τῶν ναυάρχων εἰς Σαλαμῖνα. 86. Ἡ πατριωτικὴ χειρονομία τοῦ Ἀριστείδου. 87. Ἡ ναυμαχία τῆς Σαλαμῖνος. 88. Οἱ Ἑλληνες τιμοῦν τὸν Θεμιστοκλέα. Ἡ νίκη τῶν Ἑλλήνων ἐν Ἰμέρᾳ. 89. Ἡ φυγὴ τοῦ Ξέρξου. 90. Ὁ Μαρδόνιος εἰς τὴν Ἑλλάδα. 91. Ἡ νίκη τῶν Ἑλλήνων εἰς τὰς Πλαταιάς. Ἡ μάχη εἰς τὴν Μυκάλην.

Κεφάλαιον Ι'.

ΑΙ ΑΘΗΝΑΙ ΓΙΝΟΝΤΑΙ ΜΕΓΑΛΗ ΝΑΥΤΙΚΗ ΔΥΝΑΜΙΣ

(Σελ. 107—111)

92. Ἡ ἀθηναϊκὴ συμμαχία. 93. Τὸ τέλος τοῦ Θεμιστοκλέους. 94. Ὁ Κίμων. 95. Αἱ νίκαι τοῦ Κίμωνος.

Κεφάλαιον ΙΑ'.

Ο ΧΡΥΣΟΥΣ ΑΙΩΝ ΤΩΝ ΑΘΗΝΩΝ

(Σελ. 112—124)

96. Ὁ Περικλῆς. 97. Αἱ πολιτικαὶ ίδεαι τοῦ Περικλέους. 98. Μεγάλα ἔργα εἰς τὴν Ἀκρόπολιν. 99. Μία ἐπίσκεψις εἰς τὴν Ἀκρόπολιν. 100. Ὁ Παρθενών. 101. Τὸ θέατρον τοῦ Διονύσου. 102. Οἱ μεγάλοι καλλιτέχναι. 103. Ρυθμοί.

Κεφάλαιον ΙΒ'.

Η ΖΩΗ ΕΙΣ ΤΑΣ ΑΘΗΝΑΣ ΚΑΤΑ ΤΟΝ Ε' π. Χ. ΑΙΩΝΑ

(Σελ. 125—141)

104. Οἱ Ἀθηναῖοι παῖδες εἰς τὸ σχολεῖον. 105. Οἱ σοφισταί. 106. Γυμναστικὴ καὶ στρατ. Θητεία. 107. Ἐορταὶ καὶ πανηγύρεις. 108. Αἱ υποχρεώσεις τῶν πολιτῶν. Λειτουργίαι. 109. Ἐκκλησία τοῦ Δήμου. 110. Οἱ Ἀθηναῖοι ἄρχοντες. Οἱ στρατηγοί. 111. Τὰ ἀθην. δικαστήρια. 112. Μία ἀθην. οἰκία. 113. Τὶ ἐφόρουν οἱ ἄρχαίοι "Ἑλληνες. 114. Αἱ ἀσχολίαι.

Κεφάλαιον ΙΓ'.

Ο ΠΕΛΟΠΟΝΝΗΣΙΑΚΟΣ ΠΟΛΕΜΟΣ

(Σελ. 142—150)

115. Αὕτια τοῦ πολέμου. 116. Οἱ δύο ἀντίπαλοι. 117. Ὁ λιμός εἰς τὰς Ἀθήνας. 118. Θάνατος τοῦ Περικλέους. 119. Ἐπιχειρήσεις Δημοσθένους

καὶ Βρασίδου. 120. Δευτέρα περίοδος τοῦ πολέμου. Ὁ Ἀλκιβιάδης. Ἐκστρατεία εἰς Σικελείαν. 121. Ἡ καταστροφή. 122. Τρίτη περίοδος τοῦ πολέμου. Δεκελικὸς πόλεμος. 123. Αἱ τελευταῖαι νίκαι τῶν Ἀθηναίων. 124. Ὁ Ἀκιβιάδης ἐπιστρέφει εἰς τὰς Ἀθήνας.

Κεφάλαιον ΙΔ'.

ΟΙ ΣΠΑΡΤΙΑΤΑΙ ΗΓΕΜΟΝΕΣ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΟΣ

(Σελ. 151—158)

125. Τὸ τέλος τοῦ πολέμου. 126. Ἡ εἰρήνη καὶ οἱ τριάκοντα τύραννοι εἰς τὰς Ἀθήνας. 127. Οἱ Λακεδαιμόνιοι ἀρμοσταί. 128. Ὁ Σωκράτης καὶ οἱ μαθηταὶ του. 129. Διδασκαλία καὶ θάνατος τοῦ Σωκράτους. 130. Πλάτων. 131. Ο Ξενοφῶν καὶ ἡ Ἀνάβασις τοῦ Κύρου. 132. Ἡ κάθιδος τῶν Μυρίων.

Κεφάλαιον ΙΕ'.

ΟΙ ΠΕΡΣΑΙ ΑΝΑΜΕΙΓΝΥΟΝΤΑΙ ΕΙΣ ΤΑ ΠΡΑΓΜΑΤΑ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΟΣ

(Σελ. 159—162)

133. Οἱ Σπαρτιάται πολεμοῦν τοὺς Πέρσας. Ὁ Ἀγησίλαος. 134. Νέοι ἔμφύλιοι πόλεμοι. 135. Ἡ εἰρήνη τοῦ βασιλέως.

Κεφάλαιον ΙΣΤ'.

ΑΙ ΘΗΒΑΙ ΓΙΝΟΝΤΑΙ ΙΣΧΥΡΟΝ ΚΡΑΤΟΣ

(Σελ. 163—169)

136. Ὁ Πελοπίδας καὶ ὁ Ἐπαμεινώνδας. 137. Ὁ Πελοπίδας ἐλευθερώνει τὴν πατρίδα του. 139. Ἡ μάχη εἰς τὰ Λευκτρα. 140. Θάνατος Πελοπίδου. 141. Ἡ μάχη εἰς τὴν Μαντίνειαν. Ὁ θάνατος τοῦ Ἐπαμεινώνδου. 142. Ὁ Ἰσοκράτης.

Κεφάλαιον ΙΖ'.

ΦΙΛΙΠΠΟΣ Ο ΜΑΚΕΔΩΝ ΕΝΩΝΕΙ ΟΛΗΝ ΤΗΝ ΕΛΛΑΔΑ

(Σελ. 170—180)

143. Οἱ ἀρχαῖοι Μακεδόνες. 144. Ἀρχέλαος. 145. Φίλιππος. 146. Αἱ κατακτήσεις του. 147. Ὁ Δημοσθένης. 148. Ὁ ιερὸς πόλεμος. 149. Καταστροφὴ Ὀλύνθου. 150. Ὁ Φίλιππος εἰς Θήβας. 151. Μάχη Χαιρωνείας. 152. Ὁ θάνατος τοῦ Φιλίππου.

Κεφάλαιον ΙΖ'.

ΟΙ ΕΛΛΗΝΕΣ ΓΙΝΟΝΤΑΙ ΚΥΡΙΟΙ ΤΗΣ ΑΝΑΤΟΛΗΣ

(Σελ. 181—199)

153. Ἀλέξανδρος ὁ Μέγας. 154. Ὁ Ἀλέξανδρος εἰς μικρὰν ἥλικιαν. 155.

Πῶς ἔξεπαιδεύθη ὁ Ἀλέξανδρος. 156. Ἡ μορφὴ τοῦ Ἀλεξάνδρου. 157. Ὁ Ἀλέξανδρος στρατηγὸς τῶν Ἐλλήνων. Ἡ καταστροφὴ τῶν Θηβῶν. 158. Ὁ Ἀλέξανδρος ἐκστρατεύει εἰς Μ. Ἀσίαν. Τὸ περσικὸν κράτος. 159. Ἡ μάχη εἰς τὸν Γρανικόν. 160. Ὁ Γόρδιος δεσμός. 161. Ἡ νίκη τῶν Ἐλλήνων παρὰ τὴν Ἰσσόν. 162. Ἡ πολιορκία καὶ ἄλωσις τῆς Τύρου. 163. Ἐλλήνων παρὰ τὴν Αἰγύπτου. 165. Διάβασις Τίγριτος καὶ Εὐφράτου. 166. Ἡ νίκη κύριος τῆς Αἰγύπτου. 167. Ὁ Ἀλέξανδρος γίνεται Μέγας τῶν Ἐλλήνων παρὰ τὰ Γαυγάμηλα. 168. Καταδίωξις καὶ θάνατος τοῦ Δαρείου. 169. Ὁ Ἀλέξανδρος ἐκστρατεύει κατὰ τῆς Ἰνδικῆς. 170. Ὁ Ἀλέξανδρος διαπλέει τὸν Ἰνδὸν ποταμόν. Τὸ ταξείδιον τοῦ Νεάρχου. 171. Ἡ πορεία διὰ τῆς ἑρήμου Γεδρωσίας. 172. Ὁ Ἀλέξανδρος ἐπιοτρέφει εἰς τὰ Σοῦσα 173. Ὁ Ἀλέξανδρος φθάνει εἰς τὸ ἀνώτατον σημεῖον τῆς δόξης του. 174. Ὁ θάνατος τοῦ Μεγάλου Ἀλεξάνδρου.

Κεφάλαιον ΙΘ'.

ΜΕΓΑΛΟΙ ΚΑΛΛΙΤΕΧΝΑΙ ΤΩΝ ΧΡΟΝΩΝ ΤΟΥ ΜΕΓΑΛΟΥ ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΥ

(Σελ. 200—204)

175. Ὁ Πραξιτέλης. 176. Ὁ ζωγράφος Ἀπελλῆς. 177. Ἐλληνιστικοὶ Χρόνοι.

Κεφάλαιον Κ'.

Η ΚΛΗΡΟΝΟΜΙΑ ΤΟΥ ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΥ

(Σελ. 205—216)

178. Οἱ πόλεμοι τῶν διαδόχων. Ἡ ἐν Ἰψῷ μάχη. 179. Τὸ βασίλειον τῶν Σελευκιδῶν. 180. Ὁ πολιτισμὸς εἰς τὸ κράτος τῶν Σελευκιδῶν. 181. Τὸ βασίλειον τῶν Πτολεμαίων εἰς τὴν Αἴγυπτον. 182. Ἡ πρωτεύουσα Ἀλεξάνδρεια. 183. Ὁ περίφημος Ἀλεξανδρινὸς φάρος. 184. Τὸ Μουσεῖον καὶ ἡ βιβλιοθήκη τῆς Ἀλεξανδρείας. 185. Οἱ σοφοὶ τῆς Ἀλεξανδρείας. 186. Ἡ ἐκπαίδευσις τῶν νέων. 187. Ἡ ἐφηβεία. 188. Ἡ πόλις Πέργαμος κατὰ τὴν Ἐλληνιστικὴν ἐποχήν. 189. Ἡ Ἀκρόπολις τῆς Περγάμου. Ἡ τέχνη 190. Ἡ Βιβλιοθήκη τῆς Περγάμου. Αἱ περγαμηναί. 191. Ἡ Ρόδος καὶ ἡ Σχολὴ τῆς. Ὁ Λασοκόνων.

Κεφάλαιον ΚΑ'.

Η ΚΥΡΙΩΣ ΕΛΛΑΣ ΜΕΧΡΙ ΤΗΣ ΥΠΟΤΑΓΗΣ ΤΗΣ ΕΙΣ ΤΟΥΣ ΡΩΜΑΙΟΥΣ

(Σελ. 217—227)

192. Ὁ Λαμιακὸς πόλεμος. Θάνατος τοῦ Δημοσθένους. 193. Τὸ βασί-

λειον τῆς Μακεδονίας. 194. Οἱ Γαλάται εἰσβάλουν εἰς τὴν Ἑλλάδα. 195. Πύρρος δὲ βασιλεὺς τῆς Ἡπείρου. 196. Ὁ Πύρρος ἐκστρατεύει εἰς τὴν Κάτω Ἰταλίαν καὶ Σικελίαν. 197. Ὁ Πύρρος ἐκστρατεύει ἐναντίον τῆς Μακεδονίας καὶ τῆς Ἑλλάδας. Θάνατος αὐτοῦ. 198. Αἱ δύο συμπολιτεῖαι εἰς τὴν Ἑλλάδα. 199. Αἰτωλικὴ συμπολιτεία. 200. Ἀχαϊκὴ συμπολιτεία. 201. Οἱ στρατηγοὶ τῆς Ἀχαϊκῆς συμπολιτείας Ἀρατος καὶ Φιλοποιόμην. 202. Ἡ Σπάρτη καὶ ἡ Ἀχαϊκὴ συμπολιτεία. Ἀγις καὶ Κλεομένης. 203. Σύγκρουσις τῶν δύο συμπολιτειῶν. Ὁ συμμαχικὸς πόλεμος.

Κεφάλαιον ΚΒ'.

Ο ΕΛΛΗΝΙΚΟΣ ΠΟΛΙΤΙΣΜΟΣ ΕΞΑΠΛΟΥΤΑΙ ΕΙΣ ΤΗΝ ΔΥΣΙΝ

(Σελ. 228—244)

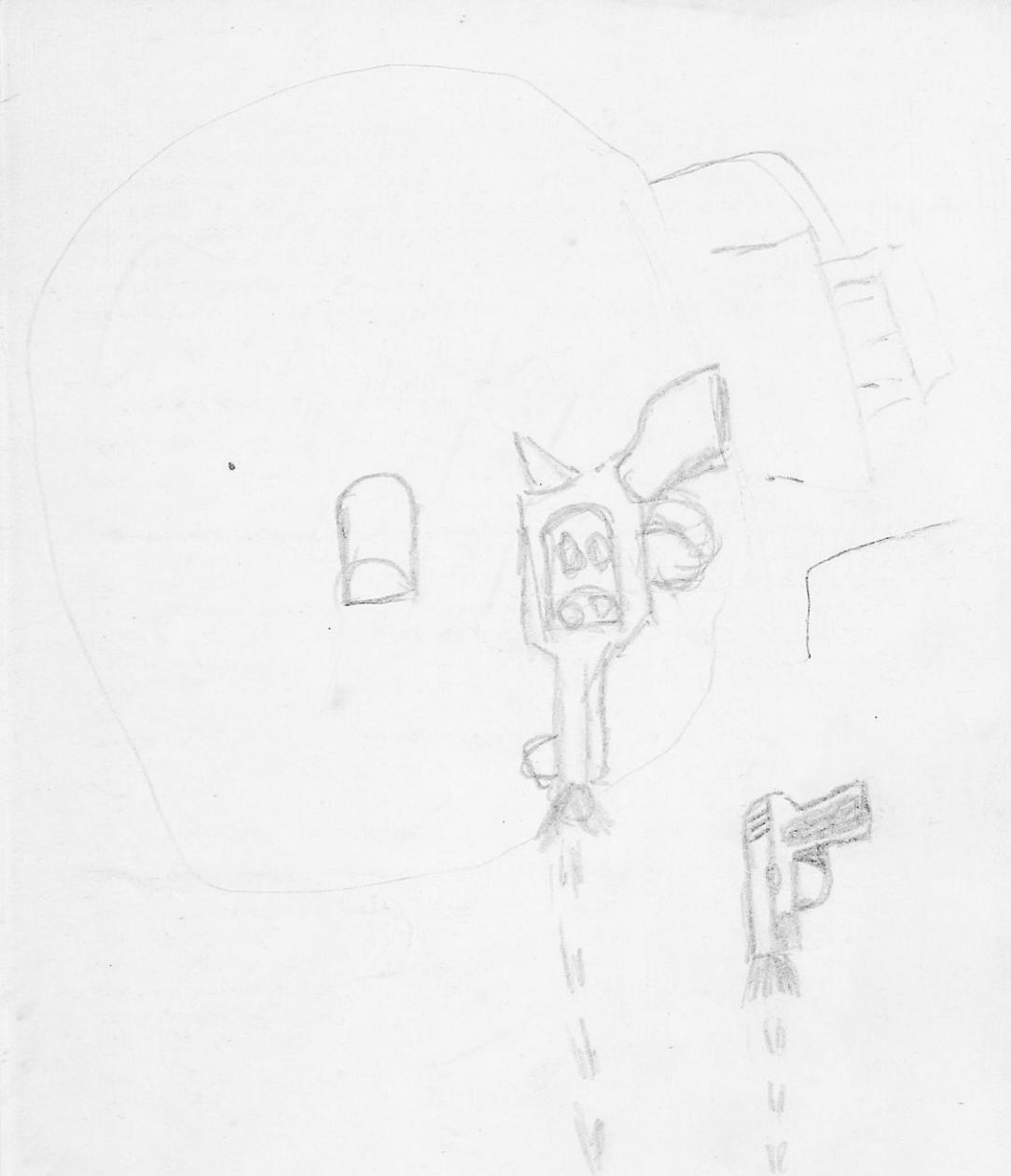
204. Ἡ Ρώμη, ἡ αἰωνία πόλις. 205. Ποῖοι ἥσαν οἱ ἀρχαῖοι Ρωμαῖοι. 206. Οἱ γείτονες λαοὶ τῶν ἀρχαίων Ἰταλῶν. 207. Κτίσις τῆς Ρώμης. Οἱ ἀρχαῖοι Ρωμαῖοι. 208. Οἱ Ἐτρούσκοι γίνονται κύριοι τῆς Ρώμης. 209. Ὁ τελευταῖος βασιλεὺς τῆς Ρώμης. Ἡ ἐπανάστασις. 210. Ἐλευθέρα Ρωμαϊκὴ πολιτεία. 211. Οἱ πληθεῖοι. 212. Οἱ Ρωμαῖοι Δῆμαρχοι. 213. Ἀλλοι ἀξιωματοῦχοι τῆς Ρωμαϊκῆς Δημοκρατίας. 214. Ἀγῶνες πατρικίων καὶ πληθείων. 215. Ἡ Ρωμαϊκὴ Σύγκλητος. 216. Οἱ Ρωμαῖοι γίνονται κύριοι τοῦ Λατίου. 219. Ὁ Γάιος Μάρκιος Κοριολανδός καὶ ὁ Κιγκινᾶτος. 218. Οἱ πόλεμοι ἐναντίον τῶν Ἐτρούσκων. 219. Ἡ ἐπιδρομὴ τῶν Γαλατῶν. 220. Οἱ Ρωμαῖοι γίνονται κύριοι τῆς Ἰταλίας. 221. Πῶς οἱ Ρωμαῖοι ἔκυβέρνων τοὺς κατακτηθέντας λαούς. 222. Ρωμαϊκαὶ ἀποικίαι καὶ ὄδοι. 223. Ἡ νίκη τοῦ ἐλληνικοῦ πολιτισμοῦ.

Κεφάλαιον ΚΓ'.

ΟΙ ΡΩΜΑΙΟΙ ΓΙΝΟΝΤΑΙ ΚΟΣΜΟΚΡΑΤΟΡΕΣ

(Σελ. 245—252)

224. Ἡ Καρχηδὼν καὶ ἡ Ρώμη. 225. Πρῶτος Καρχηδονιακὸς πόλεμος. 226. Ὁ Ἀννίβας. Ὁ δεύτερος Καρχηδονιακὸς πόλεμος. 227. Ἡ νίκη τοῦ ὑπάτου Σκιτίωνος παρὰ τὴν Ζάμαν. 228. Τρίτος Καρχηδονιακὸς πόλεμος. Ἡ Καρχηδὼν καταστρέφεται. 229. Μακεδονικὸς πόλεμος. Τίτος Φλαμινῖνος. 230. Οἱ Ρωμαῖοι πολεμοῦν τὸν Ἀντίοχον. Ὁ Συριακὸς πόλεμος. 231. Οἱ Ρωμαῖοι γίνονται κύριοι ὅλης τῆς Ἑλλάδος. Ἡ καταστροφὴ τῆς Κορίνθου.

O Donenir? Meto - vlera.

Roman - Ρωμαϊκή
román - Ρωμαϊκός
román - Ρωμαϊκός

Roman
Román
román

ΕΔΙΑ ΤΗΝ Ι.ΕΡΙΦ. ΔΙΟΙΚΗΣΕΩΣ ΠΡΩΤΕΥΟΥΣΗΣ

ΔΡΧ. 32.—

ΔΙΑ ΤΑΣ ΕΠΑΡΧΙΑΣ ΔΡΧ. 35.20